COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI II CĂTRĂ CORINTHENI

A celui întru sfinți părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Arhiepiscopul Constantinopolei

Traducere din limba elină, ediția de Oxonia, 1845

DE

Arhiereul Theodosie A. Ploeșteanu

Vicarul Sfintei Mitropolii a Ungro-Vlahiei

BUCUREȘTI

Atelierele grafice SOCEC & Co., Societate anonimă

1910

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI II CĂTRĂ CORINTHENI

A celui întru sfinţi părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Arhiepiscopul Constantinopolei

OMILIA I

„Pavel Apostol al lui Iisus Christos, prin voea lui Dumnezeu, şi Timotheiu fratele, bisericei lui Dumnezeu care este în Corinth, împreună cu toţi sfinţii carii sunt în toată Achaia; char vouă şi pace dela Dumnezeu Tatăl, şi dela Domnul Iisus Christos. Bine-cuvântat este Dumnezeu şi Tatăl Domnului nostru Iisus Christos, Părintele îndurărilor, şi Dumnezeu a toată mângâerea; cel ce ne mângâe pre noi întru tot necazul, nostru, ca să putem noi mângâcà pre cei ce sunt întru tot necazul, prin mângâerea cu care ne mângâem noi dela Dumnezeu" (Cap. 1, 1—4).

Este demn mai întâi de a cercetà, de ce oare a mai adaos şi a doua epistolă, şi de ce apoi începe cu îndurările lui Dumnezeu, şi cu mângâerea cea dela dânsul. Aşà dară de ce a mai adaos şi această a doua epistolă?

Zicând în întâea epistolă, că: „Voiu veni curând la voi,... şi voiu cunoaşte nu cuvântul celor ce

s'au semeţit, ci puterea“ (I. Corinth 4, 19) şi cum pe la finea ei tot aceiaşi făgăduind, însă mai cu blândeţă: „Voiu venì când voiu trece Macedonia (că prin Macedonia voiu să trec), şi la voi de se va întâmplà, mă voiu zăbovì, sau că voiu şi iernà“. (Ibid. Cap. 16, 5. 6), — totuşi trecând un timp oarecare, el nu s'a dus, ci trecând şi termenul, el încă a stat pe loc şi a zăbovit, Duhul ţinându-l pentru alte lucruri cu mult mai trebuitoare.

De aceia a fost nevoe de a doua epistolă de care n'ar fi avut nevoe, dacă s'ar fi zăbovit poate mai puţin timp. Şi încă nu numai pentru aceasta, ci şi pentrucă devenise mai buni dela cea întâi epistolă, fiindcă chiar şi pe acel curvariu, pe care mai 'nainte îl aplaudau, şi cugetau de el lucruri mari, îl tăiese din societatea lor, şi-l excomunicase cu desăvârşire. Iară aceasta a arătat-o apostolul, zicând: „Iară de m'a întristat cineva, nu pre mine m'a întristat, ci din parte, ca să nu vă îngreuez pre voi pre toţi, că destul este unuia ca acestuia certareà aceasta, care este de către mulţi“ (II Cor. 2, 5. 6). Dară şi mai departe tot aceiaşi lasă'a se înţelege, zicând: „Că iată aceasta singură, că dupre Dumnezeu v-aţi întristat voi, câtă sârguiţă a făcut întru voi; ci (şi) răspuns, ci (şi) indignare, ci (şi) frică, ci (şi) dorinţă, ci (şi) râvnă, ci (şi) izbândă; întru toate v-aţi arătat pre voi curaţi a fi întru acest lucru“ (Ibid. 7, 11). Dară şi strângerea aceea de ofrande, pe care o poroncise apostolul, dânşii o îndeplinesc cu multă grăbire, pentru care şiziceà: „Ştiu osârdiea voastră, cu care pentru voi mă laud către Macedoneni, că Achaia s'a gătit de anul trecut“ (Cap. 9, 2). Pe lângă acestea şi pe Tit, pe care l-a fost trimis la dânşii, l-au primit cu toată dragostea, ceia ce arătând ziceà: „Şi inima lui mai mult este spre voi, aducându-şi aminte de ascultarea voastră a tuturor, că cu frică şi cu cutremur l-aţi primit pre el“ (Ibid. 7, 15).

Pentru toate acestea a scris şi această a două epis-

tolă. Fiindcă dupre cum atunci când ii greșise, apostolul s'a văzut silit de a-i învinovăți, tot așà și acum când dânșii se îndreptase, trebuià a-i aprobà și a-i lăudà. De aceia întreaga epistolă nici nu este așà de aspră — ca cea dinainte, — ci numai în câteva locuri de pre la finea ei. Căci erau se vede și printre dânșii creștini dintre Iudei, cari cugetau lucruri mari de dânșii, iară pe Pavel îl defăimau ca mândru, și de nici o treabă vrednic, pentru care și ziceau: „Că epistoliile sunt, zice, grele și tari, iară înfățoșarea trupului slabă, și cuvântul defăimat“ (Ibid. 10, 10). Ceiace dânșii ziceau, aceasta erà: «Când el este de față, nu se pare vrednic de nimic, — căci aceasta însamnă expresiunea „înfățoșarea trupului slabă“ — iară după ce pleacă se fălește de lucruri mari, pentru care și scrie epistole» — căci expresiunea „epistoliile sunt grele și tari“ aceasta însemnă. Și ca să nu se pară că se mândresc de cele ale lor, se prefăceau că nu primesc nimic dela ucenici — ceia ce lăsând a se înțelege, zicea și despre aceasta: „ca întru ceiace se laudă, să se afle ca și noi“ (Ibid. vers. 12). Pe lângă acestea apoi luând de aici curaj în vorbă, foarte mult se îngâmfau. De aceia apostolul se și numește pre sine prost și fără de minte (ἰδιώτην ἑαυτόν καλεῖ), arătând că el nu se rușinează de aceasta, și nici că dacă ar fi din contră (înțelept și cu știință multă), ar considerà aceasta ca cevà mare.

Deci, fiindcă erà natural ca uniia dintre dânșii să fie înduplecați de acei amăgitori, apoi el mai întâi lăudându-i pentru toate succesele lor, și doborînd ușurința acelora, ca uniia ce se făleau de obiceiurile Iudaice, la urmă cu cumpătare li aplică dojana cuvenită.

Așà dară subiectul epistolei de față, cum ar zice cineva pe scurt și în fugă, acesta mi se pare a fi. Trebue însă a ne atinge de însuși exordul epistolei, și după obișnuita lui salutare, a spune de ce oare a început astfeliu epistola, adecă dela îndurările lui Dumnezeu. Deocamdată însă este trebuitoriu a spune chiar începutul ei, și a cercetà de ce aici pune pe lângă dânsul și pe Timotheiu: „Pavel, zice, apostol al lui Iisus Christos, prin voința lui Dumnezeu, și Timotheiu fratele“; — de oarece prin întâea epistolă îi înștiință că li va

trimite acolo pre Timotheiu, şi poruncindu-li, ziceà: „De va venì Timotheiu, socotiţi ca să fie fără frică la voi (I Corinth. 16, 10). Deci, cum de il trece aici pre Timotheiu, chiar în exord? Ducându-se la dânşii Timotheiu, dupre făgăduinţa dascalului — „am trimis, zice, la voi pre Timotheiu, care va aduce vouă aminte căile mele întru Christos“ (Ibid. 4, 17), şi îndreptând toate abaterile de acolo, s'a întors. Căci şi când l-a trimis, li ziceà: „să-l petreceţi cu pace, ca să vină la mine, că-l aştept pre el cu fraţii“ (Ibid. 16, 11). Deci, după ce s'a întors pe lângă dascal, şi după ce a îndreptat cele din Asia împreună cu dânsul „şi voiu remâneà în Efes, zice, până la serbătoarea cinci-zecimei“ (Ib. vers. 8), iarăşi a trecut prin Macedonia, şi deci cu dreptate il trece apostolul în exordul epistolei aceştiea, ca găsându-se de faţă. Căci cea întâi epistolă a fost scrisă, în Asia, iară aceasta scrisă şi trimisă din Macedonia. [1]). L'a trecut pe Timotheiu în exordul epistolei pe lângă dânsul, făcându-l prin aceasta mai respectabil, şi totodată invederând şi aici o mare umilinţă din parte-i, căci de şi îi erà cu mult mai inferior, totuşi dragostea toate le uneşte. De aceia pretutindeni il egalează cu dânsul, acum bunăoară zicând: „că precum unui tată fiul, împreună cu mine a slujit întru evanghelie“ (Filipp. 2, 22), iară altădată că „lucrul Domnului lucrează, precum şi eu“ (I. Corinth. 16, 10), pe când aici il numeşte şi frate, făcându-l prin toate acestea mai de respectat acestor Corintheni. Căci erà venit pe lângă dânsul, dupre cum am zis, şi-i dăduse dejà probă de vrednicia sa.

„Bisericei lui Dumnezeu care este în Corinth.“. Iarăşi îi numeşte pre dânşii, unindu-i pre toţi într'un singur trup, şi conlegându-i împreună, fiindcă nici n'ar fi

---

[1]) *Notă*. Din vers. 8 şi 19. cap. 16. se vede lămurit că epistola I. Corintheni a fost scrisă în Asia, şi anume în Efes. Comparând cap. 6, 2—8, cu cap. 5, 6—8, şi avându-se în vedere cap. 19, 21 şi 22 din Faptele Apostolilor, timpul în care a fost scrisă acea epistolă, a fost cam pe la Paştele anului 57. p. Chr. A se vedeà Isagogia lui N. Damalà, pag. 380.

fost biserica una, dacă cei dinăuntrul ei ar fi fost desbinați și resculați unii contra altora.

„Impreună cu toți sfinții cari sunt în toată Achaia". Prin epistola aceasta trimisă lor, apostolul cinstește și pe Corintheni, în același timp și pre toți cei din Achaia, și unește la un loc întreaga națiune.

Îi numește sfinți, arătând prin aceasta că dacă cineva este necurat, este afară de această denumire. Dară de ce oare scriind această epistolă metropolei, li scrie tuturor printrânsa, ceia ce nu face peste tot locul? Că atunci când a scris Thesalonicenilor de pildă, n'a scris și Macedonenilor în genere, deasemenea și Efesenilor scriindu-li, n'a scris în ea și tuturor celor din Asia; încă și epistola cea către Romani nu este trimisă și tuturor celor ce locuesc în Italia. Aceasta o face, însă în această epistolă, și în cea către Galateni, căci nici acolo nu unei cetăți numai a scris, nici la două sau trei, ci este trimisă tuturor Galatenilor celor împrăștiați pretutindeni, zicând: „Pavel Apostol, nu dela oameni, nici prin oameni, ci prin Iisus Christos, și prin Dumnezeu Tatăl, care l-a înviat pre el din morți, și toți frații cari sunt împreună cu mine, bisericelor Galatiei, char vouă și pace". Deasemeni, și Ebreilor li-a scris la toți o singură epistolă, așà că nici pe aceștia nu i-a împărțit după cetăți. Deci, care este cauza? Mie mi se pare că boalele de care acești Corintheni sufereau, erau comune tuturor, pentru care și epistola o trimite tuturor în comun, fiindcă aveau nevoe și de o îndreptare comună. Căci și Galatenii cu toții boleau, și Ebreii, și cred că și aceștiia.

Deci, unind la un loc întreaga națiune și salutându-i, ca și cum erà lege de a-i salutà pe toți, „char vouă, zice, și pace de la Dumnezeu Tatăl nostru, și de la Domnul Iisus Christos", — ascultă mai departe cum începe de potrivit în chestiunea de față.

„Bine-cuvântat este Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Christos, Părintele îndurărilor, și Dumnezeu a toată mângâierea". «Și cum este aceasta potrivită cu chestiunea de față» zici tu. Ba încă este foarte potrivită; căci cugetă bine. Corinthenii aceștiia se întristase și se scârbise foarte mult, că nu se dusese la

dânşii apostolul, mai ales că îi şi vestise că se va duce, ci şi-a petrecut tot timpul în Macedonia, de unde se păreà că el protimisà pe alţii înaintea lor. Deaceia apostolul ridicându-se contra acestei revolte din partea lor, spune cauza pentru care nu s'a dus la dânşii; şi nu din capul locului pune acea cauză, nici n'a spus că «ştiu că am fost făgăduit de a veni la voi, dară fiindcă am fost împedecat de năcazuri, iertaţi-mă şi nu ne învinovăţiţi de vre-o mândrie sau lenevire» — ci pregăteşte aceasta a o spune cu mai multă emfază şi mai vrednic de credinţă în alt mod, înălţând faptul prin mângàerea ce li-o dă, ca astfeliu nici să-l mai întrebe la urmă de cauza pentru care a întârzieat. Face acelaşi lucru, ce l-ar face cineva care a înştiinţat pe cel dorit că se va duce la el, dară care sosind în urma a mii de primejdii i-ar spune: «Slavă ţie Doamne, că în fine mi-ai arătat persoana dorită de mine! Binecuvàntat este Dumnezeu care m'a scăpat de primejdii». O astfeliu de doxologie este o justificare înaintea celui ce ar voi să acuze, şi nici măcar nu-l lasă ca să dojănească pe acela pentru întârziere, căci se ruşinează de a trage la răspundere pre cel ce mulţămeşte lui Dumnezeu că l-a scăpat de atàtea rele, şi nu mai îndrăzneşte de a-i cere socoteală de întârzierea sa.

De aceia şi începe ast-feliu: „Bine-cuvântat este Dumnezeu, Părintele îndurărilor“, lăsând a se înţelege prin această doxologie marele primejdii în care căzuse, şi a fost scăpat. Fiindcă şi David nu-l numeşte astfeliu peste tot locul, şi nici de la aceleaşi împrejurări, ci când vorbeşte de războiu şi biruinţă, zice: „Iubitevoiu Doamne vîrtutea mea, Domnul este sprijinitorul meu“, iară când spune de izbăvirea de necazuri şi de întunerecul ce-l cuprinsese pe el, zice: „Domnul este luminarea mea şi mântuitorul meu“ (Ps. 17, 1. 26, 1). Acum de pildă el 'dela filantropia lui Dumnezeu, altădată dela dreptatea lui, iară altădată dela nemitarnica sa judecată, îl numeşte potrivit cu timpurile de faţă.

De aceia şi Pavel începând această epistolă, îl numeşte dela filantropiea sa „Dumnezeul îndurărilor“, adecă, cel ce a arătat faţă de noi atàtea îndurări, ca şi cum ne-a scos şi ne-a scăpat din porţile morţii. Căci

aceasta mai ales este particularitatea lui Dumnezeu şi vrednic de laudă, aceasta este şi naturalul său, de a milui astfeliu pe om. De aceia îl numeşte Dumnezeul îndurărilor. Dară tu gândeşte-te şi aici la umilinţa lui Pavel, căci primejduindu-se pentru propoveduirea evangheliei, nu spune că a fost scăpat pentru vredniciea lui, ci pentru îndurările lui Dumnezeu. Decât aceasta el o arată mai lămurit mai departe, iară acum adaogă, zicând: „cel ce ne mângâe pre noi întru tot necazul". Nu zice: «cel ce nu ne lasă a fi necăjiţi» ci cel ce ne mângâe când suntem necăjiţi. Aceasta arată şi puterea lui Dumnezeu, în acelaşi timp sporeşte şi răbdarea celor necăjiţi. „Că necazul, zice, răbdare lucrează" (Rom. 5, 3). Tot aceasta zicea şi Proorocul: „Intru necaz m-ai desfătat". Nu zice că «nu m'ai lăsat a cădea în necazuri», şi nici că «m-ai scos îndată din necazuri», ci că dăinuind necazul „m-ai desfătat", adecă că mi-ai procurat în necaz un loc larg şi multă îndămânare, ceeace s'a petrecut şi cu cei trei coconi în cuptoriul cel cu foc, căci nici nu i-a împedecat de a cădea în acel cuptoriu, nici că după ce au căzut, a stins para focului, ci încă arzând cuptoriul el li-a procurat acel loc larg. Aceasta obişnueşte Dumnezeu a face în totdeauna, ceia ce şi Pavel dând a înţelege, zicea: „cel ce ne mângâe pre noi întru tot necazul", Incă şi altceva mai arată prin aceste cuvinte. Şi ce anume? Că nu odată, nici de două ori, ci aceasta el o face într'una. Nu că doară acum mângâe, iară altădată părăseşte pe cineva, ci aceasta o face necontenit şi pentru totdeauna. De aceia a zis: „cel ce ne mângâe" şi nu «cel ce ne-a mângâiat», şi „întru tot necazul", adecă nu numai în acela sau acesta, ci întru tot necazul.

„Ca să putem şi noi mângâea pre cei ce sunt întru tot necazul, prin mângâerea cu care ne mângâem noi dela Dumnezeu". Ai văzut cum pe nesimţite a introdus justificarea lui chiar în oxordul epistolei, şi dă a se înţelege auditoriului bănuiala de o mare primejdie şi scârbă ce căzuse asupra sa? Dară şi după aceste primejdii el iarăşi îşi moderează cuvintele, zicând că chiar şi acea îndurare «a venit nu dela vredniciea noastră, ci dela a acelora cari se vor folosi

dela noi şi prin noi». «De aceia, zice, ne-a mângâeat, ca şi noi să ne mângâem unii pre alţii». Prin aceasta el învederează şi demnitatea şi chemarea apostolilor, lăsând adecă a se înţelege că el fiind mângâeat şi redobândindu-şi puterile, nu a căzut în piroteală ca noi, ci a alergat spre mângâerea altora, aţiţându-i şi întărindu-i spre luptă. Unii zic că apostolul ar fi spus prin aceste vorbe, că mângâerea noastră este şi mângâerea altora. Mie mi se pare însă că prin exordul acestei epistole apostolul îşi îndreaptă vorba şi asupra apostolilor celor mincinoşi, cari se fălesc înzadar, stau acasă şi se desmeardă, însă aceasta o spune enigmatic oarecum şi în treacăt. Principalul însă aceasta erà: ca el să se justifice pentru întârziere. «Dacă de aceia, zice, suntem mângâeaţi, ca şi noi să mângâem pe alţii, apoi nu ne acuzaţi că n'am venit, fiindcă tot acest timp noi l-am petrecut în diferite curse, în diferite zavistii, ocupându-ne de-a împrăştiea relele ce căzuse asupra noastră».

„Că precum prisosesc patimile lui Christos întru noi, aşà prin Christos prisoseşte şi mângâerea noastră" (Vers. 5). Pentru ca să nu umilească pe ucenici prin aceia că prea mult înalţă nenorocirile şi suferinţele sale, apoi iarăşi arată prisosinţa cea mare a mângâerei, şi ridică din nou cugetele lor, şi nu numai prin aceasta, ci şi prin aceia că li aminteşte de Christos, şi spune că ale lui sunt patimele. Dară şi mai înainte de mângâere el introduce încurajarea dela însăşi necazurile şi strâmtorările lor. «Că ce poate fi mai plăcut, zice, ca a deveni părtaş lui Christos, şi a pătimi toate pentru dânsul? Ce poate fi egal unei astfeliu de mângâeri»? Şi încă nu numai de aici, ci şi din altă parte el înalţă cugetele celor necăjiţi. Cum din altă parte? De acolo când zice că prisosesc. Căci n'a zis: «precum au venit asupra noastră patimile lui Christos», ci „precum prisosesc", arătând că nu numai patimile lui le sufăr, ci încă şi mai multe decât acelea. «Nu numai ceiace a pătimit el, zice, am pătimit noi, ci încă şi mai multe». Căci tu te gândeşte bine. A fost alungat, a fost prigonit Christos, a fost bătut, a murit, — însă noi, zice, am pătimit şi mai multe decât acestea, ceia ce este deajuns spre încurajarea noastră». Dară nimeni să nu ne acuze pentru această vorbă, de vreme ce şi aiurea zice: „Acum

mă bucur întru patimile mele pentru voi, şi împlinesc lipsurile necazurilor lui Christos în trupul meu" (Colos. 1, 24). Aşà dară nimic nu este provenit dela îndrăzneală, şi nici dela vre-o lipsă de minte. Căci dupre cum ucenicii mai mari semne şi minuni decât dânsul au făcut, — „Că cel ce crede întru mine, zice, mai mari decât acestea va face" (Ioan 14, 12) — iară totul se face prin însuşi cel ce lucrează întrânşii, tot aşà şi mai multe decât dânsul au pătimit, iară totul este iarăşi a celui ce-i mângâie pre dânşii, şi-i pregăteşte de a suferì toate rălele ce cad asupra lor. Aceasta toemai simţind şi Pavel pe când vorbeà, priveşte cum moderează vorba, zicând: „Aşà prin Christos prisoseşte şi mângâerea noastră", prin care totul se atribuie lui, proclamând şi de aici filantropica lui. «Nu suntem mângăeaţi zice, numai pe atâta pe cât suntem necăjiţi, ci încă mai mult». El n'a spus că mângăerea este deopotrivă cu patimile, ci că „prisoseşte mângăerea", ca de pildă timpul persecuţiunilor, când este timp şi de alte cununi. Ce poate fi egal, spune-mi, cu a fi bătut pentru Christos, cu a vorbì cu Dumnezeu, şi a fi mai puternic decât toţi, a biruì pe cei ce te prigonesc, a fi neînvins de o lume întreagă, şi de aici a aşteptà atâtea bunuri, pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit, şi la inima omului nu s'au suit? Ce poate fi deopotrivă cu a fi necăjit pentru evsevie, a primì mii de mângăeri dela Dumnezeu, a scăpà de atâtea păcate, a te învrednicì de Duhul Sfînt, de sfinţenie şi dreptate, şi de nimeni a nu te teme şi înfricoşà, ba încă a te arătà mai strălucit decât toţi în însuşi faptul că te primejdueşti?

[1]) Deci, să nu ne împuţinăm în ispite, căci nimeni nu poate să fie în tovărăşica lui Christos, desmerdându-se, dormitând şi lenevindu-se, nimeni, zic, din cei ce vieţuiesc o astfeliu de viaţă moleşită, ci numai cei ce trăiesc în ispite şi necazuri, cei ce călătoresc pe cărarea cea strâmtă, numai aceia vor stà aproape de dânsul. Căci şi el aceiaşi cale a călătorit, pentru care şi ziceà:

[1]) *Partea morală.* Despre aceia că nu trebuie a ne împuţinà în nenorociri, şi mai cu samă la cazuri de moarte. *(Veron).*

„Fiul omului nu are unde să-şi plece capul“ (Math. 8, 20). Deci, nu te întristà fiind necăjit, gândindu-te cu cine te întovărăşeşti, cum te curăţe prin ispite, şi câte câştigi de aici. Nimic nu este mai întristătoriu lucru, ca a te împotrivi lui Dumnezeu. Nefiind însă aceasta, apoi nici necazurile, nici zavistiile, şi nici altcevà poate fi în stare de a întristà un suflet ce cugetă bine, ci precum pe o scântee mică ce ar căděà într'un abiz mare o ai puteà stinge imediat, tot aşà şi cea mai exagerată tristeţă dacă cade într'o conştiinţă bună, se nimiceşte şi dispare cu uşurinţă.

De aceia tocmai şi Pavel se bucurà deapururea, fiindcă se încurajà în cele către Dumnezeu, şi nici măcar nu simţà cevà cât de mic în toate rălele ce căděau asupra lui. De sigur că se supărà ca om, însă nu se împuţinà. Tot aşà şi Patriarhul acela se găsià în mulţămire sufletească, pătimind multe răle. Căci tu te gândeşte bine: a părăsit patria lui, a întreprins călătorii întinse şi grele, venind în ţară străină, unde nu avěà nici o palmă de pământ. Deaici iarăşi dând peste dânsul o foamete mare, l-a făcut din nou bejănariu, şi după acea foamete a dat peste dânsul răpirea femeii, şi frica morţii, şi lipsa de copii, şi războiu, şi primejdii, şi zavistii, iară la urmă ceia ce a pus vîrf tuturor luptelor, adecă jertfirea unicului său fiu, acea dureroasă şi nepovestită încercare a dragostei lui de părinte. Dacă el a ascultat cu uşurinţă de poronca lui Dumnezeu, de aici să nu-ţi închipui că le-a suferit toate acelea cu nepăsare. Că de ar fi fost de o mie de ori drept, precum şi erà, totuşi erà în acelaşi timp şi om, şi deci supus legilor naturei. Dară totuşi, nimic din acestea nu l-a doborit, ci a stat drept, ca un luptătoriu voinic şi încununat, proclamat aşà de fiecare din aceste ispite. Tot aşà şi fericitul Pavel văzând pe fiecare zi venind peste dânsul vifor de ispite, se bucurà şi se veselěà ca şi cum s'ar fi găsit în mijlocul paradisului.

Deci, dupre cum cel ce se bucură cu o astfeliu de bucurie nu este lesne cucerit de tristeţă, tot aşà şi cel ce nu are o astfeliu de bucurie este lesne a fi cucerit de toate ispitele, şi sufere acelaşi lucru, ca şi unul ce ar avěà arme stricate în mâni, şi s'ar rănì el singur la cea întâi ocazie. Nu însă tot aşà şi cel ce este bine apărat din toate părţile, ci orice săgeată ce i s'ar aruncà de

dușman, se turtește lovindu-se de dânsul. Căci mai puternică ca ori-ce armă este mulțămirea cea după Dumnezeu, și pe un astfeliu de om nimic din acestea nu-l poate întristà sau posomorî, ci toate le rabdă cu bărbăție. Că ce poate fi mai rău ca focul? Sau ce poate fi mai dureros ca muncile și caznele cele într'una? Chiar de ar perde cinevà mii de moșii, sau pe copii, sau în fine orice, totuși nu poate fi așà de vătămătoriu, ca a perde bucuria și mulțămirea cea sufletească dupre Dumnezeu. „Piele pentru piele, zice, toate ce are omul le va da pentru vieața sa" (Iob. 2, 4). Nimic nu este mai grozav ca durerile ce le suferă cinevà; și cu toate acestea chiar cele nesuferite auzului, devin suferite și dorite pentru mulțămirea și plăcerea cea dupre Dumnezeu. Chiar de ai scoborî pe mucenic de pe cruce cu puțin suflet întrânsul, sau l-ai scăpà din căldările în care erà aruncat, totuși vei găsi în el o astfeliu de bucurie și mulțămire sufletească, încât nici nu este cu putință de a spune.

«Dară ce să fac, zici tu, dacă astăzi nu mai este timp de mucenie»? Ce spui? Nu este acum timp de mucenie? Dară niciodată timpul acesta n'a lipsit, ci dacă suntem treji, pururea stă înaintea ochilor noștri. Nu numai spânzurarea pe cruce face pe cinevà mucenic, că dacă ar fi așà, apoi Iob ar fi lipsit de asemenea cununi, căci el n'a stat nici înaintea judecății, nici n'a auzit glasul judecătoriului, nici n'a văzut pe călău, nici n'a fost spânzurat pre lemn, și nici coastele nu i-au fost impunse. Și cu toate acestea a pătimit cu mult mai grele patimi decât mulți dintre mucenici, căci și vocile acelor vestitori, ce veniau unul după altul, îl izbeau si-l împungeau din toate părțile, cu mult mai puternic decât gurile acelor viermi cari-l rodeau din toate părțile. Așà dară cum n'ar fi vrednic de a fi proclamat ca mucenic acest bărbat sfînt? De o mie de ori, de sigur. Căci prin toate acestea el se și luptà, se și încununà, prin averile perdute, prin fii, prin trup, prin femeie, prin prieteni, prin dușmani, prin casnici — căci și aceștiia îl dispretuiau în față — prin foame, prin visuri, prin scârbe de tot feliul, prin putoarea ce ieșà dintrânsul. De aceia tocmai am fost spus, că el ar fi vrednic nu numai de un mucenic sau doi, ci de mii de mucenici.

Impreună cu cele spuse, apoi și timpul chiar îi dă

lui dreptul la un adaos nu mic de cununi, precum de pildă că el a pătimit toate acestea mai 'nainte de lege, mai 'nainte de char, iară rălele ce căzuse asupra lui deodată, şi prin exageraţie chiar, s'au prelungit un timp îndelungat, de şi fie-care din acele răle, erà prin sine însăşi de nesuferit, şi ceia-ce se părea mai de suferit din toate acestea erà perderea averilor. Căci mulţi au suferit rane, însă n'au putut suferi perderea averilor, ci au preferat de a fi chiar şi bătuţi pentru ele şi a pătimì mii de răle, mai degrabă decât de a perde cevà din ele; aşà că rana aceasta — perderea averilor — li s'a părut cu mult mai mare. Incât şi acesta este un alt mod de mucenie, de a purtà cu bărbăţie perderea averilor. «Şi cum am puteà suferì cu bărbăţie?» zici tu. Când vei aflà că vei câştigà mai mult decât ai perdut, printr'o vorbă numai, prin vorba mulţămirei. Dacă noi auzind de vre-o pagubă, nu ne tulburăm, ci zicem: «Binecuvântat fie Dumnezeu», atunci de sigur că am câştigat cu mult mai multe decât am perdut.

Nu atàta va câştigà cel ce îşi cheltueşte averile cu cei săraci, cel ce cerceteazǎ şi caută pre cei săraci, cel ce împrăştie ceia ce are celor flămânzi, pe cât vei câştigà tu prin această vorbă. Fiindcă nici pe Iob nu-l admir atàta pentrucă deschideà casa sa celor ce erau lipsiţi, pre cât mă minunez, şi-l proclam cu glas mare ca pe unul ce a suferit cu mulţămire perderea averilor. Tot aceasta s'ar puteà vedeà şi în perderea copiilor lui, căci nici aici nu a luat plată mai mică, decât cel ce a ridicat pe jărtfelnic pe fiul său, fiindcă văzându-i morţi sub dărâmăturile caselor, el a mulţămit filantropului Dumnezeu. Cu ce poate fi deci Iob mai pre jos de Abraám? Căci acela n'a văzut pre fiul său mort, ci numai cât aşteptà, pe când acesta a văzut pre fiii săi morţi, în cât că prisoseşte, sau mai bine zis, întrece în suferinţi pe Abraám, care urmà a-şi jărtfì pe fiul său, dară căruia i s'a răpit din mână cuţitul pe când voià a-l înjungheà. Pe lângă acestea apoi fapta lui Abraám aveà în sine o speranţă de mângâere, căci erà aceà jărtfă rezultatul propriei sale bărbăţii, şi când a auzit vocea aceà de sus, l-a făcut încă cu mai multă bună voinţă; — pe când cu Iob nimic din acestea nu s'a petrecut. Astfeliu că trebuie a aveà cinevà un suflet tare ca diamantul ca să vadă pe unicul său fiu, — trăit în averi, şi ducând cu sine speranţe bune, — întins pe patul de moarte, şi

încă să sufere cu liniște cele petrecute. Unul ca acesta liniștind valurile naturei, ar puteà să zică cu Iob, fără să verse lacrămi: „Domnul a dat, Domnul a luat“, și să steà împreună cu însuși Abraám. Prin acest cuvânt el va fi proclamat împreună cu Iob. De ar conteni bocetele femeilor, și ar împrășticà acele cete de bocitoare, pe toți i-ar mișcà spre doxologie, ar primì mii de premii de sus, mii de jos, oamenii admirându-l pre dânsul, îngerii aplaudându-l, Dumnezeu încununându-l.

«Și cum este cu putință, zici tu, de a nu jăli, om fiind eu»? Dacă te vei gândì cum Patriarhul Abraám, și cum Iob oameni fiind amândoi, nimic n'au pătimit de acestea, și acestea petrecându-se înainte de lege, înainte de char, și înainte de filosofica amânduror acestora; dacă vei gândì bine că el (reposatul) s'a strămutat într-o țară mai bună, și s'a dus la un loc mai bun, și că în fine tu n-ai perdut pe fiul tău, ci l-ai pus într'un azil sigur. Și nu mai spune că «de acum nu mě mai numesc tată», fiindcă de ce nu te mai numești tată, în timp ce fiul tău trăiește? Nu cumvà oare ai lepădat pe fiul tău? Nu cumvà l-ai perdut? Mai cu samă l-ai câștigat, și-l ai în mai multă siguranță. De aceia nu numai aici te vei numì tată, ci și în ceruri. Așà că n-ai perdut dreptul de a te numì tată, ci încă ai câștigat pe acela de a fi numit mai mult tată, fiindcă de acum nu te vei mai numì tată al unui copil mort, ci al unui copil nemuritoriu, al unui ostaș voinic, care stă într'una în ceriuri. Deci, dacă copilul tău nu mai este de față, să nu-ți închipui că s'a perdut. Nici dacă ar fi întreprins vr'o călătorie, împreună cu trupul sěu s-ar fi depărtat de tine, și numele lui de fiu al tău. Deci nu luà sama numai la fața celui ce 'ți stă înainte, fiindcă îți ațàță dorul tău de tată, ci transportă-ți cugetul dela cel ce 'ți stă de față, la cel din ceriuri. Nu acesta ce 'ți stă de față este copilul tău, ci acel ce a zburat, și s'a ridicat la înălțime nemărginită.

Deci, când tu vezi ochii lui închiși, și gura închisă, și trupul nemișcat, nu 'ți închipui că gura aceasta nu va mai vorbì, că ochii aceștiia nu vor mai vedeà, că picioarele acestea nu vor mai umblà, și că toate se vor discompune, — nu 'ți închipuì acestea, zic, ci cu totul din contra; că adecă gura aceasta va grăì mai frumos, că ochii vor vedeà lucruri mai mari, că picioarele pe nori

vor umblà, că în fine acest trup stricăcios se va îmbrăcà întru nestricăciune, şi că vei vedeà pe fiul tău mai strălucit decât a fost aici pe pământ. Dară dacă te mâhnesc cele ce vezi, apoi zi către tine însuţi: «trupul acesta i-a fost ca o haină, şi acum a lepădat-o, spre a se bucurà de o alta cu mult mai preţioasă; acest trup este ca o casă ce s'a curăţit, spre a se face încă mai frumoasă». Că precum noi când voim a curăţi casele, nu lăsăm a stà înăuntru pe cei ce locuesc acolo, pentru a-i scăpà de colb şi de vuet, ci după ce li poruncim de a se strămutà din ele pentr'un timp scurt, spre a reparà în linişte casa, la urmă îi băgăm înăuntru în libertate, — tot aşà face şi Dumnezeu, căci dărâmându-i acest corp putred, l-a luat acum în casa lui părintească, ca astfeliu când se va zidì din nou şi curăţì, atunci încă mai strălucită să fie. Deci, nu zice, că s'a perdut şi nu va mai fì, căci astfeliu de vorbe sunt ale necredincioşilor, — ci zi că el doarme şi că se va trezi, s'a dus pentru moment, însă va venì împreună cu împăratul. Şi cine oare a spus aceasta? Cel ce aveà întru sine pe Christos, care grăeà: „Că dacă credem, zice, că Iisus a murit, şi a înviat, aşà şi Dumnezeu pre cei adormiţi întru Iisus aduce-i-va împreună cu dânsul“ (I Thes. 4, 14. Comp. Rom. 14, 9). Dacă tu cauţi pe fiul tău, caută-l acolo unde este împăratul, unde este ceata îngerilor, iară nu în mormânt, nu în pământ, ca nu cumva el ridicându-se atàt de mult, tu să rămâi târîndu-te jos spre pământ.

Dacă noi vom filosofà în aşà feliu, orice scârbă de feliul aceştiea, cu uşurinţă o vom îndepărtà dela noi. Iară Dumnezeul îndurărilor şi părintele oricărei mângâeri, să mângâe inimile noastre ale tuturor, şi a celor ce au dureri de feliul acestora, cum şi a celor ce sunt cuprinşi de vr'o altă întristare, — şi scăpându-ne de orice mâhnire, să câştigăm bucuriea sufletească şi să ne învrednicim bunurilor viitoare. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi Sfîntul Duh se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA II

„Și ori de pătimim necaz pentru a voastră mângâere și mântuire, ceia ce se lucrează întru răbdarea acestor patimi, care și noi pătimim; ori de ne mângâem, pentru a voastră mângâere și mântuire [1]). Și nădejdea noastră este adeverită pentru voi“. (Cap. 1, 6. 7).

Spunând cauza principală a mângâerii și încurajărei noastre — aceia adecă de a ne face părtași cu Christos — la urmă pune și-o a doua cauză, care constă în aceia, de a pregătì de aici chiar mântuirea ucenicilor. «Nu vă moleșiți, zice, fiindcă noi suntem necăjiți, ci din această cauză mai cu seamă este drept de a vă încurajà. Că dacă nu am fi necăjiți, apoi aceasta v'ar nimici pre toți». Cum și în ce feliu? «Dacă noi, zice, ne-am fi moleșit și ne-am fi spăriat de răle, nu v-am fi propoveduit cuvântul adevărului, așà că neaflând voi cunoștința cea adevărată, toate ale voastre ar fi fost în cea mai de pe urmă nenorocire». Ai văzut iarăși graba cea mare a lui Pavel, și ambițiunea lui cea nobilă? De la cele ce-i tulburau și nelinișteau pre dânșii, dela acele tocmai îi și mângâe. «Cu cât se prelungesc mai mult, zice, prigonirile noastre, cu atât mai ales trebuie a' crește și cele ale speranței voastre, fiindcă cu atât mai mult sporesc și cele ale mântuirei voastre, cum și cele ale mângâerei». Căci ce poate fi egal cu mângâerea de a se bucurà cineva de atâtea bunuri prin propoveduirea evangheliei? Apoi ca să nu se pară că engomiile sau laudele acestea se rapoartă numai la dânsul, privește cum și pe dânșii îi face părtași laudelor, căci după ce zice: „și ori de pătimim pentru a voastră mângăere și mântuire“ a adaos: „ce se lucrează întru răb-

[1]) *Notă.* Fraza: *«ori de ne mângâem pentru a voastră mângâere și mântuire»*, ce se află în textul nostru obișnuit, nu se găsă în ediţiunea ce a avut-o în vedere Sf. Chrisostom.

darea acestor patimi, care şi noi pătimim". De cât aceasta o spune şi mai lămurit mai departe prin expresiunea: „că precum sunteţi părtaşi patimilor noastre, aşà şi mângâerei", pe când aici numai cât lasă a se înţelege acest lucru, zicând: „acestor patimi", destăinuindu-şi câte puţin ideia sa. Ceia ce el spune, aceasta însamnă: «mântuirea voastră nu este lucru numai al nostru, ci chiar şi al vostru. Căci dacă noi propoveduindu-vă ne necăjim, în acelaşi timp şi voi pătimiţi aceiaşi, primind cuvântul adevărului: noi ca să vă predăm ceia ce am primit, voi însă, ca să nu aruncaţi, ci să primiţi ceia ce vi se dă».

Ce ar puteà fi egal unei astfeliu de umilinţe, când el chiar şi pre cei ce erau atât de inferiori lui îi ridică la aceiaşi demnitate a răbdărei? „Ce se lucrează, zice, întru răbdarea acestor patimi". «Mântuirea voastră nu vine numai de acolo că aţi crezut, zice, ci şi de la aceia că pătimiţi cele ce şi noi pătimim. Că dupre cum un atlet este admirat şi când se arată, când este sănătos, şi are în el meşteşugul de a birui pe antagonist, iară când el se apără, şi poartă pe trup chiar şi rane, şi cu toate acestea birueşte pe antagonist, apoi atunci mai cu samă el străluceşte, atunci mai cu samă i se vede constituţia lui cea vânjoasă, şi se dă pe faţă meşteşugul lui în luptă, — întocmai aşà şi mântuirea voastră, zice, atunci se lucrează mai cu samă, adecă se arată, se învederează, atunci mai cu samă sporeşte, când pătimeşte cineva, şi când sufere totul cu bărbăţie». Prin urmare energia sau lucrarea mântuirei nu este în a face rău, ci în a suferì răul. Şi n'a zis «ceia ce lucrează» ci „ceia ce se lucrează", arătând prin aceasta că charul multe li-a însuflat lor şi a lucrat intru dânşii, însă în unire cu buna lor voinţă.

„Şi nădejdea noastră este adeverită pentru voi" — adecă chiar de aţi pătimì mii de răle, totuşi noi avem încrederea că voi nu vă veţi schimbà, nici din cauza ispitelor voastre, şi nici din cauza persecuţiunilor noastre. Atât de departe suntem de a vă bănuì că vă veţi tulburà în ispitele ce vin asupra voastră, în cât că pe când voi vă primejduiţi, noi şi atunci avem încredere.

Ai văzut cât progres făcuseră acești Corintheni de la primirea celei întâi epistole? Căci mai mari isprăvi

a mărturisit apostolul de dânşii, de cât de Macedoneni, pe cari-i înalţă şi-i laudă peste tot locul prin acea epistolă. De aceştiia în câtevà rânduri chiar se îngrijà oarecum, căci ziceà: „Am trimis pre Timotheiu fratele nostru ca să vă întărească pre voi, şi să vă mângâe întru credinţa voastră, ca nici unul să nu se clătească întru scârbele acestea, că singuri ştiţi că spre aceasta suntem puşi“, şi iarăşi: „De aceia şi eu nerăbdând mai mult, am trimis ca să cunosc credinţa voastră, ca nu cumva să vă fi ispitit pre voi cel ce ispiteşte, şi să fie în zădar osteneala noastră“ (I Thesaloniceni 3, 2. 3, 5). pe când despre Corinthenii aceştiia nimic din acestea nu spune, ci încă din contra, „că nădejdea noastră, zice, este adeverită pentru voi“.

„Ori de ne mângâem, pentru a voastră mângâere şi mântuire, ştiind că precum sunteţi părtaşi patimilor noastre, aşà şi mângâerei“ zice. Cum că pentru dânşii se necăjau apostolii, aceasta a arătat-o zicând că: „ori de pătimim necaz, pentru a voastră mângâere şi mântuire“;—voieşte adecă a aratà, că pentru dânşii se mângăeau. Aceasta a spus-o şi mai sus cevà, deşi într'un mod nehotărit: „Bine cuvântat este Dumnezeu, zice, care ne mângâe pre noi întru tot necazul nostru, ca să putem şi noi mângâeà pre cei ce sunt întru tot necazul“;—dară a spus-o şi aici în alt mod, cu mult mai lămurit şi mai potrivit. „Ori de ne mângâem, zice, pentru a voastră mângăere şi mântuire“. Ceia ce el spune aici, această însamnă: «mângăerea noastră devine mângăere pentru voi chiar şi fără a vă mai mângăeà prin vorbe. Dacă poate pentru un timp scurt ne răsuflăm şi noi, aceasta este deajuns spre a vă mângăeà pre voi. Când noi ne mângăem, aceasta devine şi mângăerea voastră. După cum patimile noastre le consideraţi ca ale voastre, tot aşà şi mângăerea noastră o consideraţi ca pe a voastră. Căci nu doară în cele anevoiase numai vă împărtăşiţi cu noi, iară în cele bune nu vă împărtăşiţi. Deci, dacă în toate vă împărtăşiţi, şi în scârbă, şi în

mângâere, atunci de sigur că cu nimic nu ne veți învinovăți de întârzierea și zăbava aceasta, căci pentru voi ne și necăjim, pentru voi ne și mângâem». Ca să nu creadă cineva că el a grăit aspru zicând că «pentru voi acestea pătimim», apoi adaoge și că «pentru voi ne și mângâem. Și nu numai noi ne primejduim, ci încă și voi sunteți părtași acelorași patimi». Așà că și dacă sunt luați dânșii ca părtași primejdiilor, apoi și în mângâere tot dânșii sunt cauza, cu care ocazie îndulcește vorba. «Dacă noi suntem primejduiți, zice, voi vă încurajați; iară ca credința voastră să devină și mai puternică, noi suferim primejdiile. Dacă noi ne mângâem, voi vă mândriți și sunteți veseli, căci noi pentru voi ne bucurăm de acestea; așà că și de aici să devină pentru voi vr'o mângâere, și să vă faceți părtași mulțămirei noastre».

Și cum că el spune acum despre un astfeliu de mod de mângâere, de care se bucurau, nu numai de a fi mângâeați de dânșii, ci și de a aflà că dânșii se găsesc în toată liniștea și siguranța, tu ascultă cele ce urmează, prin care a descoperit aceasta zicând: „Știind că precum sunteți părtași patimilor noastre, așà și mângâerei". «Dupre cum când noi suntem prigoniți și alungați voi vă întristați, ca și cum voi înși-vă ați pătimì, tot așà știm că și când suntem mângâeați, o considerați ca și cum voi înși-vă v'ați bucurà de această mângâere».

Ce ar puteà fi mai umilit ca acest suflet? El care prisosà atât de mult în primejdii, iată că numește tovarăși de primejdii pre cei ce n-au suferit nimic din cele ale apostolilor, — iară în mângâere el totul atribuie lor (Corinthenilor), și nici de cum ostenelelor sale.

După aceia fiindcă a vorbit în mod nehotărît de necazuri, la urmă li arată și felul cum dânșii (apostolii) au suferit acele necazuri.

„Că nu voim să nu știți voi, fraților, pentru necazul nostru ce s'a făcut nouă în Asia" (Vers. 8). «Acestea le spunem, zice, ca să nu fiți în necunoștință de cele petrecute cu noi, căci voim ca voi să știți cele ale noastre, ceia ce este cel mai mare semn al dragostei noastre». Aceasta lăsând a se întrevedeà și în întâia lui epistolă, pe când se găsà în Efes, ziceà: „Că mi s'a deschis mie ușă mare și spre folos, și protiv-

nicii sunt mulţi“ (I Corinth. 16, 9). Deci amintindu-li de aceia, şi povestindu-li câte a pătimit, zice: „Nu voim ca să nu ştiţi voi pentru necazul nostru ce s'a făcut nouě în Asia“. Aceasta spuneà şi Efesenilor scriindu-li, căci trimiţând pe Tichic la dânşii, aceasta a pus-o ca motiv al călătoriei acestuia la dânşii. Pentru care şi ziceà: „Ca să ştiţi şi voi cele pentru mine, ce fac; toate vouă le va arătà Tichic, iubitul frate şi credincioasă slugă întru Domnul; pe care pentru înseşi aceasta l-am trimis la voi, ca să ştiţi cele pentru noi, şi să mângâe inimile voastre“ (Efes. 6, 21. 22). Şi în alte epistole acelaşi lucru il face, ceia ce nici nu erà deprisos, ci încă foarte trebuitoriu, pe deoparte pentru dragostea ceà mare ce o aveà către ucenici, iară pe de altă pantru necontenitele ispite, în care nu mică erà mângâerea lui de a şti cele ce se petreceau printre dânşii, în cât că chiar dacă se petreceau niscareva împrejurări triste, totuşi şi acestea contribuiau în a-i face cu băgare de samă, precum şi dacă se petreceau lucruri bune, să ştie cu toţii.

Aici însă el îi încunoştiinţază şi de navala ispitelor, în acelaşi timp şi de izbăvirea lor, zicând: „că peste măsură am fost îngreuiaţi, şi peste putinţă“,— întocmai ca şi o corabie ce este încărcată peste măsură. Şi s'ar păreà că unul şi acelaşi lucru spune prin expresiunile „peste măsură“ şi „peste putinţă“, însă nu este numai unul, ci două. Ca să nu zică cineva: «apoi ce? că dacă primejdia a fost mare peste măsură, pentru voi n'a fost mare»? — a adaos că mare a fost cu adevărat, şi încă aşà de mare, că a biruit puterile noastre, ba într'atâta le-a biruit, „în cât n'aveam noi nădejde de vieaţă“, adecă «nici nu mai credeam noi că vom trăì». Ceia ce David numeşte porţile iadului, şi dureri, şi umbra morţii, tocmai aceasta o spune şi Pavel, că «am suferit primejdii ce negreşit aduc moartea».

„Ci singuri întru noi judecata morţii am avut, ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi, ci întru Dumnezeu, cel ce înviează morţii“ (Vers. 9). Dară oare ce va să zică „judecata morţii“? Adecă votul morţii, hotărîrea ei, aşteptarea ei; «Căci împre-

jurările, zice, dădeau astfeliu de răspunsuri, că vom murì negreşit. Şi nu s'au întâmplat aşà, dealtmintrelea, ci au rămas numai în lânuceala noastră. Că şi dacă realitatea faptelor astfeliu arătà, totuşi puterea lui Dumnezeu nu a lăsat ca hotărîrea aceia să devină faptă, ci a îngăduit-o ca să se găsască numai în cugetul şi aşteptarea noastră». De aceia şi zice că „singuri întru noi judecata morţii am avut", şi nici de cum în realitate. «Şi de ce oare a îngăduit Dumnezeu o astfeliu de primejdie, în cât să perdem nădejdea şi să ne descurajăm»? zice. „Ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi, ci întru Dumnezeu cel ce înviează morţii". Acestea le spuneà Pavel, nu fiindcă el se găsà astfeliu — să nu fie una ca aceasta!—ci prin cele vorbite încercându-se de a îndreptà şi povăţuì pe alţii, în acelaşi timp a-i şi moderà, fiindcă şi mai departe zice: „datu-mi-sa mie împoŀditoriu îngerul satanei" — vorbind de ispite — „ca să nu mă înalţ". De şi Dumnezeu nu zice că de aceia a îngăduit acel bold, ci pentru o altă cauză. Şi care este acea cauză? Ca puterea lui să strălucească mai mult. „Destul îţi este, zice, charul meu; că puterea mea întru neputinţă se săvârşaşte" (II. Cor. 12, 7. 9). Dară dupre cum am zis, el nici de cât nu-şi uită obiceiul său, ca să se prenumere printre cei mai de jos, cari aveau nevoe de o mai mare pedagogie şi îndreptare. Că dacă una sau două ispite venind peste cinevà şi sunt în stare de a-l cuminţì, apoi cum el, care mai mult decât toţi oamenii în toată vieaţa lui a fost umilit, şi a pătimit precum nimeni dintre oameni n'a pătimit, după atâţia ani şi cu o filosofie vrednică de ceriuri, cum el, zic, ar fi avut nevoie de o astfeliu de sfătuire şi încurajare? Aşà că este învederat că voind a moderà pre cei ce cugetau lucruri mari de dânşii şi erau mândri, ziceà: „ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi, ci întru Dumnezeu".

Dară tu priveşte cum el îi mângâe şi prin aceasta. «Ispitele, zice, au fost îngăduite de Dumnezeu ca să vină asupra noastră pentru voi; atât de mult v'a preţuit pre voi Dumnezeu. — „Şi ori de pătimim necaz, zice, pentru a voastră mângâere şi mântuire", — iară dacă pătimim şi peste măsură pentru voi, apoi

aceasta este ca noi să nu cugetăm lucruri mari. „Că peste măsură, zice, am fost îngreuiați și peste putință, ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi, ci întru Dumnezeu cel ce înviează morții". Iarăși amintește de vorba învierei, pentru care a spus atâtea în întâea epistolă, pe care o adeverește prin cele prezente. De aceia a și adaos: „Care dintr'o moarte ca aceasta ne-a izbăvit pre noi" (Vers. 10). N'a spus «din atâtea primejdii», ci „dintr-o moarte ca aceasta", arătând furiea cea mare a ispitelor, pedeoparte, iară pedealta adeverind vorba învierei, dupre cum am fost spus. Dară fiincă învierea este fapt al viitorului, apoi el arată că aceasta se petrece pe fiecare zi, căci când pe un om desnădăjduit și ajuns chiar la porțile iadului il trage spre sine, nimic alta nu se învederează aici decât învierea, scăpând din gura morții pe cel căzut. De aici și vine obiceiul, că multora din cei desnădăjduiți din cauza boalelor îndelungate, sau din cauza unor ispite grozave, când au scăpat de primejdie să li zicem: «învierea morților am văzut-o aici».

„Intru care nădăjduim, zice, că încă ne va și mai izbăvì; ajutorind și voi pentru noi cu rugăciunea; ca despre multe fețe darul cel către noi să se mulțămească pentru noi" (Vers 10. 11). Fiindcă expresiunea „ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi" se părea a fi o vinovăție obștească, și acuzație prin urmare ce se raportă și la unii dintre dânșii, apoi el iarăși îndreptează ceia ce a fost spus, chemând în ajutorul său rugăciunile lor, în loc de cel mai mare sprijin, și în același timp arătând că vieața noastră în totdeauna trebuie a fi cu cea mai mare băgare de samă. Căci expresiunea „întru care nădăjduim că ne va și mai izbăvì" vestește mai dinainte de multele ispite, și nu de totala părăsire a lui Dumnezeu, ci încă de ajutoriul și concursul lui.

După aceia apoi, ca nu cumvà auzind într'una că se vor primejdui, să se împuținеze, a arătat mai 'ntâi folosul primejdiilor, ca de pildă: „ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi", adecă ca necontenit să ne găsim în umilință; ca și mântuirea noastră să se lucreze,

cum și alte multe bunuri. Al doilea a arătat că primejduindu-ne noi ne împărtășim cu Christos, căci zice: „că precum prisosesc patimile lui Christos întru noi". Al treilea, că pătimim pentru cei credincioși, dupre cum zice: „și ori de pătimim necaz, pentru a voastră mângâere și mântuire". Al patrulea, că chiar mângâerea strălucește încă mai mult în urma primejdiilor, căci zice: „ce se lucrează întru răbdarea acestor patimi". Al cincilea, că ne facem stăruitori în fapta bună, și pe lângă toate acestea, că prin astfeliu de primejdii noi vedem înaintea ochilor strălucind învierea, zicând: „care dintr-o moarte ca aceasta ne-a izbăvit pre noi". Al șaselea, că ne facem băgători de samă și necontenit vom privì spre dânsul, dupre cum zice: „întru care nădăjduim că ne va și mai izbăvì". Al șeaptelea, că prin primejdii noi ne găsim scăparea la rugăciuni, zicând: „ajutorind și voi pentru noi cu rugăciunea".

Deci, arătând folosul primejdiilor și al necazurilor, și făcându-i băgători de samă, la urmă iarăși li mângâie cugetele, făcându-i mai cu bunăvoință spre virtute, mărturisindu-li că rugăciunilor lor mult îl vor ajutà, ceia ce li ridicà cugetele, aflând ii că cu rugăciunile pot ajutà pe Pavel. „Ajutorind și voi pentru noi cu rugăciunea", zice.

Dară oare ce va să zică: „ca despre multe fețe darul cel către noi prin mulți să se mulțămească pentru noi?" «Ne-a izbăvit pre noi, zice, din acele primejdii „ajutorind și voi cu rugăciunea", adecă rugându-vă cu toții pentru noi. Căci charul cel către noi, adecă mântuirea noastră, a binevoit a se hărăzi și vouă tuturor, ca astfeliu multe fețe, multe persoane să-i mulțămească lui, fiindcă mulți au și primit acel char».

Acestea le zicea, pedeoparte spre a-i ațițà la rugăciuni pentru alții, iară pe dealta ca să-i deprindă de a mulțămi lui Dumnezeu și pentru cele ce alții pătimesc, arătând că aceasta mai cu samă o voiește și Dumnezeu. Căci cei ce se silesc de a face acestea pentru alții, cu atât mai mult pentru dânșii vor face așà. Pe lângă toate acestea îi învață încă de a fi umiliți, și-i duce la cea

mai ferbinte dragoste. Că dacă el, care erà atât de sus față de dânșii, și spune că prin rugăciunele acelora s'a izbăvit de primejdii, și că darul lor împreună cu rugăciunile l-au ajutat și l-au scăpat, — apoi poți cugetà cum trebuià să se găsească aceia, și cât de mult trebuià a se umilì. Dară tu te gândește și la aceia, că deși Dumnezeu vine în ajutoriul nostru prin îndurările și mila sa de noi, totuși mult contribuesc și rugăciunile noastre spre aceasta. Incepând epistola apostolul atribuià mântuirea și mângăerea îndurărilor lui Dumnezeu, „Părintele îndurărilor, zice și a toată mângâerea“, că adecă el ne-a izbăvit de primejdii, pe când aici o atribuie aceasta și rugăciunilor lor. Dealtmintreiea chiar și pe acel ce datorà mii de talanți l-a miluit după ce a căzut înaintea lui, deși se spune, că fiindu-i milă de el l'a iertat. De asemenea și Chananiencei aceleia după ce s'a rugat mult, și după ce a arătat o mare stăruință, i-a hărăzit mântuirea fiicei sale, de și din milă a mântuit-o.

Din toate acestea noi tragem învățământul, că chiar dacă am fi miluiți, mai 'ntâi trebuie a ne face vrednici acelei mili. Căci chiar dacă este el milostiv, totuși caută pe cei vrednici de milă, așà că nu miluește pe toți cum s'ar brodì, până chiar și pre cei ce stau fără simțire. „Că voiu fi îndurătoriu către cel ce voiu să fiu îndurătoriu, și voiu miluì pre cel ce voiu să miluesc“, zice. (Exod. 33, 19). Acum tu privește și aici ce spune: „Ajutorind și voi pentru noi cu rugăciunea“. Și nici nu li-a atribuit lor totul, ca nu cumvà să-i înalțe prea mult, dară nici că i-a înstrăinat pre dânșii de acest succes, ca astfeliu să-i miște, să-i facă cu mai multă bunăvoință, și să-i apropie unii de alții. De aceia și ziceà «că mântuirea mea a hărăzit-o vouă». Căci Dumnezeu de multe ori este îndurat cu mulțimea, când aceà mulțime este unită într'un cuget la rugăciune, pentru care și ziceà către Proorocul: „Eu, însă, nu voiu cruțà această cetate, în care locuesc mai mult de o sută două-zeci de mii de oameni“? Apoi ca nu cumvà să crezi că numai mulțimea e deajuns de a îmblânzì pe Dumnezeu, zice: „De va fi numărul fiilor lui Israil ca nisipul mărei, rămășița se va mântuì“ (Ionà 4, 11. Isaia 10, 22). Deci, cum a

mântuit pe Niniviteni? Pentru că nu erà acolo numai mulţime, ci şi mulţime întovărăşită de fapte bune, de vreme ce se pocăise fiecare şi se întorsese de pe calea cea rea. Dară şi mântuindu-i zicea de dânşii că „nu ştieau a deosebi dreapta lor de stânga", aşà că de aici este învederat, că şi păcatele lor de dinainte le făcuseră mai mult din uşurinţă, decât din răutate; aceasta se dovedeşte şi din pocăinţa lor imediată, deşi auzise puţine cuvinte din gura Prorocului. Dară dacă numai numărul de o sută două-zeci de mii a avut putere de a-i mântui, apoi atunci ce a impedecat oare ca ii să fie mântuiţi şi mai 'nainte de aceasta? Şi de ce oare n'a spus către Proroc: «eu, însă, nu voiu cruţà această cetate, care s'a întors din calea cea rea, care s'a prefăcut în totul»? De ce dară pune înainte numărul lor de o sută două-zeci de mii? Din prisosinţă pune şi aceasta. Un lucru erà sigur: schimbarea, prefacerea, pocăinţa lor, iară numărul şi uşurinţa lor erau necunoscute Prorocului. Deci, din toate părţile apostolul voeşte a-i îmblânzì. De sigur că are trecere înaintea lui Dumnezeu şi mulţimea, însă când este la mijloc şi virtutea. Aceasta o învederează şi aiurea scriptura, zicând: „Iară rugăciune se făceà ne 'ncetat de biserică către Dumnezeu pentru dânsul" (Fapt 12, 5), şi atât de multă putere a avut, că fiind uşile temniţei închise, apostolul fiind legat cu fiarele, şi din toate părţile păzit de ostaşi, totuşi l-a scos din temniţă şi l-a scăpat de toate acele primejdii. Însă, dupre cum unde este virtute, mari lucruri poate săvârşi mulţimea, tot-aşà şi unde este răutatea, cu nimic nu poate folosì mulţimea. Căci şi Israiliţii, despre care se spune că erà numărul lor ca nisipul mărei, toţi s'au nimicit. Şi pe timpul lui Noe erau mulţi şi nenumăraţi şi totuşi nimic nu li-a ajutat mulţimea. Aşà dară, mulţimea prin sine însăşi nimic nu poate, ci numai în unire cu pocăinţa şi cu rugăciunile cele făcute într'un cuget.

[1]) Să ne silim dară de a ne adunà la un loc în ru-

---

[1]) *Partea morală.* Noi trebuie a ne rugà unii pentru alţii, şi mai ales pentru cei dedeparte. Că cel ce se roagă, pe sine se foloseşte, iară aceasta se adevereşte din rugăciunea ce se face pentru catechumeni în sfînta liturghie. *(Veron).*

găciuni, şi unii pentru alţii să ne rugăm, precum şi aceia se rugau pentru apostoli, fiindcă prin aceasta şi poronca o îndeplinim, în acelaşi timp şi spre dragoste ne îndemnăm — iară când zic dragoste, prin aceasta spun de toate bunurile, — şi tot-odată ne deprindem de a mulţămì lui Dumnezeu cu mai multă ardoare. Căci cei ce mulţămesc pentru cele străine, cu atât mai mult vor mulţămì pentru ale lor, şi pentru dânşii. Aceasta o făceà şi David, zicând: „Măriţi pre Domnul cu mine, şi să înălţăm numele lui împreună“ (Ps. 33, 4). Aceasta şi apostolul o cere preste tot locul; aceasta o facem şi noi, şi tuturor li punem în faţă bine-facerea lui Dumnezeu, ca astfeliu să-i luăm cu noi tovarăşi ai laudelor ce-i înălţăm. Căci dacă chiar dela oameni noi primind vr'un bine, şi încă căutăm a li mulţămì şi a vestì la toţi fapta lor, cu care ocazie îi facem încă cu mai multă bunăvoinţă, apoi cu atât mai mult când noi vestim binefacerile lui Dumnezeu, prin aceasta îl induplecăm încă spre mai mari binefaceri şi bunătate către noi. Şi dacă căpătând binefaceri dela oameni, noi aţiţăm şi pre alţii spre a luà parte la mulţămire, apoi cu atât mai mult încă trebuie de a îndemnà şi pe alţii cari să mulţămească lui Dumnezeu pentru noi. Că dacă aceasta o face Pavel, el care are atâta curaj, apoi cu atât mai mult este trebuitoriu a o face noi.

Deci, să rugăm pre sfinţi de a mulţămì lui Dumnezeu pentru noi, şi noi deasemenea a-i mulţămì unii pentru alţii. Aceasta este mai cu samă datoriea preoţilor, fiindcă este cel mai mare bun. Aşà dară apropiindu-ne, noi mai 'ntâi ne rugăm şi mulţămim lui Dumnezeu pentru întreaga lume şi pentru bunurile obşteşti, fiindcă dacă binefacerile lui Dumnezeu sunt şi obşteşti, apoi şi tu te-ai mântuit fiind în acea obşte. Aşà că tu datoreşti mulţămire şi pentru binefacerea cea către tine, în acelaşi timp este drept de a-i înălţà laudă şi pentru binefacerile cele obşteşti. Căci şi soarele îl răsare nu numai pentru tine, ci şi pentru obşte, aşà că tu ai în parte totalul obştiei. In adevăr, că soarele a fost făcut pentru obştie, însă tu singur vezi pe atâta, pe cât văd toţi oamenii de pre pământ. In cât, că tu datoreşti pe atâta mulţămire, pe câtă datoresc toţi oamenii. De aceia este drept de a-i mulţămì pentru obştea 'ntreagă, şi pentru buna stare a tuturor, fiindcă noi primim multe

bunuri şi pentru alţii. Că dacă în Sodoma s'ar fi aflat măcar numai zece drepţi, de sigur că acei Sodomiteni n'ar fi pătimit ceia ce au pătimit. Astfeliu că noi trebuie a-i mulţămi şi pentru bună stare a altora.

Dealtfeliu este şi o lege veche, încă dela început introdusă în biserică. Tot aşà şi Pavel mulţămeşte lui Dumnezeu pentru Romani, pentru Corintheni, şi pentru întreaga lume. Să nu 'mi spui «că nu este doară treaba mea», căci chiar, de n'ar fi a ta, totuşi eşti datoriu a-i mulţămi, de vreme ce mădulariul, fratele tău este astfeliu. De altfeliu chiar şi treaba ta este, căci prin lauda lui şi tu te împărtăşeşti aceloraşi cununi, şi vei luà şi tu charul de care şi el se bucură.

De aceia şi poroncesc legile bisericei ca rugăciunile să se facă aşà, adecă nu numai pentru cei credincioşi, ci şi pentru catechumeni. Căci legea bisericei îndeamnă pre cei credincioşi spre rugăciune pentru cei necredincioşi, sau mai bine zis, pentru cei ce nu sunt iniţiaţi în tainele religiunei. Când Diaconul zice: „Pentru cei chemaţi (catechumeni) să ne rugăm cu stăruinţă“, nimic alta nu face, decât că aţîţă întreaga mulţime a credincioşilor la rugăciuni pentru aceştiia—de şi până atunci catechumenii sunt străini, fiindcă încă nu sunt trupul lui Christos, încă nu s'au împărtăşit niciodată de tainele religiunei, şi încă sunt despărţiţi de ceata cea duhovnicească. Deci, dacă noi trebuie a ne rugà pentru aceştiia, apoi cu atât mai mult pentru mădularele noastre, adecă pentru fraţii noştri. De aceia şi zice Diaconul „să ne rugăm cu stăruinţă“ [1]), ca nu cumvà să se lepede de dânşii ca de nişte străini, ca nu cumva să-i treacă cu vederea, ca pe uniia de altă religiune. Căci dânşii încă nu au binecuvântarea legiuită şi introdusă de Christos, încă nu au căpătat curajul, ci au nevoe de alţii cari să-i iniţieze în tainele creştinismului. De aceia şi stau afară de curţile împărăteşti, departe de encintele sfinte. De aceia şi sunt scoşi afară, când se desfăşură acele înfricoşate rugăciuni. De aceia şi tu eşti îndemnat de a te rugà pentru dânşii, ca astfeliu să devină mădulările tale, ca să nu mai fie străini

---

[1]) *Notă.* Expresiunea din original „ἐκτενῶς“ = *cu stăruinţă,* lipseşte din liturghiile ce sunt astăzi în uz.

şi învrăjbiţi cu tine. Căci expresiunea „să ne rugăm“ nu se zice numai preoţilor, ci şi celor ce stau de faţă şi compun adunarea credincioşilor. Când, deci, zice: „să stăm bine, să ne rugăm“, pe toţi îi îndeamnă la rugăciune.

După aceia începând rugăciunea, zice: „Ca întru tot milostivul şi înduratul Dumnezeu să asculte rugăciunile lor“. Şi ca nu cumvà să zici: «De ce să ne rugăm? Căci iată că îi ni sunt vrăjmaşi, şi niciodată n'au fost uniţi cu noi. Deci cum vom puteà să îmblânzim pe Dumnezeu? Cum vom puteà de a-l înduplecà de a-i împărtăşì milei şi iertărei lui»? Ca nu cumvà deci să te găseşti în nedomerire, priveşte cum îţi deslegă aceà nedomerire, zicând: „ca întru tot milostivul şi înduratul Dumnezeu“. Ai auzit că Dumnezeu este întru tot milostiv? Nu te îndoì dară, fiindcă întru tot milostivul pe toţi îi miluește; şi păcătoşi, şi prieteni. Aşà dară să nu zici: «cum să mă apropiu pentru dânşii»? căci el va ascultà rugăciunile lor. Rugăciunea catechumenilor ce alta ar puteà fi, decât ca dânşii să nu steà catechumeni?

După aceia apoi chiar şi indică modul rugăciunei. Şi care este acesta? „ca să deschidă urechile inimilor lor“, căci au fost astupate şi cu totul înfundate. Când zice urechi, nu înţelege urechile acestea de dinafară, ci cele ale cugetului. „Ca să audă, zice, cele ce ochiul n'a văzut, urechea n'a auzit, şi la inima omului nu s'a suit“, fiindcă n'au auzit de tainele cele negrăite, ci au stat departe de acestea. Căci chiar de aud, totuşi nu ştiu cele ce se vorbesc, fiindcă acelea au nevoe de înţelegere adâncă, şi nu numai de auzire. De aceia le şi cere prin rugăciune charul Prorocese, fiindcă şi Prorocul aşà ziceà: „Dumnezeu îmi dă mie limbă de învăţătură, ca să ştiu când trebuie a spune cuvânt, că el îmi deschide gura mea, mi-a dat mie dimineaţa, datu-mi-a ureche de auzit“. (Isaia 50, 4. 5). Dupre cum Prorocii altfeliu auzau, şi nu ca cei mulţi, tot aşà şi credincioşii altfeliu aud, iară nu ca catechumenii. De aici învaţă şi catechumenul, că acestea le află nu dela oameni, şi nici nu le aude dela oameni. „Nu vă numiţi învăţători pe pământ“, (Math. 23, 8)

zice, ci de sus, din ceriuri. „Şi vor fi toţi învăţaţi lui Dumnezeu“ (Isaia 54, 13).

De aceia şi zice Diaconul: „şi să-i înveţe pre dânşii cuvântul adevărului“, astfeliu că dinăuntru li se însuflă, căci niciodată ii n'au ştiut cuvântul adevărului, dupre cum trebuie a-l şti. „Ca să însufle întru dânşii frica de dânsul“. Insă nu e de ajuns aceasta, căci „unele din seminţi au căzut lângă drum, iară altele pe peatră“. Noi însă nu cerem aşà, ci dupre cum plugul deschide brazdele într'un pământ gras, tot aşà ne rugăm de a se face şi cu catechumenii. Aşà că dânşii ca fiind întineriţi vor primì în adâncul cugetului lor cele semănate, şi toate cele ce au auzit le vor păstrà cu exactitate.

De aceia, şi adaoge, zicând: „Şi să împuternicească credinţa sa în cugetele lor“, adecă să nu fie numai pedeasupra, numai pe dinafară, ci să li arunce rădăcina credinţei chiar în fundul cugetului lor.

„Ca să li descopere lor evanghelica dreptăţei“. Arată aici, că acoperemântul li este îndoit; pe deoparte că li sunt întunecaţi ochii cugetului, iară pe dealta că nefiind iniţiaţi in cele ale creştinismului, să li descopere evanghelica. De aceia mai sus zicea: „ca să deschidă urechile cugetului lor“, pe când aici zice: „ca să li descopere evanghelica dreptăţei“, adecă, ca să-i facă şi pre dânşii înţelepţi, şi destoinici de a o primì; ca să-i înveţe şi să arunce în inimile lor seminţele adevărului. Căci chiar de ar fi destoinici, totuşi nici un folos nu vor aveà, dacă Dumnezeu nu li va descoperì; precum şi dacă li va descoperì, iară ii nu vor primì, iarăşi tot aceiaşi pagubă. De aceia noi amândouă le cerem dela Dumnezeu: şi ca să li deschidă inimile, în acelaşi timp şi să li descopere evangheliea. Căci nici podoaba împărătească ce stă acoperită pe deasupra, nu va preţuì nimica înaintea ochilor, dupre cum şi atunci când ar fi descoperită, iară ochii n'ar fi cu băgare de samă. Dară acestea amândouă se petrec, dacă ochii apucă mai 'nainte. Şi ce însamnă „evangheliea dreptăţei“? Adecă care-i face drepţi. Prin aceste cuvinte îi atrage spre dorinţa de botez, arătând că evanghelica

este pricinuitoare nu numai de iertarea păcatelor, ci și aducătoare de dreptate.

„Ca să li deà lor minte dumnezeească, cuget curat, și vieață fără prihană“.[1]) Audă acestea credincioșii, cari sunt pironiți în lucrurile pământești; că dacă ni se poroncește de a cere acestea pentru cei ce încă nu sunt inițiați și introduși în creștinism, apoi tu poți pricepe în ce anume condițiuni trebuie a ne găsì noi, cari cerem astfeliu de lucruri pentru alții. Căci trebuie a aveà vieața deopotrivă, sau mai bine zis la feliu cu cerințele evangheliei. De aceia și feliul rugăciunei este astfeliu, că dela dogme trece deodată la vieață, căci zicând: „ca să li descopere lor evangheliea dreptății“ adaoge: „ca să li deà lor minte dumnezeească“.

Dară ce însamnă oare: „dumnezeească“? Adecă că Dumnezeu să se sălășluească întru dânșii, dupre cum

---

[1]) *Notă.* Iată ectenica ce o ziceà Diaconul înaintea catechumenilor:

Diaconul zice: *Pentru cei chemați, cu stăruință să ne rugăm: Ca întru tot milostivul și înduratul Dumnezeu să asculte rugăciunile lor; ca să deschidă urechile inimilor lor și să-i învețe pre dânșii cuvântul adevărului; ca să insufle întru dânșii frica de dânsul, și să împuternicească (întărească) credința sa în cugetele lor; ca să li descopere lor evangheliea dreptății; ca să li deà lor minte dumnezeească, cuget curat, și vieață fără de prihană, ca totdeauna să cugete la cele ale sale, la ale sale să gândească, și cu ale sale să se îndeletnicească, și în legea lui să umble ziua și noaptea, poroncile lui amintindu-și, și dreptățile lui păzind.*

Încă mai cu stăruință să ne rugăm pentru dânșii: Ca să-i izbăvească pre dânșii de tot lucru rău și absurd, de tot păcatul diavolesc, și de toată împotrivirea celui protivnic; ca să-i învrednicească pre dânșii în timp potrivit băei renașterei, iertărei păcatelor, îmbrăcămintei nestricăciunei. Ca să binecuvinteze intrările și ieșirile, întreaga lor vieață, casele lor, și slugile lor; pe copiii lor să-i binecuvinteze, și întărindu-i în măsura vârstei lor să-i înțelepțească, ca să li îndrepteze toate cele ce li stau înainte spre folosul lor.

Ridicați-vă! *Ingerul păcei cereți-l catechumenilor. Toate cele ce vă stau înainte să fie pacinice; pacinică (fie) ziua de astăzi, și toate zilele vieței voastre cereți-le a fi cu pace. Sfârșitul vostru (să fie) creștinesc. (Cele bune și de folos) Pe voi înși-vă să vă încredințați (predați) Dumnezeului celui viu și lui Christos.*

Capetele voastre plecați-le! Toți răspund cu glas mare: Amin.

Iată și o altă ectenie, care după cât se vede, este o prescurtare a celei ce se găsește în Constituția Apostolică, cartea a VIII, cap. 6, pagina 397 și urm. edițiunea Coteler:

zice: „că voiu locuì întru dânșii și voiu umblà“ (II. Cor. 6, 16). Căci când mintea devine dreaptă, când se desbracă de păcate, atunci devine casă a lui Dumnezeu; și când Dumnezeu locuește intru dànsul, nimic omenesc nu va mai fi la urmă. Și astfeliu mintea lui devine dumnezeească, toate grăindu-le de acolo, precum devine și casă a lui Dumnezeu, care locuiește întrànsul. Cel ce grăiește lucruri uricioase, nu are deci intrânsul minte dumnezeească, precum nici cel ce iubește rîsul și mascaralâcurile.

„Cuget curat“, zice. Și ce va să zică oare a aveà cuget curat? A căpătà adecă sănătatea cea sufletească, dupre cum cel ce este stăpànit de pofte uricioase, și care este fricos față de cele prezente, nu poate fi cu cuget curat, nu poate fi înțelept, nu poate fi sănătos. Și dupre cum cel bolnav poftește pànă și ce nu se cade, tot asemenea și acesta.

„Și vieață fără de prihană“, zice, căci dogmele

Rugăciunea înaintea Catechumenilor: *Rugați-vă Catechumenilor, și toți credincioșii în rugelele lor să se roage pentru dànșii, zicând: Doamne miluește.*

Deci, (Diaconul) să slujască pentru dânșii, zicànd: *Pentru cei chemați toți să rugàm pre Dumnezeu, ca bunul și iubitorul de oameni cu bunăvoință să asculte rugăciunile și cererile lor, si primind rugămintea lor să li ajute, și să li deà lor cererile inimilor lor spre folos; să li descopere lor evanghelica Christosului său, să-i lumineze și înțeleptască, să-i invețe pre dànșii cunoștința de Dumnezeu, dreptățile și poroncile lui, să li înrădăcineze întru dànșii frica lui cea curată și mântuitoare, să li deschidă urechile inimilor lor, spre a stărui in legea lui ziua și nouptea; să-i împuternicească în buna cinstire, să-i unească și să-i prenumere pre dânșii cu sfânta sa turmă, învrednicindu-i pre dànșii băei renașterei, îmbrăcămintei nestricăciunei, vieței celei adevàrate, să-i izbăvească pre dânșii de toată neevsevien, și să nu dee loc celui străin asupra lor; să-i curățască pre dânșii de toată necurățiea trupului și a sufletului, și să locuiască întru dànșii și să meargă împreună cu dànșii prin Christosul său, să binecuvinteze intrările lor și eșirile, și să li indrepteze toate cele ce li stau inainte spre folos.*

Incă mai cu stăruință să ne rugăm pentru dànșii; ca învrednicindu-se de iertarea păcatelor prin introducerea în sfânta religiune să se învrednicească sfintelor taine, și petrecerei împreună cu sfinții.

Ridicați-vă, catechumenilor. Pacea lui Dumnezeu prin Christosul său să o cereți; zi cu pace și fără de pàcat, și tot timpul vieței voastre, sfârșit chreștinesc vieței voastre; blând și indurat (fie către voi) Dumnezeu, iertarea păcatelor (să vă dăruiască), pre voi înși-vă să vă incredințați (predați) Dumnezeului celui singur fără început, prin Christosul său. Plecați-vă, și să fiți binecuvântați.

au nevoe de o vieață curată. Auziți acestea voi cari alergați la botez tocmai spre sfârșitul vieței. Noi ne rugăm ca după botez să aveți și o vieață fără de prihană, pe când tu alergi și totul faci, ca să pleci de aici pustiu de vieață curată. Și ce este dacă devii drept? căci aceasta o câștigi numai din credință. Noi însă, ne rugăm ca tu să câștigi îndrăzneală și din fapte.

„Ca totdeauna să cugete la cele ale sale, la ale sale să gândească, și cu ale sale să se îndeletnicească". Să aibă, cu alte cuvinte, cuget curat și vieață fără de prihană, nu o zi numai, sau două, sau numai trei, ci noi cerem ca să le aibă în tot timpul vieței sale. Deasemenea când noi ne rugăm ca catehumenul să gândească la cele ale lui Dumnezeu, prin aceasta spunem dejà despre toate bunurile. „Că toți ale sale caută, zice, iară nu ale lui Christos Iisus" (Filipp. 2, 21). Dară cum s'ar puteà face aceasta? Adecă ca împreună cu rugăciunea, dânșii să introducă și cele ale lor, — dacă, bine înțeles, în legea lui vor umblà ziua și noaptea. De aceia și adaoge cerând aceasta: „Și în legea lui să umble ziua și noaptea". Dupre cum mai sus a zis „totdeauna", așà și aici „ziua și noaptea". Pentru aceia mie mi-e rușine de cei ce deabeà o singură dată în cursul anului se văd la biserică. Căci în adevăr, ce iertare vei puteà aveà, dacă poruncindu-ți-se de a umblà ziua și noaptea în legea lui, nu cum s'ar întâmplà, ci stăruind necontenit în cetirea ei, adecă meditând, și tu nu faci aceasta nici cea mai mică parte a vieței tale?

„Poruncile lui amintindu-și, și dreptățile lui păzind". Ai văzut șirul acesta eminent de virtuți, și cum fiecare din ele țintește pe aproapele, cu mai multă siguranță de cât orice lanț de aur? Căci cerând minte dumnezeească, și spune cum ar puteà cineva deveni așà. Și cum ar puteà? Ca totdeauna să cugete la dânsul. Și aceasta cum s'ar puteà face? Dacă este cu băgare de seamă necontenit la legea lui. Cum însă s'ar convinge oamenii la aceasta? Dacă ar păzi poroncile lui, sau mai bine zis, dacă ar fi cu băgare de samă la lege; de aici ar veni și păzirea poruncilor lui, dupre cum și atunci când cineva cugetă totdeauna la ale sale, dacă are minte dumnezeească, și dacă se gândește la ale sale. Fiecare

din cele zise conlucrează la binele aproapelui, şi se conlucrează de dânsul, cuprinzându-l în sine, şi fiind cuprins de dânsul.

„Incă mai cu stăruinţă să ne rugăm pentru dânşii". Fiindcă în timpul unei lungi cuvântări sufletul obişnueşte a cădeà în piroteală, iarăşi îl deşteaptă prin această cerere. În adevăr, că mari lucruri şi înalte voieşte a cere din nou, pentru care şi zice: „încă mai cu stăruinţă să ne rugăm pentru dânşii". Şi pentru ce anume? „Ca să-i izbăvească pre dânşii de tot lucrul rău şi absurd". Aici noi li cerem de a nu cădeà în ispită, şi de a-i scăpà de orice cursă, şi trupească, şi sufletească. De aceia şi adaoge, zicând: „de tot păcatul diavolesc, şi de toată împotrivirea celui protivnic", arătând prin acestea ispitile şi păcatele. Căci păcatul este la îndămână totdeauna, în tot locul se găseşte; înainte, în urmă, şi astfeliu ne stăpâneşte pre noi. Fiindcă a spus cele ce trebuie a se face de noi, de a stărui într'una în legea lui, de a ni aminti de poroncile lui, de a păzi dreptăţile lui, — apoi la urmă ne convinge că nici acestea nu sunt deajuns, dacă nu va fi de faţă el şi nu ne va ajută. „De nu va zidi Domnul casa, îndeşărt s'ar osteni cei ce o zidesc pre ea" (Ps. 126, 1), şi mai ales fiind vorba de catehumeni, cari încă stau înaintea diavolului, şi încă se găsesc sub stăpânirea lui.

Şi acestea toate le ştiţi voi cei iniţiaţi în tainele creştinismului. Amintiţi-vă deci de cuvintele acelea, prin care v'aţi lepădat de tirănîea lui, plecând genunchile, şi alergând cătră împăratul, şi grăind acele înfricoşate cuvinte, prin care ne legăm de-a nu ne mai încrede lui. Diaconul îl mai numeşte şi protivnic, şi diavol, fiindcă şi pre Dumnezeu îl defaimă cătră oameni, şi pre noi cătră Dumnezeu, şi iarăşi pre noi unii cătră alţii. Acum de pildă defaimă pre Iob cătră Dumnezeu, zicând: „Nu cumvà în zădar cinsteşte Iob pre Dumnezeu"? Şi iarăşi altă dată defaimă pre Dumnezeu înaintea lui Iob: „Foc a căzut din ceriu" (Iob. 1, 9. 16). Şi iarăşi defaimă pre Dumnezeu cătră Adam, când îi spunea că li se va deschide ochii lor. Deasemenea îl desfaimă şi către mulţi dintre oameni, zicând că «Dumnezeu nu se mai îngri-

jește de cele văzute, ci a lăsat demonilor cele ale voastre» cum și către mulți dintre Iudei defăimă pe Christos, numindu-l înșălătoriu și fermecătoriu. Dară poate că ar voì cinevà să audă cum diavolul lucrează. Când el nu va aflà o minte dumnezeească, când nu va găsì un cuget curat, atunci el se cuibărește bine, ca într'un suflet pustiu. Când omul nu-și aduce aminte de poroncile lui Dumnezeu, nici nu păzește dreptățile lui, atunci diavolul luându-l rob, pleacă cu dânsul împreună. Dacă Adam de pildă și-ar fi adus aminte de porunca lui Dumnezeu, care spuneà: „din tot pomul să mănânci;" dacă ar fi păzit dreptatea care spuneà: „în ziua când veți mâncà, cu moarte veți murì" (Facer. 2, 16. 17), nu ar fi pătimit ceia ce a pătimit.

„Ca să-i învrednicească pre dânșii în timp potrivit băei renașterei, iertărei păcatelor". Pe unele le cerem pentru acum, iară pe altele pentru viitoriu; și filosofăm pentru baea renașterei, și în cererea noastră ne învățăm pre noi înșine de a cunoaște puterea lui. De aici apoi cuvântul ne deprinde de a cunoaște, că botezul este renaștere, căci ne naștem iarăși din apă, ca din mitră, ca să nu zică cinevà cu Nicodim: „Și cum poate cinevà să se nască, fiind bătrân? Au doară poate intrà în pântecele maicei sale, și să se nască de sus" (Ioan 3, 4)? După aceia fiindcă a spus de iertarea păcatelor, apoi prin cele ce urmează o adeverește aceasta, zicând: „îmbrăcămintei nestricăciunei", căci cel ce se îmbracă cu haina fiască, este învederat că devine nestricăcios. Dară ce va să zică „în timp potrivit"? Adecă când el va fi bine dispus, când se va apropià cu buna voință și credință, căci timpul potrivit pentru credincios acesta este.

„Ca să bine-cuvinteze intrările și ieșirile lor, întreaga lor viață". Aici li se poroncește credincioșilor de a cere pentru catehumeni și cevà trupesc, ca cei ce încă sunt mai slabi. „Casele lor, și slugile lor", adecă chiar de ar aveà slugi sau rudenii, sau pe alții din cei deaproape, căci acestea erau premiile ce li acordà Testamentul Vechiu, și nimic nu erà crezut atât de dureros ca văduvia, ca lipsa de copii, ca jălania pentru o moarte fără de vreme, ca a fi în sărăcie, ca a nu-i merge cuiva

lucrurile după dorinţă. De aceia tocmai lasă ca credincioşii să stăruiască şi în asemenea cereri trupeşti, înălţându-i câte puţin. Aceasta o face şi Christos, aceasta şi Pavel, amintindu-li de bine-cuvântări din vechiul Testament. Christos o face atunci când zice: „Fericiţi cei blânzi, că aceia vor moşteni pământul“ (Mat. 5, 4), iar Pavel când zice; „Cinsteşte pre tatăl tău şi pre muma ta, ca să trăeşti ani mulţi pre pământ“ (Efes. 6, 2. 3).

„Pre copiii lor să-i bine-cuvinteze, şi întărindu-i în măsura vîrstei să-i înţelepţească“. Şi aici iarăşi li cere şi ceva trupesc, dar şi ceva duhovnicesc, ca unii ce se găsesc încă în stare de copilărie. După aceia apoi li cere numai duhovniceşti. „Ca să li îndrepteze toate cele ce li stau înainte, zice, spre folosul lor“. Nu zice simplu «toate cele ce li stau înainte» ci adauge ca să li fie „spre folosul lor“. Căci de multe ori poate e vorba de o călătorie, dară nu este spre folos, sau altceva a face, care nu este spre folos. Dela acestea dânşii sunt învăţaţi de a mulţămi lui Dumnezeu în toate, ca cele ce se desfăşură spre folosul lor.

După toate acestea la urmă Diaconul li porunceşte de a se ridicà pe picioare. Mai înainte poroncindu-li de a se pune în genunchi, spre a se rugà, şi după ce a cerut Diaconul pentru dânşii cele spuse, după care şi-au căpătat curaj, iată că la urmă li poronceşte a se ridicà de jos, şi de a luà şi dânşii parte la rugăciuni. Pe unele le spunem noi, pe altele li îngăduim lor de a le spune, deschizându-li dejà uşile spre a se rugà. Mai 'ntâi îi învăţăm noi ca pre copii, iară după aceia li poruncim de a grăì şi dela dânşii, zicând: „Ingerul păcei ceriţi-l catehumenilor“, fiindcă este şi înger care are cu sine tulburarea, înger vătămător, ca atunci când zice: „trimiterea de îngeri răi“ (Ps. 77, 54). De aceia poroncim de a cere îngerul păcei, învăţându-se de aici, ca să ceară totdeauna pacea, care este legătura tuturor bunurilor, ca astfeliu să scape de ori-ce luptă, de ori-ce războiu, de ori-ce ceartă. „Toate cele ce vă stau înainte, să vă fie pacinice“. Chiar de ar fi ceva greoiu, totuşi dacă este pace, se pare uşor. De aceia şi Christos zicea:

„Pacea mea o dau voĕ“ (Ioan 14, 27). Nici o armă mai puternică nu poate fi pentru diavol, ca cearta, lupta și războiul dintre oameni.

„Pacinică (fie) ziua de astăzi, și toate zilele vieței voastre ceriți-le a fi pacinice“. Ai văzut cum iarăși poroncește de a fi întreaga viață pacinică?

„Sfârșitul vostru să fie creștinesc“, și la urmă pune principalul tuturor bunurilor: „Cele bune și de folos“, căci ce nu este bun, nu este nici de folos. De aceia printre noi creștinii alta este natura celor ce folosesc, și nu dupre credința celor mulți.

„Pre voi înși-vă să vă încredințați (predați) Dumnezeului celui viu, și Christosului lui“. Incă nu li îngăduim lor de a se rugà pentru alții, ci pentru binele lor numai pot a se rugà.

Ai văzut rugăciune completă, și în privința dogmelor, și în privința vieței? Căci când zicem evanghelie, îmbrăcăminte nestricăcioasă, când zicem baea renașterei, prin aceste expresiuni noi zicem toate dogmele; când zicem minte dumnezeească, cuget curat, când în fine zicem toate cele spuse mai sus, noi prin aceasta înțelegem viața noastră.

După aceia poroncim de a-și plecà capetele, cu care ocazie noi dăm dovadă că Dumnezeu a auzit rugăciunile noastre ale tuturor, și că ne bine-cuvintează. Căci nu este om cel ce bine-cuvintează, ci prin mâna lui, și prin limba lui noi atragem dela insuși împăratul binecuvântarea capetelor celor de față. „Și toți zic cu glas puternic; Amin“.

Dară de ce oare vi s'a spus toate acestea? Ca să vă învăț pre voi, ce trebue a cere în rugăciuni și pentru alții, ca să nu creadă credincioșii, că atunci când se spun acestea, n-au nici-o legătură cu dânșii. Căci doară Diaconul când zice: „Să ne rugăm pentru catehumeni“, nu spune aceste vorbe păreților. Insă uniia sunt atât de proști și tâmpi, că nu numai în timpul rugăciunilor catehumenilor stau de vorbă în biserica, ci chiar și în timpul rugăciunilor credincioșilor. De aici vine că totul s'a răsturnat pe dos, că totul s'a stricat, fiindcă în timpul când mai ales trebuie a împăcà pe Dumnezeu, în acel timp, zic, mâniindu-l încă mai mult, plecăm la urmă

din biserică. Căci în timpul rugăciunilor credincioşilor, noi suntem îndemnaţi a ne rugà filantropului Dumnezeu pentru episcopi, pentru preoţi, pentru împăraţi, pentru stăpânitori, pentru pământ şi mare, pentru văzduhuri, şi în fine pentru întreaga lume.

Deci, când noi trebuie a aveà o astfeliu de îndrăzneală, încât să ne rugăm şi pentru cei străini, şi totuşi nu suntem cu trezvie spre a ne rugà nici chiar pentru noi, apoi care va fi justificarea noastră? Ce iertare vom aveà? De aceia tocmai vă rog, ca toate acestea cugetându-le, să ştim când este timpul de rugăciune, să ni înălţăm mintea sus, să ne dezbrăcăm de cele pământeşti, şi să ne atingem de însăşi bolţile cerului, ca astfeliu să putem face pe Dumnezeu îndurat, şi să ne putem învrednicì de bunurile făgăduite. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu sf. Duh se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III

„Că lauda noastră aceasta este, mărturiea ştiinţei noastre, că întru dreptate şi întru curăţie Dumnezeească, iară nu întru înţelepciune trupească, ci întru darul lui Dumnezeu am petrecut în lume". (Cap. 1, 12).

Aici iarăşi ni descopere şi o altă pricină de rugăciune, şi încă nu mică, ci chiar foarte mare, şi în stare de a ridicà cugetul cel umilit de primejdii. Fiindcă a fost zis, că Dumnezea ne-a chemat pre noi, şi că Dumnezeu ne-a mântuit pre noi, şi în fine după ce totul a acordat îndurărilor lui şi rugăciunilor lor, apoi ca să nu facă prin aceasta trândav pe auditoriu, încrezându-se numai milei lui Dumnezeu şi rugăciunilor celorlalţi, arată că şi dânşii nu puţin au contribuit la aceasta. Aceasta de sigur că a arătat-o şi mai în urmă, zicând, că „pre-

cum prisosesc patimile lui Christos întru noi, așà prin Christos prisosește și mângâerea noastră“, dară aici vorbește și de o altă ispravă proprie a noastră. Şi care este aceasta? „Că întru dreptate și întru curăție Dumnezeească... am petrecut în lume“ zice. Dară nici aceasta nu este cevà mic pentru mângàerea noastră; și mai bine zis, nu numai spre mângàerea noastră, ci și spre alt-cevà care este cu mult mai mare decàt mângàerea, spre lauda noastră. Acestea le spuneà apostolul ca și pe aceia să-i învețe de a nu cădeà în împuținare pe timpul ispitelor și a necazurilor, ci încă să se și mândrească, când cugetul lor este curat, în acelaşi timp pe nesimțite se atinge și de apostolii cei mincinoşi. Şi dupre cum în întàea epistolă li spuneà că: „m-a trimis Christos spre a bine-vesti, nu întru înțelepciunea cuvântului, ca să nu se zădărnicească crucea lui Christos“ și „ca credința voastră să nu fie întru înțelepciunea oamenilor, ci întru puterea lui Dumnezeu“ (I. Cor. 1, 17. 2, 5), tot așà zice și aici: „nu întru înțelepciune trupească, ci întru darul lui Dumnezeu“. Dară prin expresiunea „nu întru înțelepciune“ el a lăsat a se înțelege și alt-cevà, adecă nu întru înșelăciune, și prin aceasta aruncând la o parte învățătura dinafară.

„Că lauda noastră aceasta este, zice; mărturica științei (cugetului) noastre“, adecă «conștiința noastră nu are a ne condamnà pre noi, ca unìia ce am fi umblat în fapte rele. Căci chiar de pătimim mii de rele, chiar dacă din toate părțile suntem loviți și ne primejduim, ni este deajuns spre mângàerea noastră, și încă nu numai spre mângàerea, cât și spre încununarea noastră, cugetul nostru cel curat, care ni mărturisește nouĕ, că noi pătimim acestea nu pentru cevà rău, ci numai pentru că așà găsește Dumnezeu cu cale, pentru virtute, pentru filosofie, pentru mântuirea celor mulți». Deci, mângàerea cea dintâi erà dela Dumnezeu, iară aceasta erà introdusă de dânșii, și prin curățeniea vieții. De aceia o și numește „laudă“, căci erà succesul virtuței lor proprii. Şi care este oare această laudă, și ce anume ni mărturisește nouĕ cugetul nostru?

„Că întru dreptate", adecă nu întru vicleşug, nu prin ipocrizie, nu în derîdere, nu spre linguşire, nu spre înşelăciune şi zavistie, nu întru nimic din acest feliu, ci întru toată libertatea, întru toată nerăutatea, întru adevăr, întru cuget curat şi neviclean, într'o conştiinţă sinceră neavànd nimic ascuns, sau măcar bănuit. „Nu întru înţelepciune trupească", adecă nu întru vicleşug, nu întru răutate, nu întru puterea cuvintelor, sau în grămădirea sofismelor, — căci aceasta numeşte el înţelepciune trupească. Şi ceia ce aceia credeau de mare lucru, el tocmai că o alungă şi o tăgădueşte, arătând cu prisosinţă, că nu este acest lucru vrednic de laudă, şi că nu numai nu-l caută, ci încă îl şi respinge, şi se ruşinează de dànsul.

„Ci întru darul lui Dumnezeu am petrecut în lume". Dară oare ce va să zică „întru darul lui Dumnezeu"? Adecă «prin înţelepciunea cea dela dànsul, prin puterea cea dată nouĕ, prin semnele ce se fac, prin biruinţa noastră asupra înţelepţilor, asupra ritorilor, filosofilor, împăraţilor, asupra popoarelor, fiind noi nişte proşti, şi ne avànd cu noi nimic din înţelepciunea deafară». Dară mângàerea şi lauda aceasta nu erà cum s-ar întàmplà, ca să se cunoască pre dànşii, că nu prin puterea omenească se învredniciseră de ele, ci toate le izbuteau prin charul sfântului Duh.

„In lume", astfeliu că nu numai în Corinth, ci în toate părţile lumei. „Şi mai mult la voi". Dară ce va să zică „mai mult la voi"? „Intru darul lui Dumnezeu am petrecut", căci printre voi, zice, am arătat semne şi minuni, şi cea mai mare exactitate, şi vieaţă fără ponos». — Fiindcă şi aceasta o numeşte darul lui Dumnezeu, iară succesele lor le atribuie acelui dar. In adevăr că în Corinth apostolul a sărit, aşà zicànd, chiar peste culmea primejdiilor, predicànd evangheliea fără vre-o resplată, pentru ca să li crute slăbăciunea lor.

„Că nu scrim vouĕ altele, fără numai cele ce citiţi, sau şi ştiţi" (Vers. 13). Fiindcă a vorbit lucruri mari de dànsul, şi se părea că el singur mărturiseşte de sine, ceia ce erà lucru greoiu, iarăşi îi ià pre dànşii de marturi la cele vorbite. «Să nu-şi închipuie cinevà, zice, că cele grăite sunt mai mult fanfa-

ronadă de vorbe, căci noi acelea le arătăm, pe care le știți și voi, și pe care le veți mărturisi de noi înaintea altora, că noi nu mințim. Citind, deci, voi știți că ceia ce ne însoțește pre noi în fapte, aceia o vorbim și prin scrisoare; și mărturiea voastră nu este de loc în contra epistolelor, ci conglăsuește în totul ceia ce citiți cu ceia ce știți, iară știința aceasta despre noi o aveți mai dinainte».

„Precum ne-ați și cunoscut pre noi din parte" (Vers. 14), căci ceia ce voi știți despre noi, zice, nu din auzite le știți, ci din înseși experiența voastră». Expresiunea „din parte" a spus-o mai mult din modestie. Dealtmintrelea aceasta este și obiceiul lui, că atunci când grăiește cevà mare, silit de împrejurări — ceia ce nici nu face, decât numai atunci — apoi imediat moderează cele spuse, voind a le micșurà valoarea lor. „Și am nădejde că și până în sfârșit veți cunoaște".

Ai văzut iarăși cum dela cele trecute el adeverește pe cele viitoare, și nu numai dela cele trecute, ci și dela puterea lui Dumnezeu? Căci nu cum s'ar întâmplà el s'a pronunțat, ci totul a atribuit lui Dumnezeu, chiar și nădejdea tot lui o atribue. „Că lauda voastră suntem, precum și voi a noastră, în ziua Domnului nostru Iisus Christos". Aici el taie pe nesimțite invidiea ce s'ar fi născut din cauza celor grăite, făcându-i pre dânșii părtași și tovarăși slavei succeselor lui. «Că lauda aceasta n'a stat numai la noi, zice, ci se întoarce și la voi, și iarăși dela voi vine la noi». Deci, fiindcă s'a înălțat pre sine, și a adus ca dovadă cele trecute, iară de cele viitoare dă chezășie, apoi ca nu cumvà să fie considerat de auditori ca fanfaron, și nici să-i provoace la invidie, dupre cum am mai spus, iată că lauda o face comună, și zice că coroana aceasta a laudelor este a lor. «Dacă ne vom arătà așà feliu, zice, lauda noastră va fi slava voastră, dupre cum și voi dacă vă bucurați de cinste, noi ne veselim, și săltăm, și ne încununăm». Și aici iarăși se arată marea lui umilință din cele ce a spus; căci nu conversază cu dânșii ca dascalul cu ucenicii, ci ca ucenic cu ucenicii, întratâta egalează el vorba, ca și cum erà deopotrivă în cinste cu dânșii. Și privește cum îi înalță pre dânșii, cum îi umple de filosofie, transportându-i cu mintea la acea zi. «Să nu 'mi spuneți,

zice, de cele prezente, adecă: de clevetiri, de batjocori, de necinstirile cele din partea celor mai mulţi, căci din cele de aici nimic nu este mare şi însemnat; nici din cele bune, şi nici din cele rele, adecă nici batjocorile, şi nici laudele oamenilor; ci voi aduceţi-vă aminte de aceà zi grozavă şi înfricoşată, în care toate vor fi descoperite. Atunci ne vom mândrì şi noi întru voi, precum şi voi întru noi; când şi voi vă veţi arătà având astfeliu de dascali, cari nimic omenesc nu v'au învăţat, nici nu au vieţuit cu răutate, nici nu v'au dat vr-o pricină de hulă, — precum şi noi având astfeliu de ucenici, cari nu au pătimit nimic omenesc, nici nu s'au clătinat în credinţă, ci cu bună-voinţă au primit toate, nici dintr'o parte amăgindu-se. Acum de sigur că toate acestea sunt învederate celor ce au minte, atunci însă vor fi învederate tuturor. Aşà că de şi suntem năcăjiţi acum, totuşi nu mică mângăere avem: acum dela cugetul nostru, atunci însă şi dela strălucirea acelei zile. Acum numai cugetul nostru ştie, că prin charul lui Dumnezeu toate le facem, dupre cum şi voi ştiţi şi veţi şti, — iară atunci toţi oamenii vor aflà şi ale noastre, şi ale voastre, şi ne vor vedeà pre noi slăviţi, unii prin alţii».

Ca nu cumvà, deci, să se pară că numai el este strălucit cu lauda, apoi li atribuie şi lor cauza acelei laude, şi astfeliu îi depărtează de supărările prezente. şi ceia ce a făcut cu mângàerea, spunând că «pentru voi ne mângàem», aceasta o face şi aici, spunând că «pentru voi ne lăudăm, precum şi voi pentru noi», pretutindeni făcându-i pre toţi tovarăşi tuturor: mângàerei, patimilor, şi chiar mântuirei lui, căci şi mântuirea lui o atribuie rugăciunilor lor. „Ajutorând şi voi pentru noi cu rugăciunea“ zice, ne-a scăpat Dumnezeu. Tot aşà deci el pune şi laudele comune, căci dupre cum a spus acolo: „ştiind că precum sunteţi părtaşi patimilor noastre, aşà şi mângâerei“, aşà şi aici: „că lauda voastră suntem, precum şi voi a noastră“.

„Şi cu această nădejde voiam să viu la voi mai 'nainte“ (Vers. 15). Care nădejde? «Că avem mare încredere în voi, că suntem lăudaţi prin voi; că noi suntem lauda voastră, că ne iubiţi foarte, că nimic rău nu ştiu întru mine, că suntem convinşi că toate cele duhovniceşti sunt cu noi, şi că la toate acestea vă avem pre voi de martori».

„Voiam mai înainte să vin la voi, și dela voi să trec în Macedoniea" (Vers. 16). Și cu toate acestea prin întâia epistolă li-a vestit cu totul din contra, zicând: „Voiu veni la voi, când voiu trece Macedoniea, că prin Macedoniea voiu să trec" (I. Cor. 16, 5). Deci, cum de spune aici cu totul contrar? Nu spune contrariul câtuși de puțin, căci acestea erau contrare poate celor ce scriea, nu însă contrare și celor ce voiâ. De aceia și aici n'a zis că «am scris că voiu trece dela voi în Macedoniea» ci „voiam", adecă că «chiar de n'am scris așà, cu toate mă gândeam și voiam și mai 'nainte de a veni la voi; și atàt de departe eram de a nu mă ţineà de făgăduinţă, în cât chiar voiam a se îndeplini mai curând».

„Ca să aveţi al doilea dar". Și ce va să zică „al doilea dar"? Adecă «să aveți harul îndoit: și pri scrisori și prin prezenţa mea». Sub denumirea de char, sau dar, de aici, el înţelege bucuria ce o vor simţi.

„Și pre la voi să trec la Macedoniea, și iarăși din Macedoniea să viu la voi, și voi să mă petreceţi în Iudeia. Deci aceasta vrând, au doară ușurarea minţei am întrebuinţat" (Vers. 17).?

Aici deci pe faţă respinge învinovăţirea ce i se aduceà poate asupra întârzierei și a absenţei lui. Ceia ce el spune, aceasta însamnă: «Voiam a veni la voi. Deci, din ce cauză n'am venit? Oare din cauză că așì fi ușurel și mlădios? — căci aceasta însamnă expreșiunea: «au doară ușurarea minţei am întrebuinţat»? — Nici de cum, zice. Așà dară de ce? „Că cele ce hotărăsc, nu dupre trup le hotărăsc" [1]). Dară ce va să zică „nu dupre trup"? Adecă nu trupește le judec.

„Ca să fie la mine ce este așà, așà, și ce nu, nu". Dară încă și aceasta este întunecat. Așà dară ce

---

[1]) *Notă.* In ediţia Sf. Chrisostom această proposiţie este precum urmează: *«ὅτι ἃ βουλεύομαι, οὐ κατὰ σάρκα βουλεύομαι»*, adecă: *«că cele ce chibzuesc, cele ce hotărăsc, nu dupre trup le chibzuesc, le hotărăsc»*, de unde se vede că traducerea din ediţiea de Buzău *«că cele ce sfătuesc»* este greșită și fără senz în cazul de faţă.

Deallfeliu Sf. Chrisostom explică mai departe semnificaţia acestei expresiuni.

voeşte el a spune aici? Omul trupesc, adecă cel care este pironit la cele pământeşti, în acestea stă necontenit; cel care este afară de energiea duhului, pretutindeni poate să se ducă, şi să rătăcească pe ori-unde voieşte; pe când sluga duhului, care de duh se poartă în dreapta şi în stânga, nu poate peste tot locul să fie stăpân pe părerea sa, care depinde de puterea duhului, ci el suferă acelaşi lucru, pe care îl suferă o slugă credincioasă şi înţeleaptă, care pretutindeni este purtat de poroncile stăpânului, neavând dela sine nici o putere, neputând nici măcar a se repauzà, ba nici ceva cât de mic de a făgăduì celor dimpreună slujitori cu el, căci dacă s'ar păreà contrare stăpânului, el nu îndeplineşte cele făgăduite. Deci, aceasta spune el prin expresiunea „nu dupre trup hotărăsc“, adecă, «nu sunt fără guvernarea duhului, şi nici că am putere de a merge unde aşi voi. De aceia n'am putut venì, căci nu s'a găsit cu cale de duhul» — ceia ce şi în Faptele Apostolilor de multeori se vede petrecându-se, fiindcă altădată de pildă fiind el pregătit de a plecà, duhul îi poroncea de a merge aiurea; — «astfeliu că, dacă n'am venit, zice, aceasta s'a întâmplat nu din „uşurarea minţei“, adecă a uşurinţei mele, ci numai că a trebuit să mă supun duhului aceluia».

Ai văzut iarăşi şi aici modul lui obişnuit de gândire? Dela cele ce credeau că vor puteà învederà de dânsul, ca cugetând trupeşte, fiindcă nu îndeplinise făgăduinţa, dela acelea tocmai el arată că a cugetat duhovniceşte, şi dacă făceà contrariul, ar fi cugetat trupeşte. «Dară ce? zici tu; oare nu împreună cu duhul a făgăduit atunci, ceia ce a făgăduit»? Câtuşi de puţin, fiindcă am mai spus dejà, că Pavel nu toate cele viitoare şi de folos le prevedeà, sau că le ştieà mai dinainte. De aceia tocmai în întâia epistolă zice: „ca voi să mă petreceţi ori în cotro voiu merge“ (I. Cor. 16, 6), temându-se ca nu cumva spunând că se va duce în Iudeia, să fie silit de a se duce în altă parte, — aici însă, fiindcă n'a izbutit atunci, o spune acum: „şi voi să mă petreceţi în Iudeia“. Ceia ce dovedeà dragostea lui cătră dânşii,— de a se duce la dânşii — aceasta o spune hotăritoriu, iară a se duce în Iudeia, — ceia ce nu-i priveà — aceasta n'o mai pune în mod hotărit. Aici însă, fiindcă fusese mustrat de dânşii, încurajându-se o spune hotăritoriu

că „în Iudeia“. Dară şi această neştiinţă şi neprevedere din parte-i, erà tot spre folos, ca nu cumvà cinevà să-şi facă o idee mai mare despre vredniciea lor. Căci dacă chiar şi aşà fiind, şi totuşi dânşii voiau a li jertfì tauri ca unor zei, dară încă dacă n'ar fi dat pe faţă mai multe exemple de slăbăciune omenească, unde n'ar fi putut ajunge cu necesevicea lor? Şi de ce te minunezi că el nu ştiea şi nici nu prevedeà toate cele viitoare, dacă de multeori chiar în rugăciuni nu ştieà folosul lor?, dupre cum zice: „că a ne rugà precum se cuvine, nu ştim“ (Rom. 8, 26). Şi nu spune numai aceasta, ca să nu se pară prea cumpătat, ci chiar arată anume unde nu ştieà folosul în rugăciuni. Şi unde nu-l ştieà? Acolo unde se rugà a fi izbăvit de ispite, zicând: „Datu-mi-s'a mie îmbolditoriu trupului îngerul Satanei, ca să mă bată peste obraz“ (II. Cor. 12, 7—9), zice, şi apoi imediat adaoge: „Pentru aceasta de trei ori pre Domnul l-am rugat, ca să-l depărteze dela mine; şi mi-a zis mie: destul este ţie darul meu, că puterea mea întru neputinţi se săvârşaşte“. Ai văzut cum el n'a ştiut să ceară cele folositoare? De aceia nici n'a primit ceia ce de multeori ceruse.

„Iară credincios este Dumnezeu, că cuvântul nostru ce a fost către voi, n'a fost aşà, şi nu“ (Vers. 18). Antitheza ce a izvorit de aici, foarte bine a deslegat-o. «Că dacă făgăduind de a venì, zici tu, şi totuşi ai preferat a nu venì, şi la tine nu este aşà, şi nu, ci ceia ce vorbeşti acum răstorni după aceasta, cum ai şi făcut de pildă cu călătoriea făgăduită, apoi atunci vai nouă! de nu cumvà poate se va fi întâmplat aceasta şi în propoveduirea evangheliei»! Deci ca nu cumvà să cugete aşà feliu, şi nici să se tulbure, zice: „credincios este Dumnezeu, că cuvântul nostru ce a fost către voi, n'a fost aşà, şi nu“. «In propoveduirea evangheliei, zice, aceasta nu s'a petrecut, ci numai în drumurile şi călătoriile noastre, — pe când în predicarea evangheliei, cele ce am spus rămân statornice şi nemişcate». Căci aici sub denumirea de „cuvânt“ el a numit predica evangheliei. După aceia el şi aduce la aceasta o dovadă sigură, căci atribuie lui Dumnezeu totul. Ceia

ce spune, aceasta însamnă: «Făgăduința de a veni la voi a fost a mea, și eu am făgăduit aceasta dela mine, pe când propoveduirea evangheliei nu este a mea, nici nu este omenească, ci dela Dumnezeu; dară lui Dumnezeu îi este cu neputință de a minți». De aceia și zice: „credincios este Dumnezeu", adecă adevărat. «Deci, zice, nu bănuiți cele ale lui, căci în acestea nimic nu este omenesc».

Și fiindcă a spus aici de cuvânt, apoi mai departe adaoge care este cuvântul. Așà dară, care este acel cuvânt: „Că Fiul lui Dumnezeu, zice, Iisus Christos[1], cel propoveduit întru voi prin noi, prin mine, și prin Siluan, și prin Timotheiu, n'a fost așà, și nu" (Vers. 19). Prin aceste cuvinte el introduce la mijloc și chorul dascalilor, făcând prin aceasta mărturiea vrednică de credință, nu numai pentru auditori, ci și pentru cei ce au învățat. Căci deși Timotheiu și Siluan erau ucenici, totuși apostolul smerindu-se i-a prenumărat printre apostoli. Dară oare ce va să zică „n'a fost așà, și nu"? «N'am răsturnat, zice, ceia ce am fost spus mai înainte în predica evangheliei; n'am spus astăzi aceasta, iară mâine alta, căci aceasta ar fi fost nu dovadă de credință, ci de o cugetare și de o minte rătăcită».

„Ci așà întru el a fost", adecă, «ceia ce am fost spus, cuvântul pe care l-am grăit, același rămâne nemișcat și neschimbat».

„Căci câte sunt făgăduințele lui Dumnezeu, întru el au pre așà, și întru el pre amin, spre slava lui Dumnezeu prin noi" (Vers 20). Dară ce însamnă: „câte sunt făgăduințele lui Dumnezeu"? Multe făgăduea predica evangheliei; dară și dânșii toate acestea le făgădueau și le propovedueau. Așà de pildă li-au vorbit despre înviere, și despre înălțare, și despre nestricăciune, și despre marile premii și despre acele bunuri negrăite. «Deci, aceste făgăduințí, zice, remân neclintite, și întru dânsele nu s'a întâmplat așà, și nu, adecă, câte-odată adevărate cele spuse, altă dată minci-

[1] *Notă*. In edițiunea Sf. Chrisostom lipsește denumirea de Iisus Christos, cum se găsește în ediția noastră.

noase, ca de pildă venirea mea la voi, ci pururea adevărate». Şi mai întâi el se luptă pentru dogmele credinţei şi pentru cuvântul lui Christos, „Că cuvântul nostru ce a fost către voi, n'a fost aşà, şi nu“, după aceia pentru făgăduinţi, „căci câte sunt făgăduinţile lui Dumnezeu întru el, au pre aşà“. Deci, dacă câte le făgădueşte sunt adevărate, şi le va da negreşit, cu atât mai mult este adevărat el, şi cuvântul despre dânsul, şi nu se poate spune că acum este, iară altă dată nu este, ci pururea este şi acelaşi este.

Dară oare ce va să zică „întru el au pre aşà, şi pre amin“? Arată aici ceia ce numai de cât va fi, căci făgăduinţele sunt întru dânsul, şi deci nu într'un om au a se face şi împlinì. «Deci, zice, nu te teme, căci doară nu este om ca să bănueşti, ci Dumnezeu, care a şi zis, care va şi împlinì ceia ce a zis».

„Spre slava lui Dumnezeu prin noi“. Şi ce însamnă „spre slava prin noi“? Adecă le împlineşte pre ele prin noi; adecă şi binefacerile cele către noi spre slava lui sunt făcute, — căci aceasta însamnă „spre slava lui Dumnezeu“. Deci, dacă sunt spre slava lui Dumnezeu, apoi numai de cât că vor fi. Slava lui nu o va disprețuì, chiar de ar fi disprețuit el mântuirea noastră; — acum însă nici mântuirea noastră n'o disprețueşte, şi este foarte filantrop, şi că mântuirea noastră este împreună legată cu slava lui. Aşà că dacă făgăduinţile sunt spre slava lui, apoi negreşit că şi mântuirea noastră va urmà neapărat, ceia ce şi în epistola către Efeseni o spune încontinuu, ca de pildă acolo unde zice: „spre lauda slavei lui“ (Efes. 1, 14) — şi in fine pretutindeni pune aceasta, arătând absoluta necesitate de a se petrece aşà, ceia ce şi aici spune, că făgăduinţile lui nu se dezmint niciodată, căci acele făgăduinţi nu numai că pre noi ne mântue, dară şi pre dânsul îl slăvesc. «Deci, zice, să nu-ţi închipui că s'au făgăduit prin noi, şi să te îndoeşti, căci nu se împlinesc prin noi, ci printr'însul. Şi făgăduinţile lui printr'însul, căci am spus vouă nu pe ale noastre, ci pe ale sale.

„Iară cela ce ne adevereazà pre noi, împreună cu voi întru Christos, şi ne-a uns pre noi, Dumnezeu este. Care ne-a şi pecetluit pre

noi, şi a dat arvona duhului întru inimile noastre“ (Vers. 21. 22). Iarăşi cele viitoare le adevereşte din cele trecute. Că dacă el este care ne adevereşte pre noi întru Christos, adecă cel ce nu ne lasă a ne clăti din credinţa cea întru Christos, şi cel ce ne-a uns pre noi, şi ni-a dat duhul întru inimile noastre, cum nu ni va da şi cele viitoare? Că cel ce ni-a dat începutul, sau aşà zicând temelica, cel ce ni-a dat sorgintea şi rădăcina, ca de pildă adevărata cunoştinţă de dânsul, împărtăşirea cu duhul, — apoi atunci cum nu ni va da şi cele ce izvorăsc din acestea? Dacă acelea ni se dau pentru acestea, apoi cu atât mai mult ni le va da; şi dacă ni le-a dat fiind noi duşmani, apoi cu atât mai mult ni le va da fiind prietenii lui.

De aceia nici n'a zis simplu „duhul“ ci „arvona duhului“ a numit-o, ca astfeliu dela aceasta să te încrezi de toate celelalte, căci dacă nu erà de a ni da totul, n'ar fi hotărît a ni da arvona duhului şi apoi a se perde în zădar. Şi priveşte recunoştinţa lui Pavel. care pare că spune: «ce trebuie a spune că nu este întru noi adevărul făgăduinţelor? Când chiar de a sta înţepeniţi şi nemişcaţi şi încă nu este al nostru, ci şi aceasta este a lui Dumnezeu, căci „cel ce ne adevereazǎ (ne încredinţează, ne întăreşte) pre noi, zice, Dumnezeu este“. Aşà dară nu noi suntem care ne sprijinim pre noi, fiindcă şi noi avem nevoe de sprijin. Prin urmare nimeni să nu-şi închipuească, că propoveduirea evangheliei se primejdueşte întru noi, fiindcă el singur şi-a luat totul asupră-şi, şi de totul se îngrijaşte». Dară oare ce va să zică „ne-a uns pre noi“ şi „ne-a pecetluit pre noi“? Adecă ni-a dat Duhul, care le-a făcut pre amândouă, făcându-ne deodată şi proroci, şi preoţi, şi împăraţi, fiindcă aceştiia se ungeau în legea veche. Noi însă nu numai una din aceste demnităţi avem, ci pe câte-şi trele, şi încă cu prisosinţă, căci şi de împărăţie avem a ne bucurà, şi preoţi devenim, proaducând jărtfă trupurile noastre, dupre cum zice: „puneţi-vă înainte trupurile voastre jărtfă vie, sfîntă, bine plăcută lui Dumnezeu“, (Rom. 12, 1), şi după acestea devenim şi proroci, fiindcă sunt descoperite nouă toate cele ce ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit, şi la inima omului nu s'au ridicat.

[1]) Dară noi devenim împărați și in altfeliu, dacă vom voi a ni stăpânì cugetele cele absurde. Cum că unul ca acesta împărățește, și chiar mai mult decât cel ce este îmbrăcat cu porfiră și cu diadema pe cap, aceasta vă voiu face-o învederată. Impăratul de sigur că are multe armate, însă și noi avem in capul nostru mai multe cugete decât armatele lui, ba încă nici nu se poate numărà mulțimea cugetelor ce se perindă prin capul nostru. Și încă nu numai mulțimea cugetelor se poate vedeà, ci în această mulțime se găsesc și mulți generali, și coloneli, și maiori, și căpitani, și arcași, și lăncieri. Și ce altcevà poate face pe un împărat? Poate că hainele? Dară și acesta este îmbrăcat cu o îmbrăcăminte cu mult mai bună și mai frumoasă, pe care nici moliea nu o roade, nici timpul n'o prăpădește. Pe lângă acestea are și-o cunună foarte frumoasă, aceea adecă a îndurărilor lui Dumnezeu. „Bine-cuvintează, zice, suflete al meu pre Domnul, pre cel ce te încununează cu milă și cu îndurări". Are apoi și pe acea a slavei, dupre cum zice: „cu slavă și cu cinste l-ai încununat pre dânsul" și „ca cu o armă ai bine-voit a ne încununà pre noi". Are încă și pe acea a charurilor, dupre cum zice: „că cunună a charurilor va pune pe creștetul tău" (Ps. 102, 1. 4. 8, 6. 5, 13. Prov. 1, 9). Ai văzut cât de varieată și de încântătoare este această cunună?

De cât, e bine ca noi să cercetăm chiar dela început cu toată exactitatea cele ale împăraților acestora. Impăratul acela stăpânește pe purtătorii de suliți, și tuturor poroncește, și iarăși toți ascultă și-i slujesc lui, însă eu îți voiu arătà la acest din urmă o mai mare stăpânire decât la cel dintâi. Și se poate ca mulțimea armatelor unuia și a cugetelor altuia să fie egală, sau și mai mare, dară noi trebuie a examinà supunerea și ascultarea supușilor lor. Și să nu-mi pui la mijloc pre cei ce au stăpânit rău, fiindcă atunci și eu îți voiu pune înainte pre cei ce au căzut din împărăție și au fost uciși de însăși gardele lor împărătești. Deci, să nu aducem la mijloc de aceștiia, ci să căutăm și să examinăm pre

[1]) *Partea morală*. Cel ce-și stăpânește cugetele sale cele absurde, este împărat, și mărturie despre Abraám. (*Veron*).

cei ce şi-au administrat bine împărăţiea lor. Tu pune la mijloc pre cine vei voì, — eu, însă, îţi voiu pune pe Patriarhul Abraám. In adevăr, că atunci când i s'a poroncit de a jărtfì pe fiul său, poţi singur să judeci câte gânduri nu s'au revoltat în capul lui, şi cu toate acestea pre toate le-a supus, şi toate se temeau şi tremurau de frica lui, mai mult chiar de cât se tem cei din garda împărătească de împăratul, şi numai cu privirea le-a liniştit pre toate, şi nici măcar unul n'a îndrăznit a cràcnì, ci s'au supus, şi toate s'au dat la oparte ca înaintea împăratului, deşi erau foarte mânioase şi foarte violente. Nici vàrfurile suliţilor celor ascuţite nu sunt aşà de grozave când sunt ridicate în sus de mulţimea ostaşilor, pe càt erau de grozave atunci gândurile în capul fericitului Patriarch, nu doară înarmate cu suliţi, ci cu ceia ce erà cu mult mai ascuţite decât suliţile, cu simpatiea şi dragostea dela natură! De-aceia acele gânduri puteau străpunge sufletul lui mai grozav decàt ori-ce ascuţit de suliţă. Nici-odată suliţa n'ar puteà fi aşà de ascuţită ca boldurile cugetărilor acelora, care fiind ascuţite şi ridicate drept în sus din fundul inimei lui, îi străpungeau mintea acestui drept. Cu suliţele ostaşilor e nevoe şi de timp, şi de voinţă, şi de rană, şi de durere, şi numai după acestea vine moartea, pe când cu acest drept nu a mai avut nevoe de nimic din acestea, — atàt de iuţi şi usturătoare au fost acele rane. Cu toate acestea de şi atâtea gànduri se înarmase contra lui, totuşi mare erà liniştea lui sufletească, şi toate acele gânduri au stat liniştite, mai mult impodobindu-l de càt înfricoşându-l. Priveşte-l ridicànd cuţitul asupra fiului său, şi apoi pune la mijloc ori pe câţi Auguşti sau Chesari vei voì, căci nici pe unul nu-l vei găsì ca acesta, şi nici nu vei puteà arătà pe vre-unul dintr'înşii atàt de înţelept şi vrednic de ceriuri.

Dară apoi şi contra tiràniei celei mai puternice acest drept a câştigat atunci o biruinţă strălucită. În adevăr, că nimic nu este atàt de tiranic ca natura; şi de ai spune de mii de ucigaşi de tirani, nu ni ai puteà arătà nici pe unul ca acest drept. Căci biruinţa lui a fost biruinţă de înger, şi nu de om. Natura a fost aruncată jos împreună cu armele ei, cu întreaga armată, pe când el sta cu mâna întinsă, ţinând în ea nu vr-o cunună, ci cuţitul care erà mai strălucit de cât ori-ce cunună, şi ceata îngerilor îl aplaudă, iară Dumnezeu din

ceriuri îl laudă. Fiindcă dânsul petreceà în ceruri, apoi de acolo își primeà și premiul. Ce poate fi mai strălucit ca această biruință? sau mai bine zis, ce ar puteà fi egal cu acest trofeu, cu această biruință? Dacă un luptătoriu biruește, și la urmă nu un vestitoriu de jos, ci însuși Dumnezeu din ceriuri sculându-se a proclamat pe învingătoriul Olimpiac, apoi oare aceasta nu s'ar păreà a fi mai strălucit de cât toate cununile, și n'ar pune în mirare pe întregul public privitoriu? Deci, când nu om împărat, ci însuși Dumnezeu, nu în teatrul dela luptele Olimpice, ci în teatrul acela al întregei lumi, în adunarea îngerilor și a arhanghelilor, îl proclamă de sus cu glas puternic, — apoi unde vom pune noi pe sfîntul acesta? spune-mi.

Și de crezi, să ascultăm însuși glasul acela. Care este, deci, acel glas? „Abraáme, Abraáme, să nu pui mâna ta pe prunc, nici să-i faci lui cevà, că acum am cunoscut că te temi tu de Dumnezeu, și nu ți s'a făcut milă de fiul tău cel iubit pentru mine“ (Facere 22, 12). Ce vra să zică aceasta? Cel ce știe toate și mai 'nainte de nașterea cuivà, acum a cunoscut? De și evlavia bărbatului erà cunoscută și oamenilor, de oare-ce atâtea pilde i se dedese de favoarea lui Dumnezeu, când i-a zis lui: „ieși din pământul tău, din rudenia ta“ (Fac. 12, 1); când pentru dânsul și pentru cinstea cea către dânsul i-a încredințat protiea asupra nepotului său Lot; când la izbăvit de atâtea primejdii; când i-a poroncit de a se duce în Egipet, și când luându-i-se femeia de Faraon, el nu s'a neliniștit, și altele multe. Și dupre cum am mai zis, că dacă chiar un om ar fi putut din toate acestea să cunoască evlaviea acestui bărbat sfînt, apoi cu atât mai mult Dumnezeu, care nu așteaptă nici-odată să afle din sfârșitul împrejurărilor. Dară cum l-a justificat pre el dacă nu-l cunoșteà? „A crezut, zice, Abraám, și s'a socotit lui întru dreptate“ (Rom. 4, 3). Deci, ce va să zică expresiunea: „acum am cunoscut“? Sirul[1]) zice: acum ai fă-

[1]) *Notă.* De sigur că aici Sf. Chrisostom face aluziune la edițiunea sf. scripturi din limba Siriană, cunoscută sub numele de *Peschito*, adecă *corectă*, *adevărată*, care erà în uz pe atunci în Siriea; sau că poate chiar la Efrem Sirul, care se serveà tot de aceà edițiune.

cut cunoscut", adecă oamenilor. «Căci eu, zice, știeam de demult, chiar și mai 'nainte de acele poronci». Dară atunci de ce acum a făcut-o cunoscut și oamenilor? Cele de mai 'nainte nu erau deajuns spre a-i arătà dragostea și supunerea lui către Dumnezeu? Erau deajuns de sigur, însă faptul jărtfirei fiului său erà așà de mare și însemnat în raport cu acelea, că toate acelea la un loc nu erau nimic față de acesta. Așà dară Dumnezeu a spus aceste cuvinte înălțând oare-cum virtutea bărbatului, și arătându-l mai pre sus de toți. Chiar și mulți dintre oameni obișnuesc a vorbi astfeliu, când se spune de cevà care covârșăște și întrece pe cele dinainte; de pildă când cineva primește un dar din partea altuia, cu mult mai mare ca cele dinainte, de multe ori zice: «acum am cunoscut că cutare mă iubește», dară prin aceasta nu voește doară a spune că în timpul din urmă nu cunoștea, ci voește numai a arătà, că darul ce i-a dat acum, este mai mare de cât toate celelalte.

Tot așà și Dumnezeu discutând omenește, zice: „acum am cunoscut", nimic alta voind a spune, de cât numai a reprezentà superioritatea premiului, iară nu că atunci a aflat de frica ce Abraám aveà de dânsul, sau de măreției fricei. Căci și atunci când zicea: „Veniți să ne pogorâm și să vedem" (Facer. 11, 7), nu spuneà doară că aveà nevoe de pogorîre, căci el toate le plinește, și toate le știe lămurit, — ci învățându-ne pre noi de a nu hotărî nici-odată cevà cum s'ar întâmplà. Deasemenea și când zice: „Domnul din ceriu a privit" (Ps. 14, 2), servindu-se de o metaforă spune aici de cunoștința exactă a oamenilor.

Tot așà și aici zicând: „acum am cunoscut", prin aceasta arată, că dovada ce el o dă acum, este mai mare de cât toate cele dinainte. Despre aceasta dă și dovadă zicând: „că nu ai cruțat pe fiul tău cel iubit pentru mine". Și n-a zis numai „pre fiul tău", ci a adaos încă și „cel iubit". Căci el a nesocotit nu numai natura, ci și dragostea lui părintască, ce o aveà pentru însușirile cele frumoase ale copilului. Deci, dacă părinții n'ar disprețuì cu ușurință chiar pe copiii cei răi, ci i-ar jăli și pe aceștiia, dară încă dacă este și fiu, și adevărat, și unul născut, și iubit, și Isaác, și când urmează a fi sacrificat de însuși tatăl său, — apoi cine

ar puteà spune mărețiea filosofiei? Biruința aceasta este mai strălucită de cât mii de diademe și de cununi nenumărate. Cel ce este încununat cu diadema împărătească, de multe-ori este supărat de moarte când deabea și-a pus-o pe cap, dară și mai 'nainte de moarte ca și după moarte de mii de zavistii, — pe când cununa acestuia nimeni nu i-o poate răpì nici după moarte, nici dintre cei familiari ai săi, nici dintre cei străini.

Dară tu privește și pe peatra cea mai nepreţuită a acestei diademe; căci ca și o peatră nepreţuită, așà este conlegată cu sfârșitul. Și care este acest sfârșit; „Pentru mine“ zice, căci nici nu este atât de minunat lucru că nu și-a cruțat pe unicul său fiu, pe cât de minunat că «pentru dânsul nu l-a cruțat». O! dreaptă fericită, de ce cuțit s'a învrednicit! O! cuțit minunat, de ce dreapta te-ai învrednicit! O! cuțit minunat, spre ce trebuință ai fost făcut, și ce anume slujbă ai săvârșit, și cărui tip ai slujit! Cum a fost însângerat, și cum n'a fost însângerat! Dară eu nici nu știu ce să zic!... atât de înfricoșată a fost această taină! Nu s'a atins de pielea copilului acel cuțit, nici n'a pătruns prin gâtul acelui sfînt, nici nu s'a înroșit de sângele dreptului; sau mai bine zis, s'a și atins, a și pătruns, s'a și înroșit de sânge, a și fost înfipt, și n'a fost înfipt!

Dară poate că vă par vouă ca uimit, ca ieșit din minți, de vreme ce mă contrazic într'una. In adevăr, că sunt uimit, pricepând minunea dreptului, însă nu mă contrazic de loc! Iată dară, că mâna dreptului Abraám a băgat cuțitul în gâtul copilului... dară iată că și mâna lui Dumnezeu n'a lăsat ca acel cuțit împlântat să se murdărească de sângele copilului. Căci nu numai Abraám stăpâneà acel cuțit, ci și Dumnezeu, și unul îl împingeà prin intențiune, iară celalalt îl opreà prin glas din ceriu. Același glas a și înarmat mâna dreptului, și tot același a și dezarmat-o, și întocmai ca și sub comanda generalului se supuneà lui Dumnezeu, și toate făceà după semnele ce i se da, și toate le îndeplineà la glasul lui! Gândește-te bine: l-a zis Dumnezeu: jărtfește-l! și imediat s'a înarmat; i-a zis apoi: nu-l jărtfì! și de 'ndată s'a dezarmat, căci toate erau regulate și purtate de voința lui. Și iată că Dumnezeu a arătat lumei pe ostașul și generalul, a arătat lumei pe încununatul îngerilor, pe preotul, pe împăratul, pe cel

încununat cu diademă, pe cel purtătoriu de biruinţă, pe izbânditoriul, pe învingătoriul cel fără lovire. Că dupre cum un general ar aveà un ostaş eminent, care prin îndemânarea lui de a mânuì armele, din ţinuta lui şi din modul de a se luptà, ar uimì pe duşman, tot aşà şi Dumnezeu prin intenţiunea, prin modul luptei, prin ţinuta acestui drept numai, a uimit pre duşmanul nostru al tuturor, pre diavolul, şi l-a pus pe fugă. Şi mi se pare că necuratul fiind atunci spăimântat, a plecat.

Dară, dacă ar zice cinevà, că de ce oare nu a lăsat Dumnezeu pe Abraám ca să-şi implànte mâna dreaptă în gàtul copilului, şi că fără de veste a ridicat pe cel hotărît spre jărtfire; am răspunde, că Dumnezeu n'are obiceiul de a primi astfeliu de sànge, şi că o astfeliu de masă este numai a spurcaţilor demoni.

Aici, deci, amàndouă acestea s'au arătat deodată; adecă şi filantropiea lui Dumnezeu, în acelaşi timp şi recunoştinţa slugei. Şi mai 'ntâi că a ieşit din pământul său, cu care ocazie el s'a depărtat de înseşi natura sa de om. De aceia împreună cu copilul său cel născut a luat şi capitalul tuturor bunurilor, care este recunoştinţa. Şi cu drept cuvànt. Căci el a preferat de a nu mai fi tată, decàt să se arate slugă nerecunoscătoare. De aceia nu numai tată a fost, ci şi preot. Şi fiindcă el s'a lepădat de cele ale lui pentru Dumnezeu, de aceia şi Dumnezeu împreună cu acestea i-a hărăzit şi cele ale sale. Când duşmanii năvălesc asupra celui drept, atunci şi Dumnezeu vine în ajutoriu, făcànd minuni până la capăt, ca de pildă cu cei 3 coconi în cuptorul cel cu foc, cu Daniil în groapa leilor, etc. iară când el poronceşte, poronca lui se întinde până la buna-voinţă a omului.

Deci, ce-i lipsà lui Abraám, când el aveà această bună-voinţă? Nu cumvà poate prevăzuse el viitoriul? Nu cumvà se gàndeà la filantropiea lui Dumnezeu? Că dacă poate şi erà Proroc, însă Prorocul nu le ştie pe toate. Aşà că la urmă această jărtfă ar fi fost de prisos, şi nevrednică de Dumnezeu, dacă el s'ar fi gândit la acestea. Iară dacă trebuià să afle că Dumnezeu este în putere de a sculà şi din morţi pe cinevà, apoi aceasta ar fi putut-o aflà cu mult mai minunat dela mitra cea stearpă a Sarei; şi mai bine zicànd, chiar şi mai 'nainte de acea dovadă se ştieà, căci el este adevărat.

Dară tu nu te minunà numai de dreptul acesta,

ci şi de zelul lui, şi văzându-l într'atâta tulburare şi vârtej de valuri, plutind ca pe o mare liniştită, tot aşà să mânueşti şi tu pidalionul sau cârma supunerei şi a bărbăţiei tale. Nu te uità numai la aceia că a clădit jârtfelnic, şi a pus deasupra lemne, ci adă-ţi aminte şi de glasul copilului, şi gândeşte-te câte spaime şi gânduri n'au trecut prin capul lui, când mai ales a auzit pe copil zicând: „tată! unde este oaea de jărtfă"? Gândeşte-te, zic, câte cugetări n'au trecut atunci prin capul său, nu înarmate cu suliţi de fer, ci de foc, care il înţăpau din toate părţile şi-l străpungeau. Că dacă chiar şi acum încă văd pe mulţi lăcrămând, de şi poate nu sunt părinţi şi încă nici n'au auzit sfârşitul acestei istorisiri, apoi ce a trebuit oare să sufere acela care născuse pe acel copil, care-l crescuse, care-l aveà numai pe acela, care ajunsese în bătrâneţe adânci, care-l vedeà şi-l auzà, care imedieat trebuià a-l jărtfi? Care este înţelesul vorbelor? Ce va să zică naivitatea, sau mai bine zis sinceritatea acelei întrebări? Deci, cine erà cel ce lucrà aici? Oare diavolul, ca să înflăcăreze natura? Să nu fie una ca aceasta! — ci Dumnezeu, ca astfeliu încă mai mult să cerce sufletul cel aurit al dreptului. Când femeia lui Iob grăeşte, atunci diavolul lucrează, căci şi sfatul ce-i da erà drăcesc, pe când aici copilul nimic de blasfemie nu grăeşte, ci încă foarte cucernic şi prevăzătoriu. Dară apoi din vorbele acestea şi multă graţie izvorà, multă miere picurà din acel suflet blând şi liniştit. Aceste vorbe erau deajuns de a muià chiar şi un cuget împetrit! Cu toate acestea 'pe acel suflet de diamant nu l-a încovoeat de loc, nu l-a mişcat câtuşi de puţin, şi nici n'a zis: «de ce mai numeşti tată pre cel ce peste puţin timp nu-ţi va mai fi, pre cel ce a perdut dejà această cinste»? Şi de ce oare şi copilul il întreabă? Dară şi întrebarea n'a făcut-o numai de curiozitate, şi ca să fie spusă, aşà zicând, ci fiindcă se găsià în nedomerire de cele ce vedeà înaintea sa. Căci în adevăr, se gândeà, că dacă tatăl său n'ar fi voit ca să-l ià ca tovarăş numai pe el la cele ce urmau a se petrece, de sigur că nu ar fi lăsat pe ceilalţi servitori ca să rămână în vale, şi să-l ià numai pe dânsul.

De aceia tocmai, numai când au fost singuri l-a întrebat pe tatăl său, când nimeni n'a mai auzit cele vorbite; — atât de mare erà înţelepciunea copilului.

Oare nu v'ați înflăcărat cu toții, bărbați și femei, la auzul acestora? Oare nu fiecare din voi se disprețuește pe sine în cugetul său, și sărută pe acest copil? Nu fiecare îi admiră înțelepciunea, se rușinează așà zicând față de evlaviea acestui copil, cu care fiindu-i legate oarecum picioarele, și fiind pus pe lemne, el nu se minunà, nu se sbăteà, nu învinovățià pe tatăl său ca ieșit din minți, ci încă erà și legat, și ridicat sus pe lemne, și toate le răbdà în tăcere, ca și un miel, sau mai bine zis, ca și stăpânul nostru al tuturor, căci blândeța aceluia o închipuià, și icoana lui o aveà în sine, dupre cum zice: „Ca o oae spre junghiere s'a adus, și ca un miel fără de glas înaintea celui ce-l tunde pre el" (Isaia 53, 7), de și el a grăit, dupre cum și stăpânul lui a grăit. Deci, cum de a fost fără de glas? Ce însamnă aceasta? Adecă, n'a spus nimic semeț, nimic aspru, ci toate cu blândeță și plăcute, iară cuvintele ce le a pronunțat, arătau mai mult tăcerea, sau mai bine zis blândeța izvorîtă din tăcere. Fiindcă și Christos când ziceà: „De am grăit rău, mărturisește răul, iară de am grăit bine, de ce mă bați", prin aceste vorbe a arătat mai mult blândeța, decât dacă ar fi tăcut. Și dupre cum acesta vorbeà cu tatăl său de pe jărtfelnic, tot așà și Christos grăeà de pe cruce: „Părinte, iartă-li lor, zice, că nu știu ce fac" (Luca 23, 34).

Deci, ce-i răspunde Patriarhul? „Dumnezeu, fiule, se va îngriji de oaea de jărtfă". Fiecare dintrânșii chiamă pe celălalt cu denumirea naturală: acela zicând: tată, iară acesta: fiule. De aceia din amândouă părțile războiul se ațâță, și mare este tulburarea lor, în timp ce naufragiul nu se vede nicăiri, fiindcă filosofiea pe toate le stăpâneà. Apoi fiindcă a auzit că Dumnezeu va îngriji, nimic n'a mai răspuns copilul, nici n'a mai ispitit, atât de înțelept erà acel copil, și încă găsindu-se în floarea vârstei.

Ai văzut acum pre împăratul, câte armate a stăpânit, și câte războae? Căci nici nu erau atât de grozavi barbarii față de cetatea Ierusalimului, când de multe-ori o atacau, pe cât de grozave erau gândurile Pa-

triarhului, care îl înconjurase din toate părţile; — şi cu toate acestea pe toate le-a învins.

Voeşti a vedeà în el şi pe Preotul? Exemplul nu este atât de departe. Căci când îl vezi având cu sine foc şi cuţit, iară jărtfa stând pe altariu, de ce te mai îndoeşti despre preoţiea lui? Iară dacă voeşti a vedeà şi jărtfa, apoi vezi-o îndoită. A adus spre jărtfă pe copil, dară a adus şi oaea, sau mai bine zis, mai 'nainte de toate celelalte a adus spre jărtfă intenţiunea, părerea, voinţa sa, şi prin sângele oei el a sfinţit dreapta sa, iară prin înjunghierea copilului însuşi sufletul său. Astfeliu, deci, a fost hirotonisit preot prin sângele fiului său cel unul născut, prin jărtfirea mielului. Căci şi preoţii se sfinţau prin sângele jărtfelor ce se proaduceau lui Dumnezeu.

Voeşti a vedeà în el şi pe Prorocul? „Abraám, părintele vostru, zice, doreà să vadă ziua mea, şi a văzut, şi s'a bucurat". (Ioan 8, 56). Tot asemenea şi tu devii prin botez şi împărat, şi preot, şi proroc; împărat devii aruncând jos toate faptele cele răle, şi jărtfind păcatele; preot, proaducându-te pe sine-ţi lui Dumnezeu şi jărtfindu-ţi trupul, şi pe tine însuţi. „Că de murim împreună cu Christos, zice, împreună cu dânsul vom şi învieà" (II. Timoth. 2, 11), — şi proroc devii aflând de cele viitoare, devenind entusiasmat şi însuflat de Dumnezeu, şi pecetluit. Că precum pe ostaşi se pune pecetea, adecă semnul regimentului din care fac parte, tot aşà şi duhul însamnă pe cei credincioşi, şi de cumvà vei dezertà, tuturor vei fi cunoscut. Iudeii aveau pecetea aceia numită tăerea împrejur, pe când noi avem arvona duhului.

Acestea, deci, ştiindu-le, iubiţilor, şi cugetând la demnitatea noastră, să arătăm o vieaţă vrednică de charul sfîntului Duh, ca astfeliu să ne învrednicim şi de vieaţa viitoare. Căriea fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu sfîntul Duh, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IV

„Iară eu chem martur pre Dumnezeu asupra sufletului meu, că cruţându-vă pre voi, n'am venit până acum în Corinth" (Cap. 1, 23).

Dară ce spui, fericite Pavele? Nu ai venit în Corinth cruţându-i pre dânşii? Aşà dară aici ni introduci o contrazicere vădită. Mai sus ziceai că de aceia n'ai venit, fiindcă cele ce cibzueşti nu le chibzueşti dupre trup, şi că nu eşti stăpân pe sine-ţi, ci că te porţi pretutindeni de puterea duhului, şi ai pus la mijloc năcazurile ce ai avut; — pe când aici spui că al tău a fost de a nu te duce la dânşii iară nici de cum puterea şi stăpânirea duhului, de vreme ce zici: „că cruţându-vă pre voi n'am venit". Deci, ce putem spune aici? Sau că şi aceasta erà tot dela duhul, că a voit el să vină, dară că l-a împedecat duhul de a se duce, punându-i inainte ca pricină cruţarea lor, — sau că vorbeşte de o altă ducere, arătându-li că mai 'nainte de a li scrie întâia epistolă a voit a se duce, însă duhul l'a oprit pentru dragostea către dânşii, ca nu cumvà să rămână neîndreptaţi. Dară chiar şi după a doua epistolă, duhul neîmpedecându-l de loc, el totuşi pentru această cauză a rămas pe loc. Ceia ce chiar şi trebuie mai ales a bănui, că adecă la început duhul il împedecà, dară după aceia chiar şi el gândindu-se că aceasta este bine, a rămas pe loc. Dară tu te gândeşte, cum iarăşi aminteşte de dânsul, recomandându-se pe sine prin cele contrare, ceia ce nu voiu încetà de a spune necontenit. Fiindcă erà natural ca dânşii să bănuiască nevenirea lui, şi să zică că «de aceia n'ai voit a veni, fiindcă ne-ai urît», apoi iată că el arată cu totul din contra, că de aceia n'a voit a veni, fiindcă ii iubeà pre dânşii. Dară ce însamnă expresiunea „v'am cruţat pre voi"? «Am auzit, zice, că au curvit unii dintre voi; deci nu voiam ca venind la voi să vă supăr». Fiindcă găsindu-se printre dânşii, erà neapărată trebuinţă de a cercetà lucrurile, de a înfruntà şi a pedepsì, şi multora dintre dânşii de a li cere

socoteală. «De aceia, zice am crezut că este mult mai bine de a stà departe, şi a lăsà timp de pocăinţă, decât de a certà fiind de faţă, şi a întărità încă mai mult lucrurile». Dealtmintrelea cam pe la finea epistolei a şi invederat-o aceasta mai pe faţă, zicând: „că mă tem nu cumvà dacă voiu venì, să vă aflu pre voi precum nu voiesc, şi eu să mă aflu vouă precum nu voiţi; nu cumvà iarăşi de voiu venì, să mă smerească Dumnezeul meu către voi (faţă de voi), şi să plâng pre mulţi cari au greşit mai 'nainte, şi nu s'au pocăit de necurăţăniea, şi curviea şi spurcăciunea care o au făcut" (II. Cor. 12, 20. 21).

Aceasta deci, o arată şi aici, pe care dacă o spune ca justificându-se oarecum de neducerea la dânşii, în acelaşi timp însă îi şi atinge cu multă putere, şi-i înfricoşază. Căci li-a şi dat a înţelege de ce anume pedepse fiind ei vinovaţi, vor fi pedepsiţi de nu s'ar îndreptà iute; — ceia ce dealtmintrelea iarăşi o invederează pe la finea epistolei, zicând: „că de voiu venì iarăşi, nu voiu cruţà". (Ibidem 13, 2). Acolo de sigur că o spune mai lămurit, pe când aici fiindcă erà exordul epistolei, nu o spune chiar pe faţă, ci cam acoperit; şi încă nici cu atâta nu este mulţămit, ci chiar şi aceasta o îndreaptă iarăşi. Fiindcă expresiunea aceasta „cruţându-vă pre voi n'am venit până acum" este vorba unuia care are mare putere asupra altora, — căci cinevà cruţă pe acei, pe cari îi şi poate pedepsì, fiind stăpânul lor — apoi mângâindu-i oarecum, şi acoperind ceia ce se părea a fi aspru, zice: „Nu că doară avem stăpânire peste credinţa voastră" (Vers. 24), adecă «nu de aceia am spus, că cruţându-vă n'am venit, ca şi cum aşi fi stăpânul vostru». Şi încă n'a spus «stăpânul vostru», ci „peste credinţa voastră", ceia ce erà şi mai blând, şi mai adevărat. Căci cine poate să silească pe cel ce nu voieşte a crede?

„Ci căci suntem împreună lucrători bucuriei voastre". «Fiindcă bucuriea voastră, zice, este şi a noastră, de aceia n'am venit, ca nu cumvà să vă supăr şi pre voi, în acelaşi timp să sporesc şi mâhnirea mea;

deci, am rămas pe loc, ca astfeliu îndreptându-vă prin ameninţare, să vă bucuraţi. Căci noi totul facem pentru bucuriea voastră, şi pentru această bucurie ne silim, de vreme ce şi noi ne împărtăşim de dânsa».

„Că cu credinţă staţi". Priveşte-l şi aici cât de acoperit vorbeşte. Fiindcă prin întâea epistolă îi atinsese cu putere, şi acum se temeà de a-i atinge iarăşi, mai cu samă că dăduse dovadă de schimbare, de sigur că această dată ar fi răsturnat totul, dacă dânşii ar fi suferit aceiaşi certare, de şi se schimbase. De aceia tocmai această epistolă este cu mult mai blândă decât ceialaltă.

„Şi am judecat aceasta întru mine, ca să nu mai viu iarăşi cu întristare la voi" (Cap. 2, 1). Expresiunea aceasta „iarăşi" arată că el dejà erà supărat acolo, şi părându-se că el se justifică de nevenirea sa, pe nesimţite se atinge de dânşii. Că dacă dânşii îl supărase dejà, şi iarăşi l-ar fi supărat, apoi poţi pricepe în câtă scârbă şi amărăciune s'ar fi aflat el. Decât el n'o spune aceasta, că l-au supărat, ci îşi mânueşte vorba în alt mod, dealtmintrelea acelaşi lucru lăsând a se înţelege, zicând, că «de aceia n'am venit, ca să nu vă supăr pe voi», ceia ce de sigur că dacă are aceiaşi putere cu ceia ce am spus, totuşi este mai bine primită de auditoriu.

„Măcar că de vă şi întristez eu pre voi, dară care este cel ce mă veseleşte pre mine, dacă nu cel ce se întristează dela mine"? (Vers. 2). Dară care este continuitatea ideii? Mare este această continuitate. Gândeşte-te bine. «N'am voit să vin la voi, zice, ca nu cumvà să vă întristez pre voi mai mult, certându-vă, mâhnindu-vă, scârbindu-vă». Apoi fiindcă şi aceasta erà destul de aspru şi aveà în sine acuzaţiunea lor, că adecă trăiau astfeliu, şi se purtau astfeliu, că Pavel se întristà, apoi făcând cuvenita îndreptare, zice: „Că de vă şi întristez eu pre voi, dară care este cel ce mă veseleşte pre mine, dacă nu cel ce se întristează dela mine"? Ceia ce el spune aici, aceasta însamnă: «dară dacă ar trebuì de a mă găsì şi în întristare, fiind silit de a vă certà, şi a vă vedeà întristaţi, apoi chiar şi acest lucru mă veseleşte. Căci aceasta este dovada celei mai mari dragoste, de a mă

consideră atât de vrednic, în cât să pot a vă întristà pre voi, eu cel scârbit și întristat de voi». Și privește înțelepciune la el: că ceia ce erà ca lege pentru ucenici, de a se întristà și a simți certările ce li se da, aceasta tocmai o introduce aici ca mulțămindu-l și veselindu-l pre dânsul. «Că nimeni nu mă veselește atât de mult, zice, ca acel ce se abate dela cuvintele mele, și pe urmă se întristează văzându-mă supărat», de și mai natural erà de a zice: «că dacă eu vă întristez pre voi, apoi cine este cel ce poate a vă veselì»? Însă nu spune aceasta, ci același lucru îl întoarce invers, mângâindu-i și zicând: «de și vă întristez pre voi, totuși prin aceasta îmi pricinuiți cea mai mare mulțămire, fiindcă vă simțiți atinși prin vorbele mele».

„Și am scris vouă aceasta" (Vers. 3). Ce anume? «Că de aceia n'am venit, zice, fiindcă v'am cruțat pre voi». Și când anume a scris? Poate în întâca epistolă, când ziceà: „Că nu voesc să nu vă văz pre voi acum în treacăt" (1. Cor. 16, 7)? Eu nu cred aceasta, ci chiar în această epistolă, acolo unde a zis: „Nu cumvà iarăși dacă voiu venì, să mă smerească Dumnezeul meu la voi (față de voi)" (Cap. 12, 21). «Am scris vouă aceasta cam pre la sfârșitul epistolei, zice, „ca nu cumva iarăși dacă voiu venì, să mă smerească Dumnezeul meu la voi (față de voi), și să plâng pre mulți cari au greșit mai 'nainte". Dară de ce ai scris? „Ca nu dacă voiu venì, să am întristare de cele ce mi se cădeà să mă bucur, având nădejde spre voi toți, că bucuriea mea a voastră a tuturor este". Fiindcă a fost zis mai 'nainte, că «eu mă bucur întristându-vă voi», și chiar aceasta erà încă mai semeț și mai aspru, apoi iarăși a întors vorba de altfeliu, și prin cele ce a adaos a făcut-o mai blândă. «De aceia, zice, am scris vouă mai 'nainte, ca nu cumvà când voiu venì, să vă găsesc pre voi în întristare. De aceia am zis: „ca să nu viu iarăși cu întristare la voi", nu doară gândindu-mă la ale mele, ci la ale voastre. Că știu că dacă mă vedeți bucurându-mă, și voi vă bucurați, iară de mă veți vedeà întristat, și voi vă întristați».

Dară tu privește chiar dela început continuitatea

celor vorbite, căci numai așà vorba ni va fi mai lesne de înțeles. «N'am venit, zice, ca nu cumvà să vă întristez pre voi, găsindu-vă ne'ndreptați. Aceasta însă am făcut-o nu gândindu-mă la mine, ci la interesul vostru. Că eu, zice, fiind voi întristați, am nu puțină mulțămire, când vă văd îngrijindu-vă atàta de mine, în cât vă și întristați și sunteți mâhniți când eu sunt necăjit. „Dară care este cel ce mă veselește pre mine, fără numai cel ce se întristează dela mine"? Dară cu toate acestea chiar și așà găsindu-mă, fiindcă mă gândesc la ale voastre, am scris vouă aceasta, nu ca să vă întristez, căci și aici iarăși nu la folosul meu mă gândesc, ci la al vostru. Știu bine că și voi vă veți întristà, văzându-mă pre mine întristat, precum și când mă vedeți bucurându-mă, vă bucurați și voi». Privește înțelepciune la dânsul. A zis: «Ca să nu vă întristez, n'am venit, de și mă bucur» zice. Apoi ca să nu se pară că fiind dânșii întristați el se bucură, «întru atâta mă bucur, zice, întru cât vă ating pre voi, fiindcă dealtmintrelea mă întristez, când pe cei iubiți astfeliu mă văd silit a-i întristà, nu numai că îi cert, ci că și însu-mi eu sunt întristat din această cauză». Gândește-te încă, cum aceasta el o pune cu laude, zicând: „de cele ce mi se cade să mă bucur". Aceasta însă vine din partea unuia care este adevărat părinte; este ca și cum ar spune cinevà de niște fii cari au avut dela el multe binefaceri, și pentru cari mult s'a ostenit. «Deci dacă de aceia scriu, și nu viu, de sigur că nevenind iconomisesc ceva mare și însemnat, și nu urîndu-vă, nici disprețuindu-vă, ci încă mult iubindu vă».

Apoi, fiindcă a spus că cel ce-l întristează îl bucură, ca nu cumvà dânșii să zică, că «de aceia te bucuri, ca să arăți tuturor câtă putere ai», a adaos imediat: „Că din multă scârbă și necaz al inimei am scris vouă cu multe lacrămi; nu ca să vă întristați, ci ca să cunoașteți dragostea, care am mai mult spre voi" (Vers. 4). Dară ce poate fi mai iubitoriu ca acest suflet? «Nu numai din scârbă, zice, ci „din multă scârbă", și nici numai cu lacrămi, ci „cu multe lacrămi și necaz al inimei", adecă «am fost înădușit și sugrumat de întristare; și cu toate acestea

ne purtând cu mine de loc acea întristare, am scris vouă: „nu ca să vă întristaţi, ci ca să cunoaşteţi dragostea, zice, pe care o am mai mult spre voi“, — de şi par'că ar fi fost mai natural de a zice «nu ca să vă întristaţi, ci ca să vă îndreptaţi», fiindcă de aceia li-a scris. Insă n'o spune aceasta, ci mai ales îndulcindu-şi cuvântul, şi aţiţindu-i spre o mai mare dragoste, pune aceasta în locul aceliea, arătând că toate le face din dragoste. Şi nici n'a zis simplu, dragostea, ci „dragostea pe care o am mai mult spre voi“. Căci el voeşte şi prin aceasta de a-i atrage, arătându-li că pe dânşii îi iubeşte mai mult decât pe toţi, şi că se poartă cu dânşii ca către cei mai aleşi ucenici. De aceia şi zicea: „că de şi altora nu sunt apostol, dară vouă sunt“, şi: „că de aţi aveà mulţi învăţători întru Christos, dară nu mulţi părinţi“ (I. Cor. 9, 2. 4, 15) şi iarăşi: „întru charul lui Dumnezeu am petrecut în lume, şi mai mult la voi“ (Cap. 1, 12), iară aici „dragostea pe care o am mai mult spre voi“. Aşà că de şi cuvintele erau pline de mânie, totuşi mânia lui izvorà din multa dragoste şi durere ce o aveà faţă de dânşii. «Şi scriind epistola, zice, eu pătimeam, simţam durere, nu numai că voi aţi păcătuit, ci şi pentru că eram silit de a mă întristà. Dară şi aceasta este tot din dragoste. Dupre cum cineva având un copil al său cu o rană putredă pe trup, s'ar vedeà silit de a-i tăià rana şi a o arde, însă pentru amândouă el ar suferì deodată, adecă şi pentru că este bolnav, în acelaşi timp şi pentru că este silit de a-i tăeà rana, tot aşà, zice, pătimesc şi eu. Aşà că ceia ce voi credeţi că este ca semn că eu vă urăsc, aceasta tocmai este dovada că vă iubesc mult». Deci, dacă a se întristà proveneà din dragoste, apoi cu atât mai mult a se bucurà fiind ii întristaţi.

Deci, justificându-se pe dânsul — căci în multe locuri se justifică, şi nu se ruşinează; şi dacă aceasta o face însuşi Dumnezeu, zicând: „norodul meu, ce am făcut vouă“ (Mich. 4, 3)? apoi cu atât mai mult Pavel, — justificându-se pe dânsul, zic, şi urmând a trece cu vorba la urmă şi la justificarea cea pentru curvariu; apoi ca nu cumvà dânşii să-i schimonosească intenţiunea

lui, ca cum li s'a poroncit cu totul din contra, şi să se îndărătnicească, de vreme ce tot el a fost care se ridicase altădată cu urgie asupra acelui curvariu, iară acum li poroncea de a-l trece cu vederea, de a-l avea iarăşi în dragoste, apoi tu priveşte cum el a iconomisit mai dinainte aceasta, atât prin cele vorbite, cât şi prin cele ce va vorbi mai departe.

Căci ce zice el? „Iară de m'a intristat cinevà, nu pre mine a întristat“, (Vers. 5). Mai întâi lăudându-i pre dânşii, ca bucurându-se de cele ce şi el se bucură, şi întristându-se de cele ce şi el se întristează, la urmă trece cu vorba şi la acel curvariu, zicând mai întâi că „bucuria mea a voastră a tuturor este“. «Deci, zice, dacă bucuriea mea este bucuriea voastră a tuturor, apoi trebuie de a simţì şi acum împreună cu mine, dupre cum atunci v'aţi întristat împreună cu mine. Căci de cele ce v'aţi întristat, la urmă v'aţi bucurat, şi de cele ce vă bucuraţi acum, acelaşi lucru îl veţi face, dacă veţi judecà drept». Şi n'a zis că «întristarea mea este şi a voastră a tuturor», ci acest lucru îl pregăteşte prin alte vorbe, iară aici a pus ceia ce nu erà nevoe, a pus, zic, bucuria, spunând „că bucuria ma a voastră a tuturor este“.

Apoi, li aminteşte de cele de mai 'nainte, zicând: „Iară de m'a întristat cinevà, nu pe mine a întristat, ci din parte, ca să nu vă îngreuez pre voi pre toţi“. «Ştiu, zice, că v'aţi înfurieat şi v'aţi scandalizat împreună cu mine de fapta acelui curvariu, şi din parte pre voi pre toţi v'a întristat acel păcat. De aceia am şi zis „din parte„ nu ca şi cum voi v'aţi li întristat mai puţin decât mine, ci ca să nu îngreuez pe acel curvariu. Că el nu numai pe mine m'a întristat, ci şi pre voi deopotrivă, de şi cruţindu-l pre dânsul am zis „din parte“. Ai văzut cum îndată li-a muiat mânia, arătându-i pre dânşii părtaşi şi la indignarea lui contra acelui curvariu?

„Că destul este unuia ca acestuia certarea aceasta, care este de către mulţi“ (Vers. 6). Şi nu zice hotărîtoriu «curvariului aceluia», ci simplu „unuia ca acestuia“, ca şi în întâia epistolă, de şi nu

din aceiaşi cauză — acolo ruşinându-l, iară aici cruţându-l. De aceia nici nu aminteşte aici de loc de păcatul făcut de acela, fiindcă acum erà timp de justificare.

„In cât dimpotrivă mai mult să-i dăruiţi, şi să-l mângâeaţi, ca nu cumvà pentru mai multă mâhnire să se înghiţă unul ca acela“ (Vers. 7). Aşà dară el nu numai că poronceşte de a slăbì cu certarea aceluia, ci încă a se şi reîntoarce la cele dinainte. Căci pe cel bătut dacă numai te-ai atins de el, şi nu-l vei vindecà, nimic n'ai făcut. Priveşte apoi şi pe acela cum l-a moderat iarăşi, ca nu cumvà prin iertare să devină mai rău. Că dacă s'a şi mărturisit poate, şi s'a şi pocăit, totuşi apostolul arată că a luat iertarea păcatului nu atàta în urma pocăinţei lui, pe cât în urma darului. Pentru care şi zice: „să-i dăruiţi şi să-l mângâeaţi“, precum şi mai la vale acelaşi lucru îl învederează. «Nu doară că este vrednic de aceasta, zice, şi nici pentrucă ar fi arătat o pocăinţă îndeajuns cer acest lucru, ci pentru că e slab şi neputincios», De aceia a şi adaos: „ca nu cumvâ pentru mai multă mâhnire să se înghiţă unul ca acela“. Aceste vorbe sunt ale unuia care mărturiseşte pe deoparte marea lui pocăinţă, iară pe dealta însă nici nu-l lasă de a cădeà în desnădăjduire.

Dară ce va să zică „să se ingiţă unul ca acela“? Sau că făcând poate ceia ce a făcut şi Iuda vânzătoriul, sau că trăind să devină şi mai rău. «Că chiar de ar căutà să fugă, zice, ca să nu sufere mai departe durerea pricinuită din necontenita dojănire, totuşi de multe-ori fiind desnădăjduit, sau ca crăpat de necaz, acestea îl vor duce negreşit la o mai mare răutate. Deci, trebue a preîntimpinà aceasta, ca nu cumvà rana să devină mai dureroasă, şi nici ceiace am càştigat dejà, să perdem prin necumpătare». Acestea le ziceà apostolul, dupre cum am mai spus, şi moderàndu-l, şi îndemnàndu-l de a nu deveni mai leneş după iertarea lui. «L-am fost primit, zice, nu ca pe unul se s'a spălat şi s'a curăţit în totul, ci temându-mă ca nu cumvà să facă cevà şi mai rău». De aici noi ne învăţăm că pocăinţa celor ce păcătuiesc trebuie a o hotărì nu numai in raport cu natura păcatelor, ci în raport şi cu cugetul şi cu aplecarea celor ce păcătuesc,—ceia ce a şi făcut atunci apostolul.

Căci se temeà de slăbăciunea şi neputinţa aceluia, pentru care şi zicea: „ca nu cumvà să se înghiţă unul ca acela", ca de o fearǎ sălbatecă, ca de o furtună sau de un cataclism neprevăzut.

„Pentru aceia vă rog pre voi" (Vers. 8). Aici nu mai poronceşte, ci se roagă, nu ca dascal al lor, ci ca egal, şi se roagă de dânşii, ca şi cum dânşii şedeau pe scaunul de judecători, iară pe dânsul se pusese în rândul apărătorilor. Şi fiindcă a câştigat ceia ce voià, apoi cu lăcomie oarecum face uz de rugăciune. Şi de ce anume îi rogi? spune-mi. „Să întăriţi spre acela dragostea", adecă, să o înţepeniţi, iară nu să vă apropieaţi de dânsul cum s'ar întâmplà. Aceasta iarăşi vine dela unul care mărturiseşte marea lor virtute, că adecă cei ce-l iubeau pre acela astfeliu, încât că se strângeau pe lângă el, şi se făleau cu prieteniea lui, aceia la urmă îl dispreţuise atât de mult, încât că au pus în poziţiune pe Pavel ca să se ostenească pentru dânsul, şi să-i roage de a întărì spre el dragostea din nou; — aceasta, zic, mărturiseşte marea lor virtute. Aceasta este virtute de ucenici, aceasta virtute de dascal, de a-i face pe aceia aşà de blânzi, iară pe el de a-i formà în aşà mod. Aceasta dacă s'ar face şi acum, de sigur că nu s'ar vătămà cei ce păcătuesc fără simţire. Căci nici a iubì cum s'ar întâmplà nu trebuie, şi nici a dispreţuì fără vr'o pricină oarecare.

„Pentru aceasta am şi scris vouă, ca să cunosc cugetul vostru, de sunteţi întru toate ascultători" (Vers. 9), nu numai în a tăià pe cinevà din adunarea credincioşilor, ci şi în a-l unì, în a-l introduce iarăşi în acea adunare. Ai văzut iarăşi cum şi aici îi împinge la luptă? Căci dupre cum atunci când acela a păcătuit, i-a speriat pre dânşii, dacă nu-l vor tăià dela biserică, zicând că „puţin aluat toată frământătura dospeşte" (I. Cor. 5, 6) şi altele multe de acestea, tot aşà şi aici iarăşi li pune înainte frica de neascultare, şi numai cât nu zice că «dupre cum atunci nu numai pentru dânsul, ci şi pentru voi am fost scris, tot asemenea şi acum nu atâta pentru acela cât mai ales pentru voi, ca să nu vă arătaţi a fi iubitori de ceartă şi neomenoşi, şi nu întru toate ascultători. De

aceia a şi zis: „Pentru aceasta am şi scris vouă, ca să cunosc cugetul vostru, de sunteţi întru toate ascultători".

Aceea — tăierea acelui curvariu dela biserică, — s'ar fi crezut poate de unii a fi izvorîtă din invidie şi pizmă, pe când aceasta — primirea lui din nou printre dânşii — mai cu samă arată supunerea şi ascultarea lor, şi dacă sunt destoinici spre filantropie. Aceasta este cu adevărat recunoştinţă de ucenici, de a ascultà de dânsul nu numai când li spuneà acelea, ci când li poronceà şi cele contrare. De aceia a şi spus „întru toate", arătând că dacă nu vor ascultà, nu atàta pe acela, cât pe dânşii se vor necinstì, dându-şi singuri renumele de iubitori de ceartă. Aceasta deci, o face cu scopul ca şi de aici să-i împingă spre supunere şi ascultare. De aceia şi zice: „că pentru aceasta am scris vouă",—de şi nu pentru aceasta li-a scris, însă zice că pentru aceasta, ca astfeliu să-i atragă la sine. Căci principalul pentru apostol erà mântuirea acelui păcătos, însă acolo unde nimic nu vătămà mântuirea, li făceà şi lor plăcerea. Când el zice „întru toate" prin aceasta iarăşi îi laudă, aducându-li aminte de supunerea şi ascultarea ca dinainte, pe care o şi aduce la mijloc.

„Iară căruia dăruiţi cevà, şi eu" (Vers. 10). Priveşte cum şi de astă-dată el se pune al doilea la rând, adecă dă protica acelora, iară el se pune la urmă. Aceasta însamnă a muià îndărătniciea, aceasta va să zică a linişti o intenţiune rezboinică. Apoi ca nu cumvà prin aceste vorbe să-i facă îngâmfaţi, ca văzându-se stăpâni, şi să nu-l ierte pe acel curvariu, iarăşi îi îmboldeşte spre aceasta, zicând: „că şi eu de am dăruit cevà, căruia am dăruit, pentru voi", adecă «chiar şi aceasta pentru voi am făcut-o» zice. Şi precum atunci când li poronceà de a-l tăià pre acela dela biserică, nici nu i-a lăsat numai pre dânşii de a fi stăpâni pentru a-l iertà, zicând: „Iată că am judecat... de a da pe unul ca acela Satanei", ci i-a luat pe dânşii ca tovarăşi la această hotărîre, zicând: „adunându-vă voi şi duhul meu, să daţi pe unul ca acela Satanei", pregătind prin aceasta două lucruri mari: şi că a pronunţat hotărîrea, şi că nu fără dânşii a pronunţat-o,

ca să nu se pară că prin aceasta el îi lovește, și nici că pronunță acea hotărîre singur, ca să nu-l creadă de îngâmfat, iară dânșii trecuți cu vederea și umiliți, dară nici că li îngădue lor totul, ca nu cumvà văzându-se stăpâni, să ierte fără timp pe acel păcătos, și deci să-l predee diavolului fără voea lor, — tot așà și aici face, zicând: «că iată eu dejà am iertat, dupre cum am judecat în întâea epistolă».

După aceia apoi, ca nu cumvà să se creadă ca loviți, fiind trecuți cu vederea, zice: „pentru voi". Dară ce? Pentru oameni oare a iertat el? Nu. De aceia tocmai a și adaos: „în fața lui Christos". Ce va să zică „în fața lui Christos"? «Sau dupre Dumnezeu, zice, sau în slava lui Christos». „Ca să nu fim cuprinși (înșelați) de Satană", că nu este să nu știm noi gândurile (meșteșugirile) lui" (Vers. 11). Ai văzut cum li și îngădue lor puterea de a-l iertà, și apoi iarăși li-o ridică, ca prin una să-i moaie, iară prin ceialaltă să li taie din capul locului îndrăzneala? Și nu numai aceasta o mrejăște de aici, ci încă că dacă n'ar ascultà, apoi vătămarea li-ar fi comună, ceia ce a făcut și la început. Căci și atunci ziceà că „puțin aluat toată frământătura dospește". Aceasta, deci, o spune și aici prin expresiunea: „ca să nu fim cuprinși (înșelați) de Satană".

Și pretutindeni în fine el și pe sine se desvinovățește în chestiunea acelui curvariu, și pe dânșii în același timp. Căci, gândește-te dela început. „Iară de m'a întristat cinevà, zice, nu pre mine m'a întristat. ci din parte, ca să nu vă îngreuez pre voi pre toți", apoi iarăși: „că destul este unuia ca acestuia certarea aceasta, care este de către mulți", Aceasta este părerea și hotărîrea lui. Cu toate acestea el n'a stat numai în hotărîrea lui, ci iarăși îi ià de tovarăși, zicând: „În cât că din contra, mai mult să-i dăruiți, și să-l mângâeați. Pentru aceia vă rog pre voi să întăriți spre acela dragostea". Deci, după ce li-a lăsat lor toată puterea, deodată trece la puterea și autoritatea sa, zicând: „Că pentru aceasta am și scris vouă, ca să cunosc cugetul vostru,

de sunteți întru toate ascultători". Mai departe apoi iarăși li face pe plăcerea lor, zicând: „Iară căruia dăruiți cevà" aici li face lor plăcere — „și eu" — aici își face singur. Apoi mai departe și pe a acelora, și pe a sa, zicând: Că și eu de am dăruit cevà, pentru voi (am făcut aceasta) în fața lui Christos", — adecă sau spre slava lui Christos, sau că și aceasta am făcut-o poroncindu-mi-se de Christos, — ceia ce mai cu samă îi convingeà pre dânșii. Căci s'ar fi înfricoșat de sigur dacă n'ar fi dăruit ceia ce treceà la Christos, și ceia ce erà pe placul său. Apoi iarăși arată vătămarea obștească, dacă n'ar fi ascultători zicând: „ca să nu fim cuprinși (ispitiți) de Satanà". Și bine zice el „ca să nu fim cuprinși", «fiindcă diavolul nu-și ià numai pe ale sale, ci răpește și cele ale noastre, zice, fiindcă aceia (curvariul) s'a făcut mai bun. Să nu-mi spui numai, că el a devenit pradă fierei celei sălbatece, ci gândește-te și la aceasta, că prin perderea aceluia se împuținează numărul turmei, și mai ales acum, când se poate de a se recâștiga ceia ce diavolul a lepădat».

„Că nu este să nu știm cugetele (meșteșugirile) lui", fiindcă de multe-ori și su › forma evlaviei el perde pe cinevà, căci el perde pe om nu numai ducându-l în curvii, ci poate încă și din contra a-l corupe, prin întristarea cea peste măsură în timpul pocăinței. Căci când împreună cu ai săi diavolul îi ia și pre ai noștri, când el și poroncind a păcătuì prăpădește și nimicește, și chiar când poroncind noi de a se pocăì el perde, apoi cum să nu se numească faptul acesta cuprindere, sau ispitire din parte-i? Că lui nu-i este deajuns de a perde pe cinevà prin păcat, ci și prin pocăință o face aceasta, dacă noi nu privighem. De aceia cu drept cuvânt că a și numit aceasta cuprindere, sau ispitire, fiindcă necuratul ne stăpânește chiar și prin cele ale noastre. A luà pe cinevà în stăpânirea sa pentru păcat, aceasta e al său propriu, — dară a-l luà și pentru pocăință, aceasta nu mai este a sa; arma aceasta este a noastră, și nici de cum a lui. Când deci el și așà ne poate luà în stăpânirea sa, gândește-te cât de urîtă este această învingere a noastră, cum își va bate joc și va rîde de noi ca de niște mișei și ticăloși, dacă remâne treaba ca el să ne învingă chiar cu armele noastre. Și

în adevăr că este cel mai ridicol fapt, şi încărcat de cea mai josnică ruşine, ca dânsul să făurească ranele prin chiar doctoriile noastre. De aceia şi ziceà apostolul: „că nu este să nu ştim gândurile (meşteşugirile) lui“, dând prin aceste cuvinte a se înţelege variatiunea uneltirilor, viclenia lui, intriga, şi în fine tot ceia ce poate vătămà sub forma evlaviei.

[1]) Acestea, deci, şi noi cugetându-le, iubiţilor, să nu dispreţuim pe nimeni nici-odată, şi iarăşi nici-odată să nu ne desnădăjduim dacă cădem în păcate, şi nici iarăşi să nu ne trândăvim, ci greşind noi să ne umilim cugetul, iară nu să punem înainte numai vorbe goale. Căci eu cunosc pe mulţi, cari zic că trebuie de sigur de a plânge cinevà păcatele sale, însă nimic mare nu fac; postesc poate regulat, şi poartă haine aspre, însă mai mult decât cârciumarii iubesc banii; se consumă de mânie mai mult decât fiarele sălbatece, şi se bucură de hulele aruncate asupra aproapelui mai mult de cât se bucură alţii pentru laudele ce li se fac. Acestea însă nu va să zică pocăinţă; sunt mai mult icoană a pocăinţei şi umbră, însă nu pocăinţă. De aceia este bine de a zice şi de aceştia ceia ce spune Pavel: gândiţi-vă bine, că „nu este ca să nu ştim gândurile (meşteşugirile) lui“. Pe unii necuratul îi perde prin păcate, pe alţii prin pocăinţă, pe ceilalţi prin alt mijloc, nelăsând a se folosi cu cevà din pocăinţa lor. Fiindcă de a perde deadreptul pe cinevà n'a găsit mijlocul, apoi asupra unora prelungeşte năcazurile, iară roadele le răpeşte el, îndemnându-i şi convingându-i ca şi cum ar fi făcut totul, şi astfeliu ne 'ngrijindu-se de celelalte. Deci, ca nu cumvà să ne frământăm în zădar şi fără scop, apoi e bine ca să discutăm pentru puţin timp cu femeile; de oarece boala aceasta este mai cu samă a femeilor.

Bine este şi ceia ce voi faceţi acum, adecă bune sunt şi postul, şi culcarea jos pe pământ, şi cenuşă pe cap, însă când celelalte nu sunt de faţă, nici un folos nu aveţi din acestea. Dealtfeliu Dumnezeu a arătat cum iartă păcatele; deci, de ce lăsând acea cale voi vă deschideţi o alta? Au păcătuit odinioară Ninevitenii, şi au

[1]) *Partea morală.* Despre pocăinţă, şi că nu trebuie de a dispreţuì pe nimeni. *(Veron).*

făcut de acestea pe care şi voi le faceţi acum, însă să vedem cu ce s'au folosit. Dupre cum se întâmplă cu cei bolnavi, că mulţi doftori îi văd şi multe doftorii li prescriu, însă cel înţelept nu se gândeşte ce anume a făcut cel bolnav, ci ce anume l-a folosit, tot asemenea trebuie de a ne gândi şi în cazul de faţă. Deci, ce a folosit pe barbarii aceia? 'Şi-au impus post în păcatele lor, ba încă 'şi-au impus un post foarte aspru, 'şi-au impus îmbrăcarea cu sac, cu cenuşă pe cap, cu bocete, cu culcarea pe pământ, dară 'şi-au impus în acelaşi timp şi schimbarea vieţei. Dară să vedem ce anume din acestea i-a făcut sănătoşi. «Şi de unde am puteà şti»? zici tu. Dacă ne vom duce la doftor, dacă-l vom întrebà pre dânsul. Nu va ascunde nimic de noi, ci totul ni va spune. Dară mai dreptul grăind, pentru ca nimeni să nu fie pus în poziţie de a nu şti, şi nici să aibă nevoie de a i se spune, el chiar a prescris doftoriea care i-a ridicat pe dânşii din boală.

Deci, care e acea doftorie? „Şi a văzut Dumnezeu, zice, că fie-care s'a întors din calea cea reà, şi s'a pocăit de relele de care li grăise“ (Ionà 3, 10). Nu zice că a văzut postul lor cel îndelungat, nici sacul, sau cenuşa ce-şi pusese pe cap. Şi acestea nu le spun doară desfiinţând postul; să nu fie una ca aceasta!—ci îndemnând ca odată cu postul să se facă şi ceia ce este mai bun decât postul; aceia adecă de a se depărtà cinevà de ori-ce răutate.

A păcătuit şi David. Deci, să vedem cum s'a pocăit şi acesta. Trei zile a şezut pe pământ, însă aceasta o făceà nu pentru păcatele sale, ci pentru fiul său care erà ca beat de patimă, pe când păcatul în alt mod l'a curăţit: prin umilinţă, prin inimă înfrântă, prin smerirea sufletului, prin faptul că n'a mai căzut în acele păcate, că 'şi aminteà într'una de ele, că suferea cu mulţămire toate cele ce veniau asupră-i, că cruţà pre cei ce îl întristau, că nu numai nu se răzbunà contra celor ce meşteşugeau răle asupra sa, ci încă şi pre cei ce voiau să facă aceasta îi împedecà. Când de pildă Semeè îi aruncà asupra lui cuvintele cele mai batjocoritoare [1]),

---

[1]) *Notă.* A se vedeà cartea II a Împăraţilor, 16, 6 şi următoarele.

David zicea către curtenii lui cari se scandalizase de aceasta: „lăsați-l să blăsteme, că Domnul i-a zis lui: blăstemă pe David“. Căci el avea inimă înfrântă și umilită, ceia ce mai ales i-au și curățit păcatele. Aceasta este adevărată mărturisire, aceasta este adevărata pocăință. Dară dacă noi postind suntem îngâmfați, nu numai că cu nimic nu ne vom folosi, ci chiar ne vom și vătămà mai mult.

Deci, iubitule, umilește-ți și tu inima, ca să atragi spre tine pe Dumnezeu, căci „aproape este Domnul de cei smeriți cu inima“ (Ps. 33, 17). Nu vezi pe cei înjosiți și umiliți, prin păcat, din casele cele mai strălucite, cum nu respund nici chiar slugilor celor mai mici care-i batjocoresc, ci rabdă totul pentru disprețul în care i-a adus păcatul? Tot așà fă și tu. Chiar de te-ar batjocori cinevà, tu nu te înfuriea, ci oftează din fundul inimei, nu pentru batjocoră, ci pentru păcatul care te-a adus în acea necinste. Oftează când păcătuești, iară nu când urmează a fi pedepsit, — fiindcă aceasta dacă o faci, nu însamnă nimic — ci oftează fiindcă ai disprețuit pe stăpânul tău, cel atàt de blând, cel atàt de blajin, cel ce atàt de mult te-a iubit pre tine, și a fost lipsit de mântuirea ta, încât chiar și pre Fiul său l-a dat pentru tine.

Pentru toate acestea, deci, oftează, și să-o faci necontenit, fiindcă aceasta este adevărată mărturisire. Nu te arătà astăzi vesel poate, mâine posomorît, apoi iarăși vesel, ci rămài într'una jălindu-ți păcatele și umilindu-te pe sine-ți. „Fericiți cei ce plâng, zice, că aceia se vor mângăcà“, adecă cei ce plàng și se jălesc necontenit. Rămà-i deci, făcând aceasta necontenit, și fiind cu băgare de samă la tine însu-ți, și umilindu-ți cugetul, întocmai ca și unul care perzàndu-și pre fiul său cel adevărat, l-ar jăli într'una. „Rupeți-vă, zice, inima, iară nu vestmintele voastre“ (Ioil 2, 13). Dară ceia ce e rupt, nu se mai poate ridicà în sus, ceia ce e înfrànt, deasemenea. De aceia Prorocul Ioil zice „Rupeți-vă inima“, iară David: „inimă înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi“ (Ps. 50, 19). Chiar de ai fi înțelept, chiar bogat, chiar stăpânitoriu, rupe-ți inima, n'o lăsà pre dànsa ca să cugete lucruri mari, nici să se îngâmfe. Căci ceia ce e rupt, nu se îngâmfă.

Tot așà și tu umilește-te. Gândește-te că vameșul numai prin o singură vorbă s'a îndreptățit, de și ceia ce a spus nu erà umilință, ci mărturisire adevărată. Deci, dacă aceasta are o atât de mare putere, dară încă umilința? Iartă păcatele celor ce 'ți greșesc ție, căci și aceasta iartă păcatele. Și pentru cea dintâi, zice: „l'am văzut că a umblat supărat pe căile sale și l-am tămăduit pre el" (Isaia 57, 17. 18), și aceasta a muiat mâniea lui Dumnezeu pe timpul lui Ahav, iară pentru cea de a doua zice: „iertați, și se va iertà vouă". Dară mai este încă și altă cale care poartă această doftorie pentru noi, adecă hulirea păcatelor celor săvârșite. „Spune tu întâi fărădelegile tale, zice, ca să te îndreptezi" (Isaiá 43, 26). Și cel ce suferc rele și mulțămește, desleagă păcatele, cum și milostenica, care este mai mare decât toate.

Deci, numără doftoriile care vindecă ranele tale, și toate le aplică necontenit: umilință, mărturisire, a nu țineà minte răul, pătimind rele a mulțămì lui Dumnezeu, a face milostenii prin bani, prin lucruri, și a te rugà cu stăruință. Astfeliu văduva aceea a îmblânzit pe acel judecătoriu nemilostiv și crud. Deci dacă aceea a îmblânzit pe cel crud și nemilostiv, cu atât mai mult tu vei îmblânzì pe cel blând și milostiv. Dară apoi este și o altă cale pe lângă cele de mai sus, aceea adecă de a luà apărarea celor nedreptățiți. „Judecați, zice, pre cel orfan, și dați dreptate văduvei, și veniți să ne întrebăm, zice Domnul; și de vor fi păcatele voastre ca mohorăciunea, ca zăpada le voiu albì" (Isaia 1, 17. 18). Deci, de ce justificare am puteà fi vrednici, dacă având atâtea căi care duc la ceriu, și astfeliu de doftorii care vindecă ranele, și dacă chiar și după baea renașterei noi rămânem în aceleași păcate?

Așà dară, iubiților, să nu rămânem în păcate, ci acei ce încă n'au căzut, să rămână în frumuseța lor de dinainte, sau mai bine zis, încă mai mult să se îndeletnicească în bine; că chiar de n'ar găsì la ii păcate, totuși succesele lor acestea li vor face încă o mai mare frumusețǎ, — iară noi cei ce mult păcătuim, să ținem samă de cele vorbite spre îndreptarea păcatelor, ca astfeliu să stăm cu curaj înaintea tronului lui Christos

şi să ne învrednicim de bunurile cele făgăduite nouă. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfîntul Duh, se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA V

„Şi venind în Troada pentru evangheliea lui Christos, şi uşă mare deschisă fiind mie întru Domnul, n'am avut odihnă cu duhul meu, neaflând cu pre Tit fratele meu" (Cap. 2, 12).

Aceste cuvinte se par a fi nevrednice de Pavel, dacă pentru lipsa unui frate a părăsit, sau mai bine zis a lăsat la voea întâmplărei mântuirea celor de acolo; se pare apoi că aceste cuvinte sunt cu totul depărtate de continuitatea ideii. Deci ce? Voiţi poate mai întâi a dovedi că se ţin de continuitatea ideilor, sau că n'a grăit nimic nevrednic de dânsul? Mie mi se pare că a doua chestiune e mai nimerit a o desvolta mai întâi, căci numai aşà ni va fi şi ceialaltă mai uşor de înţeles, şi mai lămurită. Deci, cum vorbele acestea sunt în legătură cu cele de mai 'nainte? Să ni amintim însă chiar acele vorbe, şi atunci vom şti aceasta.

Deci, care erau vorbele de dinainte? Acele pe care le zicea la începutul epistolei: „Că nu voim să nu ştiţi voi pentru necazul nostru ce s'a făcut nouă în Asia, că peste măsură am fost îngreuiaţi şi peste putinţă", şi arătând şi modul cum a scăpat de acele greutăţi, şi mai adăogând şi altele la mijloc, la urmă iarăşi s'a văzut silit a li supune că şi din altă pricină a fost amărît. Cum şi în ce feliu? Pentru că n'a găsit acolo pe Tit. De sigur că aceasta erà cevà greu de suferit, şi îndeajuns de a-i tulburà sufletul şi a suferì ispite. Când şi cel ce mângâe nu este de faţă, spre a puteà da ajutoriu la ducerea povoarei, de sigur că şi

necazul e mai mare. Acest Tit este acelaşi despre care zice mai departe, că venise dela dânşii pe lângă apostol, şi despre care exprimă multe şi mari laude, şi a spus că l-a fost trimis la dânşii. Deci, voind a li arătà că şi prin aceasta tot pentru dânşii a fost necăjit, li-a spus vorbele din pasajul de faţă.

Cum că vorbele acestea sunt in legătură cu cele de mai 'nainte, este invederat din cele ce am spus până acum; — şi cum că nici nu sunt nevrednice de Pavel, şi aceasta mă voiu încercà de a o dovedì.

Apostolul n'a spus că lipsa lui Tit din Troada l'a impedecat pe dânsul în mântuirea celor ce voiau a se apropiea de creştinism, şi nici că din această cauză a trecut cu vederea pe cei ce crezuse, ci că n'a aflat odihnă sau linişte în sufletul său, adecă s'a scârbit, s'a întristat pentru lipsa fratelui, arătând prin aceasta cât de greà i se păreà lipsa lui, şi de aceia a şi plecat de acolo.

Dară ce însamnă: „venind în Troada pentru evanghelie“? Nu zice simplu «am călătorit» ci s'a dus acolo să propoveduiască evangheliea. Dară şi venind pentru aceasta, şi găsind acolo lucru mare „şi uşă mare fiind mie deschisă întru Domnul“ zice, „n'am avut odihnă“, însă nu pentru aceasta a fost împedecat în lucrul evangheliei. Deci, cum de zice că: „lăsându-i pre dânşii (luându-mi ziua bună) am mers în Macedoniea“ (Vers. 13)? Adecă «n'am stat acolo mult timp, fiind neliniştit, fiind necăjit». Dară poate că chiar se şi împedecase lucrul evangheliei, fiind acela absent; — decât aceasta nu este nici pentru dânşii o mângâere mică. «Că dacă ducându-mă acolo, zice, unde erà uşă mare deschisă întru Domnul, însă iute am plecat, fiindcă n'am găsit pe fratele Tit, apoi cu atât mai mult voi, zice, trebuie a şti nevoile împrejurărilor care ne duc şi ne poartă peste tot locul, şi nu ne lasă de a călători dupre cum voim, nici de a stà mai mult la aceia unde am voi». De aceia şi adaoge iarăşi, atribuind şi aici călătoriea lui Dumnezeu, precum a făcut şi mai 'nainte atribuind-o Duhului, şi zice: „Iară mulţămită lui Dumnezeu, celui ce ne face pre noi pururea biruitori întru Christos, şi arată mireazma cunoştinţei sale prin noi în tot locul“ (Vers. 14). Ca să nu se pară deci

că acestea le spune bocindu-se, char sau mulţămire înalţă lui Dumnezeu.

Ceia ce el spune, aceasta însamnă:

«Pretutindeni necaz, pretutindeni strimtorare. Am venit în Asia, şi am fost îngreuiat peste măsură. Am venit în Troada, şi n'am găsit acolo pe fratele Tit. N'am venit la voi, dară şi aceasta nu puţină supărare mi-a căşunat, ci încă foarte mare, şi că mulţi au păcătuit printre voi, şi că de aceia nici voi nu m'aţi văzut». „Că cruţindu-vă pre voi, zice, n'am venit în Corinth". Deci, ca să nu se pară că se văicărează într'una zicând acestea, adaoge că «nu numai că nu ne scârbim în aceste necazuri şi strimtorări, ci încă ne şi bucurăm; şi ceia ce este mai mult, că nu numai din cauza premiilor viitoare, ci chiar şi din cauza celor prezente, căci şi aici prin aceste necazuri suntem străluciţi şi lăudaţi. Aşà dară atât de departe suntem de a ne plânge, în cât că faptul îl numim chiar triumf, sau biruinţă, şi ne mândrim cu toate cele ce pătimim». Pentru care şi zicea: „Mulţămită lui Dumnezeu celui ce ne face pre noi pururea biruitori întru Christos", adecă «celui ce prin toate ne face cunoscuţi şi lăudaţi. Căci ceia ce se crede a fi necinste, adecă a fi alungat de pretutindeni, aceasta nouă ni se pare a fi de cea mai mare cinste». De aceia n'a zis «celui ce ne-a făcut arătaţi în totul», ci „celui ce ne face pre noi pururea biruitori", arătând că persecuţiile şi prigonirile acestea, ridică pretutindeni pre pământ trofee fără sfârşit contra diavolului.

Apoi împreună cu biruitoriul punând şi cauza sau subiectul, prin aceasta ridică iarăşi pe auditoriu. Nu numai că de Dumnezeu ne facem pururea biruitori, ci şi „întru Christos" adecă pentru Christos, şi pentru propoveduirea evangheliei. Fiindcă noi trebuie a birui, apoi este absolut trebuitoriu, ca noi cei cari purtăm trofeul, să fim în totul arătaţi, fiindcă îl purtăm. De aceia tocmai că vom fi văzuţi de toţi, şi cinstiţi de toţi.

„Şi arată mireazma cunoştinţei sale prin noi în tot locul". Mai sus a zis: „pururea biruitori", iară aici „în tot locul", zice, arătând prin această expresiune că fie-ce timp şi loc este plin de luptele apostolilor. «Ca şi cei ce poartă mir sau mirezme, tot aşà şi noi, zice, suntem invederaţi tuturor», numind prin

expresiunea „mireazmă“ cunoştinţa. Şi n'a zis simplu cunoştinţă, ci „mireazmă“ sau mirosul cel plăcut al cunoştinţei. Dealtfeliu aşà şi este cunoştinţa de faţă: nici foarte lămurită, dară nici în totul acoperită. De aceia şi zicea el în întâea epistolă: „Că vedem acum ca prin oglindă în gâcitură“ (I. Cor. 13, 12); şi aici numeşte mireazmă acest fapt. Cel ce cunoaşte mireazma, ştie unde se găseşte mirul, însă esenţa acelui mir n'o ştie de loc, dacă nu s'a întâmplat ca s'o ştie mai dinainte. Tot asemenea şi noi: cum că este Dumnezeu, aceasta o ştim, dară care este esenţa lui, n'o ştim de loc.

Deci, noi suntem ca o cădelniţă împărătească, şi ori în ce parte ne vom duce, emană din noi mireazmă cerească şi miros duhovnicesc. Acestea deci le zicea apostolul, pedeoparte arătând şi puterea propoveduirei evangheliei, căci prin cele ce meşteşugeau duşmanii contra lor, prin acelea tocmai ii străluceau mai mult decât prigonitorii lor, făcând pe întreaga lume de a cunoaşte şi biruinţele, şi mireazma lor, în acelaşi timp şi pe dânşii mângâidu-i pentru necazurile şi ispitele lor, ca toate să le rabde cu bărbăţie, de oarece chiar şi mai 'nainte de răsplată, se bucură de faimă, sau de un resunet în lume.

„Că a lui Christos bună mireazmă suntem lui Dumnezeu întru cei ce se mântuesc, şi întru cei ce pier“ (Vers. 15). «Chiar de se mântueşte cineva, zice, sau de se pierde, evangheliea remâne aceeaşi, şi cu aceeaşi putere; căci dupre cum şi lumina dacă întunecă pe cei slabi, tot lumină remâne — de şi întunecă — şi mierea chiar de s'ar păreà amară celor bolnavi, totuşi natura ei remâne tot dulce, — tot aşà şi evangheliea cu bună mireazmă este, chiar de ar pieri unii necrezând întrânsa. Căci pierderea sau nimicirea necredincioşilor nu este lucrul evangheliei, ci a nerecunoştinţei lor. Şi buna mireazmă a evangheliei mai cu samă în aceia se arată, în care tocmai cei răi se pierd. Aşà dară valoarea şi puterea evangheliei se invederează nu numai din mântuirea celor buni, ci chiar şi din pierderea celor răi. Fiindcă şi soarele, de oare-ce este foarte strălucitoriu, apoi de aceia şi vatămă mai cu samă pe cei bolnavi de ochi. Tot asemenea şi Mântuitoriul este spre căderea şi ridicarea a multora, dară totuşi remâne mântuitoriu, căzând chiar mii; precum şi venirea lui mai

mult a vătămat pre cei ce n'au crezut, și cu toate acestea remâne ca mântuitoare a omenirei.

De aceia și apostolul zice: „că bună-mireazmă suntem lui Dumnezeu“, adecă, că chiar de se pierd uniia, totuși noi remânem ceia ce suntem. Și n'a zis simplu bună-mireazmă, ci „lui Dumnezeu“. Când însă suntem bună-mireazmă lui Dumnezeu, și el aceiași o hotărăște, la urmă cine mai poate contrazice? Dară și expresiunea „a lui Christos bună-mireazmă suntem“, mi se pare că are o îndoită explicație. Sau că prin aceste cuvinte se spune, că murind noi păcatului, ne-am proadus lui ca jărtfă, sau că suntem buna-mireazmă a jărtfei lui Christos. Este ca și cum ar zice cineva: «buna-mireazmă a acestei jărtfe este mirosul acesta al vostru». Deci, sau că aceasta invederează numele de „bună-mireazmă“, sau că dupre cum am spus, că adecă în fiecare zi se jărtfesc pentru Christos.

Ai văzut unde a ridicat el ispitele, pe care le numește biruință, bună mireazmă și jărtfă adusă lui Dumnezeu? După aceia fiindcă a zis: „bună-mireazmă suntem și întru cei ce pier“, apoi ca să nu-ți închipui că și aceia sunt bine primiți, a adaos: „Unora adecă mireazmă a morții spre moarte, iară altora mireazmă a vieței spre vieață“ (Vers. 16), adecă, că pe această bună-mireazmă uniia o proaduc așà feliu, că se mântuesc, iară alții în așà mod, că se pierd. Așà că de se pierde cinevà, cauza este în el însuși, fiindcă și pe scroafe se zice că mireazma le înădușe, și lumina întunecă pre cei slabi, dupre cum am mai spus.

Astfeliu deci este natura celor buni, căci nu numai ale lor se îndreaptă, ci și pe cele contrare le pierd; și prin aceasta mai cu samă se arată puterea lor. Căci și focul își arată puterea lui nu numai când luminează, nici numai când curăță și limpezește aurul, ci și când consumă spinii, și atunci, zic, își arată puterea, și atunci se învederează ca foc. Și Christos, deci, și prin aceasta își arată măreția lui, când adecă va pierde pe cel fără de lege cu duhul gurei sale, și-l va nimici cu arătarea venirei sale (II. Thes. 2, 8).

„Și spre acestea cine este vrednic“? zice. Deci, fiindcă a grăit lucruri mari: că suntem jertfa lui Christos

şi bună mireazmă, că ieşim biruitori pretutindeni, la urmă iarăşi moderează sau cumpătează vorba, atribuind totul lui Dumnezeu. De aceia şi zice: „Şi spre acestea cine este vrednic“? «Totul, zice, este a lui Christos, şi nimic al nostru». Ai văzut cum el grăieşte cu totul contrariu apostolilor celor mincinoşi? Aceia se făleau, ca şi cum ar fi introdus cevà de la dânşii în propoveduirea evangheliei, pe când apostolul Pavel spune, că de aceia se mândreşte şi se făleşte, fiindcă nu este nimic al său. „Că lauda noastră, zice, aceasta este: mărturiea ştiinţei noastre, că nu întru înţelepciune trupească, ci întru darul lui Dumnezeu am petrecut în lume“. Şi ceia ce aceia credeau a fi ca laudă, adecă câştigarea înţelepciunei de-afară, apostolul Pavel spune cu totul din contra, adecă resturnarea şi desfiinţarea acelei înţelepciuni, pentru care şi zice aici: „Şi spre aceasta cine este vrednic“? Dară dacă nu suntem vrednici, apoi ceia ce se petrece cu noi este al charului lui Dumnezeu.

„Că nu suntem ca cei mulţi, cari cârcimăresc (falsifică) cuvântul lui Dumnezeu“ (Vers. 17). «Dacă chiar şi grăim lucruri mari, totuşi nu spunem că este cevà al nostru, ci toate a lui Christos. Noi nu imităm pe apostolii cei mincinoşi, cari spun că ale lor sunt cele multe. Aceasta va să zică a cârciumări, când cinevà falsifică vinul, când vinde cu bani, ceia ce trebuià a da în dar. Prin aceste cuvinte mi se pare că ià în deridere şi averile, şi ceia ce am mai spus iarăşi dă a înţelege, adecă că acei amăgitori amestecă cele ale lor cu cele ale lui Dumnezeu, ceia ce şi Isaià zicea învinovăţând: „că cârciumarii tăi amestecă vinul cu apă“ (Isaià 1, 22.). Dacă deci se spun acestea şi despre vin, apoi n'ar greşì cinevà dacă ar spune aşà şi de învăţătură. «Insă nu aşà facem noi, zice; ci ceia ce ni s'a încredinţat, aceia şi predăm, împărtăşindu-vă cuvântul neamestecat, nefalşificat». De aceia a şi adaos: „ci ca din curăţie, ci ca dela Dumnezeu, înaintea lui Dumnezeu întru Christos grăim“. Nu propoveduim acestea, zice, amăgindu-vă pre voi, ca făcându-vă plăcerea voastră, sau introducând cevà dela noi şi amestecând, ci „ca dela Dumnezeu“, adecă «nu spunem

că vă hărăzim cevà dela noi, ci pe toate le-a dat Dumnezeu». Căci aceasta însamnă „dela Dumnezeu“, adecă de-a nu ne mândrì de nimic ca fiind al nostru propriu, ci toate ale raportà la dânsul.

„Intru Christos grăim“. Adecă nu întru înțelepciunea noastră, ci inițiați, învățați prin puterea lui,— pe când aceia se fălesc nu în așà mod, ci ca și cum ar fi introdus cevà dela dânșii. De aceia și luându-i în deridere, în altă parte, zicea: „că ce ai, pe care n'ai luat? Iară de ai și luat, de ce te îngâmfi ca cum n'ai fi luat“ (I. Cor. 4, 7)? Aceasta este cea mai mare virtute, de a atribuì totul lui Dumnezeu, de a nu considerà nimic ca al teu, de a face totul nu spre slava oamenilor, ci spre slava lui Dumnezeu, căci el este care va cere respuns de faptele făcute. Dară acum toate s'au resturnat anapoda, căci de cel ce șade pe tron și cere respundere de fapte nu ne temem așà de tare, iară de cei ce stau împreună cu noi și ne judecă, ne înfricoșăm.

[1]) Dară de unde oare vine boala aceasta? De unde și cum de a pătruns în sufletul nostru? De acolo, că nu ne gândim într'una la Dumnezeu, ci ne lipim de cele presente. De aici vine apoi că și în faptele cele rele ușor cădem, iară dacă poate și facem vre-o faptă bună, o facem mai mult de fală, ca și de aici să ni vină pagubă. A văzut cinevà de multe-ori pe o femeie cu căutătură bănuită și necurată, și nu-l știe poate nici femeia aceea și nici cei ce sunt pe lângă dânsa; însă de ochiul cel neadormit nu se poate dosì. Căci acela chiar și mai 'nainte de a se face păcatul, a știut că acel suflet va fi stricat, a cunoscut dejà și dispozíția lui lăuntrică, și cugetele cele care se învârtesc numai în tulburări și neliniște,— fiindcă cel ce știe toate, nici nu are nevoe de mărturii și dovezi.

Deci, nu te uità spre cei deopotrivă cu tine. Chiar de te-ar lăudà vr'un om, totuși nu vei aveà nici un folos, dacă Dumnezeu nu te va lăudà. Chiar de te-ar disprețuì vr'un om, totuși nici o vătămare nu vei aveà, dacă Dumnezeu nu te va disprețuì. Așà dară nu mânicà

[1]) *Partea morală.* Despre frica de Dumnezeu, și de a nu ne teme de nimeni altul, decât de dânsul, cum și de a nu face nimic pentru fală. *(Veron).*

pe judecătoriu, făcànd vorbă multă de cei deopotrivă cu tine, iară când el se nemulţumeşte contra ta, tu nu te temi, nici nu te înfricoşezi. Să dispreţuim, deci, lauda oamenilor. Până când oare vom fi atât de mici de suflet căutând numai jos la pământ? Până când oare vom dăinuì a ne târî aici jos pre pământ, în timp ce Dumnezeu ne ridică până la ceriu? Dacă fraţii lui Iosif ar fi avut înaintea lor frica de Dumnezeu, precum trebuia a aveà, nu ar fi omorît pe fratele lor in pustietate. Cain deasemenea, dacă s'ar fi temut de dânsul dupre cum trebuià, n'ar fi zis fratelui său: „Vină să ieşim la câmp“ (Facer. 4, 9). Dară de ce fricosule şi ticălosule îl desparţi pre dânsul de tatăl său, şi-l scoţi în pustietate? Nu cumvà poate Dumnezeu nu vede şi in câmpie cutezanţa ta? Nu te-ai învăţat dela cele petrecute cu tatăl tău, că Dumnezeu toate le ştie, şi că este de faţă la toate cele ce se petrec? Şi de ce oare n'a spus aceasta Dumnezeu către dânsul chiar, care tăgăduià: «te ascunzi de mine care sunt de faţă pretutindeni şi care ştiu până şi tainele omului? de ce ai făcut aceasta»?—pentru că încă nu puteà acela a filosofà bine. Deci, ce-i spune Dumnezeu? „Glasul sângelui fratelui tău strigă către mine“ zice, nu ca şi cum sângele aveà glas, ci dupre cum şi noi zicem că «faptul acesta strigă la ceriu» pentru nişte împrejurări invederate şi lămurite.

De aceia noi trebuie totdeauna de a aveà inaintea noastră votul lui Dumnezeu, şi atunci toate cele rele se vor stinge. Tot aşà şi în rugăciuni vom fi cu trezvie, dacă ne vom gàndì cu cine vorbim, dacă vom judecà bine, că noi atunci îi proaducem jărtfă, că avem în mână cuţitul, şi foc, şi lemne; dacă cu cugetul nostru deschidem uşile ceriului, dacă ne strămutăm acolo, şi luànd cuţitul duhului îl înfingem in gàtul jărtfei; dacă îi vom jărtfì lui trezviea noastră, şi-i vom vărsà lacrămi de umilinţă. Că astfeliu este sàngele acestei jărtfe, şi cu o astfeliu de jertfă se va înroşi acel jărtfelnic.

Deci, nu lăsà atunci nimic din cugetările omeneşti, ca să-ţi stăpânească cugetul. Gândeşte-te bine că şi Abraám aducànd jărtfă lui Dumnezeu, n'a lăsat a fi de faţă atunci nici femeia sa, nici sluga, şi nici altul. Nici tu, prin urmare, nu lăsă ca să fie atunci de faţă cu tine vr'una din patimile ce robesc, ci ridică-te singur pe

munte, unde s'a ridicat şi acela, şi unde nu e slobod de a se ridicà nimeni altul. Chiar de s'ar încercà de a se ridicà atunci nişte astfeliu de cugetări, poronceşte-li lor cu putere, şi spune-li: „Şedeţi aici, iară eu şi pruncul închinându-ne ne vom întoarce la voi“ (Facere 22, 5), şi lăsànd la poalele muntelui şi asinul, şi slugile, şi orice necuvàntătoare sau proaste şi de nimic, ridică-te pe munte luànd cu tine numai cevà cuvàntătoriu, dupre cum acela a luat numai pre Isaác. Dară şi jărtfelnicul clădeşte-ţ-il aşà ca şi acela, ca neavànd nimic omenesc, ci fiind afară de natură, fiindcă şi acela dacă n'ar fi fost afară de natură, nu şi-ar fi sacrificat pruncul. Şi nimic să nu te supere atunci, ci să devii mai înalt chiar decàt ceriurile. Oftează din adàncul sufletului, jărtfeşte-ţi mărturisirea ta. „Spune tu întâi, zice, fărădelegile tale, ca să te îndreptăţeşti“ (Isaià 43, 26). Jărtfeşte-ţi înfràngerea inimei. Aceste jărtfe nu se sfârşesc în ţărànă, şi nici nu se prefac în fum, nici în aer nu se împrăştie, n'au nevoe nici de lemne şi foc, ci numai de cuget umilit. Acesta este focul care le arde, şi nu le consumă, acesta şi lemnele de jărtfă. Căci cel ce se roagă cu căldură, se aprinde, însă nu se arde cu totul, nu se consumă, ci devine încă mai strălucit, dupre cum mai strălucit devine şi aurul purtat şi muncit în foc.

Pe làngă toate acestea ţine minte şi aceia, că rugàndu-te să nu spui nimic din cele ce ar puteà mànieà pre Dumnezeu, şi nici să te rogi contra duşmanilor tăi. Că dacă a aveà duşmani este hulă şi ponos, apoi a-i şi blăstămà, înţelegi càt rău poate fi. Deci, tu trebuie a te justificà de ce ai duşmani, iară nu a-i acuzà. Şi de ce iertare te vei învrednici încă şi acuzànd, şi într'un timp ca acela, cànd ai nevoe de mila lui cea mare? Că tu te-ai apropieat de Dumnezeu rugàndu-te pentru propriile tale păcate; deci nu pomeni pe cele străine, ca nu cumvà prin aceasta să nu'ţi aduci aminte de cele ale tale. Dacă tu de pildă ai spune în rugăciune: «loveşte Doamne pe duşmanul meu», prin aceasta singur ţi-ai închis gura, şi n'ai mai dat limbei nici un curaj de vorbă; mai întài pentru că ai mănieat pe judecătorii chiar din capul locului, şi al doilea, că tu ceri cu totul contrar cu feliul rugăciunei. Căci dacă tu te apropii pentru iertarea păcatelor, cum de vorbeşti pentru pedepsirea lor? Trebuià a face cu totul din contra, adecă chiar a te rugà pentru

păcatele lor, ca aceiaşi să o putem face şi pentru noi cu curaj. Acum însă tu ai anticipat votul judecătorului, prin cel al tău, pretinzând de a pedepsi pre cei ce păcătuesc, ceia ce te şi lipseşte de ori-ce iertare. Dară dacă tu te vei rugà pentru ale lor păcate, apoi chiar de n-ai spune nimic de ale tale, totuşi ai câştigat mult.

Gândeşte-te câte jărtfe sunt în legea veche: jărtfa laudei, jărtfa mărturisirei, jărtfa mântuirei, jărtfa pentru pângărirea religioasă (θυσία καθαρμῶν), şi altele multe, dară nici una nu este contra duşmanilor, ci fiecare din ele este pentru propriile păcate ale cuivà, sau pentru succese. Nu cumvà poate te apropii de alt Dumnezeu? De acela te apropii, care a zis: „Rugaţi-vă pentru duşmanii voştri". Deci, cum de strigi contra lor? Cum de rogi pe Dumnezeu de a strică legea sa? Nu acesta este feliul de a se rugà cinevà; nimeni nu se roagă ca altul să piară, ci ca el însuşi să se mântuească. Deci, de ce te îmbraci numai cu forma sau cu chipul celui ce se roagă, iară vorbele le ai ale celui ce acuză? Dară apoi, când ne rugăm pentru noi, atunci şi căscăm într'una, şi sforăim dormitând, şi în mii de gânduri cădem, în timp ce atunci când ne rugăm pentru duşmani, o facem aceasta fiind treji. Fiindcă diavolul ştie bine, că împingem sabiea contra noastră chiar, apoi nici nu ne trage înapoi, şi nici ne împiedecă atunci, ca astfeliu mai mult să fim vătămaţi.

«Dară, zici tu, sunt nedreptăţit, şi mâhnit». Apoi atunci roagă-te contra diavolului, care mai cu samă ne nedreptăţeşte pe noi. Aceasta chiar ţi s'a şi poroncit de a zice: „ci ne izbăveşte de cel viclean". Acela este duşmanul nostru cel ne 'mpăcat, pe când omul ori-şi-câte ni-ar face, este totuşi prietenul şi fratele nostru. Contra diavolului, deci, să ne înfuriem, şi în contra lui să chemăm în ajutoriu pe Dumnezeu şi să zicem: „Să zdrobeşti pe Satanà sub picioarele noastre" (Rom. 16. 20), căci diavolul naşte şi pe duşmani. Dară de voieşti a te rugà contra duşmanilor, rugăciunea pe care o vroieşte el, roagă-te, dupre cum şi atunci când te rogi pentru duşmani, contra diavolului roagă-te. De ce dară lăsând pe adevăratul duşman, te arunci contra mădularelor tale, făcându-te prin aceasta mai rău decât fearăle sălbatece?

«Dară m'a batjocorit, zici tu; şi mi-a luat averea». Şi pe cine oare trebuie de a jăli? pre cel ce a pătimit răul, sau pre cel ce a făcut răul? Este invederat că pre cel ce a făcut răul, căci luându-ţi averea pe nedreptul, el s'a scos singur pe sine din dragostea lui Dumnezeu, şi mai mult a perdut decât a câştigat, aşà că tocmai el este cel nedreptăţit. Prin urmare noi trebuie a ne rugà pentru duşmani, iară nu a-i blăstămà, ca astfeliu şi Dumnezeu să fie îndurat pentru noi.

Priveşte câte au pătimit cei trei coconi, nefăcând nici un rău: au pierdut patriea lor, au pierdut libertatea, au fost luaţi robi şi au ajuns sclavi, şi fiind duşi într'o ţară străină şi barbară, ba încă trebuià a fi omoriţi în zadar pentr'un vis. Deci ce? Intrând ii împreună cu Daniil în cuptoriu, de ce anume oare se rugau? Ce spuneau? Poate ziceau: «Surpă pe Nabuchodonosor? Ia-i de pe cap diadema? Aruncă-l jos de pe tron»? Nimic de acestea, ci cereau îndurările lui Dumnezeu. Deci şi când se găsau în cuptorul cel cu foc, ii tot aşà se rugau.

Nu însă tot aşà faceţi şi voi, ci pătimind cu mult mai mici decât aceia, şi poate de multe-ori după dreptate, nu conteniţi de a aruncà mii de blăstemuri asupra duşmanilor. Unul de pildă zice: «doboară Doamne pe duşman, şi cufundă-l dupre cum ai cufundat oastea lui Faraon», altul zice: «loveşte-l Doamne cu boale trupeşti», şi un altul iarăşi «răsplăteşte Doamne copiilor şi urmaşilor lui». Sau că poate nu vă daţi socoteală în deajuns de aceste cuvinte? Dară de unde vă vine risul acesta? Vedeţi cum aceste fapte sunt de rîs, când se spun fără vr-o patimă? Şi tot păcatul atunci se arată mai ales cât este de uricios, când îl desvăleşti de dispoziţiea sau intenţiunea celui ce l-a săvârşit. Când de pildă vei aminti celui ce s'a mânieat cuvintele ce le-a rostit în mânica lui, el 'şi va acoperi faţa de ruşine, va rîde de dânsul, şi ar voi de a suferì mii de răle mai de grabă, decât acele cuvinte a fi ale sale. Pe cel desfrânat de-l vei duce la femeia curvă după împreunare, şi dânsul va dispreţuì pe acea femeie, ca spurcată.

Tot aşà şi voi cari nu sunteţi în acest păcat, rîdeţi acum, căci cuvintele acestea sunt vorbe de babe bete, şi ale unui suflet mic mueratic. Şi Iosif fiind vindut de fraţii săi, şi devenind rob, ba stând chiar şi în temniţă, n'a scos totuşi nici-o vorbă atât de amară contra celor

ce'l întristase. Insă ce ziceà el? „Furat sunt, zice, din pământul Ebreilor“ (Facere 40, 15), şi nu mai adaoge de cine a fost furat şi vîndut, fiindcă se ruşinà chiar el de rălele ce suferise dela fraţii lui, mai mult decât cei ce le făcuse. Tot astfeliu trebuie a ne găsì şi noi; adecă a ne întristà mai mult de cei ce ne-au necăjit pre noi, decât de noi înşi-ne, fiindcă vătămarea făcută la dânşii se sfârşaşte. Dupre cum cei ce dau cu piciorul în cuie sau piroane cugetând lucruri mari, sunt vrednici mai mult de milă şi de plâns din cauza acestei manii (nebunii), tot aşà şi cei ce nedreptăţesc pe cei ce nu le fac nici un rău, sunt vrednici de multe lacrămi, iară nu de blăstămuri, ca uniia ce 'şi vatămă sufletele lor. Nimic nu este mai scârbos ca un suflet care blăstămă, şi nici mai necurat ca limba care fleoncăneşte de acestea.

Eşti om; de aceia nu vărsà din gura ta otrava aspidelor (balaurilor). Eşti om; de aceia nu te face fiară sălbatecă. De aceia ţi s'a dat gură, nu ca să muşti, ci ca să vindeci rancle altora. «Adă-ţi aminte, de ce te-am îndemnat, zice Dumnezeu: a iertà şi a trece cu vederea. Dară tu acum şi pe mine mă rogi, ca să mă fac părtaş răsturnărei şi călcărei poroncilor mele, şi te încerci a mâncà, aşà zicând, pe fratele tău, şi-ţi sângerezi limba, dupre cum cei nebuni 'şi însângerează dinţii cu propriile lor mădulări». Cum să nu se bucure diavolul şi să nu rìdă când aude o astfeliu de rugăciune? Cum să nu se mânie Dumnezeu, să nu te urască şi dispreţuiască, când îl rogi pentru astfeliu de lucruri? Şi ce ar puteà fi mai grozav decât aceasta? Că dacă nu trebuie a te apropià de sfintele taine având duşmani, dară încă cel ce nu numai că are, dară se şi roagă contra lor, cum n'ar trebuì să fie scos afară chiar şi din ograda bisericei?

Acestea deci, cugetându-le, iubiţilor, şi ştiind scopul jărtfei lui, căci s'a jărtfit pentru duşmani, apoi nici duşman să nu avem, sau dacă avem, să ne rugăm pentru dânsul, ca astfeliu şi noi luând iertare pentru cele păcătuite, să stám cu curaj înaintea tronului lui Christos, căruia se cade slavă în veci. Amin.

OMILIA VI

„Au doară începem iarăși pre noi a ne lăudà (a ne recomandà)? Au doară ni trebuiesc, precum oarecărora, cărți (epistole) de recomandație cătră voi, sau cărți de laudă dela voi“ (Cap. 3, 1)?

Ceia ce trebuià a resturnà în curând, adecă vorbele acelora «că te lauzi pre tine singur», aceasta tocmai preîntimpinând a spus aici, de și dealtmintrelea el și mai în urmă a căutat să o îndrepte prin atâtea expresiuni, ca de pildă: „spre aceasta cine este vrednic“? și că „ca din curățăniea inimei grăim“, — dară cu toate acestea nu se simte nici așà mulțămit. Dealtfeliu acesta este și obiceiul lui Pavel: ceia ce se pare a fi grăit mare despre dânsul, el o pune mai dinainte, iară după aceia o încunjură cu multă băgare de samă. Dară tu și de aici gândește-te la marea lui înțelepciune, căci un lucru ce se pare a fi trist și posomorit, — vorbesc de scârbe și necazuri — el astfeliu l-a înălțat și l-a arătat de strălucit și vestit, în cât că din cele vorbite izvorește antitheza dorită. Același lucru îl face și cam pe la sfârșit, căci după ce numără miile de primejdii, de batjocori, strimtorări, nevoi, și altele de acest feliu, adaoge zicând: „Că nu ne lăudăm (recomandăm) pre noi înaintea voastră, ci prilej dăm vouă de laudă pentru noi“ (Cap. 5, 12). Și pune aceasta acolo cu multă putere, și cu mai multă încurajare, pe când aici, în pasajul ce ni stă de față pune mai mult cuvinte de dragoste. „Au doară ni trebuesc, precum oarecărora, cărți de laudă (recomandare) cătră voi“? Acolo cele vorbite sunt pline și de multă băgare de samă, — ca necesară și folositoare — în același timp și de mânie, zicând: „Că nu ne lăudăm pre noi iarăși înaintea voastră, ci prilej dăm vouă de laudă pentru noi“, și „Iarăși vă pare că ne îndreptăm (justificăm) înaintea voastră“ (Cap. 12, 19)? și mai departe: „Că mă tem

ca nu cumvà dacă voiu veni, să vă aflu pre voi precum nu voiesc, și eu să mă aflu vouă precum nu voiți“ (Ibid. vers. 20). Ca să nu se pară că el prin lingușire caută slavă, ca dorind această cinste din partea lor, zice acestea: „mă tem, nu cumvà dacă voiu veni, să vă aflu pre voi precum nu voiesc, și eu să mă aflu vouă precum nu voiți“. Acestea însă le spune cu multă putere aici, pe când la început nu grăește așà, ci mult mai blând.

Deci, ce este ceia ce el spune? Vorbește de ispite și primejdii, că pretutindeni acestea se dau pe față de Dumnezeu întru Christos, și întreaga lume știe de biruințele acestea. Dară după ce a vorbit lucruri mari de dànsul, la urmă surpă tot ceia ce a vorbit de dànsul, zicànd: „Au doară începem iarăși pre noi a ne lăudà (recomandà)“? Ceia ce el spune aici aceasta însamnă: «Poate că m'ar contrazice cinevà, zice, și m'ar întrebà: dară ce este aceasta Pavele? Acestea le spui pentru tine, și te lauzi pe sine-ți»? Deci, el deslegànd această bănueală, zice că «nu voim aceasta, ca adecă să ne fălim și să ne mândrim. Și că atàt de departe suntem de a cere dela voi scrisori de recomandație, în càt că în loc de asemenea scrisori vă avem pre voi». „Că cartea noastră voi sunteți“? zice (Vers. 2). Și ce însamnă „voi sunteți“? Adecă: «dacă ar trebuì de a fi noi lăudați cătră alții, apoi pre voi v'am pune la mijloc, în loc de orice scrisoare», ceia ce spuneà și în intàea epistolă, zicànd: „Că pecetea apostoliei mele voi sunteți“ (I. Cor. 9, 2). Aceasta însă aici n'o spune chiar așà, ci cu oarecare ironie, ca astfeliu să-și facă cuvàntul mai usturătoriu. „Au doară ni trebuiesc cărți de laudă (recomandare)“?, zice. Și dând a înțelege pe acei apostoli mincinoși, a adăogat: „precum oarecărora cătră voi, sau dela voi“ cătră alții?

Apoi fiindcă ceia ce a grăit erà greoiu, o îndreaptă iarăși adăogànd și zicànd: „cartea noastră voi sunteți, scrisă în inimile noastre, care se știe și să citește de toți oamenii. Arătându-vă că sunteți carte a lui Christos“ (Vers. 3). Aici nu arată numai

dragoste, ci mărturisește și de succesele lor, de vreme ce sunt distoinici de a arătà tuturor oamenilor demnitatea dascalului prin propriile lor virtuți. Aceasta înseamnă expresiunea „cartea noastră voi sunteți". «Ceia ce ar puteà face scrisorile voastre recomandându-ne și făcându-ne respectabili, zice, aceasta o faceți voi, fiind văzuți și auziți de alții». Virtutea ucenicilor împodobește și înfrumusețază pe dascal, și-l recomandă mai mult decât orice scrisoare.

„Scrisă în inimele noastre", adecă, «pe care toți o știu. Astfeliu vă purtăm pre voi pretutindeni, și vă avem în minte necontenit». Este ca și cum ar fi zis: «lauda (recomandațiea) noastră către alții voi sunteți, fiindcă vă avem pre voi în inimă necontenit, și către toți arătăm cu glas mare succesele voastre. Deci, nu numai că voi sunteți lauda noastră către alții,—și deci nu avem nevoe de scrisori din partea voastră—ci și pentru că vă iubim pre voi foarte, nu avem nevoe de laudă (recomandație) către voi. Că cinevà are neve de scrisori de recomandație către niște necunoscuți, dară voi sunteți în cugetul nostru».

Și n'a zis simplu: „sunteți", ci a adaos imediat „scrisă în inimele noastre", adecă «nici nu puteți cădeà vre-odată. Că dupre cum pricep cei ce citesc șirul de litere din scrisori, tot așà și în inima noastră citind, știu toți dragostea noastră ce o avem pentru voi. Deci, dacă scrisorile de aceia sunt făcute, spre a arătà, că cutare de pildă, este prietenul meu, și prin urmare voiesc ca și el să aibă același curaj față de mine, apoi este deajuns dragostea voastră, care totul va face. Dacă, venim la voi, nu avem nevoe de alții ca să ne recomande, prieteniea voastră apucând mai 'nainte; iară dacă ne ducem la alții, iarăși n'avem nevoe de scrisori, fiind de ajuns în locul acestora dragostea voastră, căci purtăm scrisoarea în inimile noastre».

Apoi, încă mai mult lăudându-i pre dânșii, îi numește și cartea sau scrisoarea lui Christos, zicând: „Arătându-vă că sunteți carte a lui Christos" (Vers. 3). Dară zicând acestea, el își ià subiect de vorbă de aici, și începe a cercetà cele ale legei vechi. Dealtmintrelea el aici spune că dânșii sunt scrisoarea sau cartea lui

Christos şi din altă cauză. Mai sus i-a arătat ca lăudând (recomandând) pe apostol prin vieaţa lor, pentru care i-a şi numit scrisoare; — aici însă îi numeşte scrisoarea (cartea) lui Christos, ca unii cari au scrisă pe ea legea lui Dumnezeu. «Că ceia ce a voit Dumnezeu să arate tuturor şi vouă, acestea s'au fost scris în inimile voastre. Noi, însă, v'am pregătit pre voi, ca să primiţi scrisorile. Dupre cum Moisì a săpat pietrele şi placele, aşà şi voi sufletele voastre».

De aceia şi zice: „cea slujită de noi". Insă egalitatea în aceasta o aveau: căci pietrele şi placele acelea au fost scrise de Dumnezeu, pe când acestea (sufletele) sunt scrise de Duhul lui Dumnezeu. Deci, unde este deosebirea? „scrisă nu cu cerneală, zice, ci cu Duhul lui Dumnezeu celui viu; nu în table de piatră, ci în tablele inimei cele trupeşti". Apoi, pe câtă deosebire este între Duh şi cerneală, între tablă de piatră şi inimă trupească, pe atâta deosebire este între acestea şi acelea, şi prin urmare şi între cei ce slujăsc unora şi altora.

Dară fiindcă a grăit aici lucruri mari, iute se îndreaptă pe sine, zicând: „Şi nădejde ca aceasta avem prin Christos cătră Dumnezeu" (Vers. 4). Şi iarăşi totul atribuie lui Dumnezeu, căci la toate acestea Christos ni este cauza.

„Nu că vrednici suntem a cugetà cevà dela noi, ca dintru noi" (Vers. 5). Priveşte aici şi o altă îndreptare, căci el a câştigat virtutea aceasta, — vorbesc de umilinţa lui — în cel mai înalt grad. De aceia când grăieşte cevà mare de dànsul, toată graba o pune, spre a îndreptà iute şi în orice mod tot ce a vorbit, — ceia ce face şi aici, zicând: „Nu că vrednici suntem a cugetà cevà dela noi, ca dintru noi", adecă «când am spus că: „nădejde avem" n'am zis doară că aceasta de pildă este dela noi, iară aceia dela Dumnezeu, ci totul atribuiu lui, şi aşà cuget».

„Ci vredniciea noastră este dela Dumnezeu, care ne-a şi învrednicit pre noi a fi slujitori legei nouă" (Vers. 6). Dară ce va să zică „ne-a în-

vrednicit"[1])? Adecă «ne-a făcut puternici, îndămănatici, destoinici. Şi nu este aceasta puţin lucru, de a aduce în lume astfeliu de table şi scrisori, cu mult mai mari decât cele dinainte». De aceia a şi adaos: „nu literei, ci duhului". Iată aici şi o altă deosebire. Dară ce? Oară legea aceea nu eră duhovnicească? Dară atunci cum de spune tot el: „că ştim că legea duhovninicească este" (Rom. 7, 14)? De sigur că duhovnicească, însă nu emană, nu ieşă din ea duhul, căci şi Moisi n'a adus din munte duh, ci litere săpate pe piatră,— pe când noi suntem încredinţaţi că ni se dă duhul. De aceia şi îndreptează mai bine această idee, zicând: „că litera omoară, iară duhul face viu". Aceste vorbe nu le-a spus el cum s'ar brodi, ci face prin ele aluziune la Iudeii aceia cari cugetau lucruri mari de dânşii. Prin vorba „literă" de aici, el numeşte legea, care pedepsà pre cei ce păcătuiau, iară prin „duh" înţelege charul, care prin botez face vii, adecă înviează pre cei omorîţi prin păcate.

Deci, după ce a spus deosebirea cea dela natură a acestor două cărţi sau scrisori, adecă deosebirea naturei tablelor, el nu stărueşte mai mult în această deosebire, ci trecând iute mai departe, insistă mai mult asupra legei nouă, pe care auditoriul o poate preferà, ca folositoare şi uşor de îndeplinit. «N'are nici-o obosală sau muncă mare în sine, zice, şi acordă un mai mare char». Dacă apostolul vorbind de Christos, pune mai mult ceia ce se rapoartă la filantropiea decât la demnitatea lui, şi totuşi amândouă acestea se leagă împreună, apoi cu atât mai mult trebuià a face aceasta fiind vorba de Testamentul Nou.

Dară ce însamnă: „litera omoară"? A spus mai

---

[1]) *Notă*. In limba Elină expresiunea: *vrednic*, cum şi verbul *a se învrednici*, principalmente sunt exprimate prin cuvintele ἄξιος şi ἀξιόω-ῶ (όομαι-οῦμαι), iară nici de cum prin cuvintele ἱκανός şi ἱκανόω, care însamnă *destoinic* (deajuns prin sine însuşi), *a fi destoinic*. De aici se vede că traducerea verbului ἱκανόω întrebuinţat în originalul Elin, nu este exact exprimată în limba noastră prin *a învrednici*, ci ar fi trebuit să se zică: *„Ci destoinicica noastră este dela Dumnezeu, care ne-a şi făcut destoinici de a fi slujitori legei nouă"*. Cum că este aşà, ni-o arată şi Sf. Chrisostom prin explicaţiea dată acestui cuvânt.

sus că „nu în table de piatră, ci în tablele inimei cele trupești“, și nu se părea că spune de vr'o deosebire mare. A adaos apoi că aceea era scrisă cu litere, sau cu cerneală, pe când aceasta cu Duhul lui Dumnezeu. Dară nici aceasta nu-i deșteptà atàt de mult. Spune în fine ceia ce erà în stare a-i înaripà, că adecă aceea o moară, iară aceasta face viu. Și ce va să zică ceia ce el spune aici?

In legea veche cel ce păcătuià, erà pedepsit, — pe când în legea nouă cel ce are păcat, apropiindu-se se botează și devine drept;—dară drept devenind vieazã, fiind izbăvit de moartea păcatului. Legea veche când prindeà pe ucigaș il omorà, pe când legea charului când prinde pe ucigaș îl luminează și 'l face viu. Și ce spun eu de ucigaș? Chiar lemne de erà prins cinevà de lege că le adunà în ziua Sàmbetei, erà ucis cu pietre. Aceasta va să zică că „litera omoară“ Dară charul prinde mii de ucigași și de tàlhari, pe care botezàndu-i, îi izbăvește de rălele dinainte. Aceasta va să zică „iară duhul face viu“. Litera chiar din viu face pe cel prins de ea mort, pe când charul din mort face viu pe cel vinovat. „Veniți către mine, zice, cei osteniți și însărcinați“ (Math. 11, 28), și n-a zis: «vă voiu pedepsi pre voi», ci „vă voiu odihnì pre voi“. Căci în botez se îngroapă păcatele, se șterg toate cele dinainte, omul este învieat, și charul întreg este scris pe inima lui ca pe o placă.

Deci, cugetă singur, càt de mare este demnitatea duhului, când tablele lui le arată că sunt mai bune ca cele dinainte, și când le învederează mai mari și mai însemnate decàt înseși învierea. Căci și moartea aceasta (după char) este cu mult mai grozavă decàt cea dinainte, — de care se și izbăvește omul, — și încă cu atàt mai grozavă, cu cât și sufletul este mai bun decàt trupul; și că însăși vieața aceasta se derivă din moartea aceia,— vieața aceasta, zic, pe care duhul o dă. Deci, dacă duhul o hărăzește pe aceasta, cu atàt mai mult pe cea mai mică; căci pe aceea o desăvàrșau și Prorocii, pe aceasta însă nu. Căci nimeni nu poate iertà păcatele, fără numai unul Dumnezeu. Dară nici pe aceea (învierea din morți) n'o acordau Prorocii fără duh. Și nu numai aceasta este de mirare, că adecă Duhul face viu pe cel mort prin

păcat, ci pentru că acordă aceasta și altora de a o face. „Luați, zice, Duh sfînt". De ce oare? Fără Duh nu se puteà? Dară aici arată Dumnezeu, că faptul acesta este al puterei celei mai înalte, și al esenței acelei împărătești, și că tot aceeași putere o are și Duhul, care o și dă credincioșilor. Pentru care și adaoge zicând: „Cărora veți iertà păcatele, se vor iertà lor, și cărora le veți ţineà, vor fi ţinute".

[1]) Deci iubiților, fiindcă ne-a făcut vii, să rămânem iarăși vii, și să nu ne mai întoarcem din nou la moartea de dinainte, căci Christos nu mai moare. „Că ce a murit păcatului, zice, odată a murit" (Rom. 6, 10), și nu voiește a ne mântuì pururea prin char, fiindcă atunci noi am fi goli de toate faptele cele bune. De aceia deci, el voiește a se introduce și cevà de noi. Să introducem, deci, și sufletul să-l păstrăm într'una viu. Și ce anume este vieața sufletului, afl-o aceasta dela trup. Căci și trupul atunci spunem că este viu, când pășește cu pași sănătoși, — iară când el se istovește pare-că pășind, și se mișcă fără rânduială, chiar de s'ar păreà că este viu, sau că pășește, totuși o astfeliu de vieață este mai grozavă decât ori-ce moarte. Chiar de grăiește cevà, totuși nimic nu spune sănătos, ci vorbele lui sunt ale unui om smintit, vede cu totul altele în locul celor adevărate; deci un astfeliu de trup este mai de jălit decât al celor morți.

Tot așà și sufletul, când nu are cu sine nimic sănătos, chiar de s'ar păreà că trăiește, totuși a murit dejà. Când aurul nu-l vede ca aur, ci ca cevà mare de tot și nepreţuit, când cele viitoare nu le pricepe de loc, când se târaște pe pământ, când face cu totul alt-cevà în locul celor cuvenite, atunci el este mort. Căci în adevăr, de unde cunoaștem noi că avem suflet? Oare nu din cele ce face? Nu din acțiunile sale? Și când el nu face cele ale sale, oare n'a murit dejà? De pildă: când sufletul nu se îndeletnicește cu lapta bună, când răpește și face călcare de lege, apoi cum pot eu să spun că ai suflet? Că poate unde mergi pe drum? Dară pe drum

[1]) *Partea morală.* Despre vieața cea în Christos, și că cel ce se dezmeardă în plăceri murdare și grăiește vorbe uricioase, are sufletul mort; — cum și despre Iosif și Egipteanca aceea. *(Veron).*

merg şi animalele necuvântătoare. Că poate unde mănânci şi bei? Dară aceasta o fac şi fearăle sălbatece. Că poate stai drept pe două picioare? Dară aceasta 'mi arată mie mai cu samă, că tu eşti feară cu chip de om. Căci dacă ai toate cele ale fearei sălbatece, iară spaima ei de om nu o ai de loc, apoi atunci mai mult mă tulburi şi mă spăimântezi, şi ceia ce văd în tine mi se pare mai mult un monstru.

Că dacă aşi vedeà o feară sălbatecă grăind cu glas omenesc, pentru aceasta desigur că n'aşi spune că este om, ci tocmai de aceasta aşi zice, că acea feară este mai monstruoasă decât ori-ce feară sălbatecă.

Deci, de unde să pot eu ştì că tu ai suflet de om, când asvârli cu picioarele ca şi măgarii, când eşti răutăcios ca cămila, când muşti ca şi urşii, când furi ca şi vulpele, când eşti veninos şi viclean ca şarpele, când eşti neruşinat ca cânele? Aşà dară de unde aşi puteà aflà că tu ai suflet de om? Voeşti poate aţi arătà un suflet mort şi unul viu? Să ducem vorba iarăşi la bărbaţii aceia din vechime, şi de voieşti, să punem la mijloc pe bogatul acela pe pe timpul lui Lazăr, şi de aici vom puteà ştì, ce va să zică moartea sufletului. Căci şi acel bogat aveà mort sufletul său, iară aceasta se vede din cele ce el făceà. In adevăr, că din lucrurile cerute dela suflet, nimic nu făceà. Mâncà, şi beà, şi se dezmerdà numai. De acest feliu sunt şi astăzi cei nemilostivi şi cruzi, căci şi aceştiia au sufletul mort ca şi acela, fiindcă întreaga căldură a unui astfeliu de suflet, ce ar trebuì să aibă către aproapele, este perdută cu totul şi se găseşte la urmă mai mort decât un trup mort şi fără vieaţă.

Nu însă tot aşà erà şi săracul Lazar, ci stând la înălţimea celei mai mari filosofii, el străluceà într'una; se luptà cu foamea necontenit, neavând nici chiar hrana zilnică, şi nici aşà el n'a spus cevà blasfematoriu către Dumnezeu, ci toate le-a suferit cu bărbăţie. Dară aceasta nu este doară vr'un lucru mic al sufletului, ci este dovadă cea mai mare a unui suflet zdravăn şi sănătos. Când acestea însă nu le are sufletul, apoi este invederat că le-a pierdut, din cauză că a murit dejà. Şi oare nu zicem că este mort un asemenea suflet, spune-mi, când diavolul a căzut asupra lui lovindu-l, împungându-l, muşcându-l, dându-i cu piciorul, iară el nesimţind nimic din acestea, ci şezând ca mort? Şi în timp ce i se ră-

peşte averea sa, el nu simte nimic, diavolul săltând de bucurie, iară el remânând nemişcat, ca şi trupul mort?.. Când frica de Dumnezeu nu-l mai însoţeşte cu exactitate, atunci de necesitate că un asemenea suflet este mort, ba chiar mai de jălit ca un mort, pentru că dacă nu se descompune în ţerină şi pulbere ca trupul, totuşi se descompune în cele cu mult mai greţoase şi mai puturoase ca acelea: adecă în beţii, în mânii, în lăcomii, în iubiri absurde şi pofte uricioase.

Dară dacă voieşti a cunoaşte mai exact putoarea unui asemenea suflet, apoi dă-mi de faţă un suflet curat, şi atunci vei vedeà necurăţiea, murdăriea şi putoarea celuilalt. Acum însă tu nu vei puteà cunoaşte. Până ce noi ne vom găsì în atmosfera unei asemenea putori, nu vom simţi nimic, iară când ne vom nutri cu hrană duhovnicească, atunci vom simţi acel rău. Voiesc a spune de vorbele cele duhovniceşti, ce trebuie a ieşì din gura noastră, — de şi dealtfeliu lucrul acesta la mulţi li se pare cu totul indeferent. Şi nu voiu mai vorbì acum despre gheena, ci de voiţi, să examinăm cele prezente; şi nu voiu spune de cel ce face fapte uricioase, ci de cel ce grăieşte vorbe necuviincioase, care se murdăreşte pe sine singur, întocmai ca şi cel ce sloboade din gura lui bale puturoase. Şi dacă scursoarea aceasta este atât de necurată, apoi tu poţi să judeci ce fel este izvorul sau sorgintea unei astfeliu de scursori murdare. „Că din prisosinţa inimei graieşte gura" (Math. 12, 34) zice. Dară eu nu numai de aceasta jălesc, ci şi pentru că nici nu se pare la mulţi acest fapt a fi dintre cele absurde. De aici apoi şi izvorăsc toate rălele, când adecă noi păcătuim, şi nu credem că am păcătuit cu cevà.

Voieşti, deci, a aflà cât rău vine dela a grăì vorbe urite? Gândeşte-te la cei ce te ascultă, cum ii se roşesc de purtarea ta cea necuviincioasă. Căci ce poate fi mai uricios ca un bărbat care grăieşte vorbe murdare? Ce poate fi mai necinstit? Nişte astfeliu de oameni singuri se împing pe dânşii în rândul mimicilor, sau a caraghioşilor din teatru, şi în rândul femeilor curve, sau mai drept vorbind, acelea se ruşinează mai mult decât voi. Dară atunci cum vei puteà aţi cuminţi femeia, şi învăţând-o cu astfeliu de vorbe, cum vei puteà a o trage din faptele cele necurate? Mult mai bine este de a slobozi din gura ta putregaiu împurocat, decât un cuvânt

murdar. Când îţi pute gura, tu nu te atingi nici măcar din mâncările cele obşteşti, şi când sufletul are întrânsul atâta putoare, tu îndrăzneşti încă a te împărtăşi cu sfintele taine? spune-mi. Dacă cineva luând un vas murdar l-ar pune pe masa ta, de sigur că l-ai alungă asvârlind cu lemne întrânsul, şi pe Dumnezeu care şade pe masa sa — masa sa este gura noastră plină de mulţămire — cum nu-l vei întărîtà asupră-ţi, slobozând din gura ta cuvinte mai spurcate ca ori-ce murdărie? Şi cum s'ar puteà oare aceasta? Nimic nu întărîtă pe cel sfînt şi curat, ca nişte astfeliu de cuvinte murdare. Nimic nu poate face pe cineva obraznic şi neruşinat, ca a grăi astfeliu de murdării şi a le auzi. Nimic nu slăbeşte nervii înţelepciunei, ca flacăra aprinsă prin asemenea vorbe urîte. Dumnezeu a pus în gura ta mir de mult preţ, iară tu slobozăşti din ea vorbe mai puturoase ca un mort, omori sufletul şi-l faci nemişcătoriu. Căci când tu batjocoreşti, aceasta nu este vocea sufletului, ci a mâniei. Când vorbeşti cuvinte necuviincioase, nu sufletul tău a grăit, ci ne'nfrânarea; când vorbeşti de rău, zavistiea, când uneltești rău, lăcomiea. Toate acestea, deci, nu sunt fapte de ale sufletului, ci de ale patimilor lui, de ale boalelor de care sufere. Că dupre cum a se strică şi a trece în putrezăciune nu este numai decât al trupului, ci al morţii şi al infecţiunei — al boalei aşà zicând, care se găseşte întrânsul, — tot asemenea şi faptele cele rele ale sufletului nu sunt ale sale proprii, ci ale patimilor cuibărite întrânsul.

Iară de voieşti a auzi voce de suflet viu, ascultă pe Pavel spunând: „Că având hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea îndestulaţi suntem“ şi „Prin care lumea mie s'a răstignit, şi eu lumei„ şi „câştig mare este evseviea“ (I, Tim. 6, 8. 6. Galat. 6, 14). Ascultă şi pe Petru zicând: „Aur şi argint nu am cu mine, dară ceia ce am, aceasta îţi dau ţie“ (Fapt. 3, 6). Ascultă şi pe Iob mulţămind lui Dumnezeu şi zicând: „Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat“ (Iob 1, 21). Acestea sunt cuvinte a unui suflet viu, acestea a unui suflet care îşi face datoriile sale. Aşà ziceà şi Iacob: „De 'mi va da mie Domnul pâne spre a mâncà,

şi haină spre a mă îmbrăcà". (Facer. 28, 20. 39, 9), astfeliu şi Iosif: „Cum voiu face cuvântul acesta, şi voiu păcătuì înaintea lui Dumnezeu"? Nu însă tot aşà ziceà şi femeia acea barbară, ci ca şi cum erà beată şi smintită, grăià astfeliu zicând: „Culcă-te cu mine".

Acestea deci, ştiindu-le, iubiţilor, să rîvnim sufletul cel viu, şi să fugim de cel mort, ca astfeliu să ne învrednicim şi vieţei viitoare. De care fie ca cu toţii să ne împărtăşim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, prin care şi cu care se cade Tatălui şi Sfîntului Duh slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VII

„Iară dacă slujba morţii cea închipuită cu litere în pietre s'a făcut întru slavă, în cât nu puteau fiii lui Israil să caute la faţa lui Moisí, pentru slava feţii lui cea trecătoare, cum nu mai mult oare slujba duhului va fi întru slavă" (Cap. 3, 7. 8)?

A spus că tablele lui Moisi au fost de peatră, ca unele ce aveau litere săpate pe ele, şi că tablele acestea trupeşti — inimile apostolilor — erau scrise cu Duhul lui Dumnezeu; că litera omoară, iară duhul face viu. Mai lipsà la urmă, ca odată cu comparaţiunea aceasta să se adaoge şi altcevà nu mic, adecă despre slava lui Moisì, ceia ce aici în legea nouă nimeni n'a văzut cu ochii trupului. De aceia se şi credeà a fi cevà mare, de oare ce aceà slavă erà supusă simţurilor — căci se vedeà cu ochii trupului, de şi dealtfeliu erà neapropieată — pe când slava legei celei nouă este intelectuală, adecă se poate pricepe numai. Căci perceperea sau înţelegerea deplină a acestei măreţii nu poate fi limpede şi lămu-

rită ochilor celor slabi, ci aceà slavă încă mai mult îi înalţă şi-i întoarce spre sine.

Deci, fiindcă a ajuns la această comparaţiune, şi se încearcă acum de a arătà superioritatea slavei din legea nouă — de şi dealtfeliu erà foarte greu a dovedì aceasta, din cauza tàmpirei trupeşti, aşà zicànd, a auditorilor — apoi priveşte ce face el, şi cum cerne chestiunea, mai întâi introducànd deosebirea izvorîtă din cugetări, pe care le împleteşte din cele vorbite mai 'nainte. «Că dacă slujba legei celei vechi erà a literei ce omoară, iară cea a legei nouă este vieaţă, zice, apoi este mai presus de orice îndoeală că şi slava aceasta este mai mare de càt aceea». Şi fiindcă nu puteà a o arătà ochilor celor trupeşti, apoi cu cugetarea a înfăţoşat superioritatea ei, zicànd: „Iară dacă slujba morţii cea închipuită cu litere în pietre s'a făcut cu slavă (întru slavă), cum nu mai mult slujba duhului va fi cu slavă (întru slavă)"? Prin expresiunea „slujba morţii" el înţelege vechiul Testament sau legea veche. Dară tu priveşte cum el chiar şi în comparaţiea făcută întrebuinţază multă exactitate şi siguranţă în cuvinte, în càt să nu dee nici cea mai mică pricină ereticilor. Căci n'a zis doară «legea care a adus, care a făcut moartea» ci „slujba morţii", adecă că slujăşte spre moarte, iară nu că a născut moartea, fiindcă creatoarea morţii a fost păcatul. Legea a adus pedeapsa, a fost arătătoare a păcatului, iară nu creatoare. A desvălit, sau a descoperit încă mai lămurit răul, şi-l pedepsà, însă nu împingeà pe cineva la rău, şi slujà nu spre a se face păcatul sau moartea, ci spre a fi pedepsit cel ce păcătuià. Astfeliu că erà prin aceasta destoinică de a împedecà păcatul, căci ceea ce arătà păcatul atât de grozav, este învederat că puteà face pe cinevà de a şi fugi de păcat. Dupre cum, deci, cel ce întrebuinţând sabiea când taie pe cel condamnat la moarte, prin aceasta el slujăşte pre judecătoriul care a dat hotărîrea, iară nu el este care a omorît, de şi dealtfeliu el a omorît, şi nici nu este el care a judecat şi a condamnat, ci numai răutatea celui pedepsit, — tot aşà şi aici se petrece, căci nu legea omoară, ci păcatul. Păcatul, deci, şi omorà, şi condamnà, iară legea pedepsind, slăbeà pe nesimţite puterea păcatului, şi prin frica de pedeapsă îl împiedecà şi-l împuţinà.

Dară apostolul nu s'a mulţămit numai cu aceasta în representarea superiorităţei legei celei nouă, ci a mai adaos şi altcevà, zicând: „cea închipuită cu litere în pietre". Priveşte cum iarăşi doboară trufiea Iudaicească, căci nimic alta nu erà legea veche, de cât litere. Dară din litere nu izvorà vr'un ajutoriu, care să însufleţească pre cei ce se luptau, dupre cum se petrece cu botezul, ci numai coloane şi scripturi purtând pe ele moartea celor ce călcau literile de pe ele. Ai văzut cum el îndreptând ambiţiunea Iudaică, doboară chiar prin cuvinte pretenţiunea ce o aveau, spunând de piatră, de litere, de slujba morţii, şi încă adăogând că erà închipuită? Dară de aici nimic alta nu se învederează, de cât sau că legea s'a întemeiat într'un singur loc, iară nu ca duhul care este pretutindeni de faţă, şi tuturor li însuflă o mare putere; sau că poate literile inspiră o mare ameninţare, ameninţare care nici nu poate dispărea, ci remâne pentru totdeauna, ca una ce este săpată în pietre.

După aceia apoi părându-se că el laudă cele vechi, în realitate însă iarăşi amestecă şi aici acuzaţiunea adusă Ebreilor. Căci zicând că slujba morţii „cea închipuită cu litere în pietre, s'a făcut cu slavă" a adaos imedicat: „în cât nu puteau fiii lui Israil să caute la faţa lui Moisi" — ceia ce erà dovada marei lor neputinţi şi a pironirei lor la cele pământeşti. Şi iarăşi, nu pentru slava tablelor legei, ci „pentru slava feţei lui cea trecătoare" zice. Îl arată cu alte cuvinte pe dânsul slăvit, iară nu pe tablele legei, fiindcă n'a zis că neputând să caute la tablele legei, ci „la faţa lui Moisi, pentru slava feţei lui cea trecătoare".

Apoi fiindcă a înălţat acea slavă, priveşte cum iarăşi o doboară, zicând: „cea trecătoare", ceia ce dealtfeliu nu arată vre-o învinovăţire oare-care, ci numai o împuţinare. Nici n'a zis «cea stricată, cea rea», ci aceea care încetase, aceea care a avut sfârşit.

„Cum nu mai mult slujba duhului va fi cu slavă"? Incurajat de acum, el înalţă şi ridică cele ale legei celei nouă, ca necontrazise. Şi priveşte ce face. A pus în comparaţiune piatră cu inima, şi litera cu duhul. Apoi arătând cele izvorîte din aceste două, nu le mai pune la urmă, ci spunând de cea izvorîtă din

literă, adecă de moarte şi condamnare, nu mai pune cele izvorîte din duh, adecă vieaţa şi îndreptarea, ci pe însuşi duhul, ceia ce î-i făceà cuvântul mai însemnat. In adevăr, că Testamentul Nou nu numai vieaţă dă, ci şi Duhul îl acordă, care şi dă vieaţa, ceia ce este cu mult mai mare de càt vieaţa. De aceia a şi zis: „slujba duhului". Dară apoi tot acelaşi lucru îl învederează şi prin expresiunea următoare: „Că de a fost slujba osândirei slavă" (Vers. 9), — şi explică mai lămurit ce va să zică „că litera omoară" spunând aceasta, ceia ce şi mai 'nainte am fost spus, că adecă legea a fost numai arătătoare a păcatului, nu însă şi creatoarea lui — „cu mult mai vârtos prisoseşte slujba dreptăţei întru slavă". Tablele acelea arătau pe cei ce păcătueau şi-i pedepsau, pe când tablele legei nouă nu numai că nu pedepsesc pre cei păcătoşi, ci încă îi face şi drepţi. Dară acest bun mare l-a hărăzit botezul.

„Că nici s'a slăvit ceia ce erà slăvit într'aceastã parte, pentru slava ceà covârşitoare" (Vers. 10). In pasajele dinainte a arătat că şi slujba dreptăţei este întru slavă, şi încă nu cum s'ar întâmplà, ci că şi prisoseşte întru slavă, căci n'a zis «cum nu mai mult slujba duhului va fi întru slavă» ci „prisoseşte întru slavă", având dovadă din raţionamentele spuse. Aici însă, arată şi superioritatea cea mare a celei din legea nouă, zicând parecă: «că dacă o compar pe aceasta cu aceea, apoi atunci slava legei vechi nici nu mai este slavă», pregătind această idee nu cum s'ar brodì, că adecă nu mai este slavă, ci fiind vorba de comparaţiune. De aceia tocmai a şi adaos: „într'aceastã parte", adecă după comparaţiunea dintre ele, ca rezultat al acestei comparaţiuni. Dară prin aceasta de sigur că el nu defaimă legea veche, ci încă o şi recomandă foarte mult, fiindcă chiar şi comparaţiunile se obişnuesc a se face între lucruri ce sunt în afinitate sau înrudire între dânsele.

Mai departe apoi pune în mişcare şi un alt raţionament, care arată superioritatea şi din altă parte. Şi care este acel raţionament? Acel dela timp, zicând: „Că de a fost cea trecătoare, prin slavă, cu mult mai

vârtos cea netrecătoare (τό μένον = ceà care remâne) va fi întru slavă“ (Vers. 11). Una a încetat dejà, a contenit, iară ceialaltă remâne necontenit.

„Drept aceia având nădejde ca aceasta, multă îndrăznire întrebuinţăm“ (Vers. 12). Fiindcă auditoriul la auzul atâtor împrejurări desfăşurate despre legea veche, cereà de a vedeà cu ochii, aşà zicând, slava legei nouă, priveşte cum îl îndreaptă spre veacul viitoriu. De aceia şi speranţa a pus-o la mijloc, zicând: „Drept aceia având nădejde ca aceasta“. Care anume? «Că ne-am învrednicit adecă, nu numai noi apostolii de mai mari bunuri decât Moisì, ci şi toţi cei ce cred» zice. „Multă îndrăznire întrebuinţăm“. Dară către cine aceà îndrăznire? spune-mi; către Dumnezeu, sau către ucenici? «Către voi, ucenicii noştri», zice; adecă «vă grăim cu toată libertatea, nimic ascunzând de voi, nimic bănuind, nimic împuţinând, ci grăind deschis, şi nu ne-am temut ca nu cumvà să vă vătămăm privirile voastre dupre cum Moisì pe cele ale Iudeilor». Şi cum că aceasta a dat a se înţelege, ascultă cele ce urmează, sau mai bine zis, e necesar mai 'ntâi a spune istoriea, căci chiar el necontenit se învârteşte împrejurul acelei istorii.

Deci, care este aceà istorie? Că Moisì luând din nou cele două table ale legei, s'a scoborit cu ele de pe munte, şi că s'a fost slăvit vederea feţei lui care străluceà atât de mult, în cât nu se puteau apropieà de el fiii lui Israil ca să-i vorbească, până ce a pus un acoperemânt pe faţa sa. Şi s'a scris această istorie astfeliu în Exod: „Iară când s'a pogorît Moisì din munte, şi cele două table erau în mânile lui, şi pogorîndu-se din munte nu ştiea că s'a fost slăvit vederea feţei chipului lui, de când a grăit lui Dumnezeu, şi s'au temut a se apropieà de dânsul. Şi i-a chemat pre dânşii Moisì, şi li-a grăit lor. Şi după ce a încetat a grăì către ii, a pus acoperemânt pre faţa sa. Şi când întrà Moisì înaintea Domnului să grăească lui, luà acoperemântul până ce ieşà“. (Exod. 34, 29—34). Deci aducându-li aminte de această istorie, zice: „Şi nu precum Moisì puneà acoperemânt pre faţa sa, ca să nu caute fiii lui

Israil la sfârșitul celei ce eră trecătoare". (Vers. 13). Ceia ce el spune aici, aceasta însamnă: «Nu este nevoe de a vă acoperì pre voi ca Moisì, căci voi sunteți în putere de a căutà spre slava aceasta, cu care suntem îmbrăcați, de și este cu mult mai mare și mai strălucitoare decàt aceea». Ai văzut procopsala sau progresul făcut? Căci tot Pavel spunând în intâea epistolă: „cu lapte pre voi v'am hrănit, iară nu cu bucate" (I. Cor. 3, 2), iată că aici zice că: „multă îndrăznire întrebuințăm", și aduce pe Moisì la mijloc, înaintând cu vorba prin comparațiune, și prin aceasta înălțànd pe auditoriu. Și de astădată îi adaogă și pe dânșii, și spune Iudeilor că «noi nu avem nevoe de acoperemànt, ca Moisì când vorbeà căpeteniilor poporului». Cele de după aceasta el le ridică la înseși demnitatea legiuitorului, sau că chiar și mai departe.

Dară acum să ascultăm cele ce urmează: „Ci s'au orbit înțelegerile lor. Că până astăzi același acoperemânt întru cetirea legei vechi remâne nedescoperit, că întru Christos se strică" (Vers. 14). Privește aici ce voiește el să pregătească prin aceste cuvinte. «Ceia ce s'a petrecut cu Moisì odată numai, aceasta se petrece cu legea necontenit. Deci, cele spuse nu sunt vr'o defăimare adusă legei, precum nici lui Moisì, care s'a acoperit atunci, ci numai defăimarea Iudeilor celor nerecunoscători. Acela aveà slava sa proprie, dară dânșii nu puteau să o privească. Și atunci de ce vă mai minunați, zice, dacă ii nu pot privì la slava aceasta a charului, când n'au putut privi nici la cea mai mică, aceà a lui Moisì, și nici n'au putut să caute la fața lui? De ce vă tulburați dacă Iudeii nu cred în Christos, când dânșii nu cred nici în lege? De aceia tocmai nici charul nu l-au cunoscut, fiindcă n'au cunoscut nici Vechiul Testament, și nici slava din el. Căci slava legei, se va întoarce spre Christos».

Ai văzut cum și de aici doboară trufiea Iudeilor? Căci dela ceia ce dânșii credeau că covârșăsc, adecă dela strălucirea feței lui Moisì, dela aceia, zic, li arată tâmpirea și alipirea lor de cele pământești. «Deci, să nu se fălească cu aceasta, zice; căci ce are a face acest fapt față de Iudeii cari nu s'au bucurat de privirea feței lui Moisì»? De aceia el necontenit răscolește acest fapt,

zicând acum de pildă: „că până astăzi același acoperemânt pentru citirea legei vechi remâne nedescoperit, că întru Christos se strică“, iară altă dată spunând: „ci până astăzi când se citește Moisì, acoperământ pre inima lor zace“, arătând că acel acoperemânt zace și în citire, și în inima lor. Mai sus spuneà: „în cât nu puteau fiii lui Israil să caute la fața lui Moisì, pentru slava feței lui cea trecătoare“, decât care ce ar puteà fi mai înjosit? Când nefiind încă stricată (desființată) aceà slavă, sau mai bine zis, nefiind încă nici cea comparată cu aceea, și chiar dacă puteau fi privitori, acea slavă se acopereà de dânșii, „ca să nu caute fiii lui Israil la sfârșitul celei ce erà trecătoare“,—adecă la lege, că are sfârșit—„ci s'au orbit înțelegerile (cugetările) lor“, zice — apoi de aici poți vedeà deosebirea. «Dară, zici tu, ce are a face chestiunea de față cu acel acoperemânt»? Apoi apostolul a adus ca mărturie acoperemântul lui Moisì, care prescrieà mai dinainte cele viitoare. «Nu numai atunci n'au văzut Iudeii, ci nici astăzi, zice, nu văd legea. Și cauza este chiar întrânșii, căci împietrirea cugetului vine dela unul care nu simte, și este nerecunoscătoriu. Așà că noi suntem cari cunoaștem și legea, iară de dânșii nu numai charul, ci chiar și legea a fost acoperită».

„Că până astăzi același acoperemânt întru citirea legei vechi remâne, zice, nedescoperit, că întru Christos se strică (se desființază)“. Ceia ce el spune aici, aceasta însamnă: «Chiar legea dânșii nu pot a o cunoaște, că a încetat, fiindcă nu cred întru Christos. Că dacă prin Christos a încetat, dupre cum a și încetat, și legea a spus aceasta mai dinainte, apoi atunci cum cei ce nu primesc pe Christos, care a desființat legea, vor puteà să cunoască că legea a fost desființată? Neputând deci să cunoască aceasta, este invederat că nu cunosc nici puterea legei care a spus acestea, și nici întreaga ei slavă». Și unde oare a spus aceasta, că întru Christos se desființază legea? Dară nu numai că a spus, ci și prin fapte a arătat. Și mai 'ntâi că jărtfele și întregul ritual le-a mărginit într'un singur loc, în templu, iară mai pe urmă chiar și templul l-a desființat. Că dacă n'ar fi voit ca jărtfele să înceteze, cum și în-

treaga lege pentru ele, una din două ar fi făcut: sau că n'ar fi desfiinţat templul, sau că desfiinţându-l n'ar fi oprit de a se jărtfi în altă parte. Dară acum întreaga lume, ba chiar şi pe înseşi cetatea Ierusalimului o a făcut neprimitoare de astfeliu de ierurghii, şi numai templul lăsându-l şi hotărîndu-l pentru jărtfe; şi în fine a arătat chiar prin fapte, că prin Christos au încetat cele ale legei, căci şi templul Christos l-a desfiinţat.

Iară dacă voieşti a cunoaşte şi din cuvinte cum se desfiinţează prin Christos, ascultă pe însuşi legiuitorul Moisì, zicând: „Proroc din fraţii voştri, ca pre mine, va sculà voë Domnul Dumnezeul vostru, de dânsul să ascultaţi întru toate ori câte va grăi către voi. Şi va fi, tot sufletul care nu va ascultà pre Prorocul acela, se va pierde" (Deut. 18, 15. 19, compară şi fapt. apost. 3, 22. 23). Ai văzut cum a arătat şi legea că în Christos încetează? Căci Prorocul acesta, adecă Christos, de care Moisì a poroncit a ascultà, şi Sâmbătă a desfiinţat-o, şi tăierea împrejur, şi toate celelalte atingătoare de trup le-a desfiinţat. Dară şi David tot aceiaşi învederând, ziceà de Christos: „Tu eşti preot în veac, dupre rânduceala lui Melchisedec" (Ps. 109, 4), şi nu dupre rândueala lui Aaron. De aceia şi Pavel explicând mai lămurit aceasta, zice că: „Mutându-se preoţiea, de nevoie se face şi legei mutare" (Ebr. 7, 12). Şi aiurea iarăşi zice: „Jărtfa şi prinosul n'ai voit, arderile de tot şi pentru păcat n'ai bine-voit. Atunci am zis: iată viu" (Ibid. 10, 5-7). Dară apoi încă şi alte multe mărturii este cu putinţă de a scoate din legea veche, arătând cum prin Christos legea se desfiinţază. Aşà că, când tu te lepezi de lege, atunci poţi vedeà legea bine; întru cât însă tu te ţii de lege, şi nu crezi în Christos, nu ştii nici chiar însăşi legea.

De aceia a şi adăogat, pregătind acelaşi lucru mai lămurit încă: „Ci până astăzi, când se citeşte Moisì, acoperemânt pre inima lor zace". N'a zis că acoperemântul rremâne numai in litere, ci „întru citire", dară citirea nimic alta nu este, decât energiea, sau acţiunea celui ce citeşte. Şi iarăşi: „când se ci-

teşte Moisì". Dară încă mai lămurit a învederat aceasta prin aceeaşi expresiune ce urmează spunând mai pe faţă: „acoperemânt pre inima lor zace". Fiindcă şi pe faţa lui Moisì acoperemântul nu stà pentru dânsul, ci pentru tâmpirea Iudeilor, şi cugetarea lor cea trupească.

Deci, învinovăţindu-i îndeajuns, la urmă arată şi modul îndreptărei lor. Care deci este acest mod? „Iară când se vor întoarce cătră Domnul" — ceia ce este a se depărtà de lege — „se va ridicà acoperemântul" (Vers. 16). Ai văzut că acoperemântul acela nu erà pentru faţa lui Moisì, ci pentru privirea Iudeilor? Nu se făceà aceasta, spre a se astupà slava lui Moisì, ci pentru ca dânşii să nu vadă, căci nici nu puteau. Aşà că cusurul acesta erà al lor; nu pe Moisì îl împedecà acest fapt de a nu şti cevà, ci pe dânşii Şi n'a spus pe faţă «când vor părăsì legea», cu toate că acestea prin expresiunea „când se vor întoarce cătră Domnul, se va luà acoperemântul", a lăsat să se înţeleagă. A stăruit prin urmare apostolul în această istorie până la sfârşit. Căci şi Moisì când vorbeà către Iudei, îşi acopereà faţa sa, iară când se întorceà cătră Dumnezeu, erà descoperit. Aceasta erà tip al viitoriului ce va fi, că adecă când ne vom întoarce cătră Domnul, atunci vom vedeà slava legei, şi descoperită faţa legiuitoriului, sau mai bine zis, nu numai aceasta va fi, ci şi că vom fi atunci în rânduiala lui Moisì.

Ai văzut cum aţiţă pe Iudeu la credinţă, arătând că nu numai pe Moisì poate a-l vedeà, venind spre char, ci încă că se va aflà chiar în rândul legiuitoriului? «Nu numai că vei vedeà, zice, slava, pe care atunci n'ai văzut-o, ci chiar şi tu însu-ţi vei fi în aceà slavă, sau mai bine zis, chiar şi în mai mare slavă, şi atât de mare, încât nici să se mai vadă aceea, comparată cu aceasta». Cum şi în ce chip? Că adecă întorcându-te cătră Domnul, şi devenind în char, te vei bucurà de aceà slavă, cătră care comparată fiind slava lui Moisì, se pare aceasta a fi atât de mică, încât nici că mai este slavă. Şi cu toate acestea de şi mică şi foarte înjosită faţă de slava aceea, totuşi tu Iudeu fiind, nici de aceasta nu te vei învrednicì, pe când dacă devii credincios, te vei învrednicì a vedeà şi pe ceà cu mult mai mare decât aceasta. Când vorbeà cătră cei cre-

dincioşi, zicea că nu s'a slăvit ceia ce eră slăvit,—aici nu aşà, însă cum? „Când se vor întoarce cătră Domnul, se va luà acoperemântul“, ridicându-i câte puţin, şi punându-i mai întâi în rândul lui Moisì, şi la urmă făcându-i părtaşi celor mai mari bunuri. «Când vei vedeà, zice, pe Moisì întru slavă, atunci şi cătră Dumnezeu te vei întoarce, şi te vei bucurà de o mai mare slavă decât aceasta».

Priveşte, deci, câte a pus dela început care şi fac deosebirea, şi arată superioritatea Noului Testament faţă de Vechiul T., nu doară că arată lupta dintre ele, nici contrarietatea. «Vechiul T. este literă, zice, şi peatră, şi slujba morţii, şi se strică, adecă se desfiinţază; — şi totuşi Iudeii nu s'au învrednicit nici de aceà slavă. Noul Testament este tabla inimei trupeşti, şi duh, şi dreptate (justificare) şi remâne, şi toţi ne învrednicim de slava lui, nu numai unul, precum Moisì s'a bucurat atunci de slava aceà mică, dupre cum şi zice mai jos: „Iară noi toţi cu faţa descoperită slava Domnului ca prin oglindă privind“, iară nu ceà a lui Moisì.

Dară fiindcă unii prin expresiunea „Când se vor întoarce cătră Domnul“ zic că este spusă pentru Fiul, împotrivindu-se cu aceasta dogmelor celor în totul mărturisite, să examinăm mai cu amănunţime aceasta, punând mai 'ntâi de faţă aceia dela care se pare că făuresc asemenea credinţă.

Deci, ce va să zică el aici? Dupre cum spune: „Duh este Dumnezeu“ tot aşà spune şi aici că „Duh este Domnul“, Insă n'a spus că: „Duh este Domnul“, ci „Domnul Duhul este“. Mare este deosebirea deci între una şi alta. Căci când el voieşte a spune aşà, precum zici tu, nu pune articul la adiectiv. Aici însă, în fraza „Domnul Duhul este“ (Ὁ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστι) adiectivul Duhul este articulat. Dealtfeliu să vedem toate cele ce a spus mai 'nainte, despre ce anume a spus. De pildă când apostolul zicea că „litera omoară, iară Duhul face viu“ şi iarăşi „scrisă nu cu cerneală, ci cu duhul lui Dumnezeu celui viu“, oare le spuneà pentru Dumnezeu, sau pentru Duhul? Invederat este că pentru Duhul, căci cătră

Duhul îi chemà el dela literă. Apoi ca nu cumvà auzind cinevà expresiunea Duhul, să se gàndească că dacă Moisì s'a întors către Domnul, iară el către Duhul, prin aceasta să 'și închipue că Duhul este mai mic decàt Fiul, iată că îndreptànd o astfeliu de bănueală, zice: „Iară Domnul Duhul este“, adecă «și Duhul este Domn», zice.

Și ca să afli că vorba lui este despre Màngàitoriul, a adaos: „și unde este Duhul Domnului, acolo este slobozăniea (libertatea)“. Însă n'ai puteà zice că apostolul ar fi voit să spună: «unde este Domnul Domnului». Vorbește aici de libertate, în raport cu robiea de dinainte. Apoi, ca nu cumva să'ți închipui, că vorbește de vieața viitoare, zice: „Iară noi toți cu fața descoperită slava Domnului ca prin oglindă privind“ (Vers. 18), adecă nu slava aceà contenită, ci aceà remasă — „spre acelaș chip (în acelaș chip) ne prefacem din slavă în slavă, ca din Duhul Domnului“ [1]). Ai văzut cum iarăși pune pe Duh în rànd cu Dumnezeu, iară pe dànșii îi ridică în ràndul apostolilor? Căci și mai 'nainte a fost spus: „sunteți carte a lui Christos“, iară aici „iară noi toți cu față descoperită“, deși dànșii au venit purtànd slava după legea lui Moisì. «Însă, dupre cum noi, zice, nu am avut nevoe de acoperemànt, tot așà și voi cei ce ați primit legea nouă, deși dealtfeliu este cu mult mai mare slava aceștiea, căci nu a feței noastre este această slavă, ci a Duhului. Dară cu toate acestea puteți a căutà spre acea slavă deopotrivă cu noi. Aceia nici prin mijlocitoriu n'au putut, pe cànd voi și fără mijlocitoriu puteți privì la o slavă mai mare. Aceia n'au putut căutà spre slava lui Moisì, în timp ce voi puteți căutà și spre slava Duhului». Dară dacă Duhul ar fi mai inferior, de sigur că n'ar puteà acordà mai mari bunuri decàt acelea.

---

[1]) *Notă.* Atât în edițiunea Sf. Chrisostom, cât și in edițiunea noastră Textus receptus, fraza aceasta este precum urmează: τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου πνεύματος» adecă: «*în acelaș chip ne prefacem (acelaș chip îl luăm) din slavă în slavă, ca din Domnul Duhului*». De aici se vede lămurit că traducerea din edițiea de Buzău *ca din Duhul Domnului*, nu este exactă, fiindcă se schimbă ideia predominantă.

Ce va să zică oare: „Slava Domnului ca prin oglindă privind, în acelaşi chip ne prefacem“? Aceasta mai lămurit s'a arătat când charurile lucrau semne şi minuni, dară nici acum nu este greu celui ce are ochii siguri, de a vedeà aceasta. Căci de 'ndată ce ne botezăm, sufletul străluceşte mai mult decât soarele, fiind curăţit de Duhul, şi atunci nu numai privim spre slava lui Dumnezeu, ci şi de acolo primim oarecare strălucire. Dupre cum argintul curat ce stă spre razele soarelui, sloboade şi el raze dintrânsul, nu numai dela natura sa proprie, ci şi dela strălucirea razelor solare, tot aşà şi sufletul curăţit şi devenit mai strălucitoriu decât argintul, primeşte raze dela slava Duhului, şi aceleaşi raze le sloboade şi el dintrânsul. De aceia şi zice: „ca prin oglindă privind, în acelaşi chip ne prefacem, din slavă“ — din slava Duhului — „în slavă“ — in slava noastră, cea apropieată de aceea, şi aşà feliu precum se cade a fi dela Domnul Duhului. Priveşte cum şi aici numeşte pe Duhul Domn. Dară şi aiurea se poate vedeà domniea Duhului. „Şi slujind ii Domnului, si postindu-se a zis Duhul: osebiţi mie pre Varnava şi pre Saul“ (Fapt. 13, 2). De aceia a zis: „slujind ii Domnului,... osebiţi mie“, ca să arate egalitatea. Şi iarăşi Christos zice: „Sluga nu ştie ce face stăpânul său“ (Ioan 15, 15), in timp ce Duhul ştie cele ale lui Dumnezeu, precum omul ştie cele ale sale, neinvăţat de cineva, — fiindcă chipul nu remâne prin sine. Dară şi a lucrà precum voieşte, arată puterea şi stăpânirea lui. Acest Duh ne preface, nu ne lasă a ne conformà noi cu veacul acesta; acest Duh este creatoriul unei astfeliu de zidiri, unei astfeliu de creaţiuni. Dupre cum zice: „Zidiţi întru Christos Iisus“ (Efes. 2, 10), tot aşà zice: „Inimă curată zideşte întru mine Dumnezeule, şi Duh drept înoeşte întru cele dinăuntru ale mele“ (Ps. 50, 12).

[1]) Voieşti a-ţi arătà aceasta mai invederat şi dela

[1]) *Partea morală.* Contra Arianilor despre Duhul, şi despre strălucirea trupului sfinţilor, cum şi de a nu iubì fără sfieală, ci numai a admirà pe Dumnezeu. Omul spre a nu se dedà la rále, trebuie a-şi ocupà cugetul cu indeletniciri folositoare. *(Veron).*

apostoli? Gândeşte-te la Pavel, ale cărui haine lucrau minuni; gândeşte la Petru ale căruia şi umbrele aveau putere. Dară dacă dânşii n'ar fi purtat chipul împăratului, atunci şi razele sclipitoare ce slobozau ar fi fost neapropieate lor, şi nici hainele sau umbrele lor n'ar fi lucrat atâtea minuni. Căci hainele împăratului sunt îngrozitoare şi tâlharilor. Voieşti poate şi prin trup strălucind a vedeà aceasta? „Şi căutând, zice, la faţa lui Ştefan, i-au văzut faţa lui ca a unui înger" (Fapt. 4, 15). Dară această slavă nu este nimic faţă de cea dinăuntru, ce străluceşte mai mult decât soarele. Ceia ce Moisì aveà pe faţa sa, aceştiia o poartă în sufletul lor, ba încă şi mai mult. Slava lui Moisì erà supusă mai mult simţurilor, în timp ce slava sufletului este netrupească. Şi precum trupurile ce strălucesc în foc împrăştie din strălucirea lor şi altor trupuri deaproape, dând şi acelora din strălucirea lor proprie, acelaşi lucru se întâmplă şi cu credincioşii. Pentru aceia tocmai astfeliu de oameni sunt scăpaţi de cele pământeşti, şi văd înaintea lor numai cele din ceriuri.

Vai! Bine este aici a şi oftà cu amar, că bucurându-ne de o astfeliu de nobleţă, nu ştim nici cele spuse, pentru că iute perdem din minte împrejurările, şi ne temem de cele simţite. Căci slava aceasta nepovestită şi înfricoşată rămâne in cugetele noastre pe o zi sau două, iară la urmă o stingem, aruncându-ne iarăşi în vîrtejul celor pământeşti, şi în desimea norilor de griji respingem razele acestei slave.

Furtună sunt, iubiţilor, cele pământeşti, şi mai posomorite decât chiar furtuna, fiindcă nu ger se naşte de aici, nici ploae, şi nici mocirlă şi mlaştină adâncă, ci cea mai grozavă decât toate acestea, adecă gheena şi rălele gheenei. Şi dupre cum pe un ger aspru îngheaţă toate mădularele şi sunt ca moarte, tot aşà şi sufletul tremurând în furtuna păcatelor, nimic nu mai face din cele ale sale, fiind îngheţat de gerul cugetului. Dupre cum gerul îngheaţă trupul, tot aşà şi un cuget rău îngheaţă sufletul, din care pricină îi şi vine acea spaimă. Căci, în adevăr, nimic nu este mai speriat ca cel alipit de cele pământeşti. Un astfeliu de om trăieşte vieaţa lui Cain, tremurând în fie-ce moment. Şi ce spun eu de năcazuri, şi pagube, şi ispite, şi linguşiri, şi curteniri? — de vreme ce el şi fără de acestea se teme de miile de

prefaceri. Lada poate geme de aurul din ea, dară sufletul nu s'a izbăvit de frica sărăciei. Şi cu drept cuvânt, căci el este mişcat la aceasta ca de nişte lucruri putrede şi nestatornice, şi dacă poate nu chiar el sufere vr'o prefacere, totuşi văzând la alţii acea prefacere, el dejà s'a pierdut, de vreme ce mare este frica ce-l stăpâneşte, mare este şi nebărbăţiea lui.

Un asemenea om este lipsit de curaj nu numai în faţa primejdiilor, ci şi faţă de toate celelalte. Când de pildă va cădeà în pofta averilor, el nu respinge atacul acesta ca un bărbat liber, ci ca şi un rob cumpărat cu bani toate le face, slujind poftei uricioase a iubirei de argint, ca şi unei stăpâne. De ar vedeà vre-o fată frumoasă, de'ndată se pitulează fiind cucerit de dânsa, şi ca un câne umblă după desfrânări, în timp ce ar trebui să facă cu totul din contra. Când tu vézi o femeie frumoasă, nu te gândì de'ndată cum ai puteà să te bucuri de plăcerea ei, ci cum să te izbăveşti de aceà plăcere. «Dară, zici tu, cum s'ar puteà face aceasta, când nu este al meu de a iubì»? Dară al cui este? spune-mi. «Este, zici, din cauza înriurirei demonului». Şi crezi că în toate şi peste tot numai demonul este care unelteşte? Prin urmare luptă-te cu putere contra boalei. «Dară nu pot» zici tu. Haide, deci, mai întâi aceasta să-ţi arătăm, că ceia ce se întâmplă este numai din cauza trândăviei tale, că la început singur tu ai înlesnit calea demonului, şi că acum, dacă ai voi, o vei puteà depărtà cu multă înlesnire.

Spune-mi, te rog; cei ce curvesc, oare iubesc ii când curvesc, sau că mai mult dorind primejdiile cum s'ar întâmplà? Este învederat că iubind. Aşà dară se pot bucurà ii de vr'o iertare? Nici de cum. Şi de ce oare? Pentru că a lor este greşala. «Dară, zici tu, de ce îmi împleteşti raţionamente de acestea? Că eu mă cunosc singur că voiesc a alungà patima, şi nu pot; ci 'mi stă înainte, mă apasă, şi simt dureri grozave». Dară, omule, voieşti poate s'o alungi, însă nu faci ceia ce fac cei ce alungă cevà, ci tu pătimeşti acelaşi lucru, pe care de pildă îl pătimeşte cel bolnav de friguri, care umplându-şi pântecele de apă rece ar zice: «cât mă gândesc ca să sting frigurile! şi de şi voieşc, totuşi nu pot, ci încă mai mult mi se aprinde flacăra».

Acum să vedem dacă nu cumvà şi tu faci acelaşi

lucru, crezând că ai descoperit mijlocul de a stinge patima, pe când în faptă o aprinzi. «Nu» zici tu. Așà dară, spune-mi: ce anume ai făcut tu vre-odată ca să stingi patima? Dară ce este oare care crește, sau mai bine zis, care contribuie la sporirea unei patimi? Că dacă poate nu suntem cu toții vinovați de asemenea greșale, totuși pe cei mai mulți i-am găsì vinovați de iubirea de bani mai cu samă, decât de iubirea trupurilor. Cu toate acestea tuturor li va stà la îndemână doftoriea obștească, și unora, și altora. Căci și aceea este iubire absurdă, ca și aceasta; dară aceasta este cu mult mai înflăcărată și mai aprinsă. Când, deci, noi stăpânim lucrul cel mai mare, este învederat că și pe cel mai mic îl vom stăpânì cu ușurință. «Dară, zici tu, dacă aceasta este mai înflăcărată și mai aprinsă, de ce nu toți sunt stăpâniți de rău, ci cei mai mulți sunt ca nebuni după bani»? Mai întâi, fiindcă pofta aceasta ni se pare fără de primejdii, apoi de și pofta trupurilor este mai înflăcărată, totuși se stinge mai degrabă.

Haide, deci, să discutăm despre iubirea trupurilor, și să vedem cum sporește răul, căci numai așà vom ști dacă vinovățiea aceasta este a noastră, sau nu. Și dacă este a noastră, să facem totul spre a scăpà de rău, iară dacă nu este a noastră, apoi de ce să ne mai jălim în zădar? De ce oare nu iertăm pe cei stăpâniți de această patimă, ci încă îi acuzăm?

Deci, de unde își ià naștere amorul sau dragostea de femei? «Dela frumusețea feței, zici, când acea femeie este frumoasă la față și plăcută». In zadar spui aceasta, că dacă o față frumoasă ar puteà să atragă spre sine pe amanți, apoi o astfeliu de femeie pe toți i-ar aveà de amanți, iară dacă nu-i are pe toți, apoi e învederat că aceasta nu vine dela natură, nici dela frumusețà, ci dela niște ochi ne'nfrânați. Când tu văzând pe o femeie frumoasă, o admiri cu curiozitate și te îndrăgostești de eà, dejà ai primit săgeata. «Dară, zici tu, cine văzând pe o femeie frumoasă, ar puteà să nu o laude? Deci, dacă nu atârnă de noi de a admirà astfeliu de lucruri, învederat este că amorul nu este în noi». Oprește-te, omule! Ce amesteci toate la un loc, învârtindu-te în toate părțile, și nu voești a vedeà rădăcina răului? Căci văd pe mulți admiratori și lăudând pe vr'o femeie, însă nu și iubind-o. «Și cum este cu putință de a admirà pe o femeie, și a n'o iubi»? — zici tu. Nu te neliniști, căci

tocmai aceasta viu ați spune, ci așteaptă, și vei auzì pe Moisì admirând pe fiul lui Iacob, și zicând: „Și erà Iosif mândru la chip, și frumos la față foarte“ (Facere 39, 6). Apoi oare iubià cel ce grăià acestea? «Nici de cum, zici tu, fiindcă nici nu vedeà pe Iosif». Dară noi pătimim de acestea nu numai de frumusețile văzute, ci și față de cele auzite. Și pentru ca să nu te cerți cu noi în asemenea chestiuni, oare David nu erà un bărbat frumos foarte, roșietic la față și cu niște ochi fermecători? — ceia ce este partea cea mai tiranică a frumuseței, — vorbesc de frumusețea ochilor. Apoi oare s'a amorezat cinevà de dânsul? Nici de cum. Așà dară nu dela a admira pe cinevà vine și a-l iubì, pentru că mulți au mame în floarea tinereței și frumoase la față, și totuși nu s'au gândit câtuși de puțin să se amorezeze de dânsele. Să nu fie una ca aceasta! ci dânșii numai cât admiră pe cea văzută, dar nu cad în amoruri mârșave! «Dară, zici tu, iarăși este succesul naturei și aici». Cărei naturi? spune-mi. «Căci sunt mame» zici. Apoi n-ai auzit că Perșii, nesilindu-i nimeni, se împreună cu mamele lor, și nu unul, sau doi, ci întreaga națiune? Dară afară de acestea și de acolo se învederează, că boala aceasta nu vine dela ținuta trupului în genere, sau dela frumusețea feței, ci numai dela un suflet trândăvit și rătăcit.

De multe-ori s'au văzut bărbați cari trecând cu vederea femei frumoase și încântătoare, s'au predat unor femei urîte și spurcate. De unde se învederează că a se îndrăgosti de o femeie nu vine dela frumusețea feței sale, fiindcă dacă ar fi așà, apoi asemenea femei ar fi robit pe cei căzuți, mai 'nainte de cele uricioase.

Deci, care este cauza? Că dacă a iubi nu vine dela frumusețea feței, apoi de unde 'și are începutul și obârșia amorul? Poate că dela demon? De sigur că 'și are și de acolo, însă nu aceasta este ceia ce se caută, ci să vedem de nu cumvà și noi suntem cauza. Nu numai dela demoni vine cursa aceasta, ci împreună cu dânșii vine mai 'ntâi dela noi. De nicăire nu se naște această boală uricioasă, decât dela deprindere, dela vorbe lingușitoare, dela lene și nelucrare, dela a nu aveà nimic de făcut. Mare este în adevăr, mare este tirania obișnuinței, și atât de mare încât că devine ca o trebuință a naturei, sau devine a doua natură. Dară dacă obiș-

nuința zămislește această patimă, invederat este că tot ea o și poate stinge. Mulți iubind în acest feliu, au încetat de a mai iubi, ne mai văzând pe cele pe care le iubeau. Aceasta de sigur că se pare pentru un timp scurt foarte dureros, și foarte dezgustătoriu, dară cu timpul devine plăcut, și la urmă patima devine cu neputință chiar celor ce ar voì.

«Dară, zici tu; ce este de făcut, dacă și fără obișnuință este cinevà robit dela cea întâi vedere»? Și aici este cauza trândăvia trupului, dezmerdările, și ne'ngrijirea de cele trebuitoare, ba chiar de cele absolut trebuitoare. Un astfeliu de om se poartă în coace și în colo întocmai ca o planetă rătăcită, fiind împins de ori-ce rău, și ca pe un copil rătăcit îl robește cel ce și-a pus în minte de a robì un astfeliu de suflet. Fiindcă obișnuința sufletului este de a fi activ, de a lucrà, apoi când îi vei încetà energia sau activitatea lui în cele bune, — fiindcă el nu poate stà în nelucrare — se va vedeà silit de a naște pe celelalte. Dupre cum pământul când nu este semănat sau răsădit, sloboade din el burueni ordinare, tot așà și sufletul când nu are ce face din cele absolut trebuitoare; și fiindcă dânsul dorește în tot chipul de a lucrà, se predă pe sine în faptele cele rele. Și dupre cum ochiul nu încetează de a vedeà, și de aceia vede și răle, când cele bune nu-i stau înainte, tot așà și cugetul omului când va fi îndepărtat dela cele bune și folositoare, se va întoarce la cele nefolositoare.

Cum că ocupațiunea și grija pot dela cel întâi atac să respingă răul, aceasta este invederat din mai multe părți. Când tu de pildă vezi vr'o femeie frumoasă, și simți cevà pentru dânsa, să n'o mai vezi de loc, și atunci ai scăpat. «Și cum am să pot a n'o mai vedeà, zici tu, atras de pofta de a o vedeà»? Predă-te pe sine-ți altor îndeletniciri: cărților folositoare, de pildă, îngrijirilor de cele necesare, epitropisirei și îngrijirei de orfani, ajutorărei celor nedreptățiți, rugăciunilor, filosofiei pentru cele viitoare; cu deacestea ocupă-ți sufletul. Cu chipul acesta vei puteà îndreptà nu numai o rană proaspătă, ci chiar și pe cea invechită și înțepenită cu ușurință o vei alungà. Că dacă batjocora face pe cel ce iubește de a desface amorul, dupre cum spune și proverbul, apoi cu cât mai mult aceste ocupațiuni duhovnicești nu ne vor deprătà de răle, dacă am voì a ne depărtà? Dară dacă noi pururea conversăm și ne petrecem timpul cu

nişte astfeliu de săgeţi ce într'una ne însăgeată, vorbind şi auzind cele ale lor, prin aceasta noi întreţinem boala. Dară cum vei puteà pretinde să stingi focul, dacă pe fie-care minut tu îl aprinzi din nou?

Aceste răle izvorite din obişnuinţă să se spună celor tineri, iară celor deveniţi dejà bărbaţi şi în stare de a filosofà, să li se spună ceia ce este mai mare decât ori-ce, adică frica de Dumnezeu, aducere aminte de Gheena, şi dorinţa de împărăţia cerurilor, — căci toate acestea sunt deajuns spre a stinge focul.

Pe lângă toate acestea mai gândeşte-te şi la aceia, că adecă ceia ce vezi nimic altă nu este, decât flegmă, şi sânge, şi suc al unei hrane trecută în putrezire. «Dară, zici tu, floarea este încântătoare la vedere» Dară, iubitule, nimic nu este mai încântător ca florile ce ies din pământ, şi cu toate acestea şi ele putrezesc şi se veştejesc. Deci, nici aici tu nu te uità numai la frumuseţa ei, ci scoboară-te mai afund cu gândirea, şi atunci desvălind cu raţionamentul aceà peliţă frumoasă, priveşte cu amănunţime cele ce sunt sub dânsa. Fiindcă şi trupurile celor ce pătimesc de idropică strălucesc frumos, şi suprafaţa lor nu are nimic urât; dară dacă cu cugetarea ne-am atinge de sucurile ce zac înăuntrul acelor trupuri, noi nu putem iubì astfeliu de oameni. Dară poate că ochiul acelei femei este umedos, şi sburdalnic în privire, sprincenile sunt frumos întinse şi genele bat în vânăt, şi fecioara este blândă, şi căutătura liniştită. Decât, priveşte bine şi aici, şi vei vedeà că nimic nu este decât nervi, şi vine, şi membrane, şi artere. Însă tu închipui-ţi ochiul acesta îmbolnăvit, îmbătrânit, veştejit de tristeţă, umflat de mânie, cât de greţos este, cât de iute se nimiceşte, şi cum dispare mai repede decât cele scrise.

Dela acestea apoi strămută-ţi mintea la frumuseţa ceà adevărată. «Dară, zici tu, nu văd frumuseţa sufletului». De vei voi o vei vedeà, căci după cum poţi admirà pe cei ce lipsesc şi nu-i poţi vedeà cu ochii trupeşti, decât numai cu cugetul, tot aşà este cu putinţă a vedeà şi frumuseţa sufletului, fără ochii aceştiia trupeşti. N'ai istorisit de multe-ori vr'o figură sau vr'o faţă frumoasă? Şi ai pătimit cevà în descrierea acelei frumuseţi? Întipăreşte-ţi şi deastădată frumuseţa sufletului, şi dezmiardă-te cu frumuseţa lui. «Dară, zici tu, nu văd cele netrupeşti». Şi cu toate

acestea noi mai mult decât pe cele trupeşti le vedem pe acelea, cu mintea noastră. De aceia, şi admirăm pe îngeri şi pe arhangheli, de şi nu-i vedem; li admirăm, zic, şi moralul, şi virtutea sufletului lor. Chiar de ai vedeà vr'un om cumpătat şi blând, tu admiră-l mai mult pe acesta, decât pe acea faţă frumoasă. Chiar de ai vedeà vr'unul batjocorit, şi suferind când este nedreptăţit, tu admiră-l şi iubeşte-l, cu toate că poate ar fi îmbătrânit. Aceasta este frumuseţa sufletului, nici-odată nu se vestejaşte, şi chiar la bătrâneţă are mulţi amanţi, şi într'una înfloreşte.

Deci, ca şi noi să câştigăm această frumuseţă, să râvnim pe cei ce o au, şi să devenim îndrăgostiţi de dânşii. Căci numai aşà vom puteà şi noi, ca luând această frumuseţă, să ne bucurăm de bunurile veşnice. Cărora fie ca cu toţii să ne împărtăşim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu sfîntul Duh, se cade slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VIII

„Pentru aceia având slujba aceasta, dupre cum suntem miluiţi, nu slăbim (nu ne pierdem cumpătul), ci ne-am lepădat de cele ascunse ale ruşinci" (Cap. 4, 1. 2).

Fiindcă mai sus a fost grăit lucruri mari, şi s'a pus pe sine înaintea lui Moisi, cum şi pe toţi credincioşii, la urmă simţind pare-că exagerarea şi măreţica celor spuse, priveşte cum iarăşi cumpătează vorba. Trebuià ca să înalţe lucrul pentru apostolii cei mincinoşi, şi pentru auditori, şi iarăşi să îndrepte vorba cea exagerată, nu însă să o doboare cu totul, căci ar fi fost fapta unuia care se joacă. De aceia o apucă pe altă cale cu vorba, spre a arătà adecă, că ceia ce avem, nu stăpânim doară prin propriile noastre succese, ci totul ni-a venit din filantropiea lui Dumnezeu. De aceia şi zice:

„Având slujba aceasta“. «Nu am introdus noi nimic dela noi, zice, ci numai că am devenit slujitori, şi am slujit celor daţi nouă de Dumnezeu». De aceia n'a zis «dăruire» sau «căpătueală», ci „slujbă“. Şi nici cu aceasta nu s'a mulţămit, ci a mai adaos: „dupre cum suntem miluiţi“. «Că chiar aceasta, zice, adecă faptul de a slujì acestora, vine din mila şi filantropia lui Dumnezeu; — de şi, a ne izbăvì de răle, iară nu a ni se da atâtea bunuri este faptul milei sau al milostivirei lui, — însă mila lui Dumnezeu să întinde şi aici».

„Nu slăbim (nu ne pierdem cumpătul)“ zice, aşà că chiar şi acest fapt tot filantropiei lui atribuească-se. Căci expresiunea „dupre cum suntem miluiţi“ trebuie a fi considerată ca zisă şi pentru slujbă, cum şi pentru că „nu slăbim“. Şi gândeşte-te cum se încearcă de a doborì, sau de a împuţinà cele cu privire la dânsul. «Că cel ce s'a învrednicit de acestea, zice, însă toate le-a avut din mila şi filantropia lui Dumnezeu, nu este mare lucru de a da dovadă de atàtea ostenele, de a se primejduì şi de a suferì ispite. De aceia nu numai că nu ni pierdem cumpătul, ci încă ne şi bucurăm şi suntem plini de curaj». Căci zicând „nu slăbim“ adaoge imediat:

„Ci ne-am lepădat de cele ascunse ale ruşinei, nu întru vicleşug umblând, nici amestecând (falsificând) cuvântul lui Dumnezeu“ (Vers. 2). Şi ce însamnă „cele ascunse ale ruşinei“? «Nu făgăduim, zice, nici nu punem înainte lucruri mari, iară în fapte arătăm cu totul contrar celor grăite, dupre cum fac aceia». Pentru care şi zicea aiurea: „La cele de faţă vă uitaţi“? — ci «suntem aşà feliu, zice, precum suntem văzuţi, nu doară având cevà în două feluri, şi nici grăind sau făcând fapte de acelea, care ar trebui să fie ascunse şi să ne ruşineze». Iară aceasta explicând, a adaos: „nu întru vicleşug umblând“. Ceia ce dânşii credeau ca o laudă, aceia el o invederează a fi ruşinos şi de rìs.

Dară ce va să zică „întru vicleşug“? Adecă aceia aveau slavă, fără să li-o răpiască cinevà; luau slavă, însă o ascundeau; adecă aveau slava sfinţilor şi ade-

văraţilor apostoli, însă erau încărcaţi de mii de răle. «Dară noi, zice, ne-am depărtat de aceştiia». Acestea le numeşte el ascunse şi ale ruşinei. Noi, însă, zice, suntem astfeliu precum suntem văzuţi, şi nimic având ascuns, nu numai în viaţa noastră, ci chiar şi în predica evangheliei». Căci aceasta însamnă expresiunea „nici amestecând (falsificând) cuvântul lui Dumnezeu, ci cu arătarea adevărului“, adecă nu numai în faţă şi de ochii lumei, „ci cu arătarea adevărului adeverindu-ne pre noi spre toată ştiinţa oamenilor“. «Nu numai credincioşilor, zice, suntem invederaţi, ci şi necredincioşilor, stând înaintea tuturor spre a ni cerne faptele noastre, dupre cum vor voi. De aici, deci, ne adeverim pre noi, sau mai bine zis, de aici ne recomandăm pre noi ştiinţei (conştiinţei oamenilor); nu de la a ne ascunde, de la a ne arătà ipocriţi, şi a purtà pe faţă mască frumoasă. Deci zicem că nimic n'am luat; iară la aceasta vă luăm pre voi de marturi; zicem apoi că nimic rău nu cunoaştem în noi, şi despre aceasta iarăşi invocăm mărturia voastră, iară nu ca aceia, cari îşi acopăr ale lor, şi înşală pe mulţi. Noi, însă, şi vieaţa noastră o punem înaintea voastră a tuturor, şi propoveduirea evangheliei o dezbrăcăm de ori-ce ascunsuri, ca astfeliu toţi să cunoască adevărul ei».

După aceia apoi, fiindcă necredincioşii nu ştieau puterea evangheliei, a adaos că «nu a noastră este vina, ci nesimţirea acelora». Pentru care şi zice: „Iară de este şi acoperită evanghelia noastră, întru cei pieritori este acoperită, întru care Dumnezeu a orbit minţile necredincioşilor veacului acestuia [1]) (Vers. 3. 4). Ceia ce a zis şi mai 'nainte: „Unora adecă, mireazmă a morţii spre moarte, iară altora mireazmă a vieţei spre vieaţă“, — aceasta spune şi aici.

Dară oare ce va să zică „Dumnezeul veacului

[1]) *Notă.* Originalul este „ἐν οἷς ὁ Θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τά νοήματα τῶν ἀπίστων“ = *intru care Dumnezeul veacului acestuia a orbit minţile necredincioşilor.* Aceasta este traducerea exactă a pericopei aceştiia, după cum se poate vedeà şi din explicaţiea ce urmează a Sf. Chrisostom, — senzul însă este aşà precum se vede în edițiunea noastră de Buzău.

acestuia"? Cei ce bolesc de boala lui Marcion zic că aici se vorbeşte numai despre Dumnezeul cel drept şi nu şi despre cel bun, — căci dânşii spun că este un Dumnezeu drept numai, iară nu şi bun. Manihеii însă zic, că aici se spune de diavol, voind prin aceasta a introduce pe lângă Dumnezeu şi un alt Dumnezeu creatoriu, ceia ce este foarte prostesc. Căci de multe-ori, scriptura obişnuieşte de a numi ceva Dumnezeu, nu doară dela valoarea celui numit, ci dela slăbăciunea şi neputinţa celor supuşi, precum de pildă atunci când pe mamonă il numeşte Domn şi pe pântece Dumnezeu. Insă nici pântecele este Dumnezeu din această cauză, şi nici mamonă este Domn al lumei, ci numai al acelora ce se supun acestora, sau mai bine zis, sunt robiţi de acelea.

Noi însă zicem aceia, că aici nici de diavol nu se spune, şi nici de vr'un alt creatoriu, ci de Dumnezeul tuturor; şi astfeliu să se citească această pericopă: *că Dumnezeu a orbit minţile necredincioşilor veacului acestuia,* căci veacul viitoriu nu are necredincioşi, ci numai veacul acesta. Dară dacă şi ar citi cineva dealtmintrelea, ca de pildă: Dumnezeul veacului acestuia, nici aşà nu va aveà vr'o greşală, căci aceasta nu-l arată pe dânsul a fi Dumnezeu numai a veacului acestuia. Pentru că de pildă il numim şi Dumnezeul ceriului, dară nu este Dumnezeu numai al ceriului; il mai numim şi Dumnezeul zilei aceştiea, de şi zicând aceasta nu-l mărginim numai la ziua de astăzi; il mai numim încă şi Dumnezeul lui Abraám, şi Dumnezeul lui Isaác, şi Dumnezeul lui Iacob, de şi el nu este Dumnezeu numai al acelora.

Dară în fine în scripturi ar puteà găsì cinevà multe mărturii de feliul acestora.

Deci cum i-a orbit? Nu lucrând el spre aceasta; să nu fie! — ci lăsând şi îngăduind orbirea lor. Fiindcă scriptura obişnueşte de a grăì astfeliu, ca de pildă când zice: „i-a dat pre ii Dumnezeu întru minte neiscusită (nepricepută)" (Rom. 1, 28). Dară fiindcă dânşii cei dintâi n'au crezut, şi deci singuri s'au făurit pre dânşii nevrednici de a vedeà cu ochii tainele, la urmă şi Dumnezeu i-a părăsit. Căci ce trebuià oare a face? Trebuià oare de a-i silì, şi a li descoperi tainele, fără ca dânşii să voiască a vedeà? Dară atunci mai mult încă ar fi dispreţuit faptul, şi nu ar fi văzut de loc.

Pentru care a şi adaos: „Ca să nu li lumineze lor lumina evangheliei slavei lui Christos“, nu doară spre a nu crede în Dumnezeu, ci spre a nu vedeà necredinţa ce erà înăuntrul lor, ceia ce şi nouĕ poroncindu-ni ni-a pus în vedere de a nu aruncà mărgăritarele înaintea porcilor. Că dacă şi necrezând ii li-ar fi descoperit, apoi atunci boala mai mult încă li s'ar fi prelungit. Căci şi cel ce ar sili pe un bolnav de ochi de a privì la razele soarelui, prin aceasta încă mai mult i-ar prelungi boala. De aceia doftorii tocmai că-i închid pe aceştia într'o cameră întunecoasă, ca astfeliu boala să nu se prelungiască.

Tot aşà, deci, să se înţeleagă şi aice: că adecă dânşii au devenit necredincioşi pentru dânşii chiar; dară devenind necredincioşi nu mai vedeau tainele evangheliei, Dumnezeu trăgând dela dânşii razele sale. Ceia ce şi ucenicilor li zicea că: „Pentru aceasta în pilde grăiesc lor, că văzând, nu văd, şi auzind, nu aud“ (Math. 13, 13). Dară pentru ca ceia ce spun să o fac şi mai lămurită printr'un exemplu, apoi închipui-ţi pe pildă că un Elin oare-care, toate ale noastre le crede de mithuri. Deci, acest Elin cum ar puteà mai mult să se folosască? intrând poate şi văzând tainele noastre, sau stând afară?

De aceia şi zice: „ca să nu li lumineze lor lumina evangheliei“ — stăruind încă în istoricа cu Moisì. Că adecă ceia ce s'a petrecut cu Iudeii pe timpul lui Moisì, aceasta se petrece şi cu evanghelia pentru toţi necredincioşii. Şi ce va să zică, ceia ce este acoperit şi care pentru dânşii nu este luminat? Ascultă-l pe dânsul, carele zice: „ca să nu li lumineze lor lumina evangheliei slavei lui Christos, care este chipul lui Dumnezeu“. De pildă: crucea este mântuirea lumei, şi slava lui; că însuşi cel răstignit va veni cu multă slavă să judece lumea, şi toate celelalte: cele prezente, cele viitoare, cele văzute, cele ne-văzute, şi în fine slava cea negrăită a celor aşteptate. Pentru care a şi zis: să li lumineze, ca astfeliu să nu cei totul aici; că adevărata lumină este numai aceà împrăştieată de duhul. Aceasta tocmai învederând-o şi mai sus, o a numit mireazmă, şi iarăşi arvonă, arătând că ceia ce este mai

mult acolo stă. Şi totuşi acestea toate au fost ascunse de dânşii; şi au fost ascunse, fiindcă dânşii cei dintâi n'au crezut.

Apoi, arătând că dânşii nu numai slava lui Christos n'o cunosc, ci că nu o ştiu nici pe aceà a Tatălui, a adaos imediat: „care este chipul lui Dumnezeu“. Adecă: «Nu stà numai la Christos, — căci dupre cum prin Christos vezi pre Tatăl, tot aşà necunoscând slava aceluia, nu o vei cunoaşte nici pe a acestuia».

„Că nu pre noi ne propoveduim, ci pre Christos Iisus Domnul, iară pre noi slujitori vouĕ prin Iisus“ (Vers. 5). Dară care oare este continuitatea ideilor aici? Şi ce are de comun fraza aceasta cu cele spuse? Sau că face aluziune la aceia, ca lăudându-se pre dânşii şi făcând pre ucenici de a se numì după numele lor, ceia ce ziceà în întâia epistolă, că „eu sunt al lui Pavel, eu al lui Apollo“ (I. Cor. 3, 4), sau altceva mai însămnat. Şi care ar puteà fi aceasta? Fiindcă îi combăteau pe apostoli foarte tare, şi din toate părţile li întindeau curse, apoi pare că li zice: «nu cumvà poate vă luptaţi cu noi şi ne războiţi pre noi? Războiţi de sigur pe cel propoveduit prin noi; că nu pre noi ne propoveduim. Eu sunt slugă, zice, a celor cari au primit propoveduirea evangheliei, făcànd toate pentru altul, şi numai pentru slava aceluia. Aşà că războindu-mĕ pre mine, războeşti lucrurile aceluia. Atât de departe sunt de a-mi atribuì cevà din cele ale evangheliei, încât că nu mă dau în lături de a fi slugă vouĕ pentru Christos, de oare-ce lui i s'a părut drept de a vĕ cinstì pre voi, fiindcă atât de mult v'a iubit pre voi şi totul a făcut pentru voi.

De aceia şi zice: „iară pre noi slujitori vouĕ prin Christos“. Ai văzut suflet curat al slavei? «Nu numai că nu sfitarisim nimic din cele ale stăpânului, zice, ci chiar şi pe noi ne supunem vouĕ pentru dànsul».

„Că Dumnezeu care a zis să lumineze dintru întunerec lumina, acela a strălucit întru inimile noastre“ (Vers. 6). Ai văzut cum iarăşi celor ce caută a vedeà slava aceà care covârşeşte pe cea a lui Moisi, arată acea slavă strălucind cu prisosinţă? «Dupre cum atunci străluceà în faţa lui Moisi, tot aşà a stră-

lucit şi întru inimile voastre» zice. Şi mai întâi li aduce aminte de cele petrecute la început în facerea lumei, de lumina cea văzută, cum şi de întunerecul cel simţit, arătând că aceasta este cea mai mare creaţiune. Şi unde zice oare că a strălucit lumină din întunerec? Chiar la începutul creaţiunei. „Intunerec erà deasupra abizului. Şi a zis Dumnezeu: să se facă lumină, şi s'a făcut lumină“ (Facere 1, 2. 3). Dară atunci a zis: „să se facă“, şi s'a făcut; acum însă n'a zis, ci însuşi el s'a făcut nouă lumină. N'a mai spus apostolul, că şi acum a zis să se facă lumină, ci că chiar el a strălucit. De aceia strălucind lumina aceea, noi nu vedem numai lucruri simţite, ci pe însuşi Dumnezeu prin Christos. Ai văzut egalitate desăvârşită în Treime? Căci fiind vorba de Duhul, apostolul zice: „Iară noi toţi cu faţa descoperită slava Domnului ca prin oglindă privind, spre acelaşi chip ne prefacem din slavă în slavă ca din Duhul Domnului“, iară despre Fiul: „ca să nu li lumineze lor lumina evangheliei slavei lui Christos, care este chipul lui Dumnezeu cel nefăcut“ pe când despre Tatăl zice: „cel ce a zis să lumineze dintru întunerec lumina, acela a strălucit întru inimele noastre, spre luminarea cunoştinţei slavei lui Dumnezeu, în faţa lui Iisus Christos“.

Că precum când a zis: „evangheliei slavei lui Christos“ a adaos imediat: „care este chipul lui Dumnezeu“, arătând prin aceasta că dânşii s'au lipsit şi de slava lui, — tot aşà şi când a spus: „cunoştinţei slavei lui Dumnezeu“ a adaos imediat: „în faţa lui Iisus Christos“, arătând că printr'însul cunoaştem pe Tatăl, precum şi că prin Duhul ne apropiem de dânsul.

„Şi avem comoara aceasta în vase de lut, ca mulţimea puterei să fie a lui Dumnezeu, iară nu din (dela) noi“ (Vers. 7). Fiindcă a fost spus până acum lucruri mari despre slava cea negrăită a lui Dumnezeu, apoi ca nu cumvà să zică cineva: «dară cum atunci bucurându-ne de atâta slavă, ne mai găsim încă

în trup muritoriu»? — iată că apostolul spune, că tocmai aceasta este lucru minunat, şi cea mai mare dovadă de puterea lui Dumnezeu, că un vas de lut a putut să suporte o astfeliu de strălucire, şi să păstreze în el un astfeliu de tezaur. De care lucru minunându-se, zice: „că mulţimea puterei să fie a lui Dumnezeu, iară nu din (dela) noi", iarăşi dând a înţelege pe aceia cari se mândreau, ca cum dela dânşii ar fi făcut cevà. Că şi mărimea celor date nouă, cum şi slăbăciunea şi neputinţa celor ce le-au primit, arată puterea lui, nu numai că ni-a hărăzit lucruri mari şi minunate, ci şi că fiind noi mici şi nebăgaţi în samă. Căci prin expresiunea „vase de lut" el lasă a se înţelege uşurinţa de a se sparge aceste vase, adecă slăbăciunea naturei trupului nostru celui muritoriu. Fiindcă şi trupul nostru nu este cu nimic mai pre sus, sau mai bun decât lutul; tot aşà este de lesne supus stricăciunei prin moarte, prin boale, prin anomaliile aerului, şi prin altele multe, prin care el se descompune iute. Acestea le zicea apostolul, pedeoparte spre a înfruntà mândria acelora, iară pedealta spre a arătà că nimic nu este omenesc în cele ale noastre. Căci, mai ales atunci se întrevede puterea lui Dumnezeu, când prin cei proşti şi nebăgaţi în samă lucrează fapte mari. Pentru care zicea şi aiurea: „că puterea lui Dumnezeu întru neputinţă se săvârşaşte" (Cap. 12, 9). Dealtmintrelea chiar şi in legea veche găsim, că prin ţânţari şi muşte a pus pe fugă armate întregi de ale barbarilor; pentru care şi numeà pălitura (omida) puterea lui cea mare;[1] dară şi la început amestecând numai limbile, a dărâmat totuşi acel mare turn din Babilon. Incă şi in războae, acum de pildă prin trei-sute de bărbaţi a alungat armate nenumărate, iară altă dată numai prin trâmbiţi a dărâmat cetăţi puternice; după acestea apoi printr'un copil mic şi nebăgat în samă, prin David zic, întreagă armată a barbarilor a pus-o pe fugă. Tot asemenea şi aici numai doi-spre-zece apostoli trimiţând, au colindat lumea întreagă, doi-spre-zece, zic, şi acestia fiind alungaţi şi războiţi pretutindeni.

---

[1] *Notă*. A se vedeà Cap. 2. 25. din Prorocul Ioil.

[1]) Să ne minunăm dară de puterea lui Dumnezeu, să o admirăm şi să-i ne închinăm. Să întrebăm pe Iudei, să întrebăm pe Elini, cine anume a convins pe întreaga lume de a se depărtà de obiceiurile părinţeşti, şi a 'şi schimbà viaţa? Oare păscariul, sau făcătoriul de corturi? Oare vameşul, sau cel ne'nvăţat şi prost? Şi cum s'ar puteà oare aceasta, dacă n'ar fi fost la mijloc puterea dumnezeească, care toate le-a reuşit prin aceia? Dară şi dacă grăiau, în ce anume îi convingeau? «Botezaţi-vă, ziceau, întru numele celui răstignit». Care cel restignit? Acela pe care nici nu-l văzuse, şi nici n'a fost văzut de dânşii. Şi cu toate acestea dânşii propoveduind şi spunând asemenea lucruri, îi convingeau că nu sunt dumnezei, de şi auditorii lor credeau în asemenea zei, şi erau predaţi lor dela strămoşi, iară cel răstignit, Christos, pe toţi îi atrăgeà la sine. De şi dacă poate erà ştiut de toţi că el a fost răstignit şi îngropat, totuşi, că a înviat din morţi, nimeni nu ştieà decàt puţini dintre dânşii. Cu toate acestea însă şi în aceasta au convins pre cei ce nu văzuse; şi încă i-au convins nu numai că a înviat, ci că s'a înălţat şi la ceriuri, şi că va veni să judece viii şi morţii.

Dară oare de unde veneà încrederea în asemenea vorbe? spune-mi. De nicăiri de aiurea, decàt dela puterea lui Dumnezeu. Căci mai 'ntâiu de toate înseşi inovaţiunea stà ca piedecă tuturor; — dară când încă cineva inovează atàt de multe, apoi atunci lucrul devine şi mai supărătoriu; — când răstoarnă temeliile unei vechi deprinderi, când prăbuşeşte legi înrădăcinate. Pe lângă toate acestea nici chiar propoveduitorii nu se păreau tocmai vrednici de credinţă, pentru că se trăgeau dintr'un neam urit de toţi, şi pentru că erau fricoşi şi necărturari.

Cum, deci, de au străbătut ii lumea întreagă? Cum de v'au convins pre voi şi pre strămoşii voştri, cari se păreà că filosofau, şi i-au învins împreună cu zeii lor? Oare nu este învederat, că de acolo că aveau cu dânşii pe Dumnezeu? Căci toate acestea nu sunt doară succese de ale puterei omeneşti, ci ale puterei celei dumnezeeşti şi negrăite. «Nu, zici tu, ci a puterei fermecătoreşti». Dară atunci trebuià de a mai spori încă puterea demo-

[1]) *Partea morală.* Despre Apostoli şi despre puterea dumnezeească dintrânşii.

nilor, şi a se întinde încă mai mult închinarea idolilor. Deci, dară, cum de au fost răsturnate toate acestea şi prăbuşite, iară cele ale noastre cu totul din contra, căci au luat locul acelora? Aşà că şi de aici este invederat, că cele petrecute erau după voinţa lui Dumnezeu, şi că nu numai prin propoveduire, ci şi prin înseşi vieaţa acelor propoveduitori. Cum de s'a răspândit pe întregul pământ o feciorie atât de întinsă? Cum dispreţul averilor, a vieţei şi a tuturor celorlalte? Căci fermecătorii şi cei vicleni nimic din acestea n'ar fi putut face, ci cu totul din contra. Aceştiia însă ne-au învăţat vieaţa îngerilor, şi nu numai că ne-au învăţat, ci şi dânşii au practicat-o, şi în ţara noastră, şi în ţările barbarilor, şi chiar la marginile pământului. De unde este invederat că pe toate le-a săvârşit numai puterea lui Christos, care pretutindeni străluceşte, şi care luminează cugetele oamenilor mai iute decât orice fulger.

Acestea toate cugetându-le, şi având dovada cea mai sigură despre cele viitoare pe înseşi faptele petrecute până acum, închinaţi-vă cu noi puterei celei ne'nvinse a celui restignit, ca astfeliu să fugiţi şi de osânda acea negrăită, în acelaşi timp să vă şi învredniciţi de împărăţiea cea veşnică. Căriea fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IX

„Intru toate necaz pătimind, dară nu strimtorându-ne; lipsiţi fiind, dară nu de tot desnădăjduindu-ne; goniţi fiind, dară nu părăsiţi" (Vers. 8. 9).

Stăruieşte încă a arătà, că totul este numai din puterea lui Dumnezeu, înfruntând cugetele acelora cari se îngâmfau, ca cum ceia ce lucrau, erà din propria lor putere. «Şi nici numai aceasta, zice, nu este minunat, că găsindu-ne în vase de lut, păstrăm totuşi tezaurul

acesta, ci că și pătimind mii de răle, și din toate părțile loviți cu putere, noi încă îl păstrăm, și nu-l pierdem. Chiar de diamant de ar fi fost vasul acesta, și totuși n'ar fi putut să poarte un tezaur atât de mare, și nici că ar fi putut să stea întreg contra atâtor intrigi; — iară acum iată-l că poartă acest tezaur, și nici nu pătimește cevà rău, pentru charul lui Dumnezeu».

„Intru toate, zice, necaz pătimind, dară nu strimtorându-ne“. Și ce va să zică: „întru toate“? Intru dușmani, întru prieteni, întru cei trebuitori, întru alte nevoi; adecă întru toate alungați de cei ce ne războesc, de cei mai deaproape ai noștri.

„Dară nu strimtorându-ne“. Și privește cum pune înainte fapte contrare, ca și de aici să arăte puterea lui Dumnezeu.

„Necaz pătimind, zice, nu ne strimtorăm; lipsiți fiind, nu ne desnădăjduim“, adecă «nu cădem cu totul în desnădăjduire. Suntem nesocotiți de multe-ori, și nu izbutim, însă nu întratàta în càt să cădem din cele dejà cucerite; că toate acestea sunt îngăduite de Dumnezeu pentru exercitarea noastră, iară nu pentru învingerea noastră».

„Goniți fiind, dară nu părăsiți; surpați (doborîți) fiind, dară nu prăpădiți“, adecă «ispitele ce se petrec, iară cele ce curg din ispite, de loc. Dară și aceasta este tot din charul lui Dumnezeu». In alt loc spune, că toate acestea au fost îngăduite de Dumnezeu și pentru umilința lor, și pentru siguranța altora. „Ca să nu mă înalț, zice, datu-mi-s-a mie îmbolditoriu îngerul satanei“, și iarăși: „ca să nu cugete cinevà de mine mai mult decât vede, și aude cevà dela mine“ (Cap. 12, 7. 6); și aiurea iarăși: „ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi“ — dară aici mai mult ca să arate puterea lui Dumnezeu. Ai văzut càt càștig este din ispite? Căci și puterea lui Dumnezeu o a arătat aici, în același timp și charul lui l-a descoperit încă mai mult. „Ți-ajunge charul meu“, zice, însă prin aceste cuvinte și pe dânsul l-a ațițat la umilință, dară și pe alții îi pregătește spre modestie, și-i face mai băgători de samă „știind, zice, că necazul răbdare lucrează,

iară răbdarea curăţire, iară curăţirea nădejde“ (Rom. 5, 4). Cei ce cădeau în mii de primejdii, şi cu nădejdea în Dumnezeu le sufereau pe toate, de sigur că de aici se îndemnau de a întinde această virtute încă mai mult în toate acţiunile lor, dupre cum şi zice: „In tot timpul omorîrea Domnului Iisus în trup purtând-o, ca şi vieaţa lui Iisus să se arate în trupul nostru“ (Vers. 10). Şi ce oare este omorîrea Domnului Iisus, pe care o purtau? Adecă morţile lor din fiecare zi, prin care şi învierea se invederà. «Dacă cinevà nu crede, zice, că Iisus a murit şi a înviat, apoi văzându-ne pre noi murind pe fiecare zi, şi înviind, să creadă în sfârşit în înviere».

Ai văzut cum din ispite el a scos şi o altă cauză a învierei? Şi care este aceasta oare? „Ca şi vieaţa lui Iisus să se arate în trupul nostru“, zice, adecă să ne scoată pre noi din primejdii. Aşà că ceia ce se pare că este slăbăciune şi părăsire, tocmai aceasta o proclamă învierea lui. «Nu atât s'ar fi arătat puterea aceia a lui, nimic suferind noi desplăcut, precum se arată acum, cari am suferit cu adevărat, însă n'am fost învinşi».

„Pentru că pururea noi cei vii, la moarte ne dăm pentru Iisus, ca şi vieaţa lui Iisus să se arate în trupul nostru“ (Vers. 11). Pretutindeni când el a spus ceva întunecat, se explică iarăşi pe sine; — ceia ce a făcut şi aici, explicându-se mai lămurit. «De aceia ne dăm, zice, adecă purtăm cu noi omorîrea (mortificarea), ca astfeliu să se arate puterea vieţei lui, care nu îngăduie ca trupul cel muritoriu ce pătimeşte atâtea, să fie biruit de mulţimea relelor». Dară şi altmintrelea se poate luà. Cum adecă? Cum zice aiurea: „De murim împreună cu el, şi viem împreună cu el“ (II. Timoth. 2, 11). Că dupre cum acum suferim moartea lui, şi fiind vii noi preferăm de a murì pentru dânsul, tot aşà şi el va preferà de a ne înviea atunci fiind morţi. Că dacă noi dela vieaţă mergem la moarte, apoi şi el dela moarte ne va duce pre noi la vieaţă».

„Pentru aceia dară moartea întru noi se lucrează, iară vieaţa întru voi“ (Vers. 12). Aici el nu vorbeşte deloc pentru moarte, ci pentru ispite şi vieaţă liniştită. «Noi, zice, suntem în primejdii şi ispite,

iară voi în liniște, folosindu-vă de vieață din aceste ispite. Cele primejdioase noi le suferim, iară voi vă bucurați de cele bune, căci nu îndurați atâtea ispite».

„Iară având același duh al credinței, precum este scris: crezut-am, pentru aceia am și grăit; și noi credem, pentru aceia și grăim; știind că cel ce a ridicat pre Domnul Iisus, și pre noi prin Iisus ne va ridică" (Vers. 13. 14). Ni-a pomenit aici de un Psalm care are multă filosofie întrânsul, și îndeajuns de a ne mângăià mai ales în primejdii. Căci și dreptul acela găsindu-se în mari primejdii, a grăit acele cuvinte, fiindcă nu puteà a le încunjurà altfeliu, decât numai cu ajutoriul lui Dumnezeu. Apoi fiindcă apostolul obișnuiește mai cu samă de a mângâià pe cei de același feliu, de aceia și zice: „având același duh", adecă: «prin același ajutoriu, prin aceiași conlucrare, prin care dânsul s'a mântuit, și noi ne mântuim; dela duhul, sau prin duhul, prin care el a grăit, și noi grăim». De unde se arată lămurit, că între Vechiul și Noul Testament este mare conglăsuire, și că același Duh lucrează în amândouă; și că nu numai noi suntem în primejdii, dară și cei vechi toți au fost în primejdii; că trebuie a ne îndreptà prin credință și nădejde, iară nu a căutà la minut dezlegarea celor ce ne stau în cale.

Apoi, fiindcă a arătat prin raționamente învierea și vieața, și că primejdica nu vine doară din cauza slăbăciunei și a părăsirei, la urmă întroduce și credința, și că ei îi atribuie totul. Dară și pentru credință el aduce ca dovadă învierea lui Christos, zicând că: „și noi credem, pentru aceia și grăim". Și ce credem? spune-mi; „Că cel ce a ridicat pre Domnul Iisus, și pre noi ne va ridică, și va stà împreună cu noi", zice.

„Că toate sunt pentru voi, ca darul înmulțindu-se, prin cei mai mulți să prisosască mulțămirea, spre slava lui Dumnezeu" (Vers. 15). Iarăși îi înțelepțește, ca nu cumvà să atribue dânșii darul oamenilor,—vorbesc adecă de apostolii cei mincinoși. Darul, deci, este întreg al lui Dumnezeu, care voiește de a se dà multora, ca astfeliu să se vadă încă mai mare. «Pentru voi, zice, este învierea, cum și toate

celelalte; căci le-a fost făcut acestea nu numai pentru unul, ci pentru toţi».

„Pentru aceia nu slăbim; ci de s'ar şi strică omul nostru cel dinafară, dară cel dinăuntru se înoeşte din zi în zi“ (Vers. 16). Şi cum se strică oare? Fiind prigonit, alungat, şi mii de răle suferind. „Dară cel dinăuntru, zice, se înoeşte din zi în zi“. Şi cum se înoeşte? Cu credinţa, cu nădejdea, cu bunavoinţă, cu înfruntarea relelor. Că cu cât mai mult pătimeşte trupul, cu atât mai mult şi sufletul are speranţele cele mai bune, şi devine mai strălucit, ca şi aurul care este mai mult lămurit în foc. Dară tu priveşte cum el restoarnă toate cele supărătoare ale vieţei aceştiea.

„Pentru că cea curând trecătoare uşurare a necazului nostru, cu covârşire întru covârşire, veşnică greutate a slavei lucrează nouĕ; neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd“ (Vers. 17. 18). Aşà dară faptul atribuindu-l nădejdei, şi ceia ce zicea în epistola către Romani: „că prin nădejde ne-am mântuit; însă nădejdea care se vede, nu este nădejde“ (Rom. 8, 24), tot aceasta pregătind-o şi aici, pune în paralel cele prezente cu cele viitoare, cele prezente cu cele veşnice, uşorul cu ceia ce este greu, necazul cu slava. Şi încă nici cu acestea nu se mulţămeşte, ci mai pune şi o altă expresiune de două ori în şir, şi zicând: „cu covârşire întru covârşire“. Apoi, arată şi modul cât este de uşor de a birui, în atâtea necazuri găsindu-ne. Şi cum este uşor? „Neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd“. Astfeliu, deci, este şi prezentul uşor, precum şi viitoriul este mare, dacă noi ne depărtăm de cele văzute, dacă le dispreţuim. „Că cele ce se văd sunt trecătoare“, zice. Aşà dară şi necazurile sunt de acest feliu. „Iară cele ce nu se văd, sunt veşnice“. Prin urmare şi cununile sunt de acest feliu. Şi n'a zis: «necazurile cutare sau cutare», ci toate cele ce se văd, fie că ar fi supărare, fie că ar fi odihnă; astfeliu că nici prin unele să nu ne îngâmfăm, nici prin altele să nu ne împuţinăm. De aceia nici n'a zis — vorbind de cele

viitoare: «împărăţiea cea veşnică», ci „cele ce nu se văd, sunt veşnice“, fie că ar fi împărăţiea cea veşnică, fie că osânda cea veşnică; aşà că şi de aici să ne temem, şi de acolo să ne îndemnăm.

[1]) Deci, iubiţilor, fiindcă cele ce se văd sunt trecătoare, pe când cele ce nu se văd sunt veşnice, spre acelea să ni avem privirea aţintită. Căci ce îndreptare vom aveà, dacă vom preferà pe cele trecătoare în locul celor veşnice? Că dacă poate prezentul este plăcut, totuşi nu este pentru totdeauna. Ceia ce este dureros pentru om, este veşniciea osândei şi neiertarea păcatelor. Ce îndreptare vor aveà cei ce s'au învrednicit de Duhul, şi cari bucurându-se de atâtea daruri, cad cu totul la pământ? Că pe mulţi aud spunând aceste vorbe de rîs: «dă-mi ziua de astăzi, şi ia pe ceà de mâine. Că dacă acolo vor fi de acelea, de care spuneţi voi, una din două s'a întâmplat; iară dacă nu va fi nimic, două în loc de nimic». Dară ce poate fi mai nelegiuit decât vorbele acestea? Ce poate fi mai bârfitoriu? Noi vorbim despre ceriu, şi despre bunurile acelea negrăite, şi tu aduci la mijloc cele ale celor dela ipodromiu?—şi nu te ruşinezi, nici nu-ţi acoperi faţa grăind de acestea, care sunt mai mult vorbele unor smintiţi? Nu-ţi crapă obrazul de ruşine, fiind atât de pironit la cele de faţă? Nu vei încetà a bârfi ca un smintit, şi a fleoncănì ca un copil? Că dacă Elinii grăiesc de acestea, nu e nimic de mirare; dară ca bărbaţi credincioşi să bârfească de acest feliu, ce iertare vor aveà? Aşà dară tu bănuieşti în totul acele nemuritoare speranţe? Aşà dară le crezi pe toate acestea cu îndoială? Şi cum ar puteà fi acestea vrednice de iertare? «Dară cine a venit de acolo, zici, ca să ne vestească de acestea»? Dintre oameni n'a venit nici unul; însă Dumnezeu, care este mai vrednic de credinţă decât toţi oamenii, el ni-a arătat acestea. Dară nu vezi cele de acolo? Apoi nu vezi nici pe Dumnezeu; şi atunci vei crede poate că nu este Dumnezeu, fiindcă nu-l vezi cu ochii? «Cred foarte mult» zici tu. Dacă te-ar întrebà cineva dintre necredincioşi: «şi cine a venit din ceriu, şi ne-a vestit acestea»? Ce vei respunde? Pe unde ştii că este Dumnezeu? Din cele ce se văd, zici, din buna

---

[1]) *Partea morală.* Despre resplata celor viitoare, şi despre judecata cea înfricoşată. *(Veron).*

orânduealǎ ce se vede în toată natura, din aceia că faptul este învederat tuturor. Așà dară tot pentru aceasta primește și rațiunea de o judecată dreaptă. «Cum»? zici tu. Eu îți voiu spune, iară tu respunde-mi. Oare acest Dumnezeu este drept, și resplătește fie-căruia dupre dreptate? sau că poate cu totul din contra: că adecă cei rei și nedrepți voiește a se dezmerdà și a fi fericiți, iară cei buni a fi osândiți și în munci? «De loc, zici tu; că nici omul n'ar face așà, dară de cum Dumnezeu». Deci, cei ce fac binele aici, unde anume se vor bucurà de cele bune? Unde anume cei rei vor luà resplata faptelor lor, dacă nu va fi după aceasta vieața viitoare, dacă nu va fi recompensa faptelor săvârșite? Vezi, că una în loc de alta, și nu două în loc de una? Dară eu îți voiu arătà cu trecerea timpului, că nu una în locul alteia, ci cu cei drepți vor fi două în loc de nimic, iară cu cei păcătoși cari se dezmeardă, chiar și aici e cu totul din contra. Cei ce s'au dezmerdat aici, nu vor luà nici măcar una în loc de alta, pe când cei ce își petrec vieața în fapte bune, vor luà două în loc de nimic.

În adevăr; cari sunt oare în liniște și în mulțămire sufletească: cei ce abuzează de viața lor, sau poate cei ce filosofează? Poate că tu vei spune că sunt aceia, eu însă îi arăt pe aceștiia, iară pe aceia cari se bucură de cele prezente eu îi numesc martiri, și nu se vor rușinà de sigur de cele ce voiu grăì. Că de multe-ori au fost amăriți de pețitorii ce au mijlocit în căsătoriile lor, și în ziua când în fine căsătoriile lor au fost urzite, au fericit pe cei ce nu s'au căsătorit. Mulți apoi dintre tineri sosindu-li timpul de a se căsătorì, pentru nimic alta nu s'au retras dela această datorie, decât pentru greutățile căsătoriei. Dară acestea le spun, nu defăimând nunta, căci este cinstită, ci pre cei ce o întrebuințează în scop rău.

Deci dacă cei uniți prin căsătorie de multe ori au considerat vieața lor de nesuferit, apoi ce am puteà spune pentru cei ce se tăvălesc în mocirlele curviei, și cari se găsesc mult mai rău decât ori ce rob și ticălos? Ce vom zice de cei putregăiți în dezmerdări și atinși de mii de boale în trupul lor?

Dară, poate că a fi cinevà în slavă, este lucru plăcut. Și cu toate acestea nimic nu poate fi mai amar ca această robie, fiindcă cel ce iubește slava deșartă este mai rob ca toți robii, de oare-ce voiește a plăceà

tuturor; pe când cel ce calcă în picioare slava deşartă, este mai presus de toţi ceilalţi, şi nici că se îngrijeşte de slava din partea altora.

A aveà averi, se pare iarăşi a fi cevà plăcut. Insă de multe-ori am arătat, că cei ce nu au nimic, sunt cu mult mai bogaţi decât aceştia, şi într'o mai mare mulţămire sufletească şi siguranţă.

Poate că a se îmbătà cinevà, este cevà plăcut. Şi cine ar puteà zice aceasta? Prin urmare, dacă a nu fi bogat este mai de preferat bogăţiei; dacă a nu fi căsătorit e mai uşor ca a fi căsătorit; dacă a dispreţui slava este cu mult mai plăcut şi mai mulţămitoriu, ca a umblà cu gura căscată după slavă; şi dacă a nu se dezmerdà şi îmbuibà cinevà este mai de preferat, ca a se tăvălì în dezmerdări, apoi şi în cazul de faţă mai mult au de partea lor cei ce nu sunt pironiţi la cele prezente. Şi nu mai spun încă, că acela chiar de ar fi muncit cu mii de cazne, totuşi are cu dânsul nădejdea cea bună care îl sprijine, — pe când acesta chiar de s'ar bucurà de mii de dezmerdări, are totuşi în sine frica viitorului care 'l încurcă şi-i tulbură plăcerile. Dealtmintrelea nici acesta nu este un mijloc de osândă nebăgat în seamă, dupre cum şi viceversa se petrece cu cei ce cu adevărat sunt mulţămiţi sufleteşte.

Dară împreună cu acestea mai este încă şi o altă chestiune de o mare însemnătate. Şi care este aceà chestiune? Că adecă cele-ale dezmerdărilor vieţei nici când sunt nu se văd, fiind răsturnate de firea lucrurilor şi de timp, — pe când celelalte nu numai că sunt, dară remân încă şi nestrămutate. Ai văzut, că nu două sunt în loc de nimic, ci şi trei, şi patru, şi zece, şi două-zeci, şi chiar mii am puteà pune în loc de nimic? Şi ca să conoşti aceasta şi din exemple, apoi gândeşte-te la bogatul acela din evanghelie şi la Lazar, cum unul s'a bucurat de cele prezente, iară altul de cele viitoare. Apoi oare ţi se pare că este unul şi acelaşi lucru: de a fi pedepsit în tot timpul, şi de a fi sărac pe un timp scurt? Este tot una: de a fi bolnav cu trupul cel stricăcios, şi şi de a fi pârjolit veşnic într'un suflet nemuritoriu? De a se încununà şi de a se dezmerdà într'una după aceà boală scurtă, şi de a fi muncit veşnic după scurta mulţămire a acelor prezente? Şi cine ar puteà spune aceasta? Căci ce ai voì bună-oară să punem înainte? Cantitatea?

Calitatea? Ordinea? Votul lui Dumnezeu pentru fiecare din acestea? Până când oare vei grăì vorbe de ale boilor de baltă (un feliu de gândaci mari de prin bălţi, cari càntă pe la înserate), cari veşnic se tăvălesc prin mocirlă? Acestea nu sunt demne de oameni, fiinţi cuvântătoare, cari au suflet atàt de cinstit, şi cari cu puţină osteneală pot câştigà cerurile.

Voieşti poate a-ţi dovedì şi de aiurea că este acolo judecata aceà înfricoşată? Apoi atunci deschide-ţi uşile conştiinţei tale, şi priveşte pe judecătoriul ce şade chiar în cugetul tău. Deci dacă chiar tu însuţi te condamni, de şi eşti iubitoriu de sine-ţi, şi nu suferi de a fi pedepsit cu o pedeapsă nedreaptă, dară Dumnezeu oare nu va aveà cu atàt mai mult îngrijirea celui drept? Oare nu va da el hotărîrea sa cea nemitarnică pentru toate, ci va lăsà ca să se poarte toate la noroc, şi fără scop? Şi cine ar puteà zice aceasta? Nu este nimeni, ci şi Elinii, şi barbarii, şi poeţii, şi filosofii, şi tot neamul omenesc conglăsuiesc în acestea cu noi, de şi poate nu la feliu, căci uniia zic că în iad ar fi oare-care judecată. Astfeliu deci lucrul este învederat şi mărturisit de toţi.

«Dară din ce cauză, zici tu, nu pedepseşte aici»? Ca să se arate îndelunga lui răbdare; ca din pocăinţa noastră să ne înlesnească mântuirea, şi ca să nu facă neamul nostru nemişcat, iară pe cei ce ar puteà a se màntuì în urma unei prefaceri de bună voie, să-i silească spre màntuire. Că dacă imediat ar fi pedepsit pentru păcate, cum s'ar fi màntuit Pavel, cum Petru, corifeii şi dascalii lumei? Cum ar fi putut David ca prin pocăinţă să dobàndească mântuirea? Cum Galatenii? Cum alţii mulţi? De aceia tocmai nici nu pedepseşte pe toţi aici, ci numai pre uniia dintre toţi, şi nici acolo nu-i pedepseşte pre toţi, ci pe unul aici, pe altul acolo; ca astfeliu să mişte şi să deştepte şi pre cei mai fără simţire prin cei pre carii îi pedepseşte, şi prin cei pe carii nu-i pedepseşte să-i întărîte de a dori cele viitoare.

Sau poate nu vezi pe mulţi şi aici pedepsiţi, ca de pildă pre cei ucişi sub dărămăturile turnului; ca pe cei al căror sânge l-a amestecat Pilat cu cel al jertfelor; ca pe cei dintre Corintheni cari s'au sfârşit printr'o moarte fără de timp, din cauză că s'au împărtăşit din sfintele taine cu nevrednicie; ca pe Faraon, sau ca pre cei dintre Iudeii ucişi de barbari, ca pe mulţi alţii, şi atunci, şi acum, şi necontenit? Pre cum şi pe alţii cari au păcă-

tuit mult, ducându-se de aici fără să fie pedepsiţi, pre cum bogatul acela de pe timpul lui Lazar, pre cum alţii mulţi. Toate acestea fac ca şi pre cei ce sunt încredinţaţi să-i deştepte spre cele viitoare, dară şi pre cei leneşi să-i facă mai sprinteni. „Că Dumnezeu, zice, este judecătoriu drept, şi puternic, şi îndelung răbdătoriu, şi neaducând mânie în toate zilele". (Ps. 7, 12). Dară dacă noi abuzăm de îndelunga lui răbdare, apoi va veni timpul, când nici o clipă nu va mai răbdà, ci imediat ne va pedepsi.

Deci, să nu facem aşà, ca pentru a ne dezmierdà o clipă aici — căci aceasta este viaţa prezentă — să ni atragem osîndă pe veacuri nemărginite, ci să ne obosim o clipeală, spre a ne dezmierdà şi a ne încununà într'una. Nu vedeţi că chiar şi în afaceri omeneşti aşà fac cei mai mulţi dintre oameni, că adecă preferă puţină osteneală pentru o linişte şi repaos mai îndelungat, de şi poate li se întâmplă cu totul din contra? Că de pildă aici este de multe-ori egalitate între ostenele şi câştig, dară de multe-ori şi contrariul, că de pildă ostenelele sunt nesfârşite, pe când fructul este puţin, şi de multe-ori nici puţin, — dară fiind vorba de împărăţia ceriurilor, cu totul invers se întâmplă; căci mică de tot este osteneala, însă plăcerea şi mulţămirea este mare, este nesfârşită. Gândeşte-te bine. Lucrătoriul de pământ munceşte tot anul, şi tocmai pe la sfârşit de multe-ori îşi pierde nădejdea de a culege rodul multelor sale ostenele. Comandantul şi ostaşul iarăşi până la cea mai înaintată vârstă şi-au petrecut viaţa în războae şi năcazuri, şi la urmă fie-care dintre dânşii se duce; însă unul de pildă împreună cu biruinţa 'şi-a pierdut şi viaţa, iară celalalt este mai sărac decât toţi săracii.

Deci, ce îndreptare vom aveà spune-mi, dacă în cele trupeşti noi preferăm cele grele şi obositoare, pentru ca apoi să ne odihnim puţin, sau nici puţin — fiindcă speranţa este nesigură — iară în cele duhovniceşti facem cu totul din contra, şi astfeliu ni atragem osândă negrăită pentru o scurtă desfătare?

De aceia vă rog pre voi toţi, a vă deşteptà — de şi poate târziu — din această molecìune şi nesimţire. Nimeni nu ne-va puteà scoate din primejdie în acel timp, nici fratele, nici tatăl, nici fiul, nici prietenul, nici vecinul, nici altul nimeni, ci dacă vom fi descoperiţi

din fapte, ne vom pierde cu totul. Cât de mult de pildă plângeà bogatul acela din evanghelie, și rugà pe Patriarh ca să trimită pe Lazăr? Dară ascultă ce spuneà Abraàm: „Prăpastie mare este între voi și noi, ca cei ce vor vreà să treacă de aici către voi să nu poată, nici cei de acolo la voi să treacă" (Lucà 16, 26). Cât de mult fecioarele acelea au rugat pe celelalte ca să li împrumute puțin unt-de-lemn pentru candelele lor? Insă ascultă și pe acelea ce spun: „Nu cumvà să nu vă ajungă nici vouă, nici nouă" (Math. 25, 9), așà că nimeni n'a putut să le vàre în cămara de nuntă.

La acestea gândindu-ne și noi, să ne îngrijim de viața noastră. Ori și câte ostenele ai spune, și ori câte pedepse ai pune înainte, toate acestea sunt nimic față cu bunurile viitoare. Pune înainte, de voiești, foc, și fier, și fiare sălbatece, ba chiar și mai grozave, și cu toate acestea față de muncele acelea nu sunt nici măcar ca o umbră. Căci când acestea năvălesc cu putere asupra omului, devin chiar ușoare, fiindcă fac mai grabnică scăparea din munci, trupul nefiind în stare de a se luptà și cu furiea și cu dăinuirea muncelor, — pe când nu tot așà se petrece și cu cele viitoare, ci amândouă acestea — adecă dăinuirea sau prelungirea și furiea osândei — merg împreună atât în cele bune, cât și în cele răle.

Deci, pe cât mai este timp „să întimpinăm fața lui întru mărturisire" (Ps. 104, 2), ca astfeliu să-l vedem atunci pre dânsul blând și liniștit, și ca să scăpăm de acele puteri amenințătoare. Nu vezi pe ostașii cari slujăsc aici pe cei ce stăpânesc, cum tîrăsc, cum leagă, cum bat, cum sparg coastele, cum pe lângă celelalte munci mai adaogă și lumânări aprinse, cum taie mădularele? Dară toate acestea sunt jucării și de rìs, față de acele pedepse. Fiindcă aceste pedepse sunt momentane și trecătoare, pe când acolo nici viermile nu se sfârșaște, nici focul nu se stinge, căci atunci și trupul cel învieat va fi nestricăcios.

Dară să nu fie, iubiților, ca noi să cunoaștem acestea din experiență, ci acele grozăvenii să ni fie deajuns numai de a le grăi, și nici să fim dați muncitorilor acelora, ci aici să ne cumințim. Câte nu vom

grăì atunci învinovăţindu-ne pre noi înşi-ne? Cât nu ne vom boci? Cât nu ne vom scâncì? Dară cu nimic nu ne vom folosì, fiindcă nici corăbierii nu se vor mai puteà folosì cu cevà, după ce corabiea s'a stricat şi s'a cufundat, şi nici doftorii după ce bolnavul a închis ochii, ci poate că de multe-ori vor spune că «trebuià să facem cutare sau cutare», însă toate vor fi în zădar. Noi trebuie de a grăì toate şi de a face, numai întru cât sunt speranţe de îndreptare, dară când nu mai suntem de loc stăpâni pe noi, totul fiind stricat, e de prisos de a mai grăì. Căci şi Iudeii vor zice atunci: „Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului" (Math. 23, 39), însă cu nimic nu se vor folosì, şi nici nu vor scăpà de osândă, fiindcă atunci când trebuià să grăiască aşà, n'au grăit.

Deci, ca nu cumvà şi noi să pătimim aşà, fiind vorba de vieaţa noastră, apoi aici să ne schimbăm, ca astfeliu să stăm cu curaj înaintea tronului lui Christos. De care fie a ne învrednicì noi cu toţii, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfîntul Duh se cade slava, şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIA X

„Că ştim că de se va strică casa noastră cea pământească a cortului acestuia, zidire de la Dumnezeu avem, casă nefăcută de mână, veşnică în ceriuri" (Cap. 5, 1).

Iarăşi li deşteaptă buna lor voinţă, prin aceia că li pune înainte multe ispite, fiindcă erà natural ca în lipsa lui, dânşii să devină mai slabi în a le suferì. Deci, ce spune el? «Nu trebuie a ne minunà, zice, că pătimim răle, şi nici să ne tulburăm, căci multe foloase tragem noi de aici». A spus şi cele dinainte, că de pildă noi purtăm moartea lui Iisus, şi că avem cu noi cea

mai mare dovadă a puterei lui, dupre cum zice: „ca mulţimea puterei să fie a lui Dumnezeu", şi că prezentăm o dovadă lămurită a învierei: „ca şi vieaţa lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritoriu". Dară fiindcă odată cu acestea a spus, că şi omul cel dinăuntru devine astfeliu mai bun: „ci de s'ar şi strică omul nostru cel dinafară, zice, dară cel dinăuntru se înoieşte din zi în zi", arătând iarăşi, cât de folositoriu este de a fi alungaţi şi prigoniţi, la urmă adaoge zicând că, când în general se întâmplă aceasta, atunci miile de bunuri vor resări celor ce au suferit. «Ca nu cumvà, zice, auzind că omul tĕu cel dinafară se strică, să te întristezi, apoi află, că atunci când numai decât se petrece aceasta, tu trebuie să te bucuri, căci vei ajunge la cele mai bune sfârşituri. Aşà că nu numai nu trebuie a te întristà că trupul ţi s'a vătămat în parte acum, ci încă chiar să cauţi vătămarea şi stricarea lui în totul, fiindcă aceasta mai cu samă te duce la nestricăciune».

Pentru care a şi adăogat: „Că ştim că de se va strică casa noastră ceà pământească a cortului acestuia, zidire dela Dumnezeu avem, casă nefăcută de mână, veşnică în ceriuri". Deci, fiindcă el iarăşi a adus vorba despre înviere, în care mai ales boleau aceşti Corintheni, apoi ià mai dinainte în ajutoriul său şi judecata auditorilor, şi astfeliu o şi pune înainte, însă nu la feliu cu cele spuse înainte, ci plecând ca dela alt subiect, — căci dejà erau îndreptaţi, şi zice: „Ştim că de se va strică casa noastră ceà pământească a cortului acestuia, zidire dela Dumnezeu avem, casă nefăcută de mână, veşnică în ceriuri". Unii sub numele de «casă» înţeleg lumea aceasta, dară eu mai degrabă aşi crede că se face aluziune aici la trup. Dară tu te gândeşte, cum apostolul şi prin denumirile acestea arată superioritatea celor viitoare faţă de cele prezente. Căci spunând «cea pământească» a pus imediat în faţă pe ceà „veşnică în ceriuri", — fiindcă denumirea de «cort» de multe-ori arată nestatorniciea. De aceia şi zice: „In casa părintelui meu multe locaşuri sunt" (Ioan

14, 2). Dară dacă aiurea numește locul de odihnă al sfinților corturi, apoi n'a zis simplu «corturi», ci cu adaos, fiindcă n'a zis «ca să fie primiți în corturile lor», ci „în veșnicile corturi“ (Luc. 16, 9). Zicând apoi „nefăcută de mână“ a dat a înțelege pe cea făcută de mână. Deci ce? Oare trupul este făcut de mână? De loc, însă el aici face aluziune sau la casele cele făcute de mână, sau dacă nu aceasta, apoi a numit trupul cel nefăcut de mână casă a cortului celui veșnic. El n'a pus acest trup spre deosebire de cel pământesc, ci ca să mărească laudele aduse acestuia.

„Că de aceasta suspinăm, dorind ca să ne îmbrăcăm întru locașul nostru cel din ceriuri“ (Vers. 2). Care cort? spune-mi. Trupul cel nestricăcios. Și de ce suspinăm acum? Pentru că acel trup e cu mult mai bun. Zice că acel trup este din ceriu, pentru nestricăciunea lui, — căci prin această denumire el arată darul trimis din ceriuri, iară nici decât trupul. Deci, nu numai că nu trebuie a ne mâhni pentru ispitele noastre din parte, ci încă a căutà și generalul, și totalul în aceste ispite, ca și cum ar zice: «oftezi că ești prigonit, că îți este trupul acesta, adecă omul cel de dinafară atât de ticăloșit; dară ofteazå mai ales că aceasta nu se întâmplă cu toată grozăvenìea, și nici încă că se strică cu totul». Ai văzut, cum a întors vorba la cele contrare, arătând că pentru acestea trebuie a oftà, fiindcă nu s'au desfășurat în totalitatea lor, ci numai în parte? De aceia la urmă nici nu-l mai numește pe trup cort, ci locaș; și cu drept cuvânt, — fiindcă cortul se dărâmă ușor, pe când locașul cel ceresc rămâne într'una.

„Dacă și după ce ne vom dezbrăcà [1]), nu ne vom aflà goli“ (Vers. 3), zice; adecă că chiar de vom și lepădà trupul, totuși acolo nu ne vom prezentà fără trup, ci împreună cu același trup devenit nestricăcios. Uniia zic — ceia ce mai ales trebuie a fi aprobat: „că și dacă vom fi îmbrăcați, nu goli ne vom aflà“. Pentru ca nu cumvà auzind de înviere, toți să

[1]) *Notă.* La Sf. Chrisostom în acest pasaj este întrebuințat verbul ἐκδύνομαι, în particip: ἐκδυσάμενοι = *vom fi dezbrăcați*, iară în cursul explicărilor întrebuințază participul verbului ἐνδύνομαι, ἐνδυσάμενοι = vom fi îmbrăcați.

devină îndrăzneţi, apoi şi zice: „că şi dacă vom fi îmbrăcaţi", adecă că şi dacă vom luà nestricăciunea şi trup nestricăcios, totuşi „nu ne vom aflà goli" de slavă şi de siguranţă,—ceia ce şi în întâia epistolă zicea, că „toţi vom învieà, însă fie-care întru a sa rânduială", şi „sunt trupuri cereşti, şi trupuri pământeşti" (I. Cor. 15, 23. 40). Invierea va fi obştească pentru toţi, iară slava nu va mai fi obştească, ci uniia în cinste, iară alţii întru necinste, uniia întru împărăţiea cerurilor, iară alţii vor învieà spre osândă. Tot aceasta a arătat-o şi aici zicând: „că şi dacă vom fi îmbrăcaţi, nu goli ne vom aflà".

„Că cei ce suntem în cortul acesta, suspinăm, pentru că nu voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm" (Vers. 4). Aici iarăşi cu desăvârşire şi într'un mod foarte lămurit, a închis gurile ereticilor, arătând că nu se vorbeşte cum s'ar întâmplà pentru trupul acesta şi celalalt, ci pentru stricăciune şi nestricăciune. «Nu suspinăm de aceia, zice, ca să scăpăm de trup, căci de acesta nici nu voim a ne dezbrăcà, — ci voim a ne eliberà de stricăciunea cea dintr'însul». pentru care şi zice: «nu voim să ne dezbrăcăm de trup ci să ne îmbrăcăm în el cu nestricăciunea». Mai departe apoi şi explică aceasta: „ca ce este muritoriu (stricăcios) să se înghiţă de vieaţă", zice. Fiindcă la mulţi se păreà greu lucru de a se lepădà de trup, iară el se împotriveà hotăririlor celor mulţi, zicând că suspinăm şi nu voim să ne dezbrăcăm de dânsul, putând a i se răspunde: «apoi dacă sufletul despărţindu-se de trup pătimeşte de acestea şi se văicărează, cum de tu spui că noi oftăm fiindcă nu ne despărţim de trup»? — apoi ca nu cumvà să i se răspundă de acestea, iată că el pare că li zice: «nici eu nu spun aceasta, zice, că de aceia suspinăm, ca să-l lepădăm, fiindcă nimeni nu se leapădă de el fără mâhnire, dupre cum dealtfeliu şi despre Petru zice Christos, că „te vor încinge şi te vor duce unde tu nu voieşti" (Ioan 21, 18), ci că să ne îmbrăcăm cu nestricăciunea acordată lui. Că ceia ce îngreuiază trupul nostru nu este doară că el este trup, ci pentru că suntem îm-

brăcați cu un trup muritoriu, și supus patimilor; — aceasta deci este care ni și cauzază întristarea. Deci, vieața venind, consumă numai stricăciunea trupului, iară nu trupul. «Și cum s'ar întâmplà aceasta»? zici tu. Dară nu cercetà, căci Dumnezeu este carele face. Nu cerne lucrul în zadar. De aceia tocmai a și adaos: „Iară cel ce ne-a făcut pre noi spre însăși aceasta, Dumnezeu este“ (Vers. 5). De aici el ni arată că acestea sunt hotărite dela început de sus. «Nu doară acum i s'a părut așà, ci încă dela început ne-a plăzmuit pre noi din pământ, cum și pre Adam l-a creat; însă nu l-a creat pentru ca el să moară, ci ca încă să-l facă și nemuritoriu. După aceia arătând că lucrul este adevărat, și dând dovada cuvenită, a adaos imediat: „Care a și dat nouĕ arvona Duhului“. Căci și atunci ne-a plăzmuit spre aceasta, și acum tot spre aceasta ne-a pregătit prin botez, iară pentru aceasta ne-a dat nouĕ nu o mică garanție, ci pe Duhul Sfînt. Necontenit el numește faptul arvonă, voind a arătà pe Dumnezeu ca datornic al totului, și de aici să 'și făurească cuvântul demn de crezut chiar și pentru cei mai tâmpi.

„Indrăznind drept aceia pururea, și știind“ (Vers. 6). Expresiunea „îndrăznind“ este zisă față cu prigonirile, cu uneltirile, și cu necazurile pe care le îndurau într'una, ca și cum pare că li-ar fi zis: «te alungă pe tine cinevà, te prigonește, te răpune? — tu nu cădeà, căci pentru tine totul se face; nu te teme, ci îndrăznește. Că ceia ce te face ca să oftezi și să fii trist, că adecă slujăști stricăciunei, aceasta o răpune, sau mai bine zis o ridică din mijloc, și iute te scapă de această robie». Pentru care și zice: „îndrăznind drept aceia pururea“, nu în liniște, ci în scârbe și năcazuri. „Și știind că petrecând în trup. suntem depărtați dela Domnul. Că prin credință umblăm, iară nu prin vedere. Nădăjduim și bine voim mai bine să fim depărtați de trup, și să petrecem cu Domnul“ (Vers. 7. 8). Ceia ce este mai mare și mai important decât toate, a pus-o tocmai la urmă; căci a luà nestricăciunea cea împreună cu Christos, este cel mai mare bun.

Ceia ce el spune aici, aceasta însamnă: «Cel ce vă războeşte şi vă răpune, nu stinge vieaţa voastră. Nu te spăriea, ci îndrăzneşte, de şi eşti obosit cu totul. Căci nu numai că te scapă de stricăciune şi de greutate, ci încă că te şi trimite iute cătră Domnul». „Ştiind că petrecând în trup, suntem depărtaţi dela Domnul. Nădăjduim şi bine-voim mai bine să fim depărtaţi de trup, şi să petrecem cu Domnul“. Ai văzut, cum ascunzând cele triste, adecă numirea morţii şi a sfârşitului, în locul lor a pus pe cele mai mult dorite, numindu-le călătorie cătră Domnul, şi cele ce se par plăcute — cele a le vieţei — lăsându-le la o parte, le-a numit dela cele triste, spunând că vieaţa aceasta de aici este depărtare dela Domnul? Acestea le-a spus, pentru ca nimeni nici să se creadă mulţămit şi fericit cu cele prezente, ci încă să se şi îngreueze, şi nici urmând a se sfârşi, să se împuţineze, ci încă să se şi bucure, ca unul ce merge spre mai mari bunuri. Apoi, ca nu cumvà să zică cinevà, auzind că ne înstrăinăm dela Domnul, «dară de ce zici acestea? căci suntem oare depărtaţi dela dânsul, fiind aici pe pământ»? — iată că el din capul locului a îndreptat aceasta, zicând: „că prin credinţă umblăm, iară nu prin vedere“. Adecă, îl ştim, îl cunoaştem noi pre dânsul şi aici, însă nu atât de lămurit. Ceia ce spune şi aiurea, zicând: „ca prin oglindă, în găcitură (enigmă)“. „Nădăjduim şi bine-voim“. Vai! Unde a dus el vorba! La dorinţa de moarte, arătând ca plăcut ceia ce este greu şi de nesuferit, şi ca displăcut şi de nesuferit ceia ce este plăcut. Căci expresiunea „bine-voim“ însamnă „dorim“. Şi ce dorim? „Să fim depărtaţi de trup, şi să petrecem cu Domnul“ zice.

Aceasta o face apostolul pururea, ceia ce am arătat şi mai 'nainte, întorcând vorba celor ce 'l contrariau la cele opuse. „Pentru aceia ne şi nevoim, zice, ca ori petrecând, ori depărtaţi fiind, să fim plăcuţi lui“. (Vers. 9). «Ceia ce se cere, aceasta este, zice; chiar acolo de am fi, sau chiar şi aici, noi să trăim după voinţa lui; aceasta este principalul. Aşà că de aici dejà tu ai împărăţiea cerurilor fără cercare». Apoi ca nu cumvà ajungând într'o astfeliu de dorinţă, să se împuţineze

iarăşi faţă de intârzierea ducerei, el de aici dejà li dă capitalul tuturor bunurilor. Şi care este acel capital? Acela de a fi plăcuţi lui Dumnezeu. Nici a plecà de aici cum s'ar intâmplà nu este cevà bun, ci a fi lăudat, a fi aprobat, prin care şi devine bună aceà plecare; şi nici de a remànea aici cum s'ar brodì, este cevà greoiu, ci numai a se împotrivi cinevà voinţei lui Dumnezeu. Aşà dară să nu 'ţi închipui că este deajuns numai călătoriea din acest trup, fiindcă pretutindeni este nevoie de fapta bună. Dupre cum atunci când a spus de înviere, nu ne-a lăsat numai de a nădăjduì în eà, ci a spus: „Dacă şi după ce ne vom îmbrăcà, nu ne vom aflà goli“, tot aşà şi acum arătànd aceà călătorie, ca nu cumvà să'ţi închipui că aceasta iţi este deajuns pentru màntuire, a adaos că trebuie de a fi plăcuţi lui Dumnezeu.

Apoi, fiindcă până acum a îndemnat pe auditori dela multe bunuri puse înainte, mai departe îi înfricoşază dela împrejurările supărăcioase pe care le raportează. Căci interesul se găseşte şi in càştigarea celor bune, precum şi in fugirea de cele răle, ceia ce este gheena şi împărăţiea ceriurilor. A fugì de osàndă, are ceà mai mare putere asupra cuivà; că dacă paguba s'ar mărginì la a nu càştigà cele bune, de sigur că cei mai mulţi ar suferi aceasta, — însă când ajunge până şi la a suferì răle, apoi atunci n'ar mai puteà răbdà. Trebuià ca pierderea împărăţiei ceriurilor să fie considerată de dânşii ca cevà de nesuferit, însă pentru neputinţa celor mulţi, aceasta se pare cu mult mai grozavă; şi fiindcă nu atàta acordarea celor bune mişcă pe auditoriul cel încăpăţinat, pe càt ameninţarea cu pedepsele, de necesitate erà ca el să sfârşască vorba aici, zicànd: „Pentru că noi toţi trebuie sà ne arătăm înaintea divanului lui Christos“ (Vers. 10). Apoi după ce a înfricoşat şi a mişcat pe auditoriu cu amintirea divanului lui Christos, iată că nici aici n'a pus înainte numai cele răle, fără cele bune, ci a amestecat cu acelea şi oarecare plăcere, zicànd: „Ca să ià fie-care dupre cum a făcut, cele ce s'au lucrat prin trup, ori bine, ori rău“.

Acestea spunànd, şi pe cei ce au avut succese, însă au fost prigoniţi, îi împuterniceşte cu speranţele, şi pre cei căzuţi îi face a fi mai cu băgare de samă prin frica

ce li-o inspiră. Tot-odată a adeverit și cuvântul despre învierea trupurilor. «Nu se poate, zice, ca cel ce a slujit și unuia și altuia, să remână afară de ori-ce resplată, ci împreună cu sufletul cele răle vor fi pedepsite, iară cele bune vor fi încununate».

Dară uniia dintre eretici zic, că alt trup va învià. Cum? spune-mi. Adecă altul a păcătuit, și altul se pedepsește? Altul a avut fapte bune, și altul se încununează? Dară atunci ce veți puteà spune lui Pavel, care zice: „Nu voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm"? Cum apoi ceia ce este stricăcios, ceia ce este muritoriu, va fi înghițit de vieață? El n'a zis doară: «Pentru ca să fie înghițit trupul cel muritoriu de trupul cel nemuritoriu», ci „pentru ca ce este muritoriu — (stricăciunea) — să se înghiță de vieață". Dară aceasta numai atunci se petrece, când va învià același trup; dacă însă îl lași pe acesta, și-ți făurești un altul, apoi atunci nu mai este înghițită stricăciunea, ci remâne aceiași. De aceia nu se petrec lucrurile așà, ci trebuie ca stricăciosul acesta, adecă trupul, să se îmbrace întru nestricăciune. Trupul este un mijloc, acum găsindu-se în aceasta, iară atunci în aceia; și pentru aceasta în cel dintâi, sau mai bine zis în forma lui cea dintâi se va înfățoșà atunci, fiindcă dealtmintrelea nestricăciunea nu-l poate slobozi din stricăciune. „Nu poate stricăciunea pre nestricăciune a moșteni" (I. Cor. 15, 50), zice, fiindcă atunci cum ar puteà fi nestricăciunea? Ci din contra, stricăciunea este înghițită de vieață, și prin urmare vieața biruește pe stricăciune, iară stricăciunea pe vieață nici-odată. Că dupre cum ceara se topește de foc, iară dânsa nici-odată nu poate stăpânì sau nimici puterea focului, tot așà și stricăciunea se topește de nestricăciune și dispare, pe când aceasta nu poate nici-odată a o stăpânì pe aceia.

[1]) Să ascultăm deci glasul lui Pavel, carele zice, că „noi toți trebuie să ne arătăm înaintea divanului lui Christos" și să descriem acel tribunal, și să ni-l închipuim că ni stă de față acum, și ni se cere respuns. Eu vă voiu spune aceasta mai pe larg, pe când

[1]) *Partea morală.* Despre înfricoșata judecată. *(Veron).*

Pavel, fiindcă vorba îi erà despre năcazuri, şi nu voià ca iarăşi să-i mai întristeze şi cu aceasta, n'a mai stăruit cu vorba, ci spunând pe scurt că „va luà fie-care dupre cum a făcut“, iute a trecut mai departe. Deci să ne închipuim, zic, că acel tribunal ni stă de faţă, şi fie-care să'şi întrebe conştiinţa lui, şi chiar să'şi închipuie pe judecătoriu că este de faţă, şi că totul se descopere şi se aduce la mijloc. Căci nu doară urmează ca noi să stăm de faţă cum s'ar întâmplà, ci că ni se vor şi descoperì faptele. Aşà dară nu vi s'a pălit obrazul de ruşine? Aşà dară nu v'aţi spăimântat? Deci, dacă acum când încă faptul nu se desfăşură înaintea noastră, ci numai ni l'am închipuit în cugetul nostru, şi încă ne prăpădim din cauza conştiinţei noastre, — apoi ce vom face atunci, când acel divan va stà de faţă, când întreaga lume va fi prezentă, când vor stà acolo îngeri şi arhangheli, când celelalte stăpânii şi puteri, când vor fi răpirile acelea în nouri, când drumul tuturor va fi încărcat de groază şi cutremur? Ce vom face, când vor sunà trâmbiţele cele ne'ntrerupte, acele voci nesfârşite? Că chiar dacă n'ar fi gheena, totuşi a fi lepădat dela aceà strălucire, şi a se depărtà necinstit, câtă osândă nu este? Că dacă chiar acum, trecând Impăratul şi cei împreună cu dânsul, şi fie-care ştiindu'şi lipsa lui, noi nu atâta simţim plăcere din privirea pompei, pe câtă neplăcere dacă nu ne împărtăşim cu nimic din pompa ce se desfăşură primprejurul lui; — apoi ce va fi atunci? Sau poate crezi că e mică pedeapsa de a nu face parte în rândurile acelui chor, de a nu se învrednicì de slava aceà negrăită, de a fi aruncat departe de frumuseţa aceia şi de bunurile acelea nepovestite? Când apoi şi întunerec va fi, şi scrâşnirea dinţilor, şi legături nedezlegate, şi viermile cele neadormit, şi foc nestins, şi scârbă şi amărăciune, şi limbi fripte din cauza acelui foc, precum de pildă a acelui bogat din evanghelie; când ne vom bocì şi nimeni nu ne va auzì, când vom suspinà şi vom răcni din cauza ranelor, şi nimeni nu ne va aveà în băgare de samă, şi preste tot locul vedem că nimeni nu este care să ne mângâe; — apoi cum vom considerà pe cei ce se găsesc astfeliu? Dară ce ar puteà fi mai ticălos ca acele suflete? Ce ar puteà fi mai de jălit?

Că dacă, intrând într'o temniţă şi văzând pe uniia nespălaţi, pe alţii legaţi şi topiţi de foame, pe uniia în-

chişi la întunerec, ne cutremurăm şi ni se împuţinează inima de frică, şi apoi facem toate chipurile de a nu cădeà şi noi acolo; dară când vom fi traşi şi băgaţi în temniţele gheenii, in acele locuri de munci, ce vom deveni oare? Căci legăturile acelea nu sunt de fer, ci de foc care nu se stinge nici-odată. Şi nici cei ce vor fi atunci de faţă, nu vor fi egali in cinste cu noi, — pe cari trebuià de a-i îmblânzi de multe-ori — ci îngeri, la cari nu ni-ar fi slobod nici măcar de a ne uità, fiind grozav de infuricaţi pentru cele cu care noi am batjocorit pre stăpânul. Acolo nu este ca aici, unde vedem pe unii punând vorbe de rugăminte, pe alţii dând bani, pe alţii altele şi astfeliu procurând o mângâere oare-care celor condamnaţi; — ci toate vor fi acolo neertate, căci chiar Noe de ar fi, sau Iob, sau Daniil, şi n'ar îndrăznì de a spune cevà văzând pedepsiţi pe ai lor. Fiindcă chiar simpatia ceà dela natură, atunci va fi cu totul nimicită, de vreme ce se va întâmplà de a vedeà oameni buni şi drepţi ca părinţi ai unor copii stricaţi şi răi, precum şi pre nişte copii buni ca fii ai unor părinţi răi şi stricaţi. Aşà că plăcerea şi mulţămirea sufletească va fi curată atunci, şi cei ce se vor bucurà de bunurile cele nepieritoare, nu vor fi întru nimic mişcaţi prin simpatie, ba încă zic că această simpatie va fi cu totul stinsă, şi împreună cu stăpânul vor fi şi dânşii îngreţoşaţi şi scandalizaţi de faptele celor mai deaproape ai lor. Că dacă nişte oameni cum s'ar întâmplà şi încă dispreţuiesc pe copiii lor când îi văd răi, şi chiar se leapădă de înrudirea cu dânşii, apoi cu atàt mai mult drepţii atunci.

Prin urmare nimeni să nu nădăjduiască cele bune, dacă n'a făcut cevà bine, chiar de ar aveà mii de strămoşi drepţi şi buni. „Ca să ià fie-care dupre cum a făcut, zice, ori bine, ori rău“. Aici mi se pare că face aluziune şi la cei ce curvesc — îngrădindu-i cu frica de acolo, — şi nu numai pe aceia îi înfricoşază, ci şi pe toţi cei ce păcătuiesc.

Să ascultăm, deci, şi noi. Chiar de ai aveà o poftă càt de arzătoare, împotriveşte-te acelei pofte, şi de 'ndată vei reuşì a o stinge. Chiar de ai voì să grăieşti cevà uricios, tu gândeşte-te la scrâşnirea dinţilor de atunci, şi frica aceia îţi va fi ca un frâu. Sau de ai voì să răpeşti avutul altuia, tu ascultă pe judecătoriul

care poronceşte şi zice: „legaţi-i mânile şi picioarele sale, şi aruncaţi-l pre dânsul întru întunerecul cel mai dinafară“ (Math. 12, 13),—şi atunci vei aruncà dela tine şi această poftă. Sau de te îmbeţi şi te găseşti veşnic în stare de beţie, tu ascultă pe bogatul din evanghelie zicànd: „Trimite pe Lazăr să-şi întingă vârful degetului său în apă, şi să-mi răcorească limba mea“ (Luca 16, 24), — şi atunci vei fugi de patimă. Iară de cumvà îţi place a te dezmierdà în desfătări, tu gàndeşte-te bine la groaza şi neliniştea de acolo, şi nici prin minte nu-ţi va mai venì asemenea poftă. Sau de cumvà eşti poate aspru şi crud, adă-ţi aminte de acele fecioare, ale căror candele stingàndu-se, au fost scoase afară din cămara cea de nuntă, şi atunci iute vei devenì filantrop. Dară poate că eşti leneş şi trândav? Apoi atunci gàndeşte-te la cel ce a ascuns talantul, şi vei devenì mai iute decàt focul. Poate că te roade pofta de avutul aproapelui? Ei, apoi gàndeşte-te la viermile cel neadormit, şi cu uşurinţă vei îndepărtà dela tine această boală, şi toate cele bune le vei face. Că doară nu ni s'a poroncit nimic greu şi nici cu neputinţă de a îndeplinì. Deci, cum de ni se par nouĕ grele cele poroncite? De sigur că din cauza trândăviei noastre. Dupre cum când suntem treji, până şi cele ce ni se par de nesuferit vor fi pentru noi uşoare şi cu înlesnire, tot aşà şi când suntem în trândăvie, chiar şi cele mai uşoare ni se vor părea grele şi de nesuferit.

Toate acestea, deci, cugetàndu-le, să nu ne gàndim la cei ce se dezmeardă în desfătări, ci la sfârşitul lor: aici adecă îngrăşarea sau buhăeala trupului şi băligariu deajuns, iară acolo viermile neadormit şi focul cel veşnic. Nu te gândi, zic, la cei ce răpesc avutul altuia, ci la sfârşitul lor: aici adecă frică şi teamă, iară acolo legăturile cele nedezlegate. Nu te gàndì la cei ce iubesc slava deşartă, ci la ceia ce se naşte de aici: aici adecă sclăvie şi prefăcătorii uricioase, iară acolo pagubă de nesuferit, şi ardere veşnică. Daca, deci, vom vorbì între noi de acestea, dacă le vom şopti într'una poftelor noastre celor rele, iute vom scoate din noi dragostea de cele prezente, în acelaşi timp vom şi aprinde în noi dorul de cele viitoare. Deci, să aprindem în noi

acel dor, şi să-l aţiţăm într'una. Că dacă numai gândirea la acele bunuri, — de şi dealtfeliu este cam întunecată, — şi încă ni procură plăcere nespusă, apoi gândeşte-te ce feliu de mulţămire ni va procurà realizarea acelor bunuri. Fericiţi vor fi, şi de trei-ori fericiţi toţi acei ce se vor bucurà de acele bunuri, dupre cum şi cei ce vor luà cele contrare vor fi de jălit, ba încă de trei-ori vrednici de jălit.

Deci, iubiţilor, ca nu cumvà să devenim ca aceşti din urmă, ci ca cei dintâi, să preferăm fapta bună, căci numai aşà ne vom bucurà şi de bunurile cele viitoare. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, prin care şi cu care se cade slava, stăpânirea şi cinstea Tatălui şi Sfîntului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XI

„Ştiind dară frica Domnului, pre oameni aducem la adevăr, iară lui Dumnezeu arătaţi suntem; şi nădăjduim că şi întru ştiinţele (conştiinţele) voastre suntem arătaţi" (Cap. 5, 11).

«Acestea, deci, ştiindu-le, zice, adecă divanul acela înfricoşat, toate le facem, încàt să nu dăm vouĕ pricină, nici de vr'o piedecă oare-care, nici de vr'o bănueală oare-care mincinoasă contra noastră, pentru niscarevà fapte răle». Ai văzut exactitate a vieţei, şi rîvna unui suflet ce se îngrijaşte? «Că nu numai când am face cevà rău, zice, am fi învinovăţiţi, ci chiar de n'am face, însă am fi bănuiţi că facem, şi noi fiind stăpâni de a respinge bănuiala, dispreţuim totuşi ori-ce desvinovăţire, apoi vom aveà respundere».

„Că nu ne lăudam iarăşi pre noi înaintea voastră, ci prilej dăm vouĕ de laudă pentru noi" (Vers. 12). Priveşte, cum el într'una îndreaptă bănuiala ce li s'ar fi părut lor, că se laudă pre sine. Că nimic

nu supără urechia auditorilor, ca a spune cinevà de dànsul lucruri mari și minunate. Deci, fiindcă s'a văzut silit de a venì cu vorba la această chestiune, iarăși o îndreaptă, zicànd «că aceasta pentru voi o facem, și nu pentru noi, ca astfeliu voi să vă màndriți, și nici de cum noi». Și nici acestea nu le-a spus el în bobote, ci pentru apostolii cei mincinoși; pentru care a și adaos: „ca să aveți (prilej) spre cei ce se laudă în față, iară nu în inimă“. Ai văzut cum i-a depărtat dela aceia, și i-a atras cătră dànsul, dovedind că chiar acești Corintheni doreau de a avea oare-care ocazie, prin care să poată grăi pentru dànșii, și să-i desvinovățască de cele pentru care îi învinovățau? «Nu doară pentru ca noi să ne lăudăm, zice, grăim vouă acestea, ci pentru ca voi să grăiți în libertate pentru noi» — ceia ce mărturisește marea lui dragoste pentru dànșii — «și nu pentru ca voi să vă màndriți cum s'ar întâmplà, ci pentru ca să nu vă rătăciți». Aceasta însă n'o spune pe față, ci în alt mod, și cu mult mai blànd își mànuiește vorba, fără însă să atace pe aceia, zicànd: „ca să aveți prilej de a vă mândri spre cei ce se laudă în față“. Și nici chiar aceasta nu poruncește a o face cum s'ar brodì, nefiind nici o pricină, ci atunci cànd aceia se vor trufi, căci apostolul pretutindeni caută timpul priincios. O face aceasta nu cu scopul de a se arătà pre dânsul strălucit, ci pentru ca pe aceia să-i facă de a contenì cu purtarea lor cea fără rànduială și spre vătămarea ucenicilor.

Dară ce va să zică: „în față“? Adecă in lucrurile cele văzute, în cele făcute pentru ochii lumei. Căci de acest feliu erau apostolii cei mincinoși, cari pe toate le făceau din slavă deșartă, iar înăuntru erau goli cu desăvârșire; cari aveau evlavie numai în față, păràndu-se cinsiți, iară în faptele cele bune fiind în totul pustii.

„Că ori de ne răpim cu mintea, lui Dumnezeu (pentru Dumnezeu o facem), ori de suntem întregi la minte, vouă (pentru voi o facem“ Vers. 13). «Chiar dacă vom grăi vouă cevà mare — ceia ce el numește extaz, sau răpire cu mintea, ceia ce și aiurea o numește afrosini sau necuminţenie, — aceasta o facem pentru Dumnezeu, ca nu cumvà voi crezându-ne proști să ne dispreţuiți, și să vă pierdeți, și chiar de

v'am spune cevà cumpătat şi umilit, pentru voi o facem, ca să vă învăţaţi a fi smeriţi». Sau că spune şi aceia, «că dacă cinevà ne crede pre noi ieşiţi din minţi, noi cerem plata dela Dumnezeu, pentru care şi suntem bănuiţi de aşà cevà, iară de ne crede întregi la minte, apoi atunci bucure-se şi el de înţelepciunea noastră». Sau şi altmintrelea: «Zice cinevà că suntem smintiţi? Pentru Dumnezeu suntem aşà». Pentru care şi adaogă:

„Că dragostea lui Christos ne ţine pre noi, socotind (judecând) aceasta" (Vers. 14),—căci «nu numai frica de cele viitoare, zice, dară şi cele dejà petrecute nu ne lasă de a fi trândavi, sau de a dormità, ci ne aţâţă şi ne împinge spre ostenelele cele pentru voi». Şi care sunt oare cele dejà petrecute? „Că de a murit unul pentru toţi", zice, iată dară că toţi au murit". Prin urmare s'au petrecut acestea fiind cu toţi pierduţi. «Dacă n'ar fi murit cu toţii, n'ar fi murit nici el pentru toţi. Că aici sunt cauzele mântuirei noastre, şi nici decât acolo». De aceia şi zice: „Că dragostea lui Christos[1]) ne ţine pre noi", şi nu ne lasă de a ne linişti. Căci este ceà mai de pe urmă ticăloşie, şi mai grozavă decât înseşi gheena, ca după ce dânsul ni-a arătat atâta dragoste, să se găsească uniia cari n'au produs nimic, chiar după o astfeliu de îngrijire din parte-i. Că mare este exageraţia dragostei lui, adecă că a şi murit pentru lumea întreagă, şi că găsindu-se în asemenea stare nenorocită această lume, el a primit de a muri».

„Ca cei ce viează să nu mai vieze loru 'şi, ci celui ce a murit pentru ei, şi a învieat" (Vers. 15). «Deci, dacă noi nu trebuie a vieţuì pentru noi, nu vă tulburaţi, zice, şi nici nu vă neliniştiţi când vin asupra voastră primejdii şi supărări». Dară apoi el pune înainte şi un raţionament neîndoelnic, prin care arată că lucrul acesta este din datorie. «Că dacă noi trăim, pentru dânsul murind, zice, apoi lui îi datorăm că trăim; pentru dânsul viem». Şi se pare că ceia ce el spune, este una şi aceiaşi; dară dacă cinevà ar examinà cu scumpătate, ar găsì două idei aici: că pentru dânsul viem,

---

[1]) *Notă.* In ediţiunea Sf. Chrisostom se zice *„că dragostea lui Dumnezeu ne ţine pre noi".*

şi pe dealtă parte, că el a murit pentru noi, dintre care este deajuns chiar numai una din ele, de a ne face răspunzători; dară când sunt încă amândouë, poţi pricepe cât de mare este datoria. Dară mai bine zis, sunt chiar trei: adecă că şi pârga sau începătura pentru tine a înviat, şi la ceriurî s'a înălţat, pentru care a şi adaos: „celui ce a murit pentru noi, şi a înviat".

„Pentru care noi de acum pre nimeni nu ştim dupre trup" (Vers. 16). Că dacă toţi au murit, şi toţi au înviat, — şi au murit astfeliu, în cât că îi osândise tirania păcatului, şi au înviat prin baea renaşterei şi reînoirei Duhului Sfînt — cu drept cuvânt zice că „pre nimeni nu ştim dupre trup". Căci ce este dacă şi sunt în trup? Dară vieaţa aceia trupească a pierit, s'a nimicit, şi ne-am născut de sus din Duhul, sau prin Duhul, şi deci ştim o altă viaţă, şi o altă stare, adecă pe aceà din ceriuri. Şi iară'şi arată pe Christos căpetenie chiar a trupului, pentru care a şi adaos: „iară de am şi ştiut pe Christos dupre trup, dară acum[1]) nu-l mai ştim". Deci, ce? spune-mi; a lepădat el oare trupul, şi acum nu mai este împreună cu trupul? Să nu fie una ca aceasta! căci şi acum este în trup. „Că acest Iisus, zice, care s'a înălţat dela voi la ceriuri, aşà va venì" (Fapt. 1, 11), „Aşà". Adecă cum? In trup, împreună cu trupul. Deci cum de spune: „iară de am şi ştiut pe Christos dupre trup, dară acum nu'l mai ştim"? Expresiunea «a fi în trup» aplicată la noi oamenii, însamnă a fi în păcate, iară «a nu fi in trup» va să zică a nu fi în păcate; pe când aplicată asupra lu Christos, însamnă a fi întru patimile dela natură, precum; a fi în sete, a fi in foame, in osteneală, in dormire. „Că păcat n'a făcut, zice, nici vicleşug nu s'a aflat în gura lui" (1. Petru, 2, 22). Pentru care şiziceà: „Cine din voi mă vădeşte pre mine pentru păcat"? Şi iarăşi: „Vine stăpânitoriul lumei aceş-

---

[1]) *Notă.* In ediţiunea noastră de Buzău s'au strecurat aici o greşală, căci se zice: „*dară de acum nu-l mai ştim*", pe când originalul este: „*dară acum nu-l mai ştim*". In cursul explicaţiei Sf. Crisostom se poate vedeà aceasta.

tiia, şi întru mine nu are nimic“ (Ioan 8, 46. 14, 30). A nu fi însă Christos în trup, însamnă a se scăpà până şi de necesităţile cele dela natură, iară nici de cum a nu fi în trup. Căci cu acest trup va venì să judece lumea, avându-l întreg şi nepătimitoriu. Spre care şi noi vom păşì, devenindu-ne trupurile noastre la feliu cu trupul slavei lui.

„Deci dară, ori-care s'a făcut întru Christos, făptură nouă este“ (Vers. 17). Fiindcă până acum i-a îndemnat la fapta bună dela dragostea lui Dumnezeu către noi, la urmă îi îndeamnă chiar dela înseşi faptele petrecute. De aceia a şi adaos: „Deci dară ori-care s'a făcut întru Christos, făptură nouă este“. Dacă cinevà a crezut întru el, zice, a venit într'o altă creaţiune, căci de sus s'a născut, prin Duhul. Aşà că şi pentru aceasta, zice, datorăm de a vieà întru dânsul, nu numai că nu mai suntem ai noştri, şi nu numai că el a murit pentru noi, nu numai că a înviat pârga sau începătura noastră, ci pentru că am venit şi într'o altă viaţă. Priveşte câte cuvinte de îndreptare spre a vieţuì bine ni-a pus înainte. De aceia şi vindecarea, sau îndreptarea răului el a însemnat-o cu un nume ordinar, ca astfeliu să arate marea schimbare şi prefacere. După aceia complectând mai departe cele spuse, şi arătând cum sunt făptură nouă, zice: „cele vechi au trecut, iară toate s'au făcut nouă“. Care cele vechi? Adecă păcatele, zice, necucerniciile, sau în fine şi toate cele Iudaice; sau mai bine zis, şi acestea şi acelea. „Iată toate s'au făcut nouă“.

„Iară toate dela Dumnezeu“ (Vers. 18). Aşà dară nimic nu este dela noi, căci şi iertarea păcatelor, şi înfierea, şi slava aceà negrăită, dela dânsul ni se dă. Ne îndeamnă pre noi, aşà dară, nu numai dela cele viitoare, ci şi dela cele prezente. Căci gândeşte-te: a zis, că vom învieà, că vom trece în nestricăciune, şi că vom aveà acolo locuinţă veşnică; — dară fiindcă cele prezente au mai mare putere de îndemn decât cele viitoare, pentru cei ce nu cred în aceste adevăruri, dupre cum trebuie a crede, apoi el li arată câte au primit dejà, şi cine erau mai 'nainte. Deci, ce feliu erau când au primit aceste bunuri? Morţi cu toţii, dupre cum şi zice: „Că

toţi au murit" şi că „pentru toţi a murit", aşà că pe toţi îi iubeà deopotrivă, de şi erau învechiţi şi îmbătrâniţi în răle. Dară iată şi suflet nou — căci s'a curăţit — şi trup nou, şi adorarea sau închinarea lui Dumnezeu nouă, şi făgăduinţele nouă, şi aşezământ (testament) nou, şi vieaţă, şi masă, şi îmbrăcăminte, şi în scurt totul nou. Căci în locul Ierusalimului de jos, am luat metropola ceà de sus, şi în locul templului celui văzut şi simţit, vedem templu duhovnicesc; în loc de lespezi de piatră, vedem lespezi scrise în inimile noastre; în loc de tăierea împrejur botezul, în loc de mană trupul stăpânului; în loc de apă din piatră sânge din coastă, în loc de toeagul lui Moisì sau Aaron crucea, în locul făgăduinţei vechi împărăţiea ceriurilor; în loc de mii de preoţi un singur arhiereu, în loc de miel necuvântătoriu, miel duhovnicesc. Acestea şi de acestea judecându-le Pavel, ziceà: „toate s'au făcut nouă". Dară toate acestea dela Dumnezeu sunt, prin Christos şi prin charul său. Pentru care a şi adăogat: „care ne-a împăcat pre noi lui—şi prin Christos, şi ne-a dat nouĕ slujba împăcărei". Că dela dânsul avem toate bunurile. Cel ce ne-a făcut pre noi prieteni, acela este pricina şi a celorlalte, pe care Dumnezeu le-a dat prietenilor sei. Că nu lăsându-ne duşmani ni-a resplătit astfeliu, ci făcându-ne prietenii săi. Când eu zic că Christos este pricina împăcărei noastre cu Dumnezeu, numesc în acelaşi timp şi pe Tatăl; precum şi când zic că Tatăl a dat, numesc în acelaşi timp şi pre Fiul. „Că toate printrânsul s'au făcut" (Ioan 1, 3) zice, aşà că el este pricina şi a acestor bunuri. Căci nu noi am alergat la dânsul, ci el ne-a chemat pre noi. Cum ne-a chemat? Prin jertfirea lui Christos. „Şi ne-a dat nouĕ slujba împăcărei". Aici iarăşi arată demnitatea apostolilor, învederând ce feliu de lucru mare li s'a încredinţat, şi măreţiea dragostei lui Dumnezeu în acelaşi timp. Căci, nu doară fiindcă dânşii n'au ascultat de solul ce a venit, s'ar fi mânieat şi i-ar fi lăsat la voea întâmplărei, ci încă stăruieşte rugându-i, şi printrânsul şi prin alţii. Deci, cine nu s'ar minunà după dreptate de o astfeliu de îngrijire părintească? A fost sacrificat Fiul venind tocmai spre împăcare, el unul născut, şi nici aşà Tatăl nu i-a îndepărtat pe cei ce l-au ucis, nici n'a

zis: «am trimis pre Fiul meu în solie, iară dânşii nu numai că n'au voit să asculte, ci încă l-au răstignit şi l-au ucis; prin urmare este drept de a-i lăsà la voea întâmplărei» — ci cu totul din contra, căci dacă dânsul s'a dus, apoi iată că lucrul său ni l-a încredinţat nouĕ. „Şi a dat nouĕ, zice, slujba împăcărei“.

„Pentru că Dumnezeu erà întru Christos împăcând lumea lui-şi, nesocotind lor păcatele lor“ (Vers. 19). Ai văzut dragoste, care covârşaşte orice minte, orice judecată? Căci cine erà cel batjocorit? El. Cine apoi a venit mai întâi la împăcare? El. «Dară, zici tu, a trimis pre Fiul, şi n'a venit el». Pe Fiul a trimis, de sigur, dară nu numai Fiul rugà, ci împreună cu dânsul şi printrânsul şi însuşi Tatăl. Pentru care şi ziceà că Dumnezeu erà întru Christos împăcând lui-şi lumea, adecă prin Christos. Fiindcă a fost zis: „care ni-a dat nouĕ slujba împăcărei“, apoi îndreptează vorba, zicând: «Să nu credeţi că noi suntem stăpâni ai faptului acestuia; noi suntem slujitori, iară cel ce lucrează totul este Dumnezeu, cel ce a împăcat lumea cu sine, prin unul născut Fiul său». Şi cum i-a împăcat cu sine? Aceasta este minunea cea mare, că nu numai a devenit prietenul lor, ci încă că a devenit prieten în aşà mod. Cum adecă? Lăsându-li lor păcatele, adecă iertându-li, căci altfeliu nu erà cu putinţă. Pentru care a şi adaos: „Nesocotind lor păcatele“.

Că dacă ar fi voit să ceară socoteală de păcate, toţi am fi pierit. Dară cu toate acestea atât de mari fiind păcatele lor, nu numai că n'a căutat să-i pedepsească, ci încă să-i şi împace cu dânsul; nu numai că li-a iertat păcatele, dară încă nici le-a mai socotit. Tot aşà trebuie şi noi a iertà duşmanilor, ca astfeliu să ne învrednicim şi noi aceliaşi iertări.

„Şi punând întru noi cuvântul împăcărei“. «Căci nici noi n'am venit, zice, ca să vă aducem cevà greu, ci ca să vă facem pre toţi prieteni cu Dumnezeu. «Fiindcă pe mine nu m'au ascultat, zice, apoi stăruiţi voi, rugându-i, până ce-i veţi înduplecà». Pentru care a şi adaos: „Drept aceia în locul lui Christos vă rugăm, ca cum Dumnezeu s'ar rugà prin noi. Rugămu-vă în locul lui Christos: împăcaţi-vă

cu Dumnezeu". Ai văzut cum a ridicat faptul, introducând pe Christos ca făcând această rugăminte? Și încă mai mult, căci nu numai pe Christos l-a introdus, ci și pe Tatăl. Ceia ce el spune aici aceasta însamnă: «a trimis Tatăl pre Fiiul ca să îndemne, să roage, și să mijlocească pentru natura oamenilor în locul său. Dară după ce acela a fost jărtfit și s'a înălțat la ceriuri, noi am primit soliea în locul său; și în locul său, cum și în locul Tatălui vă rugăm pre voi. Atâta cinstește neamul omenesc, în cât și pe Fiul l-a dat, știind că va fi jărtfit, și ne-a făcut și pre noi apostoli pentru voi». Așà că după dreptate zicea apostolul aiurea: „toate pentru voi" (Cap. 4, 15).

„Rugămu-vă în locul lui Christos", adecă pentru Christos, căci noi am luat lucrul în locul lui. Iară dacă ți se pare că acest lucru este mare, apoi ascultă și cele ce urmează, prin care se arată că nu numai în locul lui Christos, ci noi facem aceasta și în locul Tatălui». Pentru care a și adăogat: „ca cum Dumnezeu s'ar rugà prin noi". «Nu numai prin Fiul se roagă, ci și prin noi care am luat soliea în locul lui. Să nu credeți, zice, că noi vă rugăm ca din partea noastră, ci însuși Christos vă roagă, însuși Tatăl lui Christos prin noi». Și ce ar puteà fi deopotrivă cu măreției faptului? A fost batjocorit, mii de bunătăți făcându-li, și așà batjocorit nu numai că nu a căutat răzbunare, ci încă și pre Fiul său l-a dat, ca printrânsul să ne împăcăm. Dară cei ce l-au primit nu numai că nu s'au împăcat, ci încă l-au și ucis. Iarăși a trimis pe alți soli ca să se roage, și aceștiia fiind trimiși, el singur este care cere și să roagă. Și ce anume cere? „Împăcați-vă cu Dumnezeu". Și n'a zis: «împacați pre Dumnezeu cu voi», căci nu el este care dușmănește, ci voi, fiindcă Dumnezeu nici odinioară nu dușmănește. Și apărându-l ca un sol trimis, zice:

„Pentru că pre cel ce n'a cunoscut păcat, pentru noi păcat l-a făcut" (Vers. 21). «Nu spun cele mai dinainte, că de pildă ați batjocorit, că cu nimic nu v'a nedreptățit, că v'a făcut bine, că n'a căutat răzbunare, că el cel dintâi vă roagă, de și el cel întâi a fost batjocorit; nimic din acestea să nu le mai avem

în vedere acum. Dară oare n'ar fi drept de a vă împăcà cu dânsul, cel puţin pentru cele ce a făcut cu voi acum? Şi ce a făcut? „Pentru că pre cel ce n'a cunoscut păcat, pentru noi păcat l-a făcut". Că dacă nimic alta n'ar fi mai făcut, decât numai aceasta, apoi poţi pricepe cât de mare este faptul de a da pe Fiul său pentru noi, cari l-am batjocorit. Acum însă a făcut lucruri mari, şi împreună cu acestea, pe cel ce cu nimic n'a nedreptăţit». Insă n'a spus chiar aşà, ci ceia ce este cu mult mai mare şi mai important, aceasta a pus-o înainte. Şi care este? „Pre cel ce n'a cunoscut păcat" zice; pre cel ce este însuşi dreptatea „păcat l-a făcut", adecă l-a lăsat a fi pedepsit ca un păcătos, şi a murì ca un blăstămat. „Blăstămat, zice, este cel spânzurat pre lemn" (Galat. 3, 13). Că a murì astfeliu, este cu mult mai mare şi mai important ca a murì în mod regulat, ceia ce şi aiurea dând a înţelege zicea: „Ascultătoriu făcându-se până la moarte, iară moartea de cruce" (Filipp. 2, 8). Căci faptul acesta nu erà în sine numai osândă şi pedeapsă, ci şi necinste. Şi acum gândeşte-te singur câte ţi-a acordat. Mare lucru este de sigur, ca şi păcătos fiind să moară pentru ori-cine; dară când încă este şi drept cel ce pătimeşte aceasta, şi moare pentru păcătoşi, şi nu numai că moare, ci încă ca şi un blăstămat, şi nu numai ca blăstămat, ci încă şi dăruindu-ni nouě prin aceasta mari bunuri, pe care nici odată nu le-am aşteptat,—„ca să ne facem dreptatea lui Dumnezeu întru dânsul" zice,—apoi ce cuvânt şi ce minte ar puteà să reprezinte acestea? «Că pre cel drept, zice, l-a făcut păcătos, ca pre cei păcătoşi să-i facă drepţi». Sau mai bine zis, nici numai aceasta n'a spus, ci ceia ce erà cu mult mai mare şi mai principal, căci n'a pus numai starea lucrului, ci înseşi calitatea. Căci n'a zis: «l-a făcut păcătos», ci l-a făcut păcat, şi nu numai pe cel ce n'a păcătuit, ci chiar pe cel ce n'a cunoscut păcatul, ca şi noi să ne facem nu numai dreptate, ci dreptatea lui Dumnezeu. Că a lui Dumnezeu este aceasta, când nu din fapte, când nici o pată nu se va găsì pe ea, ci din char ne îndreptăţim, unde dispare tot păcatul. Aceasta nu lasă pe om de a

se îngâmfă, ca tot ce i s'a fost hărăzit fiind dela Dumnezeu, în acelaşi timp îl şi pune în cunoştinţă de măreţia dătătoriului. Dreptatea cea dinainte eră din lege şi din faptele legei, pe când aceasta este dreptatea lui Dumnezeu.

[1]) Acestea, deci, cugetându-le, să ne temem de cuvintele acestea mai mult decât de gheena; să ne sfiim de acestea şi să ne temem mai mult decât de împărăţia lui Dumnezeu, şi să nu credem că este lucru grozav de a fi pedepsiţi, ci de a păcătuì. Că dacă nu ne-ar pedepsì el pre noi, de sigur că noi ar trebuì să cerem pedepsirea, ca unii ce ne-am făcut atàt de nerecunoscători faţă de binefăcătoriul nostru. Dacă acum cinevà având o femee după care este îndrăgostit, şi încă de multe-ori s'a ucis şi pe dânsul, fiindcă nu s'a învrednicit de dragostea ei; iară dacă poate s'a învrednicit, însă i-a greşit cu cevà, el nu se mai crede vrednic de a trăì; — apoi oare când noi batjocorim în aşà feliu pe bunul şi filantropul Dumnezeu, nu este drept de a ne afundà singuri în focul gheenii? Să mai spun încă şi cevà paradox şi minunat, şi poate multora de n crezut? Mai mare va fi mângàerea celui pedepsit după ce a întăràtat atàt de mult pre iubitoriul de oameni Dumnezeu, dacă are minte, şi va iubì pre stăpân, dupre cum trebuie a-l iubì, mai mult chiar decât cel ce nu va fi pedepsit. Şi aceasta o putem vedeà şi din obişnuinţă comună. Că cel ce a nedreptăţit pe cel iubit de el, atunci numai este liniştit, când se învinovăţeşte pre dânsul, şi ar pătimì ceva rău. Dupre cum şi Davidziceà: „Eu păstoriul am păcătuit, şi eu păstoriul am făcut rău; iară aceştiia turma, ce au făcut? Facă-se mâna ta întru mine, şi întru casa tatălui meu" (II. Imp. 24, 17). Şi când a pierdut pre Abesalom, cereà lui—şi cea mai de pe urmă osândă, de şi nu erà el cel ce nedreptăţi-se, ci cel nedreptăţit; — dară fiindcă foarte mult iubeà pre cel pierdut, şi-a prelungit singur, sau mai bine zis s'a chinuit pre sine cu durerile sufleteşti, mângàindu-se pre sine prin acestea.

---

[1]) *Partea morală.* Despre slujirea sfinţilor, şi pentru a nu descoasă cine este vrednic, ci pentru Dumnezeu a face aceasta către toţi, şi de acolo a aşteptà resplata. *(Veron).*

Deci, şi noi când greşim către cel ce nu trebuià a greşi, să ne învinovăţim singuri pre noi. Nu vedeţi pre cei ce pierd pre copiii lor adevăraţi, că deaceasta se bat cu pumnii şi 'şi zmulg părul capului, pentru că au parecă o mângâere de a se pedepsi pre dânşii pentru cei iubiţi? Deci, dacă chiar nefăcând nici un rău celor iubiţi de noi, şi încă ni aduce o mângâere faptul că pătimim rău pentru cele de care dânşii au fost scârbiţi, — dară încă când noi suntem cei ce aţiţăm şi batjocorim, oare nu cu atât mai mult ne va linişti pre noi faptul de a ne învinovăţi pre noi şi a ne pedepsi singuri? Nu mai încape nici o îndoeală. Dacă cinevà iubeşte pe Christos precum trebuie a-l iubi, ştie ceia ce eu spun acum, că chiar dacă l-ar ierta Christos, el nu va puteà răbdà de a nu fi pedepsit, — căci va suferì cea mai mare pedeapsă, întărâtându-l pre dânsul.

Şi ştiu că multora li se pare de necrezut, dară cu toate acestea este aşà, precum am spus. Dacă, deci, iubim pre Christos, dupre cum trebuie a-l iubì, noi singuri ne vom pedepsì păcătuind. Celor ce iubesc pe altul, nu este dezgustătoriu de a pătimi cevà rău, pentru că au întărâtat pre cel iubit, ci dezgustătoriu este de a întărâtà pre cel iubit. Chiar de este mânicat acesta, şi nu pedepseşte, atunci mai cu samă tortureazà aşà zicând pre cel ce iubeşte, — iară când i-ar cere răspuns de faptele lui, atunci mai mult încă va mângâea pe acesta.

Deci, iubiţilor, nu de gheena să ne temem atât de mult, pe cât de a nu dispreţuì pe Dumnezeu, căci aceasta este cu mult mai grozav decât aceia. Când el fiind întărâtat îşi întoarce faţa dela tine, apoi aceasta e mai rău decât ori-ce, e mai greoiu decât ori-ce. Şi ca să afli cât de grozav este acest fapt, gândeşte-te la ceia ce eu spun. Dacă cinevà ar vedeà pedepsit la moarte pe un om rău şi tâlhariu, iară el ar fi împărat, şi pe fiul său cel iubit şi unul născut l-ar predà spre a fi jărtfit, şi împreună cu moartea ar luà dela cel condamnat şi cauza, strămutând-o la fiul său, pentru ca astfeliu nu numai să mântuiască pre cel osândit, ci încă să-l şi izbăvească şi de numele cel rău ce-l aveà; apoi după aceasta ridicându-l la o întăetate mare, iată că după scăparea lui şi slava câştigată, acel împărat a fost batjocorit de dânsul. Apoi oare dacă acela ar aveà minte n'ar preferà să moară de o mie de ori, decât să se arate răspunzătoriu de o aşà de mare nerecunoştinţă?

Aceasta deci să o cugetăm și acum, și să oftăm cu amar pentru cele cu care am întărîtat pre binefăcătoriu, și nici să ne încurajăm, pentru că sufere cu îndelungă răbdare fiind batjocorit, ci tocmai pentru aceasta să ne întristăm mai mult. Căci și printre oameni, când cinevà fiind lovit pe obrazul drept, dă spre lovire și pe cel stâng, mai mult se rezbună pe acela, decât dacă i-ar fi dat mii de lovituri; și când fiind batjocorit, el nu numai că nu batjocorește, ci încă și binecuvintează, mai grozav l-a lovit decât dacă l-ar fi încărcat cu mii de batjocori. Deci, dacă chiar și printre noi oamenii, când sunt uniia batjocoriți și sufăr cu îndelungă răbdare, noi ne rușinăm de aceasta, apoi cu atàt mai mult fiind vorba de Dumnezeu, cei ce păcătuesc trebuie a se rușinà și a se sfii într'una, de și poate nu pătimesc nici un rău. Căci la urmă tot dânșii spre răul capului lor își îngrămădesc asupră-li pedeapsa cea nepovestită.

Acestea, zic, cugetându-le, iubiților, să ne temem mai 'nainte de toate de păcat, căci acesta este gheena, acesta este osânda, acesta este miile de răle ce le-ai spune. Și nu numai că să ne temem, ci să și fugim de păcat, și să ne îngrijim de a plăceà necontenit lui Dumnezeu, căci aceasta este împărăția cerurilor, aceasta vieața, aceasta miile de bunătăți. Astfeliu, deci, ne vom învrednicì și de împărăția cerurilor, și de bunătățile viitoare. Cărora fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfînt se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XII

„Și împreună lucrând vă și rugăm, ca nu îndeșert darul lui Dumnezeu să primiți voi. Că zice: că în vreme primită te-am ascultat, și în ziua mântuirei ți-am ajutat ție“ (Cap. 6, 1. 2).

Fiindcă a zis «Dumnezeu se roagă, şi că noi suntem mijlocitori şi ne rugăm, şi că împăcaţi-vă cu Dumnezeu», — apoi ca nu cumvà să cădem din nou, de aici ne îndeamnă, ne înfricoşază şi ne aţiţă, zicând: „vă rugăm, ca nu îndeşărt darul lui Dumnezeu să primiţi voi“. «Nu pentru că ne roagă, zice, şi a trimis mijlocitori, apoi de aceia să ne trândăvim; ci tocmai din această cauză să ne grăbim spre a plăceà lui Dumnezeu, şi să ni agonisim hrană duhovnicească», ceia ce şi mai sus ziceà: „că dragostea lui Dumnezeu ne ţine pre noi“, adecă că stringe la un loc, ne împinge, ne sileşte. Deci, ca nu cumvà şi după această îngrijire să cădem, şi să nu arătăm nimic bun, şi să cădem din atâtea bunuri, de aceia vine prin aceste cuvinte apostolul şi pare că zice: «Să nu vă închipuiţi că dacă a trimis pre cei ce se roagă de voi în locul lui Dumnezeu, apoi acestea au a fi pururea. Acestea se vor petrece până la venirea lui de a doua oară, până atunci el vă roagă, întru cât suntem aici, iară după aceasta, judecată şi pedeapsă. De aceia, zice, ne ţinem într'una de voi». El nu numai dela măreţiea bunurilor şi dela filantropie îi îndeamnă pururea, ci şi dela scurtimea timpului. Pentru care şi ziceà aiurea: „Că acum mai aproape este nouă mântuirea“ (Rom. 13, 11), şi iarăşi: „Domnul aproape este“ (Filipp 4, 3). Aici însă el face încă mai mult, căci nu numai dela scurtimea şi micimea timpului îi sfătuieşte, ci chiar şi dela timpul de faţă, care este potrivit spre mântuire. „Că iată acum este vreme bine primită, zice, iată acum este ziua mântuirei“. Deci, să nu pierdem prilejul, ci să arătăm o rîvnă vrednică de char. «Că de aceia şi noi ne grăbim, zice, ştiind şi scurtimea, cum şi prilejul de timp potrivit». Pentru care şi ziceà: „împreună lucrând vă rugăm“. «Împreună lucrând cu voi, zice; că cu voi mai ales împreuna lucrăm, decât cu Dumnezeu, pentru care, sau în locul căruia noi mijlocim. Căci el n'are nevoe de nimic, ci întreaga mântuire trece la voi». Dară dacă zice că împreună lucrăm şi cu Dumnezeu, nici aceasta nu o trece cu vederea, căci şi aiurea zice: „Că ai lui Dumnezeu împreună lucrători suntem“ (I. Corinth. 3, 9), adecă că prin aceasta se mântuiesc oamenii.

„Și vă rugăm“. Dumnezeu rugându-i, însă nu cum s'ar întâmplà, ci punând înainte drepturile acestea: că a dat pre Fiul său, pre cel drept, pre cel ce nu știeà de păcat, și pentru noi cei păcătoși l-a făcut păcat, ca noi să ne facem drepți; ceia ce nici nu trebuià de a se rugà, Dumnezeu fiind, și încă pe oameni rugând, pre cei ce îl dispreţuise, pe când ii trebuiau a i se rugà; dară cu toate acestea se roagă. «Noi, însă, vă rugăm, zice, neavând nici un drept de a vă spune vr'o binefacere, ci numai una singură: aceia adecă că ne rugăm în locul lui Dumnezeu, care a arătat atâtea lucruri mari. Vă rugăm dară, ca să primiţi binefacerea, și să nu respingeți darul. Ascultați-ne deci, și nu primiţi charul în deșărt». Deci, ca nu cumvà să creadă ii că numai aceasta însamnă împăcare, adecă de a crede celui ce-i chiamă, apoi adaoge acestea, cerând îngrijire și băgare de samă asupra vieţei. Căci cel ce odată s'a izbăvit de păcate și a devenit prieten, dacă din nou se tăvălește în cele de dinainte, apoi iarăși se re'ntoarce la dușmănie, și în zădar a mai primit charul. Dacă noi trăim în necurățenie, cu nimic mare nu ne-am folosit spre mântuire din charul acordat, — ba încă ne și vătămăm mai mult, împovorându-ne cu păcatele, căci chiar după cunoștința unui astfeliu de dar, noi ne-am reînturnat la cele dinainte.

Aceasta însă n'o spune pe faţă, ca nu cumvà să facă vorba greoae, ci spune numai că cu nimic nu ne folosim. După aceia pomenește și de o prorocie, împingându-i așà zicând, și grăbindu-i ca să se deștepte spre apărarea propriei lor mântuiri. Că' zice: „În vreme primită te-am ascultat, zice, și în ziua mântuirei ți-am ajutat ție“. „Vreme primită“. Care este acea vreme? Timpul darului, timpul charului, când nu se cere respundere de păcate, nici nu se pedepsește, ci când după împăcare încă se și bucură cineva de mii de bunuri, de dreptate, de sfinţenie, și de toate celelalte. Câte trebuià să îndure omul, ca să se învednicească de timpul acesta? Însă iată, că neobosindu-ne de loc au venit toate acestea, aducând cu ele iertarea tuturor celor de dinainte. Pentru aceia îl numește bine primit, fiindcă a primit și pre cei ce păcătuise mult, și nu că i-a primit cum s'ar întâmplà, ci încă i-a ridicat la ceà mai înaltă cinste, dupre cum se petrece și cu împăratul când vine,

că atunci nu mai este timp de judecată, ci de char, timp de grație, timp de mântuire. Pentru aceia îl și numește bine primit.

Deci, pe cât timp ne găsim așà zicând în șanțul de apărare (ἐν τῷ σκάμματί = în redută, în loc întărit cu valuri și parapete), pe cât timp lipsește ceasul al unsprezecelea, să ne apropiem, și să arătăm o vieață vrednică, căci este ușor. Că cel ce se luptă într'un astfeliu de timp, în care se revarsă asupră-i un atât de mare dar, ușor va câștigà premiul. Căci și împărații de pe pământ când se găsesc în timpul serbărilor lor, și când se arată publicului în hainele cele mai de preț, chiar și cel mai mic de se apropie de dânșii, iau darurile cele mai mari, — pe când în zilele în care judecă, este nevoie de multă exactitate, de multă examinare.

Tot așà și noi în timpul darului acestuia să ne luptăm, căci este ziua cea de grație dumnezeească, pentru care cu ușurință ne vom învrednicì de cununi. Că dacă fiind încărcați de atâtea rele, și totuși s'a lipit de noi și ne-a izbăvit de toate, introducând bine înțeles și cele cerute dela noi, apoi oare nu va face aceasta cu mult mai vârtos acum?

După aceia apoi — ceia ce dealtmintrelea face necontenit — se pune pe sine la mijloc, și poroncește de a luà exemplu dela dânsul. De aceia și adaoge: „Nici o sminteală întru nimic dând, ca slujba noastră să fie fără prihană“ (Vers. 3), convingându-i nu numai dela timp, ci și dela dânșii, carii au avut succese. Și privește cu câtă smerenie o spune aceasta; căci n'a zis doară: «luați aminte la noi, că suntem de acest feliu», ci povestește cele cu privire la dânsul, spre resturnarea acuzațiunei ce i s'ar fi adus. Și pune deodată două exagerațiuni de vieață fără de prihană, zicând: „Nici o sminteală întru nimic dând“. Și nu zice «învinovățire», ci ceia ce este cu mult mai mic „sminteală“, adecă hulă, nedând nimănui pricină de osândire contra noastră; „ca slujba noastră să fie fără de prihană“, adecă nimeni să nu se agațe de dânsa. Și iarăși n'a zis: «ca să nu fie acuzată, să nu fie învinovățită», ci să nu i se arunce nici cea mai mică pricină sau ponos, nici să nu poată cinevà a o hulì cât de puțin.

„Ci întru toate punându-ne pre noi înainte

(recomandându-ne) ca slujitori ai lui Dumnezeu“ (Vers. 4). Aceasta este cu mult mai mare. Că nu este tot una: de a fi liber de ori-ce învinovăţire, şi de a arătà astfeliu de lucruri, încât din toate părţile să se învedereze ca fiind slujitori ai lui Dumnezeu. Şi nici nu este acelaşi lucru: de a se izbăvi de ori-ce învinovăţire, şi de a fi încărcat de laude. Şi n'a zis: «arătându-ne», ci „recomandându-ne“, adecă slujind de pildă, arătând prin fapte. Mai departe apoi arată şi modul cum ii au devedit aşà. Deci, cum au devenit dânşii aşà? „Intru multă răbdare“ zice, punând aici temelica bunurilor. Pentru care nici n'a zis simplu «răbdare», ci „multă răbdare“, arătând aici şi mărimea răbdărei. Pentru-că a suferì un rău, şi al doilea, nu este vre-un lucru mare,— şi de aceia adaoge mai departe şi mulţimea ispitelor, zicând: „în năcazuri, în nevoi“. Aceasta este întinderea năcazului, când adecă rălele sunt peste putinţă de a fi înlăturate, şi întocmai ca şi cevà trebuitoriu, omul poartă pe capul său rălele, fără să le poată înlăturà.

„In strâmtorări“, adecă în cele ale foamei, zice, şi în cele ale celorlalte nevoi, sau mai simplu: în cele ale ispitelor. „Intru bătăi, în temniţe, întru neaşezări (nestatorniciri)“ (Vers. 5). De şi fie-care din acestea prin sine înseşi erà de nesuferit, şi a fi în bătăi numai, şi a fi în temniţe, şi a nu puteà stà într'un loc, fiind alungat — căci aceasta va să zică expresiunea „întru neaşezări“ — dară încă când vin şi toate pe capul cuivà, apoi poţi pricepe, de ce feliu de suflet are nevoie acela. Mai departe apoi, împreună cu cele de dinafară, pune şi cele dela dânsul.

„Intru ostenele, zice, în priveghieri, în posturi întru curăţie“. Prin toate acestea el face aluziune la ostenelele ce le aveà colindând lumea şi lucrând, la nopţile în care învăţà pe ucenici, sau că şi în timpul nopţilor lucrà. Şi după toate acestea el nu se leneviă nici în posturi, de şi toate erau deajuns în locul a mii de posturi. Sub denumirea de curăţie el înţelege sau înţelepciune, sau curăţiea în toate, sau că nu primiau plată, sau că propoveduiau evanghelica în dar.

„Intru cunoştinţă“. Şi ce va să zică „întru

cunoştinţă"? Adecă întru înţelepciunea cea dată de Dumnezeu, care este adevărată cunoştinţă, iară nu dupre cum erau acei păruţi înţelepţi, cari se făleau în învăţătura cea deafară, iară de aceasta erau lipsiţi.

„Intru îndelunga răbdare, în bunătate". Şi acestea cerau un suflet voinic, ca din toate părţile fiind împins şi împuns, el să le sufere pe toate cu îndelungă răbdare. Apoi arătând cum şi prin ce împrejurare au devenit aşà, a adaos: „întru Duhul Sfînt", căci întru el, zice, toate le facem». Dară tu priveşte, când a pus el ajutorul Duhului Sfînt; după ce adecă mai întâi a arătat cele din partea sa. Dară mie mi se pare că prin aceasta el voieşte a spune şi altcevà. Şi ce anume? «Că suntem plini de Duhul Sfînt, zice, şi arătăm şi de aici apostolica noastră, fiindcă ne-am învrednicit de haruri duhovniceşti». Dară dacă cinevà ar zice, că împreună cu cele spuse, el ar lăsà a se înţelege aici, că chiar şi în charul Sfîntului Duh n'a dat nici-o sminteală, nu ar vătămà ideia. Căci şi cei ce au luat printrânşii darul limbelor, au fost prihăniţi, din cauză că s'au îngâmfat. Că este cu putinţă de a luà cinevà şi char duhovnicesc, şi totuşi a nu-l întrebuinţà după cum să cade. «Nu însă aşà şi noi, zice, ci chiar şi întru Duhul Sfînt adecă şi în charurile Duhului — noi am fost fără de prihană.

„In dragoste nefăţarnică". Aceasta este cauza tuturor bunurilor, aceasta i-a făcut pre el aşà, aceasta face ca şi Duhul să rămână întru dânsul, prin care şi reuşeşte totul. „Intru cuvântul adevărului" (Vers 7), — ceia ce în multe locuri spune, că nu falşificând cuvântul lui Dumnezeu, şi nici schimbându-l. „Intru puterea lui Dumnezeu", zice. Ceia ce pururea face, că nimic nu-şi atribuie lui, ci totul lui Dumnezeu, şi toate isprăvile sale socotindu-le ca dela dânsul venite, aceasta a făcut şi aici. Fiindcă a grăit lucruri mari, şi prin toate acestea a pus înainte o vieaţă fără ponos, şi o filosofie înaltă, apoi toate la un loc el le atribuie Duhului Sfînt şi lui Dumnezeu.

Dealtmintrelea cele spuse de dânsul aici, nu sunt cum s-ar întâmpà; că dacă fiind cinevà în linişte. şi încă este foarte greu de a le face toate acestea; dară încă când mai este şi supărat şi bântuit de nişte astfeliu de ispite, şi prin toate să strălucească, apoi poţi pricepe

ce feliu de suflet are unul ca acela. De şi de altfeliu nu numai acestea le-a suferit, ci încă şi mai multe decât acestea, pe carele le înşiră mai departe. Şi ceia ce este mai minunat, nu este numai că eră neînvins plutind în nişte astfeliu de valuri, şi nici numai că toate le răbdă cu bărbăţie, ci că le suferiă şi cu mare plăcere. Ceia ce prin cele ce urmează, lămurit o învederează, zicând astfeliu: „Prin armele dreptăţii cele deadreapta şi cele deastânga".

Ai văzut prezenţă de spirit şi înţelepciune puternică? Iată că el arată aici, că scârbele şi năcazurile sunt arme, care nu numai că nu-i biruiesc, ci încă că-i şi îngrădesc şi-i fac mai puternici. Prin expresiunea „cele deastânga" el numeşte pe acele ce se par a fi supărăcioase, — căci deacestea sunt cele ce au plată. Şi de ce oare pe acestea le numeşte astfeliu? Sau că după părerea celor mulţi, sau fiindcă Dumnezeu a poroncit de a se rugă cinevă ca să nu fie dus în ispită.

„Prin slavă şi necinste, prin grăire de rău (necinstire) şi laudă" (Vers. 8). Ce spui? Că te bucuri de cinste, o treci aceasta ca lucru mare? «Da» zice. Şi de ce? Că a suferi cinevă necinste, este mare lucru, iară a se împărtăşi de slavă nu este nevoie de un suflet voinic. «Ba încă foarte voinic, zice, că astfeliu bucurându-se de dânsa, să nu se abată din calea cea dreaptă». De aceia el cugetă la feliu şi pentru una ca şi pentru ceialaltă, fiindcă în amândouă strălucea de o potrivă.

Dară cum oare devine arma dreptăţei? Pentru că se aduc mulţi la evsevie, când dascalii sunt în cinste, căci aceasta este şi dovadă de fapte bune, în acelaşi timp şi pe Dumnezeu îl slăveşte. Incă şi aceasta este a iscusinţei lui Dumnezeu, de a introduce propoveduirea evangheliei prin cele contrare. Căci gândeşte-te bine: Eră poate legat Pavel? Şi aceasta eră pentru evanghelie, dupre cum zice: „Că cele pentru mine mai vârtos spre sporul evangheliei au venit" şi „Cei mai mulţi din fraţi întru Domnul, nădăjduind întru legăturile mele, mai mult cutează fără de frică a grăi cuvântul" (Filipp. 1, 12. 14). Se bucură poate de slavă? Dară şi aceasta iarăşi îi făceă pre dânşii mai

zeloşi: „Prin slavă şi necinste“ zice. Dânşii nu suferiau cu voinicie numai cele din trupul lor, ca de pildă scârbile şi celelalte toate pe care le-a înşirat, ci chiar şi pe cele ce se atingeau de sufletul lor, fiindcă toate acestea nu-i tulburau de loc. Ieremia de pildă suferind multe ispite, oprià dela acestea, şi fiindcă erà luat în bătae de joc, ziceà: „Nu voiu mai proroci, nici nu voiu mai numì numele Domnului“ (Ieremia 20, 9). Incă şi David în multe locuri se plânge de ocară şi hulă îndreptate asupră-i. Chiar şi Isaià după multe altele îndeamnă zicând: „Nu vă temeţi de mustrarea oamenilor, şi cu hulirea lor să nu vă biruiţi“ (Isaià 51, 7). Şi Christos iarăşi ucenicilor: „Când vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră minţind pentru mine, bucuraţi-vă şi vă veseliţi, zice, că plata voastră multă este în ceriuri“. Aiurea încă spune: „Şi săltaţi“. De sigur că n'ar fi pus o plată aşà de mare, dacă şi lupta n'ar fi mare. In munci de pildă, şi trupul împărtăşeşte împreună cu sufletul durerile, fiindcă durerile acelea sunt şi ale trupului, şi ale sufletului; pe când în cazul de faţă numai ale sufletului sunt. In adevăr, că mulţi au căzut numai din cauza acestor dureri, şi 'şi-au pierdut şi sufletul lor. Chiar şi lui Iob i se păreà mai mari ranele şi viermii de pe trup decât ocările prietenilor săi. Nu este, cu adevărat, nu este nimic mai dureros pentru cei necăjiţi, ca a-i lovì în suflet. Pentru aceia împreună cu primejdiile şi cu ostenelele pune şi aceasta, zicând: „Prin slavă şi necinste“. Mulţi dintre Iudei nu voiau să creadă, pentru slava celor mulţi, căci se temeau, nu ca să nu fie pedepsiţi, ci ca să nu fie scoşi din sinagoge. Pentru care şi ziceà: „Cum puteţi să credeţi, slavă unul dela altul luând“ (Ioan 5, 44)? Şi mulţi îi am vedeà poate, care dispreţuind toate rălele, la urmă au fost biruiţi de slavă.

„Ca nişte înşelători, şi adevăraţi“, zice. Aceasta este „prin grăire de rău, şi laudă“. „Ca nişte necunoscuţi, şi cunoscuţi“ (Vers. 9). Aceasta este „prin slavă, şi necinste“. Unora erau cunoscuţi şi cinstiţi, iară alţii nici nu se înjosau ca să-i cunoască.

„Ca cei ce murim, și iată suntem vii", adecă ca niște condamnați la moarte, ceia ce tot necinste eră. Aceasta o spuneà arătând pe deoparte puterea lui Dumnezeu ceà negrăită, iară pe dealtă parte și răbdarea lor. «Cât privește din partea celor ce ne pizmuiesc, noi murim, și aceasta toți o cred; iară pentru Dumnezeu noi scăpăm de primejdii». Apoi arătând și cauza pentru care Dumnezeu le îngăduie acestea, a adaos: „Ca niște pedepsiți, și nu omorâți", arătând prin acestea marele câștig dela ispitele lor, cum și pe dușmanii lor folosindu-li fără să voiască.

„Ca niște întristați, însă pururea bucurându-ne". (Vers. 10), adecă: «de către cei deafară suntem bănuiți că am fi în întristare; noi însă nu băgăm samă la aceia, ci avem într'una o plăcere nevestejită». Și n'a zis „bucurându-ne" simplu, ci a adaos și continuitatea bucuriei, zicând: „pururea bucurându-ne". Ce ar puteà, deci, fi deopotrivă cu o vieață, care de și bântuită de atâtea răle, totuși se bucură de cea mai mare veselie?

„Ca niște săraci, iară pre mulți îmbogățind". Unija zic că aici e vorba de bogăția ceà duhovnicească, dară eu ași spune că se vorbește și de ceà trupească, căci și cu această bogăție se îmbogățau, având într'un mod cu totul străin și nevăzut deschise lor casele tuturor. Și aceasta a arătat-o prin următoarele cuvinte, zicând: „ca nimic având, și toate având-le". Și cum este cu putință aceasta? Cum deci este cu putință de a fi contrariul? Că cel ce stăpânește multe, nimic n'are; iară cel ce n'are nimic, stăpânește toate. Și nu numai aici, ci și în altele multe, din cele contrare devin iarăși contrare. Iară dacă cumvà te minunezi, cum s'ar puteà ca cel ce n'are nimic, să aibă totul, apoi chiar pe dânsul să-l aducem la mijloc, pe el care poronceà lumei întregi; și nu numai averilor, ci chiar și ochilor lor erà stăpân, dupre cum zice: „De ar fi fost cu putință, ați fi scos și ochii voștri și mi-i ați fi dat mie" (Galat. 4, 15). Acestea le spune, învățându-i de a nu se tulburà față de credințele celor mulți, chiar de ar fi dânșii considerați ca înșelători, sau necunoscuți, sau condamnați, sau morți; chiar de ar fi

întristaţi, sau în sărăcie, sau n'ar aveà nimic, sau că s'ar întristà cu cei întristaţi; fiindcă nici celor orbi soarele nu li este văzut, nici celor sminţiţi nu li este cunoscută plăcerea celor înţelepţi.

Deci, singuri credincioşii sunt judecători drepţi ai faptelor, şi dânşii nu se bucură şi nici nu se întristează cu alţii pentru aceleaşi împrejurări. Că dacă de pildă cineva fără experienţă de luptele din stadiu văzând pe un luptătoriu cu rane pe trup, în acelaşi timp şi cu cununa pe cap, l-ar crede poate pe acela ca suferind din cauza ranelor, nu e nimic de mirare, fiindcă el nu cunoaşte plăcerea şi mulţămirea ceà venită în urma cununei. Prin urmare şi aceştiia fiindcă numai ceia ce noi pătimim ştiu, iară pentru cele ce pătimim nu ştiu, cu drept cuvânt că îşi închipuesc numai ceia ce văd, adecă luptele şi primejdiile de faţă, în timp ce premiile şi cununile, cum şi cauza luptelor nu o ştiu.

Dară oare ce înseamnă zicerea lui Pavel, că toate le aveà, nimic neavând? „Ca nimic având, zice, şi toate având-le". Cele trupeşti, şi cele sufleteşti. Acela pe care cetăţile îl primiau ca pe un înger, pentru care scoţindu-şi până şi ochii i-ar fi dat pentru dânsul, şi pentru care şi-ar fi pus până şi grumazul lor, cum n'ar fi avut toate ale acelora? Iară de voieşti poate a vedeà aici şi cele duhovniceşti, apoi şi în acestea îl vei vedeà îmbogăţit. Căci prietenul acesta al Dumnezeului tuturor, prieten, zic, în aşà feliu încât că s'a învrednicit a se împărtăşi de lucruri negrăite de ale stăpânului îngerilor, cum n'ar fi fost mai bogat decât toţi, şi n'ar fi avut toate? Dacă n'ar fi fost aşà, nu i s'ar fi supus lui demonii, precum i s'au supus, şi nici n'ar fi alungat patimile şi boalele precum le-a alungat.

[1]) Deci, şi noi când pătimim ceva pentru Christos, nu numai că suferim cu bărbăţie, ci încă ne şi bucurăm. Când postim, săltăm ca şi cum ne-am desfătà, când suntem batjocoriţi, jucăm ca şi cum am fi fost lăudaţi, când cheltuim ne înfierbântăm ca şi cum am câştigà; chiar de am da celor săraci, o considerăm aceasta ca cum am luà, — căci cel ce nu dă cu această ideie, nu va da cu mulţămire. Deci, când tu voieşti a-ţi îm-

[1]) *Partea morală*. Despre bogăţie şi sărăcie, şi că nu natura lucrurilor aduce căderea cuivà, ci slăbăciunea sufletului. (*Veron*).

prăştieă din avutul tău, nu numai la aceasta să te uiţi, că adecă cheltuieşti, ci că încă vei câştigă mai mult, şi aceasta să o ai în vedere înaintea aceleia. Şi nu numai fiind vorba de eleimosină să te gândeşti aşă feliu, ci la ori şi ce virtute nu te gândi la asprimea şi amărăciunea durerilor, ci să ai în vedere şi dulceaţa premiilor, iară mai pre sus de ori-ce pe însăşi cauza acelor lupte, adecă pe Domnul nostru Iisus Christos, şi atunci cu uşurinţă vei birui în lupte, şi vei vieţui în mulţămire toată vieaţa. Căci nimic nu poate procură omului o mulţămire atât de mare, ca o conştiinţă curată. De aceia Pavel fiind sbuciumat şi strâmtorat pe fie-ce zi, se bucură şi eră vesel, pe când cei de acum, nici prin vis chiar pătimind cevă din acestea, sunt trişti şi se bocesc, ceia ce de nicăiri nu vine, decât de acolo că n'au cugetarea de filosof. Căci, de ce te boceşti? Că eşti sărac şi lipsit de cele trebuitoare? Dară de aceia mai cu samă trebuie ca să te boceşti, că eşti mic de suflet, iară nu pentru că eşti sărac; nu pentru că n'ai avere, ci pentru că preţuieşti atât de mult banii. Pavel muriă pe fie-care zi, şi nu plângeă, ci încă se şi bucură; într'una se luptă cu sărăciea, şi nu eră trist, ci încă se şi mândriă. Dară tu fiindcă nu ai toate cele trebuitoare în cursul anului, te întristezi şi te tulburi? «Da! zici tu; că acela se îngrijă numai de ale sale, pe când eu trebuie să mă îngrijesc şi de slugi, şi de copii, şi de femeie». Dară nici el nu se îngrijă numai de ale sale, — ci de ale lumei întregi. Tu te îngrijăşti pentru o singură casă, iară el pentru săracii cei mulţi ce erau in Ierusalim, pentru cei din Macedoniea, pentru cei de pretutindeni cari trăiau în sărăcie, pentru cei ce dădeau acelora nu mai puţin de cât luau. Căci îndoită eră grija lui de lumea întreagă: şi ca să nu fie lipsită de cele trebuitoare, şi ca în cele duhovniceşti să se îmbogăţască. Şi nu atâta te întristează pe tine copiii cei flămânzi, pe cât îl întristau pe dânsul toate afacerile credincioşilor. Şi ce spun eu ale credincioşilor? Când el nu eră slobod nici de cele ale necredincioşilor, ci încă atât de mult se topiă din această cauză, încât că se şi rugă ca să fie anathema pentru dânşii, pe când tu chiar de ar fi de mii de ori foamete, n'ai primi să mori nici pentru nimeni din lume. Tu te îngrijăşti pentru o singură femeie, pe când el se îngrijă pentru bisericele de pe pământ. „Că grija mea, zice, este pentru toate bisericele“ (II. Cor. 11, 28).

Deci, până când te vei jucà, o omule, comparându-te pe sine-ţi cu Pavel, şi nu vei conteni odată cu această micime de suflet? Aşà dară trebuie a plânge nu când suntem în sărăcie, ci când păcătuim. Aceasta cu adevărat că este vrednic de plâns, pe când celelalte sunt de rìs. «Dară nu numai aceasta mă întristează, zici tu, ci şi că cutare este cu autoritate, pe când eu sunt necinstit şi înjosit». Şi ce este cu aceasta? Căci şi fericitul Pavel la mulţi li se părea că este necinstit şi înjosit. «Dară acela erà Pavel» zici tu. Aşà dară nu natura lucrurilor face tristeţa şi nemulţămirea ta, ci slăbăciunea părerei tale. Deci, nu plânge sărăcica, ci pe tine care te găseşti aşà feliu, şi mai bine zis, nici pe tine să nu te plângi, ci te îndreaptă; nici nu umblà după averi, ci ceia ce face pe cinevà de mii de ori mai vesel, adecă filosofica şi virtutea, pe acestea le alungă necontenit. Când sunt acestea, nu este nici o pagubă sărăcica; pe când dacă acestea lipsesc, nu este nici un folos din averi.

Căci ce folos este, spune-mi, de cei bogaţi, dacă au sufletele lor sărace? Nu atàta te văicărezi tu pe tine, pe cât se văicărează acela pe sine, că nu are încă averile tuturor. Iară dacă poate nu plânge ca tine, deschide conştiinţa lui, şi vei vedeà plângerile şi bocetele sale. Voieşti poate să-ţi arăt bogăţiea ta, ca astfeliu să conteneşti a ferici pre cei bogaţi în bani? Vezi ceriul acesta, cât de mare şi de frumos este, cât de sus se găseşte? Dară de frumuseţa aceia nu se bucură mai mult bogatul, şi nici că ar puteà să te întreacă cu vederea, şi să facă cu el ce ar voi, căci precum s'a făcut pentru dânsul, tot aşà s'a făcut şi pentru tine. Dară soarele, acest astru strălucit şi luminat, care încântă vederile noastre, oare nu este comun tuturor, şi nu toţi se bucură de el deopotrivă, şi săraci şi bogaţi? Dară încă cununa stelelor şi ciclul lunei oare nu tuturor răsare deopotrivă? Dară mai drept vorbind, şi dacă ar trebuì a spune cevà minunat, apoi noi cei săraci ne bucurăm mai mult de acestea, decât cei bogaţi. Căci aceştiia cufundaţi de multe-ori în beţii, şi petrecând în ospeţe şi somn adânc, nici că simţesc însemnătatea acestora, găsindu-se sub acoperemântul caselor şi la umbră, — pe când săracii mai mult decât toţi se găsesc desfătându-se sub frumuseţa acestor elemente.

Dară dacă vei cercetà chiar şi aerul, cel ce este

pretutindeni revărsat, vei vedeà că săracul se bucură de un aer mai curat și mai îmbelșugat. Căci călătorii și muncitorii de pământ se dezmeardă în mijlocul acestor elemente mai mult decât cei din cetate, ba încă chiar și meșteșugarii se bucură de ele mai mult decât cei ce stau în cetate și cari se îmbată pe fie-ce zi.

Și ce este pământul? Oare nu este comun pentru toți? «Nu» zici tu. Dară cum de zici acestea? Spune-mi. «Apoi iată, zici tu, că cel bogat chiar și în oraș are mai multe pogoane de pământ, și că a înființat pe ele grădini întinse, dară apoi și în țarină are multe ogoare însușite lui». Dară ce? Fiindcă el și le-a însușit, apoi el singur se bucură de ele? De loc, chiar de ai spune cât de multe. Căci roadele acelor ogoare este silit de a le împărți la toți, și grâul, și vinul, și unt-de-lemnul pentru tine le cultivă, și pretutindeni slujaște ție. Dară chiar și acele grădini întinse, cum și casele, după cheltuelele cele nespuse, după acele ostenele și năcazuri, ție îți aduc folosință, luând dela tine pentru atâtea slujbe puțin argint. Chiar și la băi, și în fine pretutindeni ar puteà vedeà cineva petrecându-se acelaș lucru: pe cei bogați cheltuind și bani, și griji, și ostenele, iară pe săraci cu puțini bani folosindu-se de toate acestea în liniște. Și deci nu se folosește de pământ mai mult decât tine, căci nu doară acela umple zece pântece, și tu numai unul.

Dară poate că el se împărtășește din mâncări mai luxoase? Apoi nici nu este aici o mare lăcomie; dară iată că chiar și aici te vom găsi tot pe tine având mai mult. Luxul mesei lui deaceia ți se pare ție a fi de râvnit, fiindcă poate el are mai multă plăcere; dară chiar și plăcerea aceasta tot mai multă este la cel sărac, și nu numai plăcere, ci și sănatate. Bogatul poate că în aceasta covârșaște pe cel sărac, că-și făurește singur trupul mai slab și plăpând, și că-și adună mai multe izvoare de boale. Căci toate cele ale săracului sunt iconomisite după natură, pe când cele ale bogatului, din cauza necumpătărei și a stricăciunei se sfârșesc tot-deauna în boale.

Și de voiești, apoi îți putem arătà aceasta și prin exemple. Dacă de pildă ar trebui să aprinzi focul în cuptoriu, și unul ar aruncà în cuptoriu haine de mătasă, și ar îngrămădi acolo multe și nemărginite hor-

bote (dantele) delicate, şi apoi ar da foc cuptorului, iară un altul ar pune lemne de stejar şi de brad; ei bine ce ar puteà aveà acela mai mult decât acesta? Nimic, ba chiar mai puţin. Şi de ce oare?—dealtfeliu nimic nu ne împiedecă de a întoarce altmintrelea acelaşi exemplu. Dacă, zic, unul ar pune pe foc lemne, iară celalalt ar asvârli hoituri de animale, apoi lângă care cuptoriu ai stà tu cu plăcere? Lângă cel cu lemne, sau lângă cel cu hoituri? De sigur că lângă cel cu lemne, fiindcă acesta arde după natură, şi este o plăcută privelişte celor ce văd, — pe când celălalt prin fumul acela puturos, prin duhoarea împrăştiată din arderea sângelui şi a oaselor, te-ar alungà şi pe tine, şi pe toţi cei de pe lângă tine.

Te-ai înfiorat auzind şi te-ai ingreţoşat de acel cuptoriu? Ei bine, astfeliu sunt pântecele celor bogaţi. Căci în asemenea pântece mai mult putregaiu ar găsì cinevà decât în cuptoriul acela, şi vânturi puturoase, şi scurgeri necurate, şi pretutindeni şi în fiecare celulă o apepsie (constipaţie) mare, din cauza lăcomiei. Căci nefiind deajuns căldura ceà naturală spre a le mistuì pe toate, toate mâncările stau în pântece şi produc multă greaţă. Cu ce ar puteà cinevà asemănà pântecele acelora? Însă nu vă îngreuiaţi faţă de aceste vorbe, ci dacă poate nu grăiesc adevărul, dovediţi-mi.

Aşà dară cu ce ar puteà cinevà comparà aceste pântece? Căci nici nu sunt deajuns cele spuse, spre a arătà ticăloşiea unor astfeliu de oameni. Am găsit deci şi o altă icoană. Dupre cum se întâmplă cu canalurile de scurgere, când dacă arunci într'unul gunoae de băligariu, de iarbă, de trestie, bucăţi de pietre şi de noroiu, îl înfunzi, şi la urmă se scurge pe deasupra şichoiul de murdării, aceasta se petrece şi cu pântecele omului. Că fiind închis el de desupt, apoi cele mai multe din aceste materii băloase, vătămătoare, clocotesc la suprafaţă. Nu însă tot aşà se petrece cu cei săraci; ci precum pâraele cele curate şi cristaline ieşind din matca lor udă grădini şi paradisuri, tot aşà şi pântecele săracilor sunt curate de prisosurile sau rămăşiţele din pântecele bogaţilor.

Dară nu la feliu sunt cele ale bogaţilor, sau mai bine zis ale celor ce se dezmiardă şi se îmbuibează, ci sunt încărcate de materii găzoase, de mucozităţi, de venin, de sânge conrupt, de vânturi puturoase, şi de

altele de acest feliu. Pentru aceia nimeni trăind într'una în desfătări, nu poate fi sănătos, ci veşnic va fi bântuit de boale.

Pentru care cu plăcere i-aşi intrebà: de ce oare ni s'au dat mâncările? Pentru ca noi să ne vătămăm, sau să ne hrănim? Pentru ca să fim bolnavi, sau să fim sănătoşi şi în putere? De sigur că pentru ca să ne hrănim, să fim sănătoşi şi puternici. De ce dară voi abuzaţi de dânsele, provocându-vă prin ele boale în trupul vostru? Iată însă că cel sărac, prin mâncarea lui ceà simplă îşi câştigă sănătate, putere şi vigoare. Deci, nu plânge pe mama sănătăţei pentru sărăcie, ci încă te şi bucură, şi de voieşti a te îmbogăţi, dispreţueşte averile. Căci adevărata bogăţie stă nu în a aveà bani, ci în a nu aveà nevoie ca să aibă. Şi dacă aceasta am puteà să o reuşim, şi aici vom fi mai bogaţi decât toţi bogaţii, şi acolo ne vom învrednicì de bunurile viitoare. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropica Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfîntul Duh, se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIII

„Gura noastră s'a deschis cătră voi, Corinthenilor, inima noastră s'a lărgit. Nu vă strâmtoraţi întru noi, ci vă strâmtoraţi întru pântecele vostru“ (Cap. 6, 11. 12).

Povestindu-li lor despre ispitele şi năcazurile lui: „Intru multă răbdare, zice, în năcazuri, în nevoi, în strâmtorări; întru bătăi, în temniţe, în nestatornicire, în ostenele, în privigheri“, şi arătând că faptul acesta este mare lucru „ca nişte întristaţi, zice, iară pururea bucurându-ne, ca nimic având, şi toate având-le“ şi numindu-le acestea arme „ca nişte pedepsiţi, şi nu omorîţi“, şi în acelaşi timp

invederànd prin toate acestea ingrijirea și puterea lui Dumnezeu, dupre cum zice: „ca să fie măreţiea puterei dela Dumnezeu, iară nu dela noi“, — numărànd apoi pe lângă acestea și luptele lui „că pururea moartea lui o purtăm“, și că faptul acesta este dovadă de invierea morţilor „ca și vieaţa lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritoriu“, și căror fapte s'a făcut părtaș, cum și ce i s'a incredinţat, dupre cum zice: „pentru Christos vă rugăm, ca cum Dumnezeu s'ar rugà prin noi“, cum și căror lucruri este el slujitoriu, adecă nu literei, ci duhului, — la urmă vine și îi ceartă, că nu se găsesc bine faţa de dànsul. Dară nu deodată vine la această chestiune, ci mai 'ntài spunànd cele atingătoare de dragostea ce li arătă, la urmă trece și la aceà chestiune cu vorba. Că dacă cel ce ceartă este cinstit și prin propriile sale fapte, dară încă cànd mai dă pe faţă și dragostea ce o are către cei acuzaţi de dânsul, de sigur că atunci își face vorba mai plăcută. De aceia și el trecànd cu vorba dela ispitele și ostenelele lui la dragoste, se atinge la urmă de dànșii. Deci, care sunt semnele arătătoare de dragoste? „Gura noastră s'a deschis către voi, Corinthenilor“. «Dară, zici tu, unde este aici semnul dragostei? Și ce însamnă ceia ce el spune aici»? «Nu putem răbdà, zice, ca să tăcem faţă de voi, ci voim ca pururea să grăim și să vorbim cu voi» — ceia ce este ca obiceiu al celor ce iubesc. Că ceia ce se petrece cu un corp, cànd mânile noastre il invàrtesc in toate părţile, același lucru se petrece și cu sufletul prin cuvànt și prin ciocnirea ideilor.

Impreună cu aceasta el mai dă a se înţelege și altcevà. Și ce anume? «Că toate le spunem vouĕ, zice, cu tot curajul, ca celor iubiţi, și nimic nu ascundem, nimic nu dosim». Apoi, fiindcă urmează a-i certà, își cere iertare, dànd o dovadă puternică că-i iubește mult, prin însuși faptul că-i ceartă cu tot curajul. Dară apoi și adaosul acelor denumiri, este dovadă de o mare prietenie, de o mare dispoziţie și căldură, — fiindcă noi obișnuim de a învàrtì in toate părţile numele celor iubiţi de noi.

„Inima noastră s'a lărgit“. Dupre cum ceia ce incălzăște obișnuiește de a întinde, de a umflà, de a

dilată un lucru, tot așà și treaba dragostei este de a lărgì. Căci dragostea este caldă și fierbinte. Aceasta a deschis și gura lui Pavel, și tot ea i-a lărgit și inima. «Că nu numai cu gura vă iubesc, zice, ci am și inima care conglăsuiește, și de aceia grăiesc cu toată sinceritatea, cu toată gura, cu tot cugetul». Nimic nu este mai întins și mai larg ca inima lui Pavel, dacă pe toți credincioșii îi iubeà atât de mult, ca și cel amorezat, fără ca prin aceasta inima lui să fie împărțită sau slăbită din cauza dragostei, ci rămânând întreagă în fie-care dintre dânșii. Și ce poate fi de mirare că Pavel se găsà așà feliu față de credincioși, când inima lui primià întränsa și pe necredincioși, și chiar pe întreaga lume? De aceia n'a zis simplu «vă iubesc pre voi», ci mai tare, mai expresiv. „Gura noastră s'a deschis... inima noastră s'a lărgit“, căci pe toți vă avem înăuntru. Și nici aceasta simplu, ci cu ceà mai mare lărgire. Că cel iubit umblă cu multă libertate înăuntru în inima celui ce iubește. De aceia și zice: „Nu vă strimtorați întru noi, ci vă strâmtorați în pântecele vostru“.

Dară tu privește cum și certarea lui este făcută cu multă iconomie—ceia ce este a celor ce iubesc mult—căci n'a zis: «nu ne iubiți pre noi» ci, nu cu aceiași măsură cu care vă iubim noi, fiindcă nu voiește a se atinge prea tare de dânșii. Și pretutindeni ar puteà vedeà cinevà, cum este de înfierbântat după credincioși, alegând cuvintele în fie-care din epistolele sale. Că Romanilor li zicea: „Doresc să vă văd pre voi“, și „de multe ori am gândit ca să vin la voi“, și „dacă se va prilejì ca să vin odată la voi“. Galatenilor le zicea: „Iubiții mei, pre care iarăși cu durere vă nasc“, iară Efesenilor: „Pentru aceia plec genunchile mele către Tatăl Domnului nostru Iisus Christos“, pe când Filippenilor: „Că cine este nădejdea meà, sau bucuria, sau cununa laudei? Nu și voi“?—și le spuneà acestea fie că li grăià în legăturile sale, fie că le aveà în inimă. Colosenilor li spuneà: „Pentrucă voiesc să știți voi, câtă luptă am pentru voi, și câți n'au văzut fața mea în trup, ca să se mângâie inimele

voastre“, pe când Thesalonicenilor: „Precum muma își încălzăște pre fiii săi, așà ținându-ne de voi, bine voim a vă da vouĕ nu numai evanghelica lui Dumnezeu, ci încă și sufletele noastre“. Lui Timotheiu de pildă îi spune: „Aducându-mi aminte de lacrămile tale, ca să mă umplu de bucurie“, iară lui Tit: „Lui Tit prea iubitului fiu“, și lui Filimon asemenea. Încă și Ebreilor multe li scrie de acest feliu, și nu contenește de a se rugà și a li zice: „Că încă puțin oare-ce, cel ce este să vină, va venì“, ca cum ar grăì muma către copiii ce sunt supărați.

Corinthenilor li spune: „Nu vă strâmtorați întru noi“. Nu li spune numai că ii iubește, ci că este și el iubit de dânșii, ca și prin aceasta să'i atragă încă mai mult spre dânsul. De și unora li mărturisește aceasta, zicând: „A venit Tit la noi, spunându-ne nouĕ dorința voastră, plângerea voastră, rîvna voastră pentru mine“ (Cap. 7, 7), și Galatenilor: „De ar fi fost cu putință, a-ți fi scos ochii voștri și mi-i-ați fi dat“ (Galat. 4, 15), iară Thesalonicenilor: „ce întrare am avut la voi“ (I Thesal. 1, 9) iară lui Timotheiu: „Aducându-mi aminte de lacrămile tale, ca să mă umplu de bucurie“ (II Timoth. 1, 4)—și în fine pretutindeni ar găsì cinevà în epistolele sale mărturisind însuși el ucenicilor că îi iubește, și că este iubit, însă nu la feliu. Și aici zice: „măcar că mai mult iubindu-vă pre voi, mai puțin sunt iubit de voi“. (II Cor. 12, 15). Dară aceasta o spune mai pe la sfârșitul epistolei, pe când aici este mai înflăcărat în dragostea lui. „Nu vă strâmtorați, zice, întru noi, ci vă stâmtorați în pântecele vostru“, «voi spre a ne primì pre noi, iară eu spre a primì o cetate întreagă, și o mulțime atât de mare». Și n'a zis «nu ne primiți pre noi», ci că „vă strâmtorați“, același lucru lăsând a se înțelege, însă cu oare-care cruțare și că să nu se atingă de dânșii cu prea mare putere.

„Pentru aceia răsplătire ca unor fii, vă

grăiesc, lărgiți-vă și voi“ [1]). De și nu este același lucru, de a fi iubit întâiași dată, și după aceia a iubì, că chiar dacă ar voì să găsască cinevà o măsură deopotrivă, totuși se micșurează prin faptul, că cel ce iubește după ce a fost dejà iubit, vine în al doilea rând, «dară, zice, nimic nu mai scormolesc, că chiar dacă ați luat dela mine motivul dragostei, însă dacă arătați față de mine aceiași măsură, eu totuși vă iubesc». Mai departe apoi ca să arate că faptul acesta este din datorie, și că cele spuse sunt afară de ori-ce lingușire „ca unor fii vă grăiesc“ zice. Ce însamnă „ca unor fii“? «Nimic mare nu vă cer, dacă fiind tată voiesc a fi iubit de voi». Dară tu privește înțelepciunea și umilința acestui fericit, căci el nu pune aici primejdiile cele pentru dânșii, și ostenelele, și năcazurile îndurate, de și poate multe aveà de spus, — și astfeliu el este și aici fără vr'o trufie, — ci numai de a iubì. «De aceia, zice, vă cer de a fi iubit de voi, fiindcă m'am făcut tatăl vostru, și că sunt cuprins de o dragoste nespusă pentru voi» ceia ce de multe-ori cam întărâtă și zădărăște pe cel iubit, când mai ales îi pune cinevà de față binefacerile ce i le-a arătat. Dar prin aceasta s'ar fi părut că îi ià în bătae de joc, și de aceia nu face așà Pavel, ci «iubiți-mă, zice, precum copiii iubesc pe tatăl lor» ceia ce este mai cu samă a naturei, și datorit fiecărui tată. Apoi ca să nu se pară că acestea le grăiește pentru sine, arată că o face pentru câștigul lor mai mult, și pentru a'și atrage prietenia lor. Drept care a și adaos: „Nu vă înjugați într'alt jug cu cei necredincioși“ (Vers. 14). Și n'a zis: «Nu vă amestecați cu cei necredincioși» ci atingându-se mai mult încă de dânșii, ca uniia ce au nedreptățit, sau mai bine zis au înjosit dreptatea, «nu vă plecați grumazul vostru» zice.

„Că ce împărtășire are dreptatea cu fără de legea“? Aici în fine face comparație nu între dra-

[1]) *Notă.* Originalul este: «Τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν, ὡς τέκνοις λέγω, πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς», adecă *«aceiași răsplătire (înapoind), ca unor fii vă grăiesc: lărgiți-vă și voi“;* Cum se vede, deci, din text lipsind participul ἀποδιδόντες, care dealtfeliu se subînțelege, ușor a putut traducătoriul ediției de Buzău să ni pună de față o frază, ce n'are nici un senz.

gostea lui și a acelora ce-i conrupeau pre dânșii, ci între nobleța lor și necinstea acelora. Astfeliu deci, și cuvântul său a devenit mai de respectat, dară în acelaș timp și mai potrivit cu demnitatea lui, și prin aceasta încă mai mult îi atrăgeà spre sine. Dupre cum ar zice cinevà unui copil care disprețuește pe părinți și s'a dat în brațele celor mișei: «Ce faci, copile? Disprețuești pe tatăl tău, și preferi în locu-i pe oamenii mișei, încărcați de mii de rele? Nu știi cum el este mai bun decât aceia, și mai de cinstit»? Și cu chipul acesta l-ar îndepărtà dela contactul cu aceia, dacă el iubește cu adevărat pe tatăl său. Dacă i-ar zice: «nu știi cu cât e mai bun tatăl tău decât aceia»? — nimic nu va face cu aceasta, iară dacă lasă pe tatăl său la o parte, și îl compară chiar pe dânsul cu aceia, zicându-i: «Nu știi cine ești tu, și cine sunt aceia? Nu te gândești la nobleța și la libertatea ta, cum și la necinstea acelora? Că ce poți tu aveà decomun cu acei tâlhari, cu acei mișei, și șarlatani»? — apoi prin o astfeliu de comparațiune și prin laudele aduse lui, iute îl va scoate din brațele și contactul acelora. Comparațiunea dintâi n'ar primi-o cu plăcere, fiindcă protimisirea tatălui înaintea sa i s'ar păreà ca o acuzațiune adusă lui, — și când mai ales a întristat pe un tată atât de bun — pe când prin a doua comparațiune nimic din aceste nu se'ntâmplă. Căci nimeni nu ar voi să nu fie lăudat; și apoi la un loc cu laudele aduse, și mustrarea făcută lui este bine primită.

Prin asemenea comparațiune se descrețește așà zicând fruntea celui mustrat, și se înțelepțește mult, și la urmă fuge cu disgust de contactul acelora.

Dară nu numai aceasta este de admirat la apostol, că adecă a înaintat așà de bine cu comparațiunea, ci încă ca și alt-cevà mai mare a făurit, și mai minunat. Căci mai întâi aducând vorba prin întrebare, fapt ce este al acelora cari spun lucrurile lămurit și mărturisite de toți, după aceia și prin mulțimea denumirilor întinde încă mai mult ideia din discuțiune, — fiindcă nu pune înainte numai un nume, sau două, sau trei, ci o mulțime de nume. Pe lângă acestea apoi, în loc de persoane el pune nume de lucruri și de fapte, descriind și virtutea cea mai înaltă, dară și reutatea cea mai de jos, și arătând distanța ceà mare între aceste două, în cât că nici nu se poate închipuì. „Că ce împărtășire

are dreptatea, zice, cu fără de legea? Ce împreunare are lumina cu întunericul? Ce unire are Christos cu Veliar? Sau ce parte este credinciosului cu necredinciosul? Sau ce însoțire este bisericei lui Dumnezeu cu idolii“?

Ai văzut cum au pus numirile acestea pe față, fiindu-i de ajuns spre a respinge pe cinevà dela contractul cu cei răi? Căci n'a zis: «ce împreunare au cei din lumină cu cei din întunerec? ci pune înainte chiar acele contrarietăți, care nici-odată nu se pot întâlnì la un loc: lumina și întunerecul. Nici n'a zis: «Ce unire poate fi între cei ai lui Christos și cei ai diavolului», ci punând înainte ceia ce e mai atrăgătoriu: Christos și Veliar — numind astfeliu pe apostat, adecă pe cel ce s'a lepădat de credință, după dialectul ebraic.

„Sau ce parte este credinciosului cu cel necredincios“. Aici în fine, ca să nu se pară că el numai cât acuză reutatea în mod simplu, și aduce laude virtuței, pomenește și de persoane nehotărite. Și n'a zis ce «împărtășire are credinciosul cu cel necredincios» ? — ci pune la mijloc premiile, zicând: „ce parte“. „Sau ce însoțire este bisericei lui Dumnzeu cu idolii? „Că voi sunteți biserica lui Dumnezeu celui viu“ (Vers 16). Ceia ce el spune aici aceasta însamnă: «Nici împăratul vostru n'are nimic de comun cu el — „că ce unire are Christos cu Veliar“ — și nici lucrurile — „că ce împărtășire are lumina cu întunericul“—? Prin urmare nici voi nu trebuie a aveà». Mai întâi el pune pe împărat, și la urmă îi pune și pe dânșii, cu aceasta mai ales smulgându-i dela contactul cu cei răi.

După aceia zicând: „bisericei lui Dumnezeu cu idolii“ și pronunțându-se lămurit, că „voi sunteți biserica lui Dumnezeu celui viu“, de nevoie trebuià la urmă să aducă de față și mărturiea scripturei, dovedind că ceia ce a spus nu este lingușire. Cel ce laudă, dacă nu dă dovadă, se crede că lingușește. Deci, care este mărturiea aceea? „Că voiu locui întru dânșii, zice, și voi umblà“, adecă, voi locui în biserici și voiu umblà, învederând prin aceasta cel mai mare raport față de dânșii.

„Şi voiu fi lor Dumnezeu, şi ii vor fi mie popor". «Ce spui? zice. Porţi în sine-ţi pe Dumnezeu şi tu alergi la aceia? Dumnezeu care n'are nimic de comun cu dânşii? Şi cum pot fi acestea vrednice de iertat? Deci, zice, gândeşte-te cine umblă cu tine, cine locuieşte în tine».

„Pentru acela ieşiţi din mijlocul lor, şi vă osebiţi. zice Domnul, şi de necurăţie să nu vă atingeţi, şi eu voiu primì pre voi" (Vers. 17). Şi n'a zis: «Nu faceţi lucruri necurate» ci cere încă o mai mare exactitate; «nici să vă atingeţi, zice; nici să vă apropiaţi». Ce este necurăţia trupului? Preacurvica, curviea şi toată desfrănarea. Şi care este necurăţiea sufletului? Gânduri necurate, ca a se uità cinevà cu căutătura desfrănată, invidie, zavistie, şi toate cele la feliu. Deci, voiţi poate ca din amândouĕ părţile să fiţi curaţi; ei bine! ai văzut premiiul care-i: a te izbăvi de răle, a te unì cu Dumnezeu. Ascultă acum şi cele ce urmeazĕ: „Şi voi fi vouĕ Tată, şi voi veţi fi mie fii, şi fete, zice Domnul a tot ţiitoriul" (Vers. 18). Ai văzut pe Proroc cum din capul locului vesteşte nobleţa de faţă, adecă renaşterea cea prin char?

„Aceste făgăduinţi luând, deci, iubiţilor" (Cap. 7, 1), zice mai departe. Care făgăduinţi? Acelea adecă de a fi biserică a lui Dumnezeu, de a fi fii şi fete ale lui, de a-l aveà pe dânsul locuind în noi şi umblând, de a ne face poporul seu, de a aveà pe însuşi Dumnezeu ca Tată al nostru.

Deci, să ne curăţim pre noi de ori-ce necurăţenie a trupului şi a sufletului. Nici de cei necuraţi să nu ne atingem, — căci aceasta va să zică curăţie a trupului — şi nici de cei ce spurcă sufletul, — căci aceasta însamnă curăţiea sufletului. „Să ne curăţim pre noi de toată spurcăciunea trupului şi a duhului" zice; şi nici că se mulţămeşte numai cu aceasta, ci adaoge: „făcând sfinţenie întru frica lui Dumnezeu". Căci nu doară faptul că nu se atinge cinevà de lucrul spurcat il face pe dânsul curat, ci ni mai trebuie încă cevà ca noi să devenim sfinţi; ni trebuie rîvna, băgare de samă, evlavie. Şi bine a zis el: „întru frica lui Dumnezeu", fiindcă se poate ca cineva să fie inţelept şi să facă sfin-

ţenie nu întru frica lui Dumnezeu, ci de ochii lumei, şi din slavă deşartă. Impreună cu aceasta apoi, el mai lasă a se înţelege şi altceva prin expresiunea „întru frica lui Dumnezeu“, adecă că lasă a se înţelege modul cum să poată ajunge cinevà la sfinţenie. «Chiar dacă pofta este tiranică, zice, totuşi de o vei îngrădì cu frica de Dumnezeu, ai doborât furiea ei».

[1]) Prin cuvântul de sfinţenie de aici apostolul nu înţelege numai înţelepciunea, ci izbăvirea de ori-ce păcat, căci sfînt este numai cel curat. Dară curat ar fi cinevà, nu numai când s'ar izbăvì de curvie, ci şi de lăcomie, şi de zavistie, şi de uşuratate, şi de slavă deşartă, de care pretutindeni trebuie a fugi, dară cu deosebire în milostenie, fiindcă nici n'ar mai fi milostenie aceia, dacă ar fi însoţită de această boală, ci famfaronadă, cruzime. Când tu dai eleimosină, nu cu scop de a miluì, ci de a trâmbiţà facerea de bine, atunci nu numai că aceasta nu este eleimosină, ci este încă chiar insultă, căci ai dat o pildă rea fratelui tău. Aşà dară milostenie nu va să zică a da bani, ci fiind milostiv a da celui sărac. Fiindcă şi cei din teatru dau copiilor celor stricaţi cum şi altora de pe scenă, însă aceasta nu este milostenie. Incă şi cei ce 'şi bat joc de trupurile femeilor curve dau, însă aceasta nu este filantropie, ci obrăznicie. Cu aceştiia samănă şi iubitoriul de slavă deşartă. Că dupre cum acela bătându-şi joc de trupul curvei la urmă îi dă plata bătăei de joc, tot aşà şi tu ceri plata dela cel ce a luat bătaea de joc dela tine, şi a te îmbrăcà astfeliu cu slavă deşartă şi pe tine şi pe acela.

Dară împreună cu acestea şi paguba este negrăită. Intocmai ca şi o fearǎ sălbatecă, sau ca un câne turbat ce se repede, tot aşà şi boala aceasta răpeşte dela noi bunurile câştigate. Aceasta este neomenie şi cruzime, ba chiar şi mai grozavă decât acestea. Căci cel neomenos şi crud n'ar da celui ce are nevoie; tu însă faci şi mai mult decât acela, fiindcă împiedeci pre cei ce vor a da. Căci când tu trâmbiţezi ceia ce dai, pe deoparte ai doborît credinţa celui ce a primit dela tine, iară pe dealta ai împiedecat şi pre cel ce ar fi voit să deà, dacă

[1]) *Partea morală.* Curăţănia se compune din toate virtuţile. Despre cei ce se îmbogăţesc şi cei ce sunt lipsiţi, şi că săracii se deosebesc sau covîrşesc în toate. *(Veron).*

mai ales ar fi leneş şi trândav unul ca acela. Ce feliu de milostenie este aceia, când şi pre tine te necinsteşti, şi pe cel ce a luat dela tine, şi pe cel ce ţi-a poroncit încă îl necinsteşti îndoit, pe deoparte că avându-l pre dânsul de privitoriu al milosteniei, tu nu eşti mulţămit cu atâta, ci mai cauţi pe lângă dânsul şi privirile celor deopotrivă cu tine, iară pe dealta că calci şi legea care a oprit o asfeliu de milostenie?

Aşi fi voit ca să mai aduc şi altele de faţă, ca de pildă postul şi rugăciunea, şi să arăt cât de mult vatămă şi acolo slava deşartă; dară 'mi-am adus aminte că în convorbirea dinainte n'am sfârşit după cât trebuià vorba şi ideia ce o desvoltam. Şi care erà vorba aceia? Ziceam că săracii covârşesc pre cei bogaţi în cele pământeşti, când discutam despre sănătate şi plăcere, şi cam nelămurit am spus aceasta. Aide, deci, să o arătăm mai clar astăzi, şi să dovedim că nu numai în cele pământeşti, dară chiar şi în cele duhovniceşti, săracii covârşesc pe cei bogaţi.

In adevăr, ce anume bagă pe cinevà în împărăţiea ceriurilor? bogăţica sau sărăciea? Să ascultăm pe însuşi stăpânul ceriurilor zicând de bogaţi, că: „Mai uşor este funiei corăbiei de a întrà în urechile acului, decât bogatul în împărăţiea ceriurilor", iară de săraci zicând cu totul din contra: „Iară de voieşti să fii desăvârşit, vinde-ţi averile tale, şi dă săracilor, şi vină de-mi urmează mie, şi vei aveà comoară în ceriuri" (Math. 19, 24. 21). Şi dacă voiţi, apoi să vedem cele vorbite şi să le examinăm din amândouă părţile. „Strîmtă şi îngustă este calea care duce în vieaţă" (Ibid. 7, 14) zice. Dară oare cine păşeşte pe această cale? Cel ce se dezmiardă în desfătări, sau cel ce trăieşte în sărăcie? Cel ce este singur, sau cel ce duce pe umeri mii de greutăţi? Cel ce umblă lăfăeat, sau cel ce este cu grijă şi băgare de samă?

Dară ce nevoie este de raţionamente, pe când putem veni chiar la înseşi persoanele ce ni pot slujì de exemplu? Sărac erà Lazăr, şi încă foarte sărac, bogat însă erà şi cel ce treceà cu vederea pre acel sărac, ce şedeà la poarta sa. Deci, care din aceştiia a întrat întru împărăţiea ceriurilor, şi se dezmierdă în sânurile lui Abraam? Cine se ardeà în foc şi nu erà stăpân nici pe

o picătură de apă? «Dară, zici tu, şi mulţi dintre săraci se pierd, şi iarăşi mulţi dintre bogaţi se vor bucură de acele bunuri negrăite». Dară cu totul din contra se petrec lucrurile, căci puţini bogaţi se mântuiesc, iară cei mai mulţi sunt dintre cei săraci. Căci gândeşte-te bine: examinând cu amănunţime piedecele bogăţiei cum şi neajunsurile sărăciei - sau mai drept vorbind, nici pe cele ale bogăţiei şi nici pe ale sărăciei, de vreme ce fie-care din acestea sunt ale celor ce le stăpânesc — noi vom vedeà care din ele este arma cea mai uşoară în câştigarea biruinţei.

Deci, ce neajuns se pare a aveà sărăciea? Minciuna. Ce neajuns are bogăţiea? Mândriea, mama relelor, care şi pe diavol l-a făcut diavol, cu toate că nu erà aşà mai 'nainte. Şi iarăşi, rădăcina tuturor relelor este filarghiriea. Dară cine stă alăturea de această rădăcină? Bogatul sau săracul? Oare nu este invederat că bogatul? Căci, cu cât cinevà se incunjoară de mai multe, adecă cu cât are mai mult, cu atât doreşte şi mai mult. Slava deşartă iarăşi este un păcat, care vatămă multe fapte bune; dară şi aproape de aceasta stă tot bogatul. «Dară, zici tu, cele ale săracului, ca de pildă năcazul, stenohoriea, nu le spui»? Dară acestea sunt comune şi celui bogat, ba încă mai mult sunt ale bogatului decât ale săracului. Aşà că neajunsurile ce se par a fi ale sărăciei, sunt comune şi sărăciei şi bogăţiei, iară cele ce sunt ale bogăţiei, sunt numai ale aceştiia.

«Dară, zici tu, când săracul din cauza lipsei de cele trebuitoare face multe rele»? Dară nici un sărac nu este silit de a face atâtea rele din pricina sărăciei, pe câte fac cei bogaţi, pentru ca mai mult să se imbogăţască, şi pe cele strânse să nu le piardă. Nu atât de mult doreşte săracul cele trebuitoare, pe cât cel bogat doreşte cele de prisos; nu atâta putere are săracul spre a se slujì de răutate, pe câtă putere are bogatul. Căci dacă el şi pofteşte mai mult, în acelaşi timp şi poate mai mult, apoi este invederat că şi mai multe va face. Nu atâta se spărie săracul de foamete, pe cât se teme bogatul de pierderea averilor, şi tremură de frică că n'o să mai poată luà pe ale tuturor.

Deci, când acesta stă alăturea şi de slava deşartă, şi de mândrie, şi de iubirea de argint, care este rădăcina tuturor relelor, apoi ce nădejde de mântuire va

aveà, dacă nu va arătà o mare filosofie? Cum va călători pe calea cea strimtă? Așà dară să nu purtăm în gură credințele tuturor, ci să examinăm lucrurile. Căci, cum nu este absurd, ca atunci când e vorba de bani noi să nu credem altora, ci să ne încredem numai numărului și calculului făcut? Iară când e vorba de fapte, să fim atrași așà cum s'ar întâmplà la credințele altora;— și acestea se petrec, cu toate că noi avem o măsură exactă în toate mișcările noastre, avem, zic, hotărîrea legilor Dumnezeești?

Deaceia vă rog pe voi toți, ca lăsând la oparte ce gândește cutare sau cutare în aceste chestiuni, toate să le cercetați și să le căutați în sfintele scripturi, și găsind acolo adevărata bogăție, pe aceasta să o alungăm, ca astfeliu să ne bucurăm și de veșnicile bunătăți. Cărora fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfîntul Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIV

„Cuprindeți-ne pre noi; pre nimeni n'am nedreptățit, nimănui stricăciune n'am făcut (pre nimeni n'am conrupt), cătră nimeni nu ne-am lăcomit. Nu spre osândire zic, că am zis mai 'nainte, că în inimele noastre sunteți, ca împreună să murim și împreună să viem“ (Cap. 6, 2. 3).

Iarăși aduce vorba de dragoste, moderând așà zicând asprimea cercetărei. Fiindcă i-a certat și i-a mustrat, ca iubiți, însă nu deopotrivă iubind, ci zmulși de la dragostea lui și amestecați cu mulți alți conrupători, la urmă iarăși moaie asprimea certărei, zicând: „Cuprindeți-ne pre noi“, adecă «iubiți-ne pre noi». Și încă n'a zis «iubiți-ne pre noi», ci mai îndoioșătoriu; mai mișcătoriu „cuprindeți-ne pre noi“. «Cine v-a

abătut pre voi? zice; cine v-a scos din minți? Cum de suntem strîmtorați întru voi»? Fiindcă mai sus a fost zis: „strîmtorați-vă în pântecele vostru", apoi aici arătând mai invederat aceasta, zice: „cuprindeți-ne pre noi", atrăgându-i spre sine prin asemenea cuvinte. Căci nimic nu încheagă prietenica atât de bine, ca a aflà cel iubit, că cel ce-l iubește, îl dorește foarte mult.

„Pre nimeni n'am nedreptățit". Privește iarăși, cum el nu pune binefacerile, dară în acelaș timp cum și cuvântul și-l face încă mai plăcut și mai mușcătoriu; tot-odată face aluziune și la apostolii cei mincinoși, căci zicând „pre nimeni n'am nedreptățit", a adaos încă: „nimănui stricăciune n'am făcut, cătră nimeni nu ne-am lăcomit". Și ce va să zică „nimănui stricăciune n'am făcut"? Adecă «pre nimeni n'am înșelat» — dupre cum și aiurea zice: „ca nu cumvà precum șarpele a amăgit pre Eva cu vicleșugul său, așà să se strice și cugetele voastre" (II. Cor. 11, 3).

„Cătră nimeni nu ne-am lăcomit", adecă «n'am răpit, n'am uneltit înșelăciune asupra cuivà». Și nu zice de pildă: am fost de folos vouă în cutare sau cutare împrejurare, ci făcându-și cuvântul mai înțepătoriu „n'am nedreptățit" zice, și pare-că numai nu li spune: «chiar dacă nu v'am fi făcut nici-o binefacere, totuși nici așà n'ar fi trebuit a ne disprețuì; că nu aveți nimic de zis, spre a ne învinovăți, fie mare sau mic». După aceia apoi, fiindcă simțià oare-cum greutatea vorbelor sale, iarăși s'a îndreptat pe sine. Și nici n'a tăcut în totul — fiindcă n'ar fi putut trezì pe nimeni, și nici n'a lăsat neîndreptată asprimea cuvântului, căci în asemenea caz mai mult ar fi zădărît auditoriul. Deci, ce spune el?

„Nu spre osândire zic". Și de unde se învederează aceasta? „Că am spus mai 'nainte, zice, că în inimele noaste sunteți, ca împreună să murim, și împreună să înviem". Aceasta este cea mai mare prietenie, când chiar și disprețuit, el preferă totuși de a și murì, și de a vieà împreună cu dânșii. «Nu cum s'ar întâmplà, zice, sunteți voi în inimele noastre, ci așà

precum v'am spus. Că este cu putinţă de a şi iubì pe cinevà dară şi de a fugì de primejdii; însă cu noi nu se petrece aşà». Dară tu priveşte şi aici înţelepciunea lui cea nespusă; căci n'a spus de cele făcute pentru dânşii, ca să nu se pară iarăşi că-i ia în bătaie de joc, ci li vorbeşte de cele viitoare. «De s-ar întâmplà, zice, să sufăr vr-o primejdie, eu sunt gata de a răbdà totul pentru voi, şi nici moartea, precum nici vieaţa nu mi se par a fi cevà prin ele însăşi; ci unde aţi fi voi, aceasta 'mi va fi mie mai de preferat. Mai de preferat îmi va fi moartea înaintea vieţei, cum şi viaţa înaintea morţii». Dară dacă a murì pentru alţii este cu adevărat semn al prieteniei, dară de a trăì cum n'ar preferà cinevà, fie chiar şi pentru neprieteni? Deci, de ce a pus el acest fapt ca mare? Pentrucă este foarte mare cu adevărat. Mulţi compătimesc poate cu prietenii ce întimpină niscarevà rele, dară când acelor prieteni li merg bine afacerile, nu numai că nu se bucură, ci încă şi pizmuiesc. «Nu însă aşà se petrec împrejurările cu noi, zici, ci chiar în nenorociri de aţi fi, noi nu ne temem de a ne împărtăşì din scârbele voastre, precum şi de aţi face bine, noi nu suntem cuprinşi de invidie».

Apoi, fiindcă necontenit a învârtit acestea, zicând: „Nu vă strimtoraţi întru noi" şi „strâmtoraţivă în pântecele vostru", şi „Cuprindeţi-ne pre noi", şi „Lărgiţi-vă şi voi", şi „Pre nimeni n'am nedreptăţit" şi s'ar fi părut toate acestea ca o bulă aruncată asupra lor, apoi priveşte cum greutatea aceasta a cuvântului o îndreaptă în alt mod, zicând: „Multă îmi este îndrăzneala cătră voi" (Vers. 4). «De aceia îndrăznesc a spune acestea, zice, nu grăindu-le doară spre osândire, ci pentru multa sinceritate ce am faţă de voi», ceia ce învederând şi mai 'nainte, ziceà: „Mare 'mi este lauda mea pentru voi". «Să nu vă închipuiţi, zice, că dacă li spun acestea, le vorbesc ca un pârîş al vostru, fiindcă foarte mult mă îngâmf şi mă mândresc cu voi, ci pentrucă mă îngrijăsc şi voiesc ca voi încă mai mult să înaintaţi în fapta bună. Ceia ce şi Ebreilor după multă certare li ziceà: „Insă avem adeverire (suntem încredinţaţi) pentru voi, iubiţilor, de cele mai bune şi care se ţin de mân-

tuire, măcar de și grăim așà... Și dorim ca fie care din voi aceiași sârguință să arate spre adeverirea nădejdei până în sfârșit“ (Ebr. 6, 9. 11)— aceiaşi o spune și aici prin zicerea „multă îmi este lauda pentru voi“, adecă «ne mândrim și ne lăudăm pentru voi și către alții». Ai văzut cum i-a mângâiat? Și n'a zis simplu «mă laud», ci „multă îmi este lauda pentru voi“. A adăogat apoi zicând: „umplutu-m-am de mângâere“. Și de care mângâere? «De mângâerea cea dela voi, că îndreptându-vă, prin faptele voastre m-ați mângâiat» zice. Aceasta este fapta celui ce iubește cu adevărat: de a și învinovăți pentrucă nu este iubit, în acelaşi timp a se și teme ca nu cumvà să-i întristeze învinovățându-i prea mult.

De aceia zice: „umplutu-m-am de mângăere, de prisosit am bucurie întru tot năcazul nostru“. «Dară aceasta, zici tu, se pare a fi contrară celor mai dinainte». Insă nu este contrară de loc, ci încă în multă legătură, că acestea le fac pe acelea a fi bine primite și laudele de aici învederează foarte mult folosul tras din mustrarea celor de mai 'nainte, ascunzând durerea pricinuită de aceà mustrare. De aceia cu mult cuvânt întrebuințează aceste vorbe. Căci n'a zis «umplutu-m'am'de bucurie», ci „de prisosit am bucurie“, și mai bine zis, nici numai „de prisosit“ simplu (περισσεύομαι), ci «mai pre sus de prisosit» (ὑπερπερισσεύομαι), arătând și deaici dorința lui, că chiar așà de ar fi iubit, încât să se bucure și să se veselească, el totuși nici așà nu va crede că este iubit, dupre cum trebuie a fi iubit, și nici că a luat totul, — atât de nesăturat erà el în a iubì, și a fi iubit. Că spre a fi iubit de alții, procură mare bucurie de a-i iubì mult pe aceia. Așà că și aceasta erà semn al dragostei lui către dânșii.

Și fiind vorba de mângâere, zice: „umplutu-m'am“, adecă «m-am îndestulat de ceia ce'mi datorați», iară fiind vorba de bucurie, zice: „de prisosit am bucurie“, adecă «am fost mânios, am fost amărit față de voi, însă v'ați justificat îndeajuns, și m-ați mângâiat; nu numai că mi-ați ridicat ori-ce motiv de întristare, ci încă mi-ați cășunat și o mare bucurie». Apoi

arătând măreția bucuriei, el nu numai prin expresiunea: „de prisosit am bucurie“. o invederează aceasta, ci și prin adaosul: „întru tot năcazul nostru“. «Atât de mare este plăcerea ce ni-ați făcut, încât că chiar în tot năcazul nostru nu s'a întunecat acea plăcere, ci prin prisosința măreției ei noi am biruit supărările ce ne cuprinsese, și nu ne-a lăsat nici măcar să le simțim».

„Că venind noi în Macedonia, nici-o odihnă n'a avut trupul nostru“. (Vers. 5). Fiindcă a spus mai sus de năcazul avut, apoi aici arată și felul acelui năcaz, pe care'l mărește cu cuvântul, ca astfeliu să arate cât de mare este mângâerea și bucuria lui din această cauză, dacă a putut birui o atât de mare scârbă.

„Ci întru toate am fost năcăjiți“. Și cum întru toate? „Din afară războae“ din partea necredincioșilor — „din lăuntru temeri“ — pentru cei slabi dintre credincioși, ca nu cumva să fie trași în curse, fiindcă de acestea se petreceau nu numai printre acești Corintheni, ci și pe aiurea.

„Dară cel ce mângâe pre cei smeriți, ne-a mângâiat pre noi cu venirea lui Tit“. (Vers. 6). Fiindcă mai 'nainte li-a mărturisit lor lucruri mari, apoi ca să nu se pară că-i lingușaște, ia de martur pe Tit fratele, care venise dela dânșii după trimiterea întâei epistole, și-i povestise lui cele cu privire la îndreptarea lor. Dară tu gândește-te și la aceia, cum el pretutindeni pune ca mare lucru prezența lui Tit, căci și în urmă zicea: „Că venind în Troada pentru evangheliea lui Christos, n-am avut odihnă cu duhul meu, neaflând eu pre Tit fratele meu“, și aici deasemenea spune că „ne-a mângâiat pre noi Dumnezeu cu venirea lui Tit“, pentru că voește a arătà pe bărbatul acesta vrednic de credință, și a-l face prietenul lor. Și privește cum ambele acestea el le pregătește cu multă iscusință, căci când li spune: „n-am avut odihnă cu duhul meu“, prin aceasta arată măreția virtuțelor sau a însușirilor lui, iară când zice că «în năcazul nostru venirea lui ni-a fost de ajuns spre mângâerea noastră,— „și nu numai cu venirea lui, ci și cu mângâerea cu care s'a mângâiat de voi“ (Vers. 7) prin aceasta

familiarizază, sau împrieteneşte pe bărbat cu aceşti Corintheni. Nimic nu face şi nu întăreşte prietenica atât de mult, ca a spune de cinevà lucruri potrivite şi sănătoase, ceia ce şi despre Tit li spune lor, că „mult mai vîrtos ne-am bucurat de bucuriea lui Tit, că s'a odihnit duhul lui de către voi toţi“, şi că «venind Tit la noi ne-a înaripat pre noi prin plăcerea pricinuită, vestindu-ne atâtea lucruri bune de voi. De aceia venirea lui ne-a bucurat. Şi nu numai prin venirea lui ne-am bucurat, ci şi pentru mângâerea cu care s'a mângâiat la voi». Şi cum s'a mângâiat? Prin virtuţile lor, prin isprăvile lor. Pentru aceia şi adaoge:

„Spunându-ne nouĕ dorirea voastră, plângerea voastră, rîvna voastră pentru mine, în cât eu mai mult m'am bucurat“. Acestea toate l-au bucurat pre dânsul, l-au mângâiat. Ai văzut cum dă pe faţă şi pe Tit ca foarte mult îndrăgostit de dânşii, dacă propăşirea lor el o credeà ca mângâere a sa, şi că venind dela dânşii el se mândrià cu dânşii faţă de Pavel, ca cum s'ar fi mândrit de ale sale isprăvi. Şi priveşte cum le spune cu căldură: „dorirea voastră, plângerea voastră, rîvna voastră“. Erà firesc lucru ca dânşii să plângă şi să fie trişti, pentru că atât de mult erà năcăjit fericitul Pavel, pentru că de atâta timp nu-l mai văzuse. De aceia nici n'a spus el simplu «lacrămi», ci „plângere“, şi nici numai poftă simplă = ἐπιθυμίαν, ci „poftă aprinsă, dorinţă înfierbântată“ (ἐπιπόθησιν), — şi nici numai o năzuinţă, o aplecare oare-care a sufletului lor, ci „zel, rîvnă fierbinte“, şi încă rivnă pentru dânsul, rivnă provenită din pricina acelui curvariu, din pricina celor ce învinovăţau pe apostol. «V'aţi înfierbântat, zice, v'aţi aprins şi v'aţi înflăcărat primind scrisorile mele». De aceia prisoseşte cu bucuriea, de aceia s'a umplut de mângâere, fiindcă s'a atins de dânşii dupre cum trebuià. Dară mie mi se pare că acestea sunt spuse nu numai pentru mângâerea celor mai dinainte, ci şi pentru îndemnul lor spre fapte bune. Că şi dacă unii dintre aceşti Corintheni erau respunzători pentru păcatele arătate mai 'nainte, şi deci nevrednici de laudele acestea, totuşi apostolul nu-i deosebeşte pe unii de alţii, ci pune în comun şi laudele şi păcatele, lăsând ca cugetul fiecăruia să aleagă pe cele ale sale, şi cu chipul

acesta şi aceea sunt uşoare la auz, şi acestea duc pe auditoriu la o mare rîvnă.

[1]) Astfeliu trebuie a se găsì şi astăzi cei învinovăţiţi; adecă a plânge şi a fi trişti; astfeliu trebuie a dorì pe dascalii lor, astfeliu trebuie de a-i căutà mai mult decât pe părinţii lor. Prin părinţii trupeşti capătă cinevà vieaţa, însă prin cei sufleteşti capătă cunoştinţa de a vieţuì bine. Astfeliu trebuie a primì epitimiile părinţilor, astfeliu trebuie a se întristà cei mai mari pentru cei ce păcătuesc. Pentru că nu într'înşii, sau mai bine zis nu de dânşii numai depinde totul, ci şi de voi. Că de ar vedeà cel păcătos, că dacă a fost certat şi pedepsit de părintele său, a fost însă măgulit de fraţii lui, va devenì negreşit mai trândav. Dară când şi tatăl ceartă, când şi tu te-ai mânieat, fie ca cel ce te îngrijaşti de frate, fie ca cel ce te-ai scandalizat împreună cu tatăl, ai contribuit nu puţin la îndreptarea lui. Tu numai cât arată o mai mare rîvnă, şi jăleşte-l, nu pentru că a fost pedepsit, ci pentru că a păcătuit. Dară dacă eu voiu clădi, iară tu vei dărîmà, atunci cu ce am folosit mai mult, decât cu ostenelele? Dară mai bine zis, paguba ta nu se mărgineşte numai aici, ci încă îţi mai atragi şi pedeapsă asupră-ţi. Cel ce împiedecă de a se vindecà rana, are nu o mai mică pedeapsă decât cel ce a pricinuit aceà rană, ci încă şi mai mare. Căci nu este tot una: a rănì, cu a împiedecà vindecarea ranei, fiindcă aceasta din urmă naşte numai decât moartea, pe când ceà dintâi nu totdeauna.

Acestea vi s'a spus, iubiţilor, ca împreună cu cei ce stăpânesc să vă întristaţi şi voi de cele ce după dreptate dânşii sunt scandalizaţi, şi când veţi vedeà pe cinevà certat, cu toţii să-l ocoliţi, mai mult chiar decât dascalul său. De voi să se teamă mai mult cel păcătos, decât de cei mai mari ai săi; că dacă el se va teme numai de dascal, iute va păcătuì din nou; dară dacă el este înconjurat de atâţia ochi, şi de atâtea guri, va fi în mai mare siguranţă. Dupre cum, deci, când noi nu vom face aşà, vom fi pedepsiţi cu cele mai de pe urmă pedepse, tot aşà şi când vom face acestea, ne vom împărtăşì de câştigul urmat din îndreptarea acelui păcătos.

Deci, aşà să facem. Iară dacă ar zice cinevà că

[1]) *Partea morală.* Despre epitimii (canonisiri). *(Veron).*

creştinilor se cuvine de a fi filantropi faţă de fraţi, apoi afle, că cel ce se supără pe păcătos, este acela care este filantrop, iară nici de cum acela care mai 'nainte de timp îi concedează apucăturilor lui, şi nici măcar nu-l lasă de a-şi simţi păcatul. Căci, cine cu adevărat are milă de cel bolnav de friguri şi ieşit din minţi? Cel ce-l culcă pe pat, şi-l opreşte de mâncări şi băuturi ce nu se cade, sau cel ce îl lasă ca să-şi încarce pântecele peste măsură, şi-l îngăduie de a fi în voea lui, şi de a face tot ceia ce face un om sănătos? Oare nu acela este care-l îndreaptă, pe când celalalt de şi se pare că se poartă cu dânsul filantrop, totuşi îi aţiţă mai mult boala?

Tot aşà, deci, vom zice şi aici. Căci este cu adevărat o faptă de filantropie de a nu li face pe plac totdeauna celor bolnavi, şi nici de a linguşì poftele lor cele absurde. Nimeni nu iubià atât de mult pe acel curvariu dintre Corintheni, ca Pavel, care a poroncit de a-l predà Satanei, — precum şi deasemenea nimeni n'a urît atàt de mult pe acela, precum l-au urît cei ce se strinsese împrejurul lui şi-i luase apărarea, — dupre cum a arătat sfârşitul. Căci aceia l-au înfumurat, şi încă mai mult i-au aţiţat trufia, — în timp ce Pavel l-a moderat şi l-a cuminţit, şi nu s'a depărtat de el până ce l-a dus la o sănătate curată. Aceia au mai adaos încă la răul ce erà, în timp ce Pavel chiar şi pe cel dela început l-a smuls din rădăcina.

Să cunoaştem, deci, şi noi aceste legi ale filantropiei. Căci şi pe un cal dacă-l vezi că este la marginea prăpastiei, îi pui frâu şi zăbală, şi-l împiedeci cu putere, ba de multe-ori îl şi baţi — de şi aceasta este pedeapsă, însă această pedeapsă este muma scăpărei lui. Tot aşà fă şi cu păcătosul. Leagă-l bine, până ce va îmblânzi pe Dumnezeu. Nu-l lăsà deslegat, ca nu cumvà să se lege cu urgiea lui Dumnezeu. Dacă eu îl voiu legà, Dumnezeu nu-l va legà, iară dacă eu nu-l voiu legà, atunci îl aşteaptă legăturile cele nedeslegate. „Că dacă ne-am fi judecat pre noi înşi-ne, zice, nu am fi fost judecaţi“ (I. Cor. 11, 31).

Deci, să nu crezi că aceasta vine dela cruzime şi neomenie, ci încă dela ceà mai înaltă blândeţă, şi dela ceà mai bună vindecare, şi dela ceà mai mare îngrijire. «Dară, zici tu, i-au dat dejà un timp destul de îndelungat ca pedeapsă». Cât timp? spune-mi. Un an, doi sau trei? Dară eu nu caut la mulţimea timpului sau a anilor, ci la

îndreptarea sufletului. Așà dară aceasta să mi-o arăți: dacă acel pacătos s'a smerit, dacă s'a schimbat, și atunci totul s'a făcut; pe când dacă nu este aceasta, apoi nici de un folos nu-i este timpul cel îndelungat. Căci nici noi nu căutăm dacă rana a fost legată pe timp îndelungat, ci dacă legătura a folosit cu cevà. De cumvà a folosit și într'un timp scurt, să n'o mai pui; iară de n'a folosit cu nimic, apoi și după zece ani pune-o, și acesta să-ți fie hotar al deslegărei ranei: câștigul sau vindecarea celui legat.

Dacă așà ne vom îngrijì și de noi înși-ne, și de alții, și nu ne vom uità deloc la credințele oamenilor și la rușinea de dânșii, ci gândindu-ne la rușinea și pedeapsa de acolo — iară mai presus de orice, că întărîtăm pe Dumnezeu,— și vom pune doftoriile pocăinței, atunci iute îi vom duce la sănătatea aceà adevărată, și ne vom învrednici și de bunurile viitoare. Cărora fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfîntul Duh să cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XV

„Pentru aceia de v'am și întristat pre voi prin epistolie, nu mă căiesc, măcar de mă și căiam". (Cap. 7, 8).

Așà dară el se justifică pentru epistolă — când erà fără nici-o primejdie de a-i vindecà, fiind deja păcatul îndreptat — și arată folosul tras din acest fapt. Aceasta a făcut-o mai'nainte, zicând: „Că din multă scârbă și năcaz am scris vouë nu ca să vă întristați, ci să cunoașteți dragostea, care mai mult am către voi", și tot aceasta o face și aici, mrejind însă faptul prin mai multe idei. Și n'a zis: «că mai 'nainte mă căiam, dară acum nu mă căiesc», însă cum? „nu mă căiesc acum, de și mă căiam". «De și atâtea

erau cele scrise de mine, încât să covârşască chiar măsura certărei, zice, şi să mă facă de a mă căi, adecă de a-mi păreà rău, totuşi marele câştig care izvoraşte din ele nu mă lasă să mă căesc». Acestea însă le-a spus, nu ca certându-i peste măsură, ci înălţând laudele aduse lor. «Atât de mare îndreptare aţi arătat, zice, încât că, de şi v'am fost lovit cu putere, că'mi păreà rău — mă laud totuşi pe mine însu-mi cu rezultatul». Intocmai ca şi copiii când cu supărare şi năcaz primesc vindecarea boalei, şi când în urma vr'unei tăeturi, sau arsuri, sau vr'unei doftorii amară, îi mângâem într'una, astfeliu face şi Pavel. „Că văd, zice, că epistoliea aceia măcar de v-a şi întristat pentru moment[1]), acum însă mă bucur, nu căci v'aţi fi fost întristat, ci căci v'aţi fost întristat spre pocăinţă" (Vers. 9). Zicând că „nu mă căiesc" spune şi cauza, punând ceia ce a rezultat ca folositoriu din epistolă, şi justificându-se cu mult tact şi zicând: „dacă v'a şi întristat pentru moment". Căci ceia ce întristează este momentan, pe când ceia ce este folositoriu e pururelnic. Continuitatea ideii ar fi cerut să zică că, «de şi pentru moment v'a întristat, însă pentru totdeauna v'a veselit, şi v'a fost de folos». Decât el nu spune aşà, ci mai 'nainte de a arătà câştigul, trece iarăşi la laudele aduse lor, şi la dovada îngrijirei lui, zicând: «Acum mă bucur nu căci v'aţi fost întristat» — căci ce folos am eu din a vă întristà voi? — «ci căci v'aţi fost întristat spre pocăinţă», adecă că întristarea voastră a avut un folos oarecare. Fiindcă şi tatăl când vede pe copil operat de doftor nu se bucură doară pentru că copilul are dureri şi se vaetă, ci pentru că se îndreaptă. Tot aşà şi Pavel.

Dară tu priveşte, cum el dela lucruri strămută succesul la dânşii, şi ceia ce este întristătoriu se pune în socoteala epistolei, iară ce este bun şi folositoriu o consideră ca succes al lor. Căci n'a zis: «v'a îndreptat epistola — de şi erà aşà — ci că „v'aţi întristat spre pocăinţă".

---

[1]) *Notă*. Expresiunea din original πρὸς ὥραν este un elenism, care însamnă *„pentru moment"*, dupre cum şi πρός καιρόν însamnă *„pentru un timp"*.

„Că v'ați fost îndreptat dupre Dumnezeu, ca întru nimic să nu vă păgubiți de către noi". Ai văzut *înțelepciune negrăită? «Că dacă n'am fi făcut* aceasta, zice, v'am fi păgubit pre voi». Succesul îl pune pe socoteala lor, iară paguba pe socoteala sa — dacă ar fi tăcut. «Dacă nu v'am fi imboldit, ca astfeliu prin acel imbold să vă îndreptați, v'am fi păgubit, și încă nu numai pe voi, ci și pe noi. Căci, dupre cum cel ce nu dă neguțitoriului cele ce urmează a fi transportate pe mare, el singur este care cauzază paguba, tot așà și noi, dacă nu v'am fi dat vouă pricină de pocăință, v'am fi păgubit». Ai văzut, deci, că a nu certà pe cei ce greșesc, este o pagubă și pentru dascal, și pentru ucenic?

„Că întristarea care este dupre Dumnezeu, pocăința spre mântuire fără de căință lucrează" (Vers. 10). «De aceia, zice, de și m'am căit mai 'nainte de a vedeà fructul, și cât de mare este câștigul, totuși acum nu mă căiesc. Căci așà este întristarea cea dupre Dumnezeu». Și în fine filosofează pentru întristare, arătând că nu în totdeauna ea este reà, ci numai când ea este dupre lume. Deci ce va să zică „întristarea lumei"? «Dacă te întristezi, zice, de bani, de slavă, pentru cel ce a părăsit lumea, sau pentru cel mort, toate acestea sunt dupre lume, sau întristări de ale lumei. De aceia și moarte lucrează. Căci cel ce este întristat pentru slavă, invidiează, și este silit de multe-ori de a se prăbuși și a se pierde, ca de pildă întristarea cu care s'a întristat Cain, Isav, și alții». Deci, aceasta o numește el întristare a lumei, sau dupre lume, care este spre vătămarea celor întristați. Dară împăcată singură numai întristarea dupre Dumnezeu este folositoare, iară aceasta se învederează din cele ce urmează. Cel ce se întristează de pierderea banilor, nu înlătură paguba. Cel ce se întristează pentru cel mort, nu-l poate înviеà. Cel ce se întristează pentru boală, nu numai că nu se vindecă, ci încă mai mult iritează boala. Cel ce se întristează însă pentru păcate, este singurul care se folosește cu cevà din întristare, căci cheltuește așà zicând și nimicește păcatele. Deci, fiindcă pentru aceasta a fost pregătită doftoriea, apoi numai aici are putere și își arată folosința, pe când în celelalte chiar vatămă.

«Iată că Cain, zice, fiindcă nu a fost aprobat de

Dumnezeu, erà intristat». Dară nu de aceasta erà intristat, ci pentru că vedeà pe fratele său strălucind. Dară dacă el simţià durere de aceasta, trebuià negreşit a-l imità, şi a se bucurà cu acela; — dară acum el intristându-se, a arătat că erà intristat dupre lume, iară nu dupre Dumnezeu. Nu însă tot aşà şi David, nu Petru, şi nici unul din ceata drepţilor. De aceia dânşii erau totdeauna în câştig, fie că se intristau pentru propriile lor păcate, fie că pentru păcatele străine. De şi dealtfeliu, ce este mai greoiu ca intristarea? — dară cu toate acestea când ea este dupre Dumnezeu, este mai bună decât bucuria cea din lume. Pentrucă intristarea şi bucuriea aceasta a lumei se sfârşăsc cu nimic, pe când întristarea ceà dupre Dumnezeu „pocăinţă spre mântuire fără de căinţă lucrează". Lucrul minunat al acestei întristări este, că nici nu se căieşte cineva fiind întristat astfeliu, ceia ce mai cu samă este particularitatea întristărei lumeşti.

Ce poate fi mai de dorit ca câştigarea unui copil? Şi ce poate fi mai sfâşiitoriu ca moartea unui asemenea copil? Dară cu toate acestea părinţii lui în toiul jălaniei neputând suferi pe nimeni, şi bătându-se cu pumnii, iată că după trecere de timp aceştiia se căiesc, fiindcă s'au intristat peste măsură, ca uniia ce n'au câştigat nimic de aici, ba încă mai mult s'au vătămat. Nu tot aşà este şi întristarea ceà dupre Dumnezeu, ci aceasta are două însuşiri bune: de a nu fi biruit cinevà din cauza celor pentru care este trist, şi că această intristare se sfârşaşte în mântuire, în timp ce intristarea lumească este lipsită de amândouă acestea. Fiindcă se întristează uniia ca aceştiia, şi după intristare foarte mult se împuţinează şi se acuză pe dânşii, dând prin aceasta dovada cea mai mare, că ceia ce au făcut a fost spre vătămarea lor. Pe când ceà dupre Dumnezeu cu totul din contra, pentru care şi zice: „pocăinţă spre mântuire fără de căinţă lucrează", — căci nimeni nu se va împuţinà pe sine şi desnădăjdui, dacă se va întristà pentru păcat, dacă se jăleşte şi se umileşte pe sine. Ceia ce şi fericitul Pavel spunând, nu are nevoe de a aduce exemplu din altă parte pentru cele spuse, şi nici a pune la mijloc istorii vechi pentru cei întristaţi, ci chiar pe Corintheni îi dă de exemplu. Şi dela cele ce au făcut, dela acelea, zic, dă dovadă,

pentru ca astfeliu odată cu laudele să-i şi înveţe, şi încă mai mult să-i atragă spre sine.

„Că iată, zice, aceasta singură, căci dupre Dumnezeu v'aţi întristat voi, câtă sârguinţă a făcut întru voi“ (Vers. 11)? «Intristarea aceasta, zice, nu numai că nu v'a adus în halul acela de a vă împuţinà şi desnădăjduì, ca cum aţi fi făcut aceasta în zadar, ci încă v'a făcut şi mai îndămânatici». După aceia mai departe spune şi dovezile sîrguinţei. „Ci răspuns“, sau justificare către mine, — „ci mânie“ sau îngreţoşare către acel păcătos, — „ci frică“ — căci sîrguinţa aceasta a lor şi grabnica îndreptare erau dovada unora ce aveau frică. Şi ca să nu se pară că se îngâmfă şi se trufeşte pe sine, priveşte cât de iute a îndreptat vorba, zicând: „ci dorinţă“ — de mine — „ci râvnă“ adecă zelul cel către Dumnezeu. „Ci izbândă“ sau răzbunare, fiindcă aţi răzbunat legile lui Dumnezeu cele batjocorite».

„Intru toate v'aţi arătat pre voì curaţi a fi întru acest lucru“. Nu numai în a nu îndrăzni s'au arătat curaţi, — că aceasta erà învederat, — ci şi că nu s'au unit cu aceia la bucuriea lor. Fiindcă în întâea epistolă spuneà „şi voi v'aţi semeţit“ (I Cor. 5, 2)? — aici spune că «şi de această bănuealà v-aţi izbăvit; nu numai că nu l-aţi lăudat pe acel curvariu, ci încă că l-aţi şi certat şi v'aţi indignat, v'aţi scârbit de dânsul».

„Deci, de am şi scris vouè, nu pentru cel ce a nedreptăţit, nici pentru cel ce s'a nedreptăţit“ (Vers. 12). Dară ca nu cumvà să zică: «şi de ce ne certi pe noi, când suntem curaţi de acest fapt»? — iată că şi mai 'nainte ridicându-se, şi făurindu-şi mai dinainte respunsul, ziceà aşà dupre cum stă scris: „nu mă căiesc, măcar de mă şi căiam“, adecă că «atât de departe sunt de a mă căi acum pentru cele ce v'am fost scris atunci, zice, în cât că mai mult m'am căit atunci, decât acum, când v'aţi unit cu toţii şi aţi înfruntat pe acel curvariu». Ai văzut iarăşi graba lui şi iubirea de dispută, cum a întors vorba la cele contrare? Dela acelea dela care'l credeau pe dânsul că 'şi-a schimbat părerea de dânşii, ca unul ce i-a cercetat în zădar pentru

propăşirea lor, dela acelea tocmai arată că el li vorbeşte fără sfieală tot adevărul. El nu se dă în laturi câtuşi de puţin de a li face pe plac, când trebuiă a face aceasta.

Dară, el care spuneà mai sus că, „cel ce se lipeşte de curvă, un trup este“ şi „să daţi pre unul ca acela Satanei, spre perzarea trupului“. şi „tot păcatul care va face omul, afară de trup este“, (I. Cor. 6, 16. 5, 5. 6, 18) şi altele de acest feliu — cum de zice aici: „nu pentru cel ce a nedreptăţit, nici pentru cel ce s'a nedreptăţit“? Apoi el o face aceasta nu contrazicându-se, ci încă fiind foarte consecinte cu sine. Şi cum este consecinte cu sine? Pentru că îi erà lui foarte trebuitoriu de a li arătà dragostea ce aveà către dânşii. Deci, el nu ridică, nu desfiinţază datoriea de a se îngriji de acel curvariu, ci, dupre cum am spus, arată şi dragostea cea către dânşii, şi că ceà mai mare frică l-a cuprins de întreaga biserică. Căci se temeà ca nu cumvà răul să se împrăştie, şi cu timpul să cuccrească biserica. De aceia şi ziceà cu altă ocaziune: „Puţin aluat toată frământătura dospeşte“ (I. Corinth. 5, 6). Aceasta o spuneà atunci; aici însă, fiindcă dânşii au izbutit în fapta bună, nu mai spune aşà, ci în alt mod. Acelaşi lucru dă a se înţelege şi aici, însă vorba o întrebuinţază cu mai multă dulceaţă, zicând: „Ci ca să se arate către voi sirguinţa noastră ceà pentru voi“, adecă: «ca să vedeţi voi cât vă iubesc». De sigur că expresiunea aceasta este acelaşi lucru cu ceà dinainte, însă explicată în alt mod s'ar păreà că ar aveà o altă înfăţoşare. Dară cum că acelaşi lucru este, tu examinează bine senzul ideii, şi nimic altă nu vei găsi. «Fiindcă vă iubesc foarte mult, zice, apoi m'am fost temut, ca nu cumvà să pătimiţi vr'un rău de aici, ca nu cumvà voi înşi-vă să primiţi întristarea».

Dupre cum, deci, când zice: „Nu cumvà Dumnezeu se îngrijaşte de boi“ (I. Cor. 9, 9)? — prin aceasta nu spune că Dumnezeu nu se îngrijaşte, fiindcă nimic din cele ce compun universul nu poate fi lipsit de proniea, adecă de îngrijirea lui Dumnezeu, — ci numai că Dumnezeu nu dela început a legiuit, sau a avut grija boilor — tot aşà şi aici: «mai întâi de toate eu am scris

pentru voi, zice, şi al doilea pentru acela. Aveam în mine dragostea chiar şi fără epistolă, însă am voit de a o arătà şi vouĕ, cum şi tuturor, prin cele scrise acolo».

„Pentru aceasta ne-am mângâiat“ (Vers. 13), zice, fiindcă v'am arătat şi sirguinţa cea către voi, şi că în fine totul am izbutit». Dupre cum şi aiurea zice: „Acum viem, dacă voi staţi întru Domnul“ şi iarăşi: „care este nădejdea noastră, sau bucuriea, sau cununa laudei? Au nu şi voi“ (I. Thesal. 3, 8. 2, 19)? Aceasta este vieaţă, această mângâere, aceasta este bucuriea dascalului care are minte: propăşirea spre bine a ucenicilor.

¹) Nimic nu arată atàta pe un stăpànitoriu, ca iubirea de cei stăpâniţi, — fiindcă şi pe tată nu-l face numai faptul că a născut, ci a şi iubì după ce a născut. Deci, dacă unde este natura, şi încă este atàta nevoie de dragoste, apoi cu atât mai mult unde este charul. Astfeliu au strălucit toţi cei vechi. Câţi dintre Ebrei au fost slăviţi, de aici s'au arătat aşà. Astfeliu s'a arătat Samuil mare, zicând: „să nu-mi fie mie a păcătuì lui Dumnezeu, încetând a mă rugà pentru voi“ (I. Samuil 12, 23). Astfeliu s'a arătat David, astfeliu Abraám, astfeliu Elie, astfeliu fie-care dintre cei drepţi, din legea noua, şi din legea veche. Că şi Moisì părăsind bogăţii şi tezaure nespuse pentru cei stăpâniţi, a preferat de a suferi răle împreună cu poporul lui Dumnezeu, în timp ce mai 'nainte de hirotoniea sau alegerea lui la această demnitate, erà demagog prin faptele sale. De aceia cu multă nerozie ziceà către dânsul acel Ebreu: „cine te-a pus pre tine stăpân şi judecătoriu peste noi“ (Exod. 2, 14)? Ce spui? Vezi faptele, şi te îndoieşti de denumirea aceasta? Ca şi cum cinevà, văzând un doftor eminent tăind şi legând un mădulariu bolnav al trupului, i-ar zice: «şi cine te-a pus pe tine doftor, şi ţi-a poroncit de a tăià»? Meşteşugul, prietene, cum şi boala ta, i-ar respunde doftorul. Tot asemenea şi pe Moisì ştiinţa, sau arta de a stăpânì l-a făcut aşà precum este.

¹) *Partea morală*. Despre stăpânirea duhovnicească, şi lumească; despre supunerea către stăpânitori, şi despre îngrijirea acestora. (*Veron*).

Căci, iubiților, a stăpânì este un meșteșug, — iară nu numai o demnitate, — și încă un meșteșug mai înalt decât toate meșteșugurile din lume. Dară dacă stăpânirea celor deafară este meșteșug și știință mai bună decât toate, apoi cu atât mai mult este stăpânirea celor duhovnicești. Căci, cu atât mai bună este stăpânirea aceasta decât aceea, cu cât și aceea este mai bună decât altele, și mai bine zis, cu mult mai bună. Și de voiți, să examinăm mai cu amănunțime vorba aceasta.

Meșteșug este agricultura; meșteșug este și țesătoriea, meșteșug este și zidăriea; meșteșuguri care sunt foarte trebuitoare, și care cuprind în ele întreaga noastră vieață. Celelalte meșteșuguri sunt slujitoare acestora, ca de pildă turnătoriea de aramă, tâmplăriea, păstoriea. Însă dintre toate acestea ceà mai trebuitoare decât toate este agricultura, pe carea Dumnezeu a introdus-o la început chiar plăzmuind pre om. Fără de încălțăminte și fără de haine este cu putință de a trăì cinevà, — fără de agricultură însă, este cu neputință. Se zice că de acest feliu sunt nomazii cei de sub stăpânirea Sciților, cari trăiesc vieață întreagă în căruți, (ἁμαξόβιοι), cum și filosofii cei goli (γυμνοσοφισταὶ) ai Indienilor. Aceștiia au dat la oparte și meșteșugul ciubotăriei, și al țesătoriei, și al zidăriei, și au trebuință numai de agricultură.

Rușinați-vă voi, carii aveți trebuință de meșteșuguri prisoselnice, de bucătari, și plăcintari, și impestrițători de haine, și de mii de alții de acest feliu, ca să puteți trăì. Rușinați-vă voi carii ați introdus în vieață meșteșuguri deșerte. Rușinați-vă voi cei credincioși, de acei barbari, cari nu au trebuință de meșteșuguri. Fiindcă Dumnezeu a făcut astfeliu, ca natura să fie indestulată cu puțin.

Dară eu nu silesc pe nimeni, și nici nu legiuesc de a viețuì cinevà așà, ci precum a cerut Iacob. Și ce a cerut el? „De 'mi va da mie domnul pâne să mănânc, și haină să mă îmbrac" (Facere 28, 20). Astfeliu a poroncit și Pavel, zicând: „Având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea îndestulați vom fi" (I. Timoth. 6, 8). Deci, întâea este agricultura, a doua țesătoriea, a treia zidăriea, — iară cea mai de pe urmă decât toate este ciubotăriea. Printre noi sunt mulți, fie servitori, fie agricultori, cari trăiesc fără de încălțăminte. Așà dară acestea sunt meșteșugurile cele trebui-

toare şi folositoare. Haide acum să le comparăm acestea cu meşteşugul cel dela început, cu agricultura. De aceia am adus la mijloc pe cele mai principale din toate, ca astfeliu când se va arătà acesta mai bun decât toate celelalte, biruinţa lui contra celorlalte să fie ne'ndoelnică.

Deci, de unde vom arătà că meşteşugul acesta este mai trebuitoriu decât toate celelalte? De acolo, că fără de acesta nici un folos nu este de celelalte. Şi dacă credeţi, lăsând pe toate celelalte la oparte, să punem la mijloc pe ceà mai principală decât toate, agricultura.

Deci, ce folos ar puteà aveà mânile cele multe ale agricultorilor, când aceştiia s'ar războì între dânşii şi şi'ar răpì unii altora averile? Dară acum iată că frica de stăpânitoriu îi ţine pe loc, şi păstrează cele strânse de dânşii; iară de vei desfiinţà aceasta, apoi este prisoselnică osteneala pusă de dânşii. Iară dacă ai cercetà cu amănunţime, ai aflà şi o altă stăpânire mumă a aceştiia, şi care serveşte de legătură între dânsele. Şi care este aceà stăpânire? Este aceia, în puterea căriea fie-care trebuie a se stăpâni şi a se guvernà pre sine singur, înfrânându-şi patimile cele sălbatece, în acelaşi timp îngrijind şi întreţinând cu toată exactitatea toate odraslele virtuţei. Că sunt feluri de stăpâniri: una de pildă când oamenii stăpânesc cetăţile şi popoarele, îndreptând vieaţa aceasta politică, ceia ce arătând Pavel, zicea: „Tot sufletul să se supună stăpânirilor celor mai înalte, că nu este stăpânire, decât dela Dumnezeu" (Rom. 13, 1), după care invederând câştigul dela această stăpânire, a adaos zicând, că stăpânitoriul este slugă a lui Dumnezeu spre bine: „slugă a lui Dumnezeu este, izbânditoriu spre mânie, celui ce face răul" (Ibid. vers. 3. 4). Altă stăpânire este iarăşi, prin care fie-care om ce are minte în cap se stăpâneşte pre sine, ceia ce învederând apostolul, zicea: „iară de voieşti să nu-ţi fie frică de stăpânire, fă binele" (Ibid. vers. 3), vorbind aici de stăpânitoriul dinăuntrul omului, sau mai bine zis de omul ce se stăpâneşte pe sine însuşi.

Dară aici mai este şi o altă stăpânire mai presus de stăpânirea politică. Şi care este aceasta? Ceà din biserică, de care şi pomeneşte Pavel, zicând: „Ascultaţi pre învăţătorii voştri şi vă supuneţi lor, că ii

privighează pentru sufletele voastre, ca cei ce vor să deà samă" (Ebr. 13, 17). Această stăpânire este cu atàt mai bună şi mai înaltă decât ceà lumească, pre cât mai bun şi mai superior este ceriul decât pământul, sau mai bine zis chiar şi mai înaltă. Mai întài, că nu are ca scop din capul locului de a pedepsi păcatele ce s'ar face, ci scopul principal este ca să nu se facă începutul, ca să dobàndească de partea sa pe cel bolnav, ca să dispară dela el germenile răului. Această stăpânire nu face vorbă multă de cele pământeşti, ci se îndeletniceşte numai de lucrurile ce sunt în ceriuri. „Că petrecerea noastră în ceriuri este" (Filipp. 3, 20) zice, deci şi vieaţa noastră acolo este, dupre cum zice: „că vieaţa voastră este ascunsă cu Christos întru Dumnezeu" (Colos. 3, 3), şi deci şi premiile sunt acolo, cum şi căile pentru cununile de acolo,—că această vieaţă nici nu se sfârşeşte după încetarea noastră din vieaţa de aici, ci după aceia încă străluceşte mai mult.

De aceia tocmai, cei ce au această stăpânire, au încredinţată lor o cinste cu mult mai mare nu numai decât a guvernatorilor, ci chiar mai mare şi de a celor ce poartă pe cap diademe împărăteşti, ca uniia ce plăzmuiesc pe oameni în mai mari, şi pentru fapte mai mari. Dară nici cel ce se îndeletniceşte cu stăpânirea politică, nici cel ce se îndeletniceşte cu ceà duhovnicească, nu le vor puteà întrebuinţà bine, dacă mai întài nu se vor stăpâni pre dânşii precum se cade, şi dacă nu vor păzi cu toată băgarea de samă amàndouă legile acestea. Că dupre cum stăpânirea celor mulţi este îndoită, astfeliu îndoită este şi stăpànirea de a se stăpànì cineva pre sine. Şi iarăşi şi de aici se vede că stăpànirea cea duhovnicească este cu mult mai bună decàt ceà politică, dupre cum a dovedit vorba de mai 'nainte. Ar puteà vedeà cineva şi unele dintre meşteşuguri imitând stăpânirea, şi mai ales agricultura. Că întocmai ca şi un stăpânitoriu al plantelor este şi cultivatorul de pământ, pe unele tăindu-le şi împiedecându-le, iară pe altele îngrijindu-le şi înmulţindu-le, întocmai dupre cum fac cei mai eminenţi stăpânitori, când pe cei ce vatămă pre cei mulţi îi pedepseşte, şi-i taie dela contactul cu alţii, iară pre cei buni şi blânzi îi încurajează spre mai bine. De aceia şi scriptura asemănează pe stăpânitori cu lucrătorii de vii.

Şi ce este, dacă plantele nu slobod glas din ele, ca cei ce pătimesc răle prin cetăţi? Insă prin înfăţoşarea lor arată pare că nedreptatea ce li se face, veştejindu-se, şi fiind strâmtorate de buruenile cele răle. Şi dupre cum răutatea se pedepseşte cu legile, tot aşà şi aici prin meşteşugul agriculturei se îndreaptă răutatea pământului, cum şi sălbăticiea sau prostimea plantei. Fiindcă toate câte se văd în obiceiurile oamenilor le vom găsì şi la plante: asprimea, moleşirea, sfieala, dârjiea, nestatorniciea; şi unele dintre dânsele sunt tăiate din belşug fără timp şi în dauna celor dealături, iară altele sunt sărăcite şi nedreptăţite, ca de pildă când gardurile înverzind se ridică în sus în dauna plantelor din apropiere, sau când alţi copaci fără rod şi sălbateci cresc în sus şi împiedică creşterea celor de pe dedesupt. Şi dupre cum stăpânitorii şi împăraţii au şi de acei cari vatămă şi se războiesc cu stăpânirea lor, tot aşà şi cultivatorul de pământ are a se luptà cu atacul fiarelor sălbatece, cu anomaliile aerului, cu săceta, cu tăciunele sau rugina, cu multa ploaie, cu peatra, cu pàcla, şi cu multe altele de acest feliu. Iară acestea se întâmplă, ca astfeliu tu într'una să'ţi ai privirea îndreptată spre Dumnezeu. Celelalte meşteşuguri atârnă şi de râvna oamenilor, pe când agricultura cel mai mare ajutoriu îl are în puterea lui Dumnezeu, şi aproape în totalitatea ei atârnă de el; pentru că are nevoie de ploile de sus, de starea anotimpurilor, iară mai pre sus de ori-ce, de proniea sau de îngrijirea lui. „Nici cel ce sădeşte, nici cel ce udă este cevà, ci Dumnezeu cel ce dă creştere" (I. Corinth. 3, 7), zice.

Intre plante este şi moarte, şi vieaţă, şi dureri, şi naşteri, ca şi printre oameni. Se poate ca să fie şi tăiate, şi rod să producă; se poate să şi moară, iară cel mort să se facă acelaşi ca şi la început; de unde şi vine că pământul ni procură multe şi felurite exemple de înviere în discuţiunile noastre. Căci când rădăcina scoate fruct, când sămânţa odrăsleşte, oare faptul acesta nu este înviere? Şi dacă s'ar examinà fie-care în parte, s'ar vedeà marea înţelepciune şi îngrijire a lui Dumnezeu, stabilită în principiul acesta.

Dară ceia ce voiam a spune este, că îngrijirea aceasta este cu privire la pământ şi plante, în timp ce îngrijirea noastră se rapoartă la sufletele noastre. Aşà

dară pre câtă depărtare este între plante și suflet, pe atâta depărtare este între stăpânirea cea lumească și bisericească, și pe atâta este mai bună aceasta decât aceia. Stăpânitorii lumei aceștiia iarăși sunt cu atât mai prejos de cei ai bisericei, pre cât este mai bine de a stăpânì pe cel ce se supune de bună voie, decât pe cel de nevoie, sau silit. Aceasta este stăpânirea cea dela natură. Acolo totul se face de frică și de silă, pe când aici succesul este al bunei intenţiuni și ai voei libere.

Dară încă stăpânirea bisericească nu numai prin aceasta este mai bună decât cea lumească, ci și prin aceia că este nu numai mai bună, ci și părintească, cum s'ar zice; fiindcă are în sine blândeţa tatălui, care poroncind a se face chiar lucruri mari, convinge. Stăpânitoriul lumei deafară zice, că dacă preacurvești, ai murit; aceasta însă chiar numai de te-ai uitat la femeie cu căutătură desfrânată, și te ameninţă foarte tare. Căci tribunalul bisericesc este venerabil, și îndreptătoriu nu numai al trupului, ci și al sufletului. Deci, pre câtă depărtare este între suflet și trup, pe atâta iarăși se găsește între stăpânirea aceasta și aceia. Acela este stăpânitoriu și judecătoriu al celor văzute, sau mai bine zis, nici al tuturor celor văzute, ci al celor probate numai, și de multe-ori devine chiar denunţătoriul acestora, — pe când tribunalul acesta învaţă pe cei ce sunt introduși în tainele bisericei, că cel ce ne judecă pre noi, va pune la mijloc și în priveliștea întregei lumi, toate în golătatea lor, și că este cu neputinţă de a se ascunde cevà.

Așà că creștinismul ni cuprinde așà zicând vieaţa noastră cu mult mai bine, decât legile dinafară. Că dacă a tremurà cinevà până și de cele ascunse îl face de a se teme, și dacă chiar pentru lucrurile cele mici îi cere respundere de fapte, și prin urmare îl aţâţă spre virtute, apoi este învederat că mai cu samă această stăpânire constitue vieaţa noastră.

Și de voiești, să vedem și hirotonica sau numirea stăpânitorilor acestora, vom vedeà și aici o mare deosebire între dânșii. Nu cei ce dau bani pot să ià această stăpânire, ci cei ce arată vieaţa cea mai eminentă și neprihănită; — iară cel hirotonisit în această stăpânire, nu este pus acolo pentru slavă omenească, sau pentru liniștea sa, ci pentru ostenele, și sudori, și pentru interesul celor mulţi. De aceia se și bucură de mult ajutoriu din partea Duhului Sfînt. La stăpânirea lumească

puterea ei se întinde până la a poronci cele ce trebuie să se facă, — pe când la ceà bisericească i se mai adaoge și ajutoriul rugăciunilor și al charului. Mai mult încă: acolo nu este nici-o vorbă de filosofie, nici nu stă cineva să învețe ce este sufletul, ce este lumea, ce vom deveni după aceasta, și de ce ne vom duce de aici, și cum ne vom îmbrăcà, sau mai bine zis cum vom dăinuì in virtute; — ci vorba este mai mult de polițe și de zapise, și de bani, pe când de acestea nici-o vorbă, nici-o îngrijire. In biserică însă pentru toate acestea ar puteà vedeà cineva făcându-se vorbă, pentru care cu drept cuvânt ar puteà numì cineva această stăpânire și tribunal, și loc de însănătoșire, și școală de filosofie, cum și școală a sufletului, și gimnastică care duce la ceriuri.

Cum că această stăpânire este și mai blândă decât toate — de și cère mai mare exactitate decât toate celelalte — aceasta se învederează de aici. Când stăpânitoriul deafară prinde pe preacurvariu, de 'ndată îl pedepsește, — de și deallfeliu care este câștigul? — dară aceasta nu va să zică de a doborì patima, ci trebuie de a îndepărtà rana din sufletul lui. Stăpânitoriul bisericei însă aflând pe preacurvariu, nu se gândește cum să-l pedepsească, ci cum să-i dezrădăcineze patima din suflet. Tu faci acelaș lucru, ca și cum prezentându-ți-se cinevà cu o boală la cap, în loc să-i contenești boala, tu i-ai tăià capul. Eu însă nu fac așà, ci taiu boala din rădăcină. Pe bolnav îl închid înăuntrul tainelor și a îngrădirilor sfinte, după care recâștigându-l izbăvit de ori-ce răutate, și devenind mai bun prin pocăință, îl primesc din nou în sânul bisericei.

«Și cum se poate, zici tu, de a doborì preacurviea»? Se poate prea bine, dacă se petrec lucrurile sub legile acestea. Căci biserica este bae duhovnicească, care spală și curăță nu murdăriea trupului, ci a sufletului, prin diferitele moduri de pocăință. Tu dacă lași pe vinovat nepedepsit, l-ai făcut mai rău, iară de l-ai pedepsit, l-ai lăsat totuși nevindecat, în timp ce eu nici nu-l las nepedepsit, și nici nu pedepsesc ca tine, ci îi cer și respundere de fapte, așà dupre cum mi se cuvine, în acelaș timp și îndrept ceia ce este stricat.

Voiești poate și de aiurea să afli cum tu scoțând din teacă sabiea goală și arătându-i tăiușul celor păcătoși, prin aceasta n'ai făcut nici-o îndreptare, pe când eu fără de acestea conduc pe bolnav la adevărata să-

nătate? Apoi pentru aceasta n'am nevoe de vorbe multe, ci voiu pune la mijloc pământul şi marea, şi pe înseşi natura omenească. Şi cercetează cu amănunţime, cum se găseau lucrurile omeneşti mai 'nainte de a stà acest tribunal, cum din toate cele ce se văd astăzi, nici că se auzeà vre-odată de numele lor. Căci cine a dispreţuit pe atunci moartea? Cine şi-a bătut joc de averi? Cine a dispreţuit slava? Cine părăsind vuetul din mijlocul lumei a fugit la munţi şi prin pustietăţi, îmbrăţoşind astfeliu pe muma filosofiei? Unde s'a auzit vr'o dată de numele fecioriei? Dară toate acestea, şi mai multe decât acestea, au devenit isprava acestui tribunal, lucruri ale acestei stăpâniri.

Acestea ştiindu-le iubiţilor, şi aflând noi că de aici izvorăşte tot folosul acestei vieţi, şi îndreptarea lumei, veniţi cât se poate de des spre a ascultà sfintele cuvinte, şi a luà parte la adunările de aici şi la rugăciuni. Căci dacă vă veţi pune astfeliu în rânduealǎ, veţi puteà a arătà o vieaţă vrednică de ceriuri, şi vă veţi învrednicì de bunurile cele făgăduite. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin harul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cuvine slava în veci. Amin.

OMILIA XVI

„Iară mult mai vârtos ne-am bucurat de bucuriea lui Tit, că s'a odihnit duhul lui de către voi toţi“ [1]) (Cap. 7, 13).

Priveşte iarăşi cum înalţă laudele lor, şi arată dragostea ceà către dânşii. Căci zicând că s'a bucurat, că epistola a avut rezultate atât de frumoase „acum mă bucur, zice, nu căci v'aţi fost întristat, ci

---

[1]) *Notă.* In ediţiunea sf. Chrisostom, fraza dela începutul pasajului 13. *„Pentru aceasta ne-am mângâiat de mângâerea voastră“*, face parte din vers 12.

căci v'ați fost întristat spre pocăință" — și arătându-li dragostea sa, zice că „de și am scris voue, nu pentru cel ce a nedreptățit, nici pentru cel ce s'a nedreptățit, ci ca să se arate către voi sîrguința noastră cea pentru voi", la urmă spune de un alt semn al dragostei lui către dânșii, ceia ce li aduce lor mare laudă, și arată în același timp și adevărata lor dragoste. „Ne-am bucurat, zice, de mângâerea voastră, iară mai vârtos ne-am bucurat de bucuriea lui Tit" — de și aceasta nu este a unuia care iubește grozav, de a se bucurà mai mult de acela, decât de dânșii. «Da! zice, nu atât de mult m'am bucurat pentru acela, pe cât m'am bucurat pentru voi». De aceia el pune și cauza zicând: „că s'a odihnit duhul lui de către voi toți". N'a zis «s'a odihnit el», ci „duhul lui", adecă «dragostea lui ceà pentru voi». Și cum s'a odihnit? „De către voi toți" zice. Dară și aceasta este o mare laudă.

„Că ori-de-ce m'am lăudat înaintea lui pentru voi" (Vers. 14) — mare este lauda lor, când dascalul se mândrește — „nu m'am rușinat" zice, adecă «de aceia m'am bucurat, că v'ați arătat mai buni, și prin faptele voastre mi-ați dat dovadă că nu m'am înșelat. Așà că cinstea mea este îndoită: și că voi ați sporit în fapte bune, și că eu nu m'am arătat ca căzut din adevăr, adecă n'am fost amăgit în speranțele mele». „Ci precum toate întru adevăr le-am grăit voue, așà și lauda noastră ce a fost către Tit, adevărată s'a făcut". Aici și alt-cevà lasă a se înțelege: «că dupre cum noi grăim de voi toate dupre adevăr — fiindcă erà natural ca Tit să li fi spus lor multe laude de aceasta — tot așà și cele spuse noue de Tit pentru voi, ni s'au părut adevărate».

„Și inima lui mai mult este spre voi, aducându'și aminte de ascultarea voastră a tuturor" (Vers. 15). Aceasta provine dela cel ce laudă și recomandă pe cinevà, ca foarte înfierbântat de dragoste și legat de dânșii. Și n'a zis: «dragostea lui», ci a întrebuințat o altă expresiune, ce are mai multă em-

fază: «inima lui, duhul lui» ceia ce invederează marea lui dragoste. Apoi ca nu cumvà să se pară că prin aceste vorbe el îi lingușeste, pretutindeni pune cauzele dragostei, ca astfeliu, dupre cum am spus, să disparà și ideia de lingușire, și pre aceia mai mult să-i îndemne, atribuindu-li lor lauda, și arătànd că dànșii sunt începutul și cauza unei astfeliu de dragoste din partea lui Tit. Căci zicànd: „Și inima lui mai mult este spre voi", a adaos: „aducându-și aminte de ascultarea voastră a tuturor". Aceasta arată și pre Tit recunoscătoriu către binefăcători, de vreme ce luàndui pe toți în sufletul său s'a întors la Pavel, și necontenit își aduceà aminte de dànșii, avàndu-i veșnic în cuget și în vorbă; — dară și pre Coritheni îi ciusteà faptul acesta foarte mult, căci împresurându-l pe Tit cu o astfeliu de dragoste, l-au întovărășit pànă la plecarea lui.

Mai departe apoi spune și de ascultarea lor, mărind rîvna lor; — pentru care și zice: „că cu frică și cu cutremur l-ați primit pre el", adecă, nu numai cu dragoste, ci și cu cinste deosebită. Ai văzut, cum apostolul li mărturisește o îndoită virtute: că adecă dànșii îl și iubeau pe Tit ca pe părintele lor, dară se și sfieau de el ca stăpàn, și nici din cauza acelei sfiele întunecànd, așà zicànd, dragostea lor, dară nici din cauza dragostei slăbindu-li sau împuținàndu-li-se sfeala și frica de el? Aceasta o spuneà și mai sus, că „Că întristarea care este dupre Dumnezeu... câtă sirguință a făcut întru voi? câtă rîvnă, câtă frică, câtă dorință"?

„Mě bucur deci, că de toate am nădejde spre voi"[1] Ai văzut că pentru dànșii mai cu samă el se bucură? «Mă bucur, zice, că nici într'un feliu n'ați rușinat pre dascalul vostru, și nici nu vă arătați nevrednici de mărturia mea». Așà că nu atàta de Tit se bucurà, că s'a bucurat de o așà mare cinste, pe càt de dânșii, că au arătat atàta recunoștință. Și ca să nu se creadă că se bucură mai mult de acela, privește cum

[1]) *Notă*. In edițiunea Sf. Crisostom această pericopă formează versul 16 pe când în edițiunea noastră, Textus receptus, în Capit. 7 sunt numai 15 versuri.

şi aici pune cauza. Dupre cum mai sus a fost zis: „că ori-de-ce m'am fost lăudat înaintea lui pentru voi, nu m'am ruşinat“, tot aşà şi aici, că „de toate am nădejde spre voi“. «Chiar de ar fi nevoie ca să vă mustrez, totuşi nu mă tem că vă veţi depărtà de mine; chiar de m'aşi lăudà, totuşi nu mă tem că aşi rămâneà ruşinat; chiar de v'aşi lăudà ca supuşi şi ascultători, sau ca iubitori, sau ca având zel, eu am nădejde, am încredere în voi. V'am zis să-l tăiaţi (pe acel curvariu), şi l-aţi tăiat; am zis apoi să-l primiţi între voi, şi l-aţi primit. Am zis că sunteţi priviţi ca mari şi minunaţi de Tit, şi că ştiţi a vă sfii de dascalii voştri, şi că toate acestea prin fapte le-aţi arătat adevărate. Dară toate acestea nu atâta le-a aflat el dela mine, pe cât dela voi chiar. Deci s'a înturnat dela voi ca îndrăgostit grozav de voi, cari aţi dovedi aceasta prin fapte, mai mult decât prin vorbe».

„Şi arătăm vouĕ, fraţilor, de charul lui Dumnezeu cel dat întru bisericele Macedoniei“ (Cap. 8 1). Inălţându-i pre dânşii cu laudele, la urmă iarăşi li dă sfat. Căci de aceesta a amestecat el laudele cu mustrarea, ca nu cumvà trecând deodată dela mustrare la sfătuire să-şi facă cuvântul cu anevoie de primit, ci îndulcindu-li mai 'ntâi auzul, să li pregătească cu acest chip calea parenesei, sau a sfatului ce urmà a li da. Că voià a li vorbì despre eleimosină, pentru care apucând mai dinainte li-a zis: „Mă bucur că de toate am nădejde spre voi“, făcându-i mai binevoitori spre aceasta, din succesele lor de mai 'nainte. Şi n'a spus deadreptul: «daţi eleimosină», ci priveşte înţelepciunea lui, cum a pregătit vorba pe departe şi cu multă măestrie. „Şi arătăm vouĕ, fraţilor, de charul lui Dumnezeu cel dat întru bisericele Macedoniei“. Ca nu cumvà să se îngâmfe, el numeşte char acest fapt, — şi povestindu-li cele făcute de alţii, prin aceasta îi face pre dânşii mai râvnitori cu laudele aduse acelora.

Douĕ laude aduce el aici Macedonenilor, sau mai bine zis, trei: şi că sufăr cu bărbăţie ispitele, şi că ştiu a fi milostovi, şi că fiind înşli săraci, arătau totuşi o mare galantonie în facerea milosteniei, — fiindcă li se răpise averile lor. Aceasta invederând-o apostolul pe când li scrieà, ziceà: Voi sunteţi următori (imitatori)

bisericelor lui Dumnezeu celor din Iudeia, că acelea 'și ați pătimit și voi dela cei de un neam cu voi, precum și aceia dela Iudei" (I. Thesal. 2, 14). Ascultă ce scrieà Ebreilor după aceasta și li ziceà: „Și jefuirea de averile voastre cu bucurie ați primit" (Ebrei 10, 34).

Numește faptul acesta al milosteniei char, nu numai moderându-i pre dânșii, ci și ațițându-i și făcându-și în acelaș timp și cuvântul fără bănuială și nedefăimat. Pentru care și numele fraților a adaos, așà că prin aceasta a tăiat din rădăcină ori-ce zavistie, fiindcă urmà ai lăudà foarte mult. Ascultă, deci laudele ce li aduce. Zicând el. „Și arătăm vouĕ, fraților, de darul lui Dumnezeu", n'a zis mai departe «cel dat în cutare sau cutare cetate» ci laudă pe întreaga națiune, zicând: „întru bisericele Macedoniei". Apoi mai departe arată anume acest char, zicând: „Că întru multă ispită de năcaz prisosința bucuriei lor" (Vers. 2). Ai văzut înțelepciune? Mai 'ntâi el spune nu ceia ce aveà în gând și voià, ci altceva mai dinainte, ca să nu se pară că întradins face aceasta, ci dela o altă ordine de idei vine și la ceia ce aveà in gând: „întru multă ispită de năcaz", — ceia ce și Macedonenilor scriind le ziceà: „Următori v'ați făcut Domnului, primind cuvîntul întru năcaz mult, cu bucuria Duhului Sfînt" și iarăși „că dela voi s'a vestit cuvântul Domnului, nu numai în Macedonia și Ahaia, ci și în tot locul credința voastră cea întru Domnul a ieșit" (I. Thesal 1, 6. 8).

Dară oare ce însamnă expresiunea: „întru multă ispită de năcaz prisosința bucuriei lor"? «Amândouă, zice, și năcazul, și bucuria, le-au avut prin exagerațiune». Pentru care și erà curiozitatea ceà mare; adecă că, dintr'atâtea ispite și năcazuri, li-au izvorît lor atâta prisosință de bucurie și mulțămire sufletească. Ispita și năcazul nu numai că n'au zămislit și pricinuit lor vr'o scârbă sau supărare, ci încă li-au și devenit motiv de bucurie — de și acele ispite erau atât de mari. Aceasta o spuneà, mângâindu-i și încurajându-i de a fi

bărbătoşi şi neclintiţi în ispite. N'au fost dânşii ispitiţi în zadar, ci prin acele ispite s'au făcut, sau mai bine zis, au devenit încercaţi prin răbdare; şi încă cevà mai mult, căci nu zice simplu «răbdare» ci încă ceia ce erà mai mult decât răbdarea: «bucurie». Şi chiar nici bucuria aceasta n'o spune cum s'ar întâmplà, ci „prisosinţa bucuriei lor“ — fiindcă multă şi negrăită bucurie li pricinuise lor acele ispite.

„Şi sărăcia lor ceà adâncă, a sporit spre bogăţiea bunătăţei lor“. Şi iarăşi amândouĕ acestea, sărăcia şi bogăţiea, le spune aici prin exageraţie. Că dupre cum ispita ceà multă a născut multă bucurie, şi încă chiar prisosinţa bucuriei, tot aşà şi multa lor sărăcie a născut bogăţia cea mare a bunătăţii, sau a milostivirei lor. Căci aceasta a invederat el prin expresiunea „a sporit spre bogăţiea bunătăţei lor“. Că dărniciea se judecă nu cu măsura celor date, ci cu intenţiunea celor ce dau. Deaceia nicăeri nu spune «bogăţiea celor date», ci „bogăţiea bunătăţei (simplităţei = ἁπλότητος) lor“. Ceia ce el zice, aceasta însamnă: sărăciea lor nu numai că nu i-a împedecat pe dânşii de a fi cu mâna largă în binefaceri, ci încă a devenit şi pricină de a spori, precum şi ispita a devenit pricină de prisosinţă a bucuriei lor. Cu cât dânşii erau mai săraci, cu atât încă mai mult se întreceau în facerea de milostenii, şi mai cu multă plăcere dădeau. De aceia îi şi admirà pre dânşii foarte mult, că dintr'o sărăcie atât de mare se arătau totuşi atàt de galantoni în fapta bună. „Ca sărăciea lor ceà adâncă“, adecă, sărăciea cea negrăită li-a dat pe faţă simplitatea sau bunătatea inimei lor. Şi nici n'a spus «a dat pe faţă, a invederat», ci „a sporit“, şi nici n'a spus cum s'ar întâmplà „simplitatea sau bunătatea lor“, ci „bogăţia bunătăţei lor“, adecă contrariul mărimei sărăciei lor, sau mai bine zis, dânşii invederau cu mult mai mult încă mărimea galantoniei lor.

După aceia apoi şi explică mai lămurit ideia, zicând: „Căci dupre putere (mărturisesc)“ — şi este vrednic de crezut martorul — „şi peste putere“ (Vers. 3), adecă „a sporit spre bogăţia bunătăţe lor“. Dară mai drept vorbind, el invederează acesta nu numai prin

acest pasaj, ci chiar şi prin toate cele ce urmează acelaşi lucrul îl pune de faţă: „voioşi au fost“ zice. Iată şi a doua exageraţie. „Cu multă rugăminte“ (Vers. 4). Iată şi a treia, şi a patra. „Rugându-ne pre noi“. Iată şi a cincea. Şi toate acestea se petreceau fiind ii întru multă ispită, şi în sărăcie. Dară acestea sunt a şeasea şi a şaptea exageraţie; — şi totuşi cu exageraţie dădeau şi dânşii.

Apoi, fiindcă aceasta mai cu samă voià el să pregătească şi din partea Corinthenilor, adecă să-i facă de a dà de bună voea lor, iată că stăruieşte asupra acestei idei, zicând: „cu multă rugăminte“ şi „rugându-ne pre noi“. Dară de ce se rugau de dânşii? „Ca să luăm (primim) darul, zice, şi împărtăşirea slujbei cei către sfinţi“. Ai văzut cum iarăşi înalţă faptul acesta, numind eleimosina acelora cu numiri destul de respectabile şi frumoase? — căci de oarece dânşii erau râvnitori ai duhurilor, milosteniea o numeşte char, sau dar, ca astfeliu dânşii să alerge spre milostenie; — şi iarăşi o mai numeşte împărtăşire, ca astfeliu să afle dânşii că şi iau, că şi primesc, şi nu numai că dau. «De aceasta ne rugau pre noi, zice, ca să primim o astfeliu de slujbă din partea lor».

„Şi nu precum aveam nădejde“ (Vers. 5). Aceasta o zice şi cu privire la cantitatea ajutoarelor, cum şi la ispitele ce le indurau. «Nici n'am fi nădăjduit noi, zice, că găsindu-se într'o astfeliu de sărăcie, ne-ar fi putut mângâeà atât de mult». Dară apoi chiar şi îngrijirea şi sirguinţa lor pentru vieaţa cea viitoare, apostolul o a vindecat, zicând: „ci singuri pre sine s'au dat întâi Domnului, şi nouă prin voea lui Dumnezeu“. «In toate, zice, au fost ascultători, mai mult decât am aşteptat chiar, şi nici pentru că făceau milostenii, se leneveau în facerea celorlalte fapte bune, ci mai 'ntâi de orice ii s'au dat pre sine Domnului».

Dară oare ce va să zică: „singuri pre sine s'au dat Domnului“? 'Şi-au pus nădejdea în Domnul, s'au arătat încercaţi în credinţă, au arătat o mare bărbăţie în ispite, demnitate, blândeţă, dragoste, cum şi în toate celelalte fapte bune bunăvoinţă şi osârdie. Ce va să zică:

„și nouě“? Adecă, «au devenit în totul supuși nouě, ne-au iubit, ne-au ascultat, împlinind și legile lui Dumnezeu, în acelaşi timp şi cu noi conlegându-se prin dragoste». Dară tu gândeşte-te cum el și aici arată faptul prin creşterea, prin întinderea ideii, căci zice: „singuri s'au dat pre sine Domnului“, adecă că, n'au ascultat numai în unele de Dumnezeu, iară în altele de lume, ci în toate au ascultat de dânsul, și s'au dat pre sine întregi lui Dumnezeu. Nu doară, fiindcă făceau milostenii, şi-ar fi perdut mintea, ci încă arătau o mare umilință, o mare supunere, o mare cinste, o mare filosofie; şi așà feliu făceau dânşii milostenica. Dară ce va să zică: „prin voea lui Dumnezeu“? Apoi fiindcă a fost zis: „pre sine s'au dat nouě“, aici îndeplineşte ideia, zicând: «şi nici aceasta n'au făcut-o omeneşte, ci tot după voea lui Dumnezeu s'au dat nouě».

„In cât am rugat noi pre Tit, ca precum mai 'nainte a început, așà să și săvârşască întru voi și darul acesta“ (Vers. 6). Și care este aici continuitatea ideii? Mare, şi este foarte strâns legată de cele dinainte. «Fiindcă v'am văzut pre voi iuţi şi vioi, cum şi înfierbântaţi întru toate, în ispite, în milostenii, în dragostea ceà către noi, în curăţenia ceialaltă a vieţei voastre, de aceia am trimis pre Tit, ca astfeliu și voi să vă asemănaţi în totul cu aceia» Aceasta n'a spus-o pe faţă, însă a învederat-o prin expresiunea de mai sus. Dară tu priveşte exagerare de dragoste din parte-i, căci numai că nu spune: «Fiind mângàeaţi şi cinstiţi de aceia, zice, noi totuşi ne îngrijim de ale voastre, ca nu cumva să vă arătaţi mai pre jos de dânşii. De aceia tocmai am trimis pre Tit la voi, pentru ca și de aici aţiţându-vă şi amintindu-vă, să rîvniţi pre Macedoneni». Căci pe când el scrieà această epistolă, Tit se întâmplase de a fi pe lângă dânsul. De aceia îi și aduce bărbatului mari laude, la început zicând: „n'am avut odihnă cu duhul meu, neaflând eu pre Tit fratele meu“, iară aici se cuprind toate cele ce a zis mai 'nainte, împreună și ideia de aici. Căci nici aceasta nu este o mică laudă, de a începe lucrul mai dinainte, fiindcă faptul arată că Tit aveà un suflet înfierbântat. Pentru aceasta l-a și trimis apostolul pe dânsul, dându-i un mare

îmbold şi îndemn prin prezenţa lui Tit. Şi aceasta este şi cauza pentru care îl înalţă pre dânsul prin laude, voind prin aceasta de a familiarizà cât mai mult pre bărbat cu aceşti Corintheni. Căci şi aceasta contribue mult de a convinge, aceia adecă de a face cât mai familiar cu dânşii pre cel ce urmà a-i sfătuì. Bine face el că pomenind de eleimosină odată şi de două, şi de trei ori, numeşte faptul char, sau dar, acum de pildă zicând: „Şi arătăm vouĕ, fraţilor, de darul lui Dumnezeu cel dat întru bisericele Macedoniei", iară altă dată spunând: „voioşi au fost, cu multă rugăminte rugându-ne ca să luăm darul şi împărtăşirea" şi iarăşi: „precum 'nainte a început, aşà să şi săvârşască întru voi şi darul acesta".

[1]) In adevăr, iubiţilor, că mare bun este eleimosina, şi un dar al lui Dumnezeu, pe care câştigându-l noi ne asemănăm dupre putinţă cu însuşi Dumnezeu, că aceasta mai cu samă este omul. Vorbind cinevà de om, şi dând un exemplu, a zis: „Mare şi cinstit lucru este omul milostiv" (Prov. lui Solom. 20, 6). Darul acesta este mare cu adevărat, şi mai mare chiar decât acela de a înviеà morţii. Că a hrănì pe Christos cel flămând este cu mult mai mare decât de a învieà pre cei morţi, pentru că aici faci bine tu lui Christos, iară acolo îţi face el ţie. Şi apoi plata stă în a face bine, iară nu în a primì bine. Aici — vorbese de facerea minunilor — tu datoreşti lui Dumnezeu, pe când dacă faci milostenii, îl ai pe dânsul datornic. Iară milostenie se chiamă aceia ce se face cu bunăvoinţă, când se face cu mâna largă, când nu-ţi închipui că dai, ci că iai, că primeşti, când te crezi tu cel ce ai primit binefacerea, când consideri ca un câştig, iară nu ca pagubă, — fiindcă dacă nu este aşà, apoi nici char nu este.

Cel ce face milostenii trebuie a se bucurà, iară nu a se nemulţămi. Căci cum să nu fie absurd, ca deslegând întristarea altuia, tu singur să devii trist? In asemenea caz nici nu mai este aceasta milostenie. Că dacă tu te scârbeşti şi întristezi, în timp ce pe altul l-ai scăpat de scârbă şi întristare, dai dovadă de ceà mai mare cruzime

---

[1]) *Partea morală.* Despre eleimosină. *(Veron).*

şi neomenie. Mai bine este atunci de a nu-l scăpà pe acela de scârbă, decât a-l scăpà scârbindu-te tu.

Dară de ce te scârbeşti, omule? Nu cumvà poate, că prin facerea milosteniei ţi se împuţinează aurul? Apoi atunci dacă ai astfeliu de ideie, nici să dai. Dacă tu n'ai încredere că acel aur ţi se va înmulţi în ceriuri, să nu dai. Dară tu cauţi răsplata aici. Pentru ce faci aceasta? Lasă milostenie să fie milostenie, iară nu marfă de vândut. Mulţi, de sigur că au luat resplata şi aici, însă n'au luat-o aici astfeliu, precum au luat-o cei ce aici n'au luat nimic, — însă uniia din aceştiia au luat-o, ca mai slabi, şi poate că nu au fost atraşi atât de mult de cele de acolo. Şi dupre cum cei flămânzi, proşti şi robi ai pântecelui, fiind chemaţi la masa împărătească, şi neaşteptând timpul potrivit, dânşii întocmai ca şi copiii cei mici, apucă mai înainte, vătămându-şi astfeliu pofta de mâncare, şi săturându-se de bucatele cele mai de rând — tot aşà pătimesc şi cei ce caută şi primesc aici răsplata milosteniei, împuţinându-şi singuri plata de acolo.

Dară apoi tu împrumutând pe altul după trecere de timp doreşti a luà capitalul mai mare cevà, sau că poate nici nu-l iai, ca astfeliu prin întârziere să iai un mai mare procent, pe când dacă faci milostenie tu ceri răsplata imedieat, de şi nu ai a stà aici, ci acolo necontenit; nu ai a fi judecat aici, ci acolo, şi tot acolo vei dà şi samă de faptele tale. Şi dacă cinevà ţi-ar pregăti o casă, în care tu nu vei stà, de sigur că ai considerà faptul acesta ca o pagubă; iară acum tu voieşti a te îmbogăţi aici, de unde de multe-ori chiar şi mai 'nainte de asfinţitul soarelui vei fi nevoit a plecà de aici? Nu ştii că noi nu avem cetate stătătoare, că ne găsim în loc străin, ca străini şi bejănari? Nu ştii că vom fi scoşi de aici ca străini, ca uniia ce nu nădăjduim nimic, şi nici nu aşteptăm nimic? — ceia ce tocmai că păţim noi.

De aceia tocmai, tot ceia ce noi strîngem, aici lăsăm. Că nu îngăduie stăpânul ca luându-le acestea să ne ducem de aici, fie că am clădi case, sau am cumpărà ţarină, sau robi, sau lucruri de gospodărie, sau altcevà de acest feliu. Nu numai că nu-ţi îngăduie ca luându-le să pleci de aici, dară nici măcar nu ţi se va dà vr'o plată. Căci ţi-a fost spus dinainte ca să nu clădeşti, nici să cheltueşti cele străine, ci pe cele ale tale. Deci, de ce lăsând pe ale tale lucrezi şi cheltueşti din cele străine, ca astfeliu

să pierzi şi munca şi plata, şi să suferi încă şi osânda cea mai mare?

Nu aşà, vă rog; ci fiindcă din fire suntem aici ca bejănari, apoi să devenim bejănari şi cu intenţiunea, ca nu cumvà să devenim acolo bejănari, şi necinstiţi şi umiliţi. Că dacă vom voì să devenim cetăţeni aici, nu vom fi nici aici, şi nici acolo; iară dacă aici remânem şi ne considerăm de bejănari, şi ne petrecem vieaţa de aici ca bejănari, de sigur că şi acolo ca şi aici vom luà curajul adevăraţilor cetăţeni. Că dreptul şi care nu are nimic cu dânsul, şi aici va trăi în cele ale tuturor celorlalţi ca în ale sale proprii, şi când va plecà spre ceriu, va vedeà veşnicele sale locaşuri; şi chiar aici nu va pătimì cevà neplăcut, şi nici l-ar puteà face cinevà străin, pe dânsul, care întregul pământ îl are ca cetate, şi câştigându-şi patriea lui, va dà pe faţă adevărata lui bogăţie.

Deci, iubiţilor, pentru ca pe amândouă să le câştigăm, să întrebuinţăm precum se cuvine şi cele de aici, şi cele de acolo. Căci numai aşà vom puteà fi cetăţeni ai ceriului, şi ne vom bucurà de un mare curaj. Căruia fie ca noi cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfîntul Duh, se cade slava şi stăpânirea în veci. Amin.

OMILIA XVII

„Şi precum întru toate prisosiţi cu credinţa, şi cu cuvântul, şi cu ştiinţa, şi cu toată sârguinţa“ (Cap. 8, 7).

Priveşte aici iarăşi, cum îndemnarea ce li face este împletită cu laude, şi încă cu laude mari. Şi n'a zis «întru toate vă predaţi», ci „întru toate prisosiţi“ cu credinţa cea a charurilor, şi cu cuvântul cel al înţelepciunei, şi cu cunoştinţa cea a dogmelor, şi cu toată sirguinţa spre celelalte virtuţi. „Şi cu dragoastea

voastră cătră noi", adecă cu aceea de care am spus mai dinainte, a căriea dovadă am fost făcut-o; — „ca şi întru darul acesta să prisosiţi". Ai văzut că de aceia a început el cu laudele acelea, ca astfeliu în trecerea timpului să-i mişte pe dânşii spre aceiaşi râvnă de mai 'nainte.

„Nu ca cum v'aşi poronci grăesc" (Vers. 8). Priveşte cum într'una li vorbeşte cu dulceaţă, cum devine plăcut lor, şi nu aspru, şi nici silindu-i, sau mai drept zicând vorba lui pe amândouă le are în sine: şi necontenit li vorbeşte cu dulceaţă, în acelaşi timp şi plăcut şi nu silindu-i. Fiindcă necontenit i-a îndemnat, şi foarte mult a lăudat pe Macedoneni, apoi ca să nu se pară că aceasta este ca o silă din parte-i, zice: „Nu ca cum v'aşi poronci grăesc, ci prin sirguinţa altora şi adeverirea dragostei voastre dovedind". Nu ca cum s'ar fi îndoit, căci nu aceasta o arată el aici, ci încă făcând mai lămurită această adeverire şi scoţând-o mai mult la iveală, şi înfăţoşând-o mai puternică. «De aceia vă spun aşà, zice, ca să vă aţîţ spre aceeaşi bună-voinţă, şi pomenindu-vă de sărguinţa acelora vă întărît dispoziţiea voastră». Apoi dela aceasta a ajuns şi la o alta nouă, căci el nu trece cu vederea nici un mijloc, ci totul pune în mişcare şi 'şi mănueşte vorba în aşà feliu, ca să-şi ajungă la scop. Căci mai 'ntăi el i-a îndemnat dela laude străine zicând:

„Şi arătăm vouĕ, fraţilor de darul lui Dumnezeu cel dat întru bisericele Macedoniei", iară mai pe urmă şi dela laudele lor proprii, zicând: „Şi precum întru toate prisosiţi cu credinţa, şi cu cuvântul, şi cu ştiinţa." Că mai mult poate întărîtà pe cinevà aceasta, când adecă el se pleacă prin sine, decât când se pleacă prin alţii. După aceia apoi el trece la înseşi principalul sfatului ce urmează a li da.

„Că ştiţi darul Domnului nostru Iisus Christos că pentru voi a sărăcit fiind bogat, ca voi cu sărăciea lui să vă îmbogăţiţi" (Vers. 9). «Gândiţi-vă, zice, aduceţi-vă aminte şi cugetaţi înşi-vă la charul lui Dumnezeu, şi nu treceţi cu vederea cum s'ar întâmplà, ci judecaţi la măreţiea lui, ce feliu şi cât este, şi cum

el n'a cruțat nimic din ale sale. El 'și-a deșărtat slava sa, nu pentru ca să vă îmbogățiți voi cu bogățiea, ci cu sărăciea lui. Dacă nu crezi poate că sărăciea este creatoare de bogăție, gândește-te la stăpânul tău, și atunci nu te vei mai îndoi. Că dacă acela nu deveniă sărac, tu n-ai fi devenit bogat. Că minunea aceasta este: că sărăciea a îmbogățit pe bogăție. Însă bogăție aici el numește cunoștința evseviei, curățirea păcatelor, dreptatea, sfințirea, și toate celelalte bunuri nenumărate, pe care ni le-a dat și ni le va da.

Și toate acestea prin sărăcie noi le-am câștigat. Prin care sărăcie? Prin faptul că a luat trup omenesc, a devenit om, și a pătimit ceia ce a pătimit, — de și pentru toate acestea el nu a fost datoriu cu nimic ție, ci tu îi datorești lui.

„Și sfat întru aceasta vă dau, că aceasta este vouă spre folos“ (Vers. 10). Privește cum iarăși se îngrijaște de a fi cu dulceață în vorbă, și cum prin două idei îi ațiță deodată: și prin expresiunea „sfat vă dau“ și prin ceia ce urmează, „spre folos vouě“. «Nici nu vă silesc, zice, sau cer cevà dela cei ce nu voiesc, dară nici că spun acestea gândindu-mă la interesul vostru celor ce 'mi primiți sfatul». Apoi aduce și exemplu chiar dela dânșii și nu dela alții. „Carii nu numai a face, ci încă și a vreà ați început mai dinainte din anul trecut“. Privește cum el îi arată, că dânșii și fără îndemn au ajuns la aceasta de bună voie. Fiindcă aceasta a fost mărturisit și Macedonenilor, că de bună voia lor și cu cea mai mare bucurie au strâns milostenii, apoi voiește de a arătà că și aceștiia fac așà. De aceia a și zis: „nu numai a face, ci încă și a vreà“, și nu a spus simplu «ați început» ci „mai înainte ați început, din anul trecut“. Pentru aceia vă rog, zice, că după ce ați ajuns până aici, să vă mișcați și pe viitoriu cu toată bunăvoință. „Iară acum și a face să împliniți“ (Vers. 11). N'a spus simplu «ați făcut», ci „să împliniți“, adecă să puneți sfârșit. „Ca precum v'a fost osârdiea a vreà, așà să fie și a împlini dintru cele ce aveți“, ca nu cumvà fapta cea bună a voastră să remână, sau să se mărginească numai la bunavoință, ei să'și ia plata și din fapte».

„Că de este pusă înainte osârdiea (bunăvoință), precât are cinevà este bine primită, iară nu pre cât n'are“ (Vers. 12). Privește la dânsul înțelepciune negrăită! Arătând mai 'nainte pre cei ce făceau milostenii mai presus de puterea lor, pre Thesaloniceni, zic, și lăudându-i pre dânșii de aceasta, și spunând că «mărturisesc de dânșii că peste putere au dat» — pe aceștiia fiindcă îi îndeamnă de a da milostenii numai dupre puterea lor, lasă ca exemplul să-și facă efectul seu, căci știià el bine că nu atàta sfatul mișcă pe cinevà spre imitare, pe cât îl mișcă râvna sau mai bine zis, ambițiunea de imitare a celor deopotrivă cu dânsul. De aceia și zice: „Că de este pusă înainte osârdiea (bunavoință), pre cât are cinevà este bine primită, iară nu pre cât n'are“. «Nu te sperieà, zice, fiindcă am spus acelea, pentrucă cele spuse au fost spre lauda întrecerei lor în facerea milosteniei, însă Dumnezeu cere dela cinevà numai pre cât îi este cu putință, iară nu pre cât nu poate», — că expresiunea de aici „bine primită“ aceasta însamnă. Foarte mult îi încurajază prin acest exemplu, și încă mai mult îi atrage spre a-și da averile lor în milostenii.

Pentru aceia a și adaos imediat: „Că nu ca să fie altora odihnă iară voue năcaz“ (Vers. 13). De și Christos cu totul din contra a făcut, lăudând pe văduvă, că 'și-a deșărtat cu totul avutul ei, și că a dat din lipsă ceia ce a dat, totuși fiindcă apostolul stà de vorbă cu Corinthenii, unde preferà chiar a răbdà de foame—„că mai bine îmi este a murì, decât lauda mea să o facă cinevà zădarnică» (I. Cor. 9, 15) de aceia și face el uz de o sfătuire cumpătată, lăudând pre cei ce făceau milostenii peste puterile lor, însă nici pe aceștiia nu-i silește de a face tot așà, nu doară că n'ar fi voit, ci fiindcă erau mai slabi. De ce oare pe aceia îi laudă: „că întru multă ispită de năcaz prisosința bucuriei lor, și sărăciea lor ceà adâncă a sporit spre bogățiea bunătăței lor“ și că au dat mai mult decât puterile lor? Oare nu se învederează că și pe Corintheni îi ridică, sau mai bine zis îi întărîtă spre a se ridicà la înălțimea acelora? Așà că de și se pare că el îngădue și cele mici, totuși o face aceasta,

ca prin lauda unora să-i ridice pe ceilalţi. Dară apoi mai gândeşte-te cum şi prin cele ce urmează pe nesimţite acelaşi lucru îl pregăteşte. Căci zicând cele de mai sus, imediat a adăogat: «ca prisosinţa voastră să împlinească lipsa acelora. Nu numai pentru aceia, ci şi pentru aceştiia el voieşte a face porunca uşoară. Şi nu numai de aici ele voeşte a o face uşoară, ci chiar şi dela resplata ce-i aşteaptă, şi grăieşte mari lucruri de vredniciea lor, zicând: „ci dintru întocmire (potrivire, egalitate) în timpul de acum ca prisosinţa voastră să împlinească lipsa acelora. Ce însamnă oare ceia ce el spune aici? «Voi vă mândriţi în bani, zice; dară şi aceia se mândresc în vieaţa lor şi în curajul ce'l au către Dumnezeu. Daţi, deci, acelora din banii ce vă prisosesc, fiindcă dânşii n'au, ca astfeliu şi voi să luaţi dela aceia din curajul de care dânşii sunt bogaţi, dară de care voi sunteţi săraci». Priveşte cum el din expresiunea „peste putere" a pregătit pe nesimţite şi a da din lipsă. «Dacă voieşti, zice, a luà din prisosinţă, din prisosinţă dă; iară de voieşti a luà întregul premiu, atunci dă din lipsă, şi peste putere». Aceasta însă n'o spune pe faţă, ci o lasă la cugetul auditorilor, iară el sfătueşte in cazul de faţă şi pune în mişcare o povaţă cumpătată, adaogând mai mult de formă expresiunea: „ca să fie potrivire (egalitate) în timpul de faţă". Cum adecă egalitate sau potrivire? Adecă «voi dându-li prisosinţa voastră, iară aceia împlinind lipsurile voastre». Şi ce feliu de potrivire sau egalitate poate fi, ca cele trupeşti să fie recompensate prin cele duhovniceşti? — fiindcă mare este covârşirea acestora asupra acelora. Deci, cum de o numeşte el egalitate, sau potrivire? Sau că e vorba de prisosinţă şi lipsă, sau că aceasta se petrece numai în vieaţa de faţă. Pentru aceia zicând „potrivire" a adaos imediat: „în timpul de acum".

Acestea le spuneà, pedeoparte moderând cugetele celor bogaţi, şi arătându-li, că după ducerea lor de aici, cei duhovniceşti vor fi în mai mare covârşire decât dânşii. Aici de sigur că cu toţii ne bucurăm de o mare egalitate; acolo însă mare va fi deosebirea, în acelaşi timp şi covârşirea unora va fi mai mare, căci drepţii vor străluci mai mult decât soarele.

Apoi fiindcă i-a arătat pe dânşii nu numai ca dând,

ci şi luând în schimb mai mult, de aceia el voieşte a li pregăti buna-voinţă şi din altă parte, arătând că chiar dacă n'ar dà ii altora din averile lor, totuşi nimic nu vor aveà mai mult. Şi pentru aceasta aduce la mijloc o istorie veche, zicând astfeliu: „Precum este scris: celui cu mult nu i-a prisosit, şi celui cu puţin nu i a lipsit“ (Vers. 15). Aceasta s'a petrecut cu mana din pustiul Arabiei, când şi cei ce strângeau mai multă, ca şi cei ce strângeau mai puţină, cu toţii se găsau având aceiaşi măsură, Dumnezeu pedepsind prin aceasta lăcomiea. Acestea le spuneà apostolul; pe deoparte înfricoşându-i de cele întâmplate atunci, iară pe de alta spre a-i convinge ca dânşii să nu dorească nici-odată mai mult decât necesarul, şi nici să se întristeze, dacă au mai puţin. Dară aceasta se poate vedeà petrecându-se şi astăzi în lucrurile omeneşti, şi nu numai cu mana din pustie. Că dacă noi cu toţii umplem numai un singur pântece, şi acelaşi timp îl trăim, şi cu un singur trup suntem îmbrăcaţi, — apoi nici celui bogat nu-i va veni cevà mai mult din bogăţiea lui, şi nici celui sărac mai puţin, din cauza sărăciei lui.

[1]) Deci, de ce tremuri şi te înfricoşezi de sărăcie? De ce alergi după bogăţie? «Mă tem, zici tu, ca să nu fiu silit de a ajunge să cer pe la uşile altora, şi să mă rog de aproapele». Aud pe mulţi zicând şi rugându-se: «nu mă lăsà Doamne, nici-odată în starea de a aveà nevoie de oameni». Dară auzind acestea eu rîd foarte mult, căci teama aceasta este copilărească. In adevăr, iubiţilor, că noi în fiecare zi, şi chiar în toate mişcările noastre, cum s'ar zice, ne găsim în nevoie unii către alţii. Aşà că cuvintele acestea sunt ale unui suflet înfumurat şi fără judecată, şi care nu cunoaşte lămurit natura lucrurilor. Dară nu vezi că noi cu toţii avem nevoie unul de altul? Nu vezi bună-oară cum ostaşul are nevoie de meşteşugariu, meşteşugariul de neguţitoriu, neguţitoriul de cultivator, sclavul de cel liber, stăpânul de slugă, săracul de cel bogat, bogatul de cel sărac, cel ce nu lucrează nimic de cel ce dă milostenie, cel ce dă de cel ce primeşte? — fiindcă chiar şi cel ce primeşte eleimosina, împlineşte o mare nevoie, şi mai mare încă decât

---

[1]) *Partea morală.* Cele bune sunt fireşti (după natură), şi că nu trebuie a ne teme de sărăcie, şi a strânge averi. *(Veron).*

toate. Că dacă n'ar fi săraci, toate cele ale mântuirei noastre s'ar răsturnà pe dos, neavând unde să depozităm banii. Aşà că chiar şi săracul care se pare a fi mai netrebuitoriu, tocmai acesta este mai trebuitoriu decât toţi oamenii. Dară dacă este ruşinos de a aveà nevoie de altul, apoi nu-i remâne decât să moară, căci nu poate trăì temându-se de sărăcie. «Dară, zici tu, nu pot suferì căutătură înfumurată». Şi de ce defăimând pe altul pentru mândrie, te necinsteşti singur cu o astfeliu de acuzaţiune? — pentru că este lucru de mândrie de a nu suferì trufiea unui suflet îngâmfat. De ce te temi de lucruri ce nu sunt vrednice de nici un cuvânt, te temi, zic, şi tremuri şi de acestea, şi de sărăcie? Că chiar dacă vei fi bogat, totuşi prin aceasta te vei găsì în nevoie de mai mulţi, şi de mai multe, ba încă chiar şi de mai ordinare lucruri.

Cu cât te îmbogăţeşti mai mult, cu atât mai mult te subordonezi pe sine-ţi acestui blestăm. Intocmai aşà te rogi tu cerând ca să ai bani şi să nu ai nevoie de nimeni, ca şi unul care, găsindu-se în mijlocul mărei, unde are nevoie şi de marinari, şi de corabie, şi de mii de alte împrejurări, s'ar rugà totuşi ca să nu aibă nevoie de ajutoriul nimănui. Apoi dacă voieşti cu ori-ce preţ de a nu aveà nevoie de nimeni, cere şi doreşte-ţi sărăciea; iară dacă ar trebui a te rugà pentru cevà, să te rogi şi să ai grijă numai pentru pâine şi haină, — pe când dacă eşti bogat ai grijă şi pentru ţarină, şi pentru slugi, şi pentru dăjdii, şi pentru lefile slugilor, şi pentru cinstea slujbei ce o ai, şi pentru siguranţa vieţei şi a persoanei tale, şi pentru slavă, şi vei aveà nevoie şi de stăpânitori şi de cei supuşi acelora, şi de cei din cetate ca şi de cei din sate, şi de neguţitori, şi chiar şi de cârciumari.

Acum, ai văzut cum vorbele acestea sunt ieşite din ceà mai mare prostie? Că cu cât mai mult te înfricoşăzi şi voieşti a nu aveà nevoie de nimeni, cu atâta nu-ţi va fi cu putinţă de a scăpà de aceà nevoie. Iară de voieşti a scăpà de mulţime, — şi-ţi este cu putinţă dacă te vei refugieà la limanul sărăciei — taie şi aruncă dela tine mulţimea lucrurilor, şi întru nimic să nu crezi că ar fi ruşine de a aveà nevoie de altul, fiindcă acest lucru este al înţelepciunei ceì negrăite a lui Dumnezeu. Că dacă când avem nevoie unii de alţii, şi încă nevoea nici aşà nu ne adună pre noi în prietenie, dară dacă

am fi nelipsiţi de nimic şi n'am avea nevoie unul de altul, oare n'am fi fiare sălbatece?

Deci, Dumnezeu ne-a rânduit de a fi în legătură unul cu altul, prin trebuinţele ce le avem, şi pe fie-care zi ne atingem unul de altul. Şi dacă ni-ar fi luat acest frâu, oare cine atunci ar fi mai căutat dragostea şi prietenia aproapelui său? Aşa dară să nu credem că aceasta ar fi ruşinos, nici să ne rugăm zicând, «nu ne da pre noi de a ne găsi în nevoea altora», ci din contra să ne rugăm, zicând «nu ne lăsà pre noi găsindu-ne în nevoie, a refuzà pre cei ce pot a ne folosi nouă». Greoiu este, nu de a se găsi cinevà în nevoie de a fi ajutat de alţii, ci de a răpi cele ale altora. Acum însă pentru unele ca acestea nici-odată ne-am rugà, şi nici n'am zice: «nu-mi da, Doamne, gândul de a pofti cele străine», iară de a ne găsi în nevoie, aceasta ni se pare a fi de nesuferit. De şi Pavel de multe-ori s'a găsit în nevoie şi nu se ruşinà pentru aceasta, ci încă se şi mândreà şi lăudà pre cei ce-l ajutase, zicând: „Că şi odată, şi de două ori aţi trimis cele spre trebuinţa meà“ (Filipp. 4, 16), şi iarăşi: „Alte biserici am jăfuit luând de cheltueală spre a slujì vouă“ (II. Cor. 11, 8).

Deci, a se ruşinà cinevà de acestea, nu este fapt al unui suflet liber, ci al unui suflet molatec, tâmp şi îndobitocit, fiindcă aceasta este hotărîrea lui Dumnezeu, de a ne găsì în nevoie unul de altul. Prin urmare nu mai filosofà peste măsura permisă. «Dară, zici tu, nu pot suferì a rugà pe un om de multe-ori, şi a nu fi ascultat». Şi cum te va suferi pe tine Dumnezeu, pre tine cel rugat de dânsul şi neascultătoriu, el care te-a rugat pentru binele tău? „In locul lui Christos vă rugăm, zice, ca cum Dumnezeu v'ar rugà prin noi: împăcaţi-vă cu Dumnezeu“. (Cap. 5, 20). «Şi totuşi, zici tu, eu sunt sluga lui». Ei! şi ce este aceasta? Căci, când tu sluga te îmbeţi, iară el stăpânul este flămând, şi nu se bucură nici măcar de hrana trebuitoare, ce'ţi va puteà adaoge ţie numele de slugă? Dară tocmai aceasta te va apăsà mai mult, când tu stai în casă cu trei rânduri, iară acela nu se bucură nici măcar de un acoperământ bun,—când tu te resfaţi în aşternuturi moi, iară acela n'are nici perină. «Dară am dat», zici tu.

Şi totuşi nu trebuie de a conteni făcând aceasta. Numai atunci ai puteà să fii iertat, când n'ai aveà, când nimic nu s'ar ţineà de tine. Intru cât însă ai, chiar de mii de ori de ai da, şi încă vor fi alţii cari sunt flămânzi, nici-o îndreptare nu vei aveà. Când tu încui în hambare grâul, şi când îi urci preţul, şi în fine când iscodeşti alte căi streine de trafic, apoi atunci ce nădejde de mântuire vei aveà? Şi s'a poroncit de a da celui flămând în dar, iară tu nu dai nici măcar cu un preţ cumpătat. El pentru tine şi-a deşărtat atâta slavă, iară tu pentru dânsul nu socoteşti ca vrednic nici de a-i da o pâne. Cânele tău este ghiftuit, pe când Christos se topeşte de foame. Sluga ta se sparge de îmbuibare, în timp ce stăpânul tău ca şi al aceluia este lipsit până şi de hrana trebuitoare. Dară cum pot fi acestea fapte de prieteni? Impăcaţi-vă cu D-zeu, căci o astfeliu de purtare este a unor duşmani şi războinici!

Deci, să ne ruşinăm, iubiţilor, de câte binefaceri ne-am învrednicit şi de câte încă ne vom învrednici. Când se va apropià de noi vr'un sărac cerând milă, să-l primim cu toată buna-voinţă, mângâindu-l şi încurajându-l cu vorba, ca astfeliu şi noi să ne învrednicim de aceiaşi bună-voinţă şi din partea lui Dumnezeu, şi din partea oamenilor. „Câte veţi voì să vă facă vouě oamenii, şi voi faceţi-li lor“ (Math. 7, 12). Această poroncă n'are în sine nimic greu, nimic anevoios. «Ceia ce voieşti a ţi se face ţie, aceasta fă-o tu aceluia, zice; resplata este egală». Şi n'a zis: «ceià ce nu voiţi a vi se face, nici voi să nu faceţi», ci a spus cevà mai mult. Aceia de sigur că ar fi depărtarea de răle, pe când aceasta este lucrarea celor bune. Aşà că şi una şi alta se cuprinde în această expresiune. Şi nici n'a zis numai «acestea şi voi să le voiţi», ci „să li faceţi lor“. Şi care este folosul? „Aceasta este legea, zice, şi Prorocii“. Voieşti a fi miluit? Miluieşte şi tu pre alţii. Voieşti a te învrednicì de iertare? Iartă şi tu altora. Voieşti a nu auzì vorbindu-te de rău? Nici tu nu vorbì. Pofteşti a fi lăudat? Laudă şi tu. Voieşti a nu se lăcomì alţii? Nici tu nu răpi lucrul altuia. Ai văzut cum a arătat că binele este după natură, şi că noi nu avem nevoie nici de legi omeneşti, şi nici de dascali? In cele ce voim a primi dela alţii, sau a nu primì, legiuim noi înşi-ne. Aşà că dacă ai voi să nu pri-

meşti, şi ai face, sau ai voi să primeşti, iară tu n'ai face, atunci te-ai osândit singur, şi nu te vei bucură de nici-o îndreptare, ca unul ce te-ai amăgit singur şi n'ai ştiut ce trebuie să faci.

De aceia vă rog, ca redeşteptând în noi şi pentru noi legea aceasta, şi cetind aceste scrieri lămurite şi scurte, să fim pentru cei deaproape ai noştri ceia ce voim a fi pentru noi înşi-ne, ca astfeliu să ne bucurăm şi de liniştea vieţei prezente, în acelaşi timp să ne învrednicim şi de bunurile viitoare, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfîntul Duh se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XVIII

„Şi mulţămită lui Dumnezeu, celui ce a dat aceaşi[1]) osârdie pentru voi în inima lui Tit" (Cap. 8, 16).

Iarăşi laudă pre Tit. Fiindcă a fost vorbit despre eleimosină, la urmă vorbeşte şi despre cei ce vor primi dela dânşii banii şi-i vor aduce, — fiindcă aceasta contribuiă şi spre stringerea acestor ofrande, şi spre a face mai înflăcărată bună-voinţa celor ce vor da. Că cel ce îndrăzneşte pentru cel ce'i slujăşte, şi nu bănuieşte de loc pe cei ce primesc, va da cu mai multă mărinimie. Ceia ce pentru ca şi atunci să se întâmple, ascultă cum recomandă pre cei sosiţi atunci în acest scop, dintre carii cel întâi era Tit. Pentru care şi zice: „Mulţămită lui Dumnezeu, celui ce a dat aceia-şi osârdie în inima lui Tit". Dară oare ce însamnă „aceia 'şi osârdie"? Adecă tot aceia care a avut-o şi pentru The-

---

[1]) *Notă*. Expresiunea din original τήν αὐτήν σπουδήν, tradusă exact însamnă *aceiaşi osârdie*, şi nici de cum *această osârdie*, precum se găseşte în ediţiunea de Buzău.

saloniceni. Şi priveşte înţelepciune la dânsul, căci arătând că lucrul acesta este al lui Dumnezeu, el este care şi mulţămeşte celui ce va da, aşà că şi prin aceasta el îi îndeamnă. «Că dacă Dumnezeu l-a mişcat pe Tit şi l-a trimis la voi, apoi însuşi el cere prin Tit. Deci să nu credeţi că faptul acesta este omenesc».

Dară de unde se poate vedeà că Dumnezeu l-a îndemnat pe Tit la aceasta? „Căci îndemnarea aceia a primit-o", zice, şi fiind mai osârduitoriu, de bună voie a ieşit la voi" (Vers. 17). Şi priveşte cum îl arată şi pe Tit îndeplinind cele ale lui Dumnezeu, şi neavând nevoie de alţii. Insă dacă a şi spus de charul lui Dumnezeu, totuşi el nu lasă ca totul să fie a lui Dumnezeu, ca şi prin aceasta iarăşi să-i atragă spre o mai mare dragoste, zicând că şi dela sine singur s'a îndemnat. „Şi fiind mai osârduitoriu, de bună voie a ieşit la voi", — adecă «a pus mâna pe lucrul acesta, a sărit în sus pentru strângerea acestor ajutoare, a considerat slujba voastră ca o folosinţă a sa; — şi pentru că v'a iubit mult pre voi, apoi nici n'a fost nevoie de rugămintea meà, iară dacă a şi fost rugat de mine, totuşi nu prin aceasta s'a mişcat, ci dela sine şi prin charul lui Dumnezeu».

„Şi am trimis împreună cu el şi pre fratele, a căruia laudă întru evanghelie este prin toate bisericele" — (Vers. 18). Dară cine este acest frate? Uniia spun că este Lucà, pentru istoriea pe care a scris-o *(Faptele Apostolilor)*; iară alţii spun că ar fi Varnava, — fiindcă Pavel chiar şi predica nescrisă o numeşte tot evanghelie. Şi de ce oare n'a pus numele lor, ci face cunoscut pe nume numai pe Tit, pe care 'l laudă şi dela conlucrarea lui în evanghelie — de oare ce erà atât de trebuitoriu, în cât Pavel nu puteà face nimic mare şi însemnat — dupre cum zice: „Că neaflând pre Tit fratele meu, n'am găsit linişte cu duhul meu", — în acelaşi timp şi dela dragostea ce aveà către dânşii, dupre cum şi zice: „că inima lui mai mult este spre voi" — şi chiar dela osârdiea lui pentru această faptă. „De bună voie, zice, a ieşit la voi". Dară pe ceilalţi nici nu-i recomandă la feliu, şi nici nu-i pune cu numele lor. Deci, ce am puteà spune? Poate că aceşti

Corintheni nu-i cunoşteau pre aceia, drept care nici nu stăruieşte apostolul în a-i lăudà, fiindcă niciodată încă nu-i văzuseră, ci a spus numai atâta pe cât erà nevoie spre recomandare, şi spre a li scoate ori-ce bănuială rea.

Dară să vedem cum şi de unde apostolul laudă pe acest frate nenumit? De unde deci îl laudă? Mai 'ntâi dela propoveduirea evangheliei îl laudă, că nu numai că a propoveduit-o, ci şi că pre cât trebuià, şi cu osârdiea cuvenită. Căci nu zice doară «propoveduеşte şi bine vesteşte» ci că „a căruia laudă întru evanghelie este“ zice. Şi ca să nu se pară că 'l linguşăşte pre el, iată că apostolul aduce ca marturi nu pe unul, sau doi, sau trei oameni, ci întreaga biserică, zicând: „prin toate bisericele“. După aceia apoi chiar şi dela judecata celor ce l-au hirotonisit îl face vrednic de respectul lor, ceia ce nu este puţin lucru. De aceia spunând: „a căruia laudă întru evanghelie este prin toate bisericele“, adaoge imedieat:

„Şi nu numai aceasta“. Dară ce va să zică el aici? Adecă «nu numai de aici este el vrednic de cinste, că propoveduind este bine văzut şi ascultat, şi lăudat de toţi, ci şi „că este hirotonisit de biserici împreună cu noi ca să fie soţie călătoriei voastre“ (Vers. 19). Mi se pare deci că aici face aluziune la Varnava, fiindcă mult samănă demnitatea acestui bărbat cu ceia ce spune aici apostolul, de oare ce arată: „ca să fie soţie călătoriei noastre, zice, cu darul acesta ce se slujaşte de noi“. Ai văzut câte laude îi aduce? Evanghelizând strălucea, iară pentru aceasta el aveà ca martur pe întreaga biserică. «A fost hirotonisit de noi», zice, şi pentru cele ce Pavel pretutindeni l-a avut de tovarăş, şi în ispite, şi în primejdii, căci vorba de călătorie aceasta lasă a se înţelege. Dară ce va să spună prin expresiunea: „cu darul acesta ce se slujaşte de voi“? «Ca să vestească cuvântul, zice, şi să propoveduiască evangheliea», sau că «să slujască la strângerea banilor», sau mai bine zis, mi se pare că pentru amândouă acestea spune. Apoi adaoge: „spre slava Domnului şi osârdiea voastră“. Ceia ce el spune aici aceasta însamnă: «am găsit cu cale, zice, de a fi hirotonisit el cu noi, adecă ales, sau rânduit cu noi, şi

a se prohirisì, sau mai bine zis, a se rânduì spre slujba aceasta, în cât să se facă iconom şi slugă a banilor strânşi», — că nici aceasta nu erà puţin lucru. „Socotiţi (alegeţi) zice, dintre voi, fraţilor, şeapte bărbaţi mărturisiţi“ (Fapt. 6, 3), adecă au fost hirotonisiţi de biserici, şi întreaga adunare 'şi-a dat cuvântul.

Dară ce însamnă: „spre slava Domnului şi osârdiea voastră“? Adecă, ca şi Dumnezeu să se slăvească, şi voi să deveniţi mai osârduitori şi mai binevoitori faţă de cei ce vor primì banii aceştiia, fiind bărbaţi încercaţi, şi contra cărora nimeni nu poate zămislì vr'o bănuială mincinoasă. «De aceia, zice, am căutat nişte astfeliu de bărbaţi şi n'am încredinţat totul numai unuia, ca astfeliu şi această bănuială să dispară, ci am trimis şi pre Tit. Şi cu dânsul împreună şi pre altul». Apoi explicând expresiunea „spre slava Domnului şi osârdiea voastră“ a adaos: „Ferindu-ne de aceasta, ca să nu ne prihănească pre noi cinevà într'această îndestulată şi mare strânsoare ce se slujaşte de noi“ (Vers. 20). Şi ce este oare ceia ce el spune aici? De sigur că ceia ce spune aici este vrednic de Pavel, şi învedereazä marea lui îngrijire şi condescendenţă faţă de dânşii. «Ca nu cumvà, zice, să bănuiască cinevà, şi nici ceà mai mică îndoeală să aibă contra noastră — ca dosind cât de puţin din banii încredinţaţi nouĕ—, de aceia am trimis pe aceştiia, şi nu numai unul, ci şi doi, şi trei».

Ai văzut cum i-a scutit de ori-ce bănueală pre dânşii? Nu numai dela propoveduirea evangheliei, nici numai dela a fi hirotonisiţi, ci şi dela a-i hirotonisì încercaţi, ca să nu fie nici măcar bănuiţi; — aceasta este grija cea mare a apostolului. Şi n'a zis: «ca să nu ne prihăniţi voi», ci „ca să nu ne prihănească pre noi cinevà“. De şi pentru dânşii a făcut aceasta, dând a se înţelege prin expresiunea „spre slava Domnului şi osârdiea voastră“, totuşi nu voieşte a-i atinge, ci o apucă pe departe zicând: „ferindu-ne de aceasta“. Şi încă nici cu aceasta nu se mulţămeşte, ci şi prin inducţie îi linguşaşte zicând: „într'această îndestulată şi mare strânsoare ce se slujaşte de voi“, punând şi lauda

odată cu importanța faptului. Ca nu cumvà să se supere și să zică: «așà dară vă îndoiți despre noi, și ne credeți atât de mișei, în cât să vă bănuim în această afacere»? — iată că apostolul preîntimpinàndu-i și îndreptându-i pare-că li zice: «mulți bani sunt trimiși de voi; și această „îndestulată și mare strânsoare“, adecă mulțimea banilor, ar fi deajuns să deà celor răi pricină de bănueală, dacă nu vom luà toată asigurarea».

„Că facem purtare de grijă de cele bune nu numai înaintea Domnului, ci și înaintea oamenilor“. (Vers. 21). Ce ar puteà fi deopotrivă cu Pavel? N'a zis doară: «să piară și să fie blestemat cel ce ar voì să bănuiască așà cevà; întru cât nu mă va mustrà cugetul meu, nici-o vorbă nu voiu face de ceia ce bănuiesc», ci cu cât erau dânșii mai slabi, pe atàta și el erà mai îngăduitoriu. Căci pe cel bolnav și neputincios trebuie a-l ajutà, iară nu a-l probozi. De și, de care păcat suntem noi departe pe atât, pe cât erà el departe de o astfeliu de bănuială? Că chiar demon de ar fi fost cinevà, n'ar fi bănuit pe acest fericit de o astfeliu de rea credință. Și cu toate acestea chiar așà de departe fiind de o astfeliu de bănuială uricioasă, toate le face și le întreprinde, încât nici măcar umbră de bănueală să nu deà câtuși de puțin, celor ce s'ar încercà de a născocì cevà rău, și nu numai că scapă de învinovățire, ci chiar și de hule, și de ori-ce ponos, și de cea mai mică bănueală.

„Și am trimis împreună cu dânșii și pre fratele nostru“ (Vers. 22). Iată iarăși că pune și pe altul, și încă cu laude, și cu voea lui, și a multor alți marturi. „Pe care l-am ispitit zice, în multe de multe ori că este osârduitoriu, iară acum cu mult mai osârduitoriu“. Lăudându-l deci dela înseși însușirile sale, îl înalță și dela dragostea lui cătră dânșii; și ceia ce ziceà despre Tit, că „fiind osârduitoriu de bunăvoie a ieșit la voi“, aceasta o spune și de acest frate, zicând: „iară acum cu mult mai osârduitoriu“ punând mai dinainte semințele dragostei cătră Corintheni. Deci, după ce a arătat însușirile lor, la urmă îi roagă și pre dânșii pentru aceia, zicând:

„Și ori pre Tit, soț este mie, și întru voi

împreună lucrătoriu“ (Vers. 23). Dară oară ce însamnă „şi ori pe Tit“? «Dacă trebuie a spune cevà, zice, acestea am a spune, că este soţul meu, şi la voi împreună lucrătoriu». Sau că poate că spune, «că dacă veţi face cevà pentru Tit, aceasta n'o veţi face cui s'ar întàmplà, căci el este tovarăşul meu». Şi părându-se că prin aceste vorbe îl laudă pre acela, el înalţă pre aceştiia, arătându-i cum dânşii se găsesc faţă de Tit, încât că li este deajuns spre a-l cinsti pre acela numai faptul că îl arată a fi tovarăş al său. Însă nici cu aceasta nu s'a mulţămit, ci a mai adaos şi alt-cevà, zicànd: „Şi întru voi împreună lucrătoriu“. Nu simplu lucrătoriu, ci «în cele către voi, în propăşirea voastră, în înaintare, în dragostea, în osàrdia cea către voi» — ceia ce mai ales ar fi putut a-l apropieà de dânşii.

„Ori fraţii voştri“. «Sau despre alţii, zice, de veţi voì a auzì cevà, apoi şi aceştiia au cele mai mari drepturi de recomandare către voi, fiindcă şi aceştiia, zice, „sunt fraţii noştri şi apostoli ai bisericelor“, adecă de biserici trimişi. Mai departe àpoi pune ceia ce este mai mare decàt toate: „Slava lui Christos“, adecă, ceia ce se face acestora, la Christos se rapoartă. «Ori că veţi voì a-i primi ca apostoli, zice, ai bisericelor, ori ca fraţi, ori că o veţi face spre slava lui Christos, multe pricini veţi aveà spre a-i iubì. Pentru Tit am a spune că şi al meu tovarăş este, dară şi al vostru iubitoriu; iară pentru aceştiia că sunt fraţi, că sunt apostoli ai bisericelor, că sunt slava lui Christos».

Ai văzut cum şi de aici se învederează că aceştiia erau necunoscuţi lor? Dacă ar fi fost cunoscuţi lor, de sigur că i-ar fi împodobit cu laude de acelea cu care a împodobit şi pre Tit, — zic adecă de dragostea aceluia către dànşii, — dară fiindcă încă nu li erau cunoscuţi, apoi «ca pre fraţi primiţi-i, zice, ca pre apostolii bisericelor, ca pre cei ce lucrează spre slava lui Christos». Pentru care adaogă: „Drept aceia arătarea dragostei voastre, şi a laudei noastre pentru voi, spre dânşii să o arătaţi înaintea feţei bisericelor“. (Vers. 24). Acum să arătaţi, zice, cum ne iubiţi pre noi, şi cum noi, nu cum s'ar întâmplà şi în zadar ne mândrim şi ne lăudăm cu voi; iară aceasta o veţi dovedì, dacă veţi arătà către dànşii dragostea. După aceia

apoi chiar şi vorba o face mai înfricoşată, zicând: „înaintea feţei bisericelor“, adecă în slava, şi în cinstea bisericelor. «Că dacă pre aceştiia îi veţi cinstì, veţi cinstì pre bisericele care i-au trimis». Că cinstea făcută lor nu este îndreptată numai la dânşii, ci şi la cei ce i-au trimis pre dânşii, carii i-au hirotonisit, sau i-au însărcinat cu această solie, şi la cei mai 'nainte de dânşii, spre slava lui Dumnezeu. Când noi vom cinstì pre cei ce-i slujăsc lui, apoi toate cele atingătoare de faima lor cea bună se raportă la dânsul, şi la obştea bisericelor. Dară nici aceasta nu este mic lucru, fiindcă mare este puterea unei adunări strînsă în acelaşi scop.

[1]) Dacă rugăciunea bisericelor a deslegat pre Petru din legături, apoi şi gura lui Pavel o a deschis. Faima acestora, nu cum s'ar întâmplà, împodobeşte şi pre cei intraţi între căpeteniile duhovniceşti. De aceia şi cel ce urmează a hirotonisì sau alege pre alţii, invoacă atunci şi rugăciunele acelora, iară aceia hotărăsc, şi strigă cu glas, tot ceia ce ştiu cei iniţiaţi în tainele credinţei. Căci nu este slobod de a desvălì toate celor ce nu sunt iniţiaţi. Sunt împrejurări când preotul nu se deosebeşte de cel supus, adecă de cel mai jos decât dânsul, de pildă când trebuie a se învrednicì de tainele cele înfricoşate, fiindcă cu toţii ne învrednicim de aceleaşi taine, iară nu ca în legea veche, când pe unele le mâncà preotul, iară pe altele cel ce nu erà preot, aşà că poporului nu-i erà slobod de a se împărtăşi din cele ce se împărtăşà preotul. Acestea însă nu mai sunt acum, ci tuturor li stă de faţă un trup şi un păhar. Şi chiar în rugăciuni ar puteà vedeà cineva pe popor contribuind cu o bună parte, căci pentru cei îndrăciţi şi pentru cei aflaţi în pocăinţă, rugăciunile se fac în comun, şi de preot şi de credincioşi; atunci cu toţii zic aceiaşi rugăciune, rugăciune plină de milă şi compătimire.

Şi iarăşi, când scoatem din biserici pe cei ce încă nu pot a se împărtăşì din masa cea sfîntă, atunci trebuie a se face o altă rugăciune, şi cu toţii stăm la feliu jos pe acelaşi loc, şi cu toţii la feliu ne ridicăm în picioare. Când ar trebuì iarăşi a ne împărtăşì de pace, noi şi atunci cu toţii ne sărutăm împreună. Şi chiar în timpul când se

[1]) *Partea morală.* Despre nevoea de rugăciune, şi pentru a nu ne dezbinà unii de alţii. *(Veron).*

săvârsesc înfricoşatele taine preotul se roagă cu poporul, dară şi poporul se roagă cu preotul, fiindcă expresiunea: „Şi cu duhul tău“ nimic nu este, decât aceasta.

Cele ale evharistiei iarăşi sunt comune, căci nici preotul nu mulţămeşte singur, ci şi întregul popor. Că mai 'ntâi primind respunsul lor, apoi unindu-se şi dânşii cu preotul şi zicând, că cu vrednicie şi cu dreptate se face aceasta, la urmă începe şi preotul sfinta evharistie. Şi de ce te minunezi, că poporul grăieşte împreună cu preotul, când el înalţă imnuri de laudă lui Dumnezeu chiar şi împreună cu heruvimii şi cu puterile cele de sus? Acestea toate le-am spus, ca şi fie-care dintre voi să fie cu băgare de samă; ca să cunoaştem că cu toţii suntem un trup, având poate numai atâta deosebire între noi, pe câtă deosebire au madulările între dânsele, şi să nu aruncăm totul pe preoţi, ci şi voi să vă îngrijiţi, ca unia ce sunteţi din trupul obştesc, din biserica întreagă. Că aceasta ni pregăteşte şi nouĕ o mai mare siguranţă, în acelaşi timp şi vouĕ propăşire în fapta bună.

Ascultă, cum pe timpul apostolilor în multe împrejurări credincioşii cu toţii erau luaţi ca părtaşi la părerea şi hotărîrea adunărei, căci când de pildă au hirotonisit, sau au ales pe cei şapte diaconi, mai întâi au comunicat despre aceasta comunităţei întregi; şi când Petru a introdus în ceata sfinţilor apostoli pe Mathia, a comunicat mai 'ntâi tuturor celor de faţă, atât bărbaţi cât şi femei. Că aici nu este nici trufiea stăpânilor, şi nici robia celor stăpâniţi, ci stăpânie duhovnicească, prisosind mai cu samă în aceia, că îşi ia pe spatele sale ceva mai mult decât ori-ce ostenele, îşi ia îngrijirea de voi, iară nici de cum nu caută onoruri multe. Căci în biserică trebuie a trăì ca şi într'o casă, adecă trebuie a ne găsì cu toţii ca cum am fi un singur trup, dupre cum şi botezul este unul, şi masa este una, şi izvorul este unul, şi zidire este una, şi tată este unul.

Deci, pentru ce ne dezbinăm între noi, şi ne învrăjbim unii contra altora? Ne vedem siliţi prin urmare de a ne plânge iarăşi tot de aceleaşi, de care de multe-ori ne-am plâns. Cele prezente, iubiţilor, sunt vrednice de plâns. Suntem atât de mult dezbinaţi unii de alţii, în cât este nevoie de a imità legătura dintr'un trup omenesc, căci numai aşà va puteà chiar şi cel mai mare de a se folosì din contactul cu cel mai mic. Dacă Moisì

a aflat cevà din cele de folos dela socrul său[1]), ceia ce el nu ştieà, apoi cu atàt mai mult ar puteà fi aceasta în biserică. Şi ce poate fi, dacă ceia ce a ştiut necredinciosul, nu a ştiut cel duhovnicesc? Pentru ca să cunoască cu toţii de pe atunci, că chiar de ar despărţi marea în două, chiar de ar sfărîmà peatra ca să curgă din ea apă, totuşi aveà trebuinţă de ajutoriul lui Dumnezeu; şi că acelea nu erau ale firei omeneşti, ci ale puterei lui Dumnezeu. Şi acum dacă de pildă cutare nu spune cele ce trebuie a spune, un altul sculându-se să spună,— chiar mic şi nebăgat în samă de ar fi acesta, însă ar spune cevà din cele de folos, primeşte-i părerea. Chiar de ar fi dintre cei mai proşti şi mai ordinari, tu să nu-l dispreţuieşti. Căci nimeni nu poate fi atàt de departe de aproapele său, pe càt de departe erà Moisi de socrul său; şi totuşi n'a crezut că este nedemn de a-l ascultà, ci încă i-a şi primit părerea, a aprobat-o, ba încă a şi scris-o în cartea sfîntă, şi nu s'a ruşinat de a o predà viitorimei, doborànd prin aceasta trufiea celor mulţi. Pentru care scriind astfeliu de fapte în istoria sfîntă ca pe coloana sau pe monumentul vieţei, le-a lăsat omenirei, — fiindcă ştieà că istoriea aceasta va fi multora de folos.

Deci, să nu trecem cu vederea pre cei ce ne sfătuiesc cu cele trebuitoare, fie că ar fi poate dànşii dintre cei mai mici, fie că dintre cei mai de rànd; şi nici să pretindem că numai decât ceia ce noi am sfătuit sau am povăţuit pre cinevà, trebuie a fi ascultaţi, şi a se îndeplini întocmai, ci numai acele ce li s'ar păreà de folos, numai acele primească-se de toţi. Că mulţi din cei cu vederile scurte, văd de multe-ori mai bine decàt cei cu vederile cele mai agere, pentru că cercetează poate mai cu amănunţime şi mai cu stăruinţă. Şi nici să zici: «dară de ce mă chemi la sfat, dacă nu asculţi de ceia ce-ţi spun»? — fiindcă astfeliu de vorbe nu pot fi ale unui sfătuitoriu, ci ale unui tiran. Căci cel ce sfătuieşte, este stăpân numai de a spune cele ale lui; iară dacă cel sfătuit ar găsì că altcevà i-ar fi lui de folos, pe când acela ar voì să se facă numai ceia ce el a spus, apoi atunci nu mai este sfătuitoriu, ci tiran, dupre cum am spus.

Deci, dară, să nu facem aşà, ci izbăvindu-ne sufletul de orice trufie şi uşurinţă, să avem ca scop: nu numai ca părerile noastre să steà în picioare, ci ca să stăpânească

[1]) *Notă.* A se vedeà Exodul, cap. 18, 14—19 şi următorii.

totdeauna părerea aceia care foloseşte, chiar dacă n'ar fi ieşită din capul nostru. Nu puţin vom câştigà şi atunci când, neputând găsì noi cele cuvenite, vom primì cele ce ni se pun înainte de alţii, fiindcă şi dela Dumnezeu vom luà o mare plată, şi ne vom bucurà şi de o mai mare slavă. Că dupre cum cel ce spune care anume sunt interesele noastre, este înţelept, tot aşà şi noi primind sfatul, vom aveà laudă şi vom culege roadele înţelepciunei şi ale recunoştinţei. Tot aşà deci, şi casele, ca şi cetăţile, tot aşà şi biserica fiind iconomisită, va luà un mai mare avînt. Tot aşà de bine iconomisând şi noi vieaţa prezentă, ne vom învrednici de bunurile viitoare. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropica Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIX

„Că pentru slujba cea cătră sfinţi, de prisos este a scrì vouĕ" (Cap. 9, 1).

Spunând atâtea pentru slujbă, aici zice: „este de prisos a vă scrie vouĕ". Şi nu numai aici se vede înţelepciunea lui, că spunând mai 'nainte atâtea, la urmă zice că „de prisos este a scrie vouĕ", ci şi că iarăşi vorbeşte de dânsa. Unele spuse cu puţin mai 'nainte le-a grăit pentru cei ce vor primì banii dela dânşii, ca ii adecă să se bucure de multă cinste; altele spuse mai 'nainte de acelea, când vorbeà despre Macedoneni, că „sărăciea lor cea adâncă a sporit spre bogăţiea bunătăţei lor", şi toate celelalte în lîne despre filantropie şi eleimosină. Cu toate acestea, spunând atâtea în urmă, şi urmând iarăşi a li mai grăì „de prisos îmi este, zice, a scrie vouĕ". Face aceasta ca încă mai mult să-i atragă la sine.

Că omul, care are poate o slavă atât de mare încât să n'aibă nevoie de sfat, se ruşinează de a se

arătă lumei mai pre jos de bunul nume ce-l are. Tot așà face aceasta fiind vorba și de învinovățire; că grăiește trecând cu vederea ceia ce ar voì să spună. De altmintrelea aceasta are o mare putere asupra auditorului, căci de pildă judecătoriul văzând mărinimiea acuzatului, la urmă nici nu-l mai bănuiește. Că se gândește, zic, că dacă cel ce ar aveà multe de grăit și nu spune nimic, cum ar puteà el să plăzmuiască cele ce nu sunt? Și prin aceasta dă mai mult a se înțelege, decât a se vorbì, și-și adaoge singur la bunul său renume. Aceasta face și Pavel de multe-ori, și când e vorba de sfat, și chiar și când e vorba de laude, căci după ce spune: „de prisos este a scrì vouè", privește cum îi sfătuiește mai la vale.

„Că știu osârdiea voastră, cu care pentru voi mă laud către Macedoneni" (Vers. 2). Mare lucru este, deci, de a ștì el aceasta, și cu mult mai mare de a o spune și altora, căci atunci are și o mai mare putere, fiindcă n'ar puteà dânșii să se facă de rușine. Ai văzut înțelepciune la dânsul? I-a îndemnat prin exemplul altora, prin Macedoneni: „Și arătăm vouè, fraților, de darul lui Dumnezeu cel dat întru bisericele Macedoniei" — i-a îndemnat prin exemplul lor chiar: „care nu numai a face, ci și a vreà ați început mai 'nainte din anul trecut", zice; — i-a îndemnat prin exemplul Domnului, zicând: „că știți darul Domnului nostru Iisus Christos, că pentru voi a sărăcit, bogat fiind", — și apoi iarăși se refugiează la partea ceà mai puternică, punând de față exemplele altora, fiindcă neamul nostru omenesc este jaluz. Ar fi trebuit de sigur ca exemplul Domnului mai ales să-i miște, și după acela apoi să aducă exemplul recompensei; dară fiindcă erau slabi, apoi exemplul acesta îi mișcă mai mult. Că nimic nu poate fi atât de mare și însemnat, ca ceia ce poate face zelul, sau simțul de a întrece pe altul. Căci tu gândește-te cum această idee el o introduce din nou, fiindcă nu zice: «imitați pe aceia», ci că „râvna ceà dintre voi pre cei mai mulți a îndemnat". Dară ce spui Pavele? Cu puțin mai 'nainte ziceai că Macedonenii au dat de bunăvoie, și încă, că „cu multă rugăminte rugându-ne pre

noi“; — deci cum de zici acum „râvna ceà dintre voi“, adecă că numai aşà au dat? «Da! zice el: noi nu i-am sfătuit, nu i-am rugat, ci numai că v'am lăudat pre voi, ne-am mândrit cu voi, şi aceasta a fost deajuns spre îndemnarea lor».

Ai văzut cum îi mişcă prin alţii pe aceştiia, şi prin aceştiia pre alţii, şi cum împreună cu zelul, sau râvna lor, a amestecat şi ceà mai mare laudă? Apoi ca nu cumvà să-i înalţe preà mult, priveşte cu câtă cumpătare îşi mrejăşte vorba zicând: „Şi râvna cea dintre voi pre cei mai mulţi a îndemnat“. Gândeşte-te, deci, ce ar fi fost, ca altora să li fie pricină pentru o asemenea eleimosină, iară dânşii să nu ià parte la această subscripţie. De aceia n'a zis «imitaţi pre aceia», fiindcă n'ar fi avut atàta putere râvna lor, ci «aceia v'au imitat pre voi, şi deci voi ca dascali să nu vă arătaţi mai pre jos de ucenici».

Şi priveşte cum deşteptându-i pre dànşii şi aţiţându-i foarte tare, se preface pare-că a stà de partea lor, sau mai bine zis, ca şi cum pare-că dànşii s'ar găsì în dispută şi în întrecere, iară el li ià apărarea, şi se dă de partea lor. Că dupre cum mai sus a zis: „Căci peste putere voioşi au fost, cu multă rugăminte rugându-ne pre noi, ca să luăm darul şi împărtăşirea slujbei cei către sfinţi, încât am rugat pre Tit, ca precum mai 'nainte a început, aşà să şi săvârşască întru voi darul acesta“, tot aşà şi aici zice că „am trimis pe fraţi, ca nu îndeşărt să fie lauda noastră“. Şi s'ar păreà că se pune pre sine de partea Corinthenilor prin toate acestea, de şi se îngrijà de toţi deopotrivă. Ceia ce el spune aici, aceasta va să zică: «mă mândresc mult cu voi, mă îngâmf pentru toţi, m'am mândrit şi cu aceia, aşà că dacă voi veţi remâneà în urmă, cele ale ruşinei sunt obşteşti». Dară şi aceasta el o spune cumpătat, căci a adaos: „în partea aceasta“ — nu peste tot locul — „ca precum am zis, să fiţi gata“, adecă «n'am spus că veţi gătì, ci, că aţi fost gătit totul, şi că nimic nu vă mai lipsà. Aceasta, deci, voiesc a o dovedì prin fapte» zice. Mai departe apoi, chiar se măreşte neliniştea lui, zicànd: „Ca nu cumvà de vor veni îm-

preună cu mine Macedonenii, şi vă vor aflà pre voi negătiţi, să ne ruşinăm noi — ca să nu zicem „voi“ întru starea aceasta a laudei“. Ruşinea este mai mare, când pui ca privitori pre mulţi dintre cei ce au auzit dejà de acest fapt. Şi n'a zis că «voiu aduce Macedoneni cu mine», ca să nu se pară că aceasta el o face într'adins, ci „ca nu cumvà de vor venì împreună cu mine“, adecă că s'ar puteà întâmplà una ca aceasta. Astfeliu, deci, el a făcut cuvântul său nebănuit prin aceste vorbe, pe când dacă ar fi grăit altmintrelea, i-ar fi făcut mai iubitori de dispută. Şi priveşte încă, cum el i-a aţiţat nu numai dela cele duhovniceşti, ci şi dela cele trupeşti. «Dacă poate nu vă mişcă atât de mult persoana mea, zice, ci vă încurajaţi ca faţă de unul ce vă cunoaşte, totuşi gândiţi-vă la Macedoneni „ca nu cumvà să vină împreună cu mine şi să vă afle pre voi“ — şi nu zice «nevoind» ci „nepregătiţi“, adecă nerăspunzând suma ce trebuie a plăti. Că dacă este ruşine de a nu respunde imedieat, apoi a nu respunde de loc nimic, sau mai puţin decât trebuie, poţi pricepe câtă ruşine poate fi. Apoi arată cu multă linişte şi ceia ce s'ar puteà întâmplà din această cauză, zicând cam înţăpătoriu: „ca nu cumvà să ne ruşinăm noi, ca să nu zicem „voi“, după care iarăşi o îndreaptă, zicând: „întru starea aceasta a laudei“, făcându-i prin aceasta nu mai leneşi, ci arătând că dacă în altele au avut succese, apoi trebuie ca şi de astă-dată să aibă multă îndrăzneală.

„Drept aceia de nevoie a fi am socotit a îndemnà [1]) pre fraţi ca să vie mai 'nainte la voi, şi să gătească cea mai 'nainte făgăduită a voastră binc-cuvântare, iară nu ca o lăcomie“ (Vers. 5). Iarăşi a repetat ideia sub o altă formă; şi ca să nu se creadă că le spune acestea cum s'ar întâmplà, apoi şi cauza călătoriei fraţilor o arată a fi

[1]) *Notă*. In ediţiunea sf. Chrisostom versul acesta sună astfeliu: „*Deci am socotit de nevoie de a trimite pre fraţi mai 'nainte, ca să gătească cea mai 'nainte a voastră bine-cuvântare...*“ astfeliu că expresiunea „*a îndemnà pre fraţi*“ din textus receptus lipseşte.

tot aceiaşi, adecă să nu fie dânşii ruşinaţi. Ai văzut că expresiunea lui de mai sus: „de prisos este a scrì vouě" este un început de sfătuire? Ai văzut câte a spus el pentru această slujbă? Pe lângă acestea apoi, se mai poate spune şi aceia, că spre a nu se păreà că se contrazice spunând „de prisos este", apoi a trecut cu vorba la graba, la buna-voinţă şi la dărnicia lor, ca astfeliu prin acestea să-i pregătească pe dânşii. Că acéste trei lucruri li cere el. Dealtmintrelea acestea le-a pus în mişcare şi la început, căci când zice că „Că întru multă ispită de necaz prisosinţa bucuriei lor, şi sărăciea lor cea adâncă a sporit spre bogăţiea bunătăţei lor", nimic altă nu spune, decât că au dat şi mult, şi cu bucurie, şi în grabă, şi că nu numai că nu s'au întristat dând, ci şi când au fost în ispite — ceia ce este mai greu decât a dà — nu s'au îngreuiat de a face aceasta. Şi expresiunea „s'au dat pre sine nouě" arată şi buna-voinţă de a dà, în acelaşi timp şi marea lor credinţă. Deci şi aici tot aceia face.

Fiindcă dărnicieа şi buna-voinţă sunt contrare, şi fiindcă cel ce dă mult de multe-ori se întristează, iară cel ce nu voieşte a se întristà dă mai puţin, priveşte cum se îngrijaşte pentru fie-care din aceştiia, şi încă cu înţelepciunea cuvenită lui. El n'a zis că a dà puţin şi cu bună-voinţă este mai bine, decât a da mult şi cu silă, — fiindcă dânsul voià de a dà şi mult, şi cu bună-voinţă, însă cum? „Să gătească cea mai 'nainte făgăduită a voastră bine-cuvântare, ca să fie aceia gata, aşà ca o bine-cuvântare, iară nu ca o lăcomie". Mai întâi el începe dela ceia ce este mai plăcut şi mai uşor, dela a nu da de silă, căci „este bine-cuvântare", zice. Şi priveşte cum arată rodul bunei-voinţi înverzind îndată, iară pre cei ce dau ca încărcaţi de bine-cuvântare. Şi cu denumirea aceasta i-a deşteptat, fiindcă nimeni nu dă bine-cuvântare cu întristare sau scârbă. Şi nici numai cu atâta s'a mulţămit, ci a adaos: „iară nu ca o lăcomie". «Să nu vă închipuiţi, zice, că primim aceasta ca împinşi de lăcomie, ci că ne facem vouě motiv de bine-cuvântare. Că lăcomiea este a celor ce dau fără de voie; aşà că cel ce dă eleimosină fără voie, lăcomie dă».

Apoi dela această idee iarăşi trece la ceialaltă, de a da cu dărnicie. „Iară aceasta zic“ — adecă împreună cu cele de până acum, şi aceia am a spune: „că cel ce samănă cu scumpete, cu scumpete va şi secerà; iară cel ce samănă întru bine-cuvântări, întru bine-cuvântări va şi secerà“ (Vers. 6). Şi n'a spus «cel ce samănă cu minuţiozitate, sau cel ce dă cu zgârcenie», ci a întrebuinţat o expresiune mai plăcută la auz „cu scumpătate“ zice. Dară apoi şi lucrul l-a numit sămânţă, ca astfeliu de îndată să te gândeşti la resplată, şi cugetând la seceriş să afli că vei luà mai mult decât vei da. De aceia n'a spus «cel ce dă», ci „cel ce samănă“, şi nici n'a spus «de veţi sămănà voi», ci vorba lui este in general. Nici n'a spus «cel ce samănă întru belşug, sau din belşug», ci „întru bine-cuvântări“ ceia ce este cu mult mai mare şi mai principal. Şi după aceia iarăşi se reîntoarce la cea dintâi, zicând:

„Fie-care precum se îndură cu inima“ (Vers. 7). Face aceasta cinevà cu propriea sa voinţă şi putere, iară nu fiind silit. De aceia şi asupra acestui lucru el stăruieşte, căci zicând: „precum se îndură de bună-voie“ a adaos imediat: „nu din mâhnire, sau de silă“, şi nici numai cu acestea sau mulţămit, ci aduce mărturie şi din Sfînta scriptură, zicând: „că pre dătătoriul de bună-voie iubeşte Dumnezeu“. Ai văzut cum aceasta el o pune necontenit? „Nu ca cum aşi poroncì vouă zic“ şi „sfat întru aceasta vă dau“ şi „ca o bine-cuvântare, iară nu ca o lăcomie“, şi iarăşi: „nu din mâhnire, sau de silă, că pre dătătoriul de bună-voie iubeşte Dumnezeu“. Aici mi se pare că se vorbeşte de dărnicie, sau de mărinimie, el însă a întrebuinţat expresiunea aceasta în ideia de a da cu bună-voinţă. Fiindcă exemplul Macedonenilor şi toate celelalte erau deajuns spre a duce la un bun sfârşit această chestiune, apoi nu grăieşte multe despre dânsa, ci despre aceia că nu trebuie a dà fără de voie. Că dacă a dà de voie este fapt al virtuţei, apoi tot ce vine din silă pierde orice resplată.

Şi nu numai că sfătuieşte, ci se şi roagă, ceia ce

face pururea, zicând: „Şi puternic este Dumnezeu, să prisosască tot darul întru voi“ (Vers. 8). Prin această rugăciune el restoarnă ori-ce gând ascuns în inima cuivà, care poate pe mulţi împiedecà de a da şi astăzi. Căci mulţi se tem de a da eleimosină, zicând «nu cumvà să deviu sărac, nu cumvà să am şi eu nevoie de alţii». Această frică deci resturnând-o adaogă rugăciunea, zicând: „tot darul să prisosască întru voi“. N'a zis simplu «să vă umpleţi», ci să prisosască întru voi. Şi ce va să zică: „să prisosască întru voi“? «Să vă umple pre voi într'atâta, zice, în cât să puteţi a prisosì în dărniciea aceasta».

„Ca întru toate pururea toată îndestularea având, să prisosiţi spre tot lucrul bun“. Priveşte şi în rugăciunea lui marea sa filosofie. El nu se roagă pentru bogăţie, nici pentru prisosinţa averilor, ci „întru toate pururea toată îndestularea având“. Şi nu numai aceasta trebuie a admirà la dânsul, că prisosinţa aceasta n'a mărit-o câtuşi de puţin, şi că nici nu-i sileşte de a da din lipsa lor, făcând pogorământ în slăbăciunea lor, ci cere pentru dânşii toată îndestularea, şi arătă în acelaşi timp, că nu trebuie a abuzà de darurile lui Dumnezeu.

„Să prisosiţi spre tot lucrul bun“. «De aceia, zice, cer dela Dumnezeu asemenea lucru, ca să daţi şi altora». Şi n'a zis simplu «să daţi», ci „să prisosiţi“. Căci dacă în lucrurile trupeşti el li cere îndestulare, în cele duhovniceşti li cere şi prisosinţă, nu numai în eleimosină, ci şi în toate celelalte, sau dupre cum zice: „spre tot lucrul bun“. Apoi li aduce ca sfătuitoriu pe însuşi Prorocul, căutând sau cerând mărturiea invocată de dânsul pentru dărniciea lor. „Precum este scris: împărţit-a, dat-a săracilor, dreptatea lui remâne în veac“ (Vers. 9). Aceasta va să zică: „să prisosiţi“, fiindcă a împărţi, nimic altă nu arată, decât a da cu îmbelşugare. Că dacă averile nu remân, totuşi cele din ele remân. Şi lucrul cel de mirat este că dacă sunt păzite, se pierd, iară dacă sunt împrăştieate, sau împărţite, remân pentru totdeauna. Sub numele de dreptate de aici, Prorocul numeşte filantropiea, fiindcă dânsa

face drepţi pre cei ce împrăştie averile cu îmbelşugare la cei lipsiţi, arzând ca şi un foc păcatele celui ce face aşà.

[1]) Deci, iubiţilor să nu cercetăm cu amănunţime, când facem milostenii, ci să semănăm cu mânele pline. Nu vezi câte dau uniia mimicilor din theatru şi femeilor curve? Măcar pe jumătate din ceia ce dau aceia jucătorilor din teatru dă şi tu lui Christos; cât dau aceia din ambiţiune celor de pe scenă, dă şi tu pe atâta celor flămânzi. Aceia îmbracă trupul celor cu care curvesc în aur preţios, pe când tu nu îmbraci trupul lui Christos nici cu o haină simplă, de şi îl vezi gol. Deci, de ce iertare poate fi vrednic faptul acesta, şi de câtă osândă nu te faci vinovat, că pe când acela procură atâtea lucruri unei femei care-l necinsteşte şi-l pierde, tu nu procuri nici cel mai mic lucru celui ce te-a mântuit şi te-a făcut strălucit? Când cheltueşti pentru pântece, beţii şi desfrânări, nici de cum nu-ţi aduci aminte de sărăcie; iară când e nevoie de a venì in ajutoriul sărăciei, te faci mai sărac decât toţi săracii. Când tu hrănind la masa ta parasiţi şi linguşitori, cheltuieşti ca din izvoare fără sfârşit, te bucuri, iară dacă cumvà s'ar întâmplà să vezi vr'un sărac, apoi te apucă deodată frica de sărăcie.

De aceia tocmai ne vom osândì atunci şi de noi înşi-ne şi de alţii, şi de cei cu fapte bune, şi de cei cu fapte răle. Că va zice atunci către tine: «de ce tu nu ai fost tot atât de mărinimos şi în cele cuvenite? Acesta dând unei curve, nu s'a gândit la nimic din cele la care te-ai gândit tu; iară tu dacă trebuià de a da stăpânului tău, care a spus să nu ne 'ngrijim, tremurai de groază şi de frică»! Şi de ce iertare vei puteà fi vrednic? Că dacă un om, şi încă nu trece cu vederea primind vr'o binefacere, ci va înapoià harul primit, apoi cu atât mai mult Christos. Căci cel ce a dat şi fără să primiască cevà, apoi cum n'ar da după ce a primit? «Dară, zici tu, când uniia cheltuiesc mult, şi la urmă au nevoie de alţii»? Vorbeşti de sigur despre cei ce au cheltuit totul, iară tu n'ai dat nici un obol. Făgăduieşte de a împrăştieà totul, şi atunci întreabă şi despre acestea. Până când însă tu eşti sgârcit, şi preà puţin dai din cele ce ai, de

[1]) *Partea morală.* Noi nu trebuie a cerne sau a cercetà cu amănunţime ceia ce dăm ca eleimosină. *(Veron).*

ce îmi pui înainte pretexte de acest feliu? Noi nu te ducem doară la ceà mai de pe urmă sărăcie şi la o totală lipsă de avere, ci îţi cerem ca pe cele prisoselnice să le tai, şi să te mulţămeşti numai cu strictul necesar. Mulţămirea cu strictul necesar, sau mai bine zis, cu puţin, se reguleazǎ de trebuinţa absolută a acelor lucruri, fără de care nu este cu putinţă de a trăì cinevà. Nimeni nu te împiedecă dela acestea, şi nici nu-ţi interzice hrana zilnică. Hrană, dară nu dezmerdare, zic; învelitoare pe corp, iară nu podoabe. Sau mai bine zis, dacă cinevà ar examinà bine, apoi aceasta mai ales ar fi dezmerdare, căci gândeşte-te bine. De cine am spune noi că se dezmeardă mai mult; oare de cel ce se hrăneşte cu zarzavaturi, care este sănătos, şi nimic rău nu sufere, sau de cel ce are masă sibaritică[1]) şi este încărcat de mii de boale? Este invederat că de acest din urmă.

Prin urmare nimic mai mult decàt aceasta să nu căutăm, dacă voim de a ne dezmerdà cu adevărat, şi a vieţuì în acelaşi timp cu sănătate. Şi în aceasta mărginim noi mulţămirea cu strictul necesar, sau mulţămirea cu puţin. Cel ce poate a se mulţămi cu stridii, şi a fi sănătos, nimic mai mult să nu caute; iară cel mai slab şi mai neputincios, şi care are nevoie şi de îndulcirea lui cu zarzavaturi, să nu fie împiedecat. Iară dacă cinevà ar fi mai neputincios şi decàt acesta, şi ar aveà nevoie poate de un ajutoriu cumpătat din cărnuri, nici de acestea nu-l împiedecăm. Căci nu pentru a ucide sau a vătămà pe oameni sfătuim noi prin acestea, ci ca cele prisoselnice să le tăiem. Iară prisoselnic este, tot ceia ce e mai mult decât trebuinţa. Căci, când noi şi fără acestea am puteà trăì cu sănătate şi plăcut, tot ceia ce este adaos, este cu desăvârşire prisoselnic.

Acestea le spunem noi şi de haine, şi de masă, şi de casă, şi de toate celelalte, şi pretutindeni căutăm trebuinţa numai, căci prisosul este şi nefolositoriu. Când vei studieà bine cumpătarea sau mulţămirea cu puţin, atunci vei ajunge a fi răvnitoriu acelei văduve[2]), şi te vei ridicà şi la mai mari decât dânsa. Intru cât însă te

---

[1]) *Notă. Sibarisul*, sau *Sybarisa*, erà un oraş al Italiei, pe Golful Tarantin, ai căruia locuitori din pricina marei rodnicii a pământului ajunsese într'atâta molăciune şi dezmerdare, în cât au remas de pomină. (A se vedeà lexiconul Greco-Român de Ioanid).

[2]) *Notă.* A se vedeà cap. 17. din cartea a 3-a a Impăraţilor.

îngrijăşti de îndestulare, nu vei ajunge de loc la filosofiea acelei femei. Aceea a ajuns şi mai presus de îndestulare cu strictul necesar, fiindcă chiar cele ce urmau a-i servì de hrană ei, le-a pus pe toate înaintea Prorocului. Poate că te găseşti în lipsă de cele trebuitoare; şi nu te ruşinezi fiind învins de o femeie, pe care nu numai că n'o răvneşti, ci încă eşti foarte departe de dânsa? Aceea n'a spus ceia ce spunem noi: «dară dacă voiu cheltui totul, şi mă voiu vedeà silită de a aveà nevoie de altul»? — ci cu toată mulţămirea 'şi-a dat tot ce aveà. Şi ce ar puteà zice cineva de acea femeie de pe timpul Prorocului Ilie? Căci dânsa nu erà primejduită numai cu sărăciea, ci şi cu moartea, şi nu numai ea, ci şi copiii ei; căci dela nimeni nu aşteptà ca să primiască cevà, ci ca să moară imediat. «Dară, zici tu, a văzut pe Prorocul, şi de aceia a devenit darnică». Şi voi nu vedeţi mii de sfinţi? Şi ce zic eu sfinţi? Vedeţi cerând chiar pe stăpânul Prorocilor, şi nici aşà nu sunteţi filantropi, ci având averi care trec din una în alta şi se înmulţăsc, nu daţi nici măcar din prisosul lor. Ce spui? Proroc erà acela, şi a convins pe văduvă ca să fie atât de mărinimoasă? Apoi tocmai aceasta este minunat, că dânsa s'au convins de a-l crede pe dânsul de mare şi miraculos.

Căci, cum de n'a zis ea — dupre cum chiar erà natural să cugete, ca o femeie barbară şi de alt neam — că «dacă ai fi Proroc, nu ai aveà nevoie de mine; şi dacă ai fi prietenul lui Dumnezeu, nu te-ar fi trecut el cu vederea. Fie! Iudeii pentru păcatele lor, poartă cu dânşii această pedeapsă; dară acesta cum, şi din ce cauză suferе»? Nimic din acestea ea n'a cugetat, ci i-a deschis lui casa sa, iară mai 'nainte de casă cugetul şi inima, şi a pus la mijloc toate cele ce aveà, şi lăsând la o parte natura, a dispreţuit pe copiii săi, şi a preferat pe străin înaintea tuturor. Gândeşte-te, deci, câtă osândă nu vom aveà noi, dacă dăm mai puţin decât o femeie văduvă, săracă, de alt neam, barbară, mamă de copii, şi nimic ştiind din cele ce ştim noi, şi totuşi ne arătăm mai slabi şi mai pre jos de dânsa. Că dacă avem uniia din noi trupul puternic, nu pentru aceasta suntem voinici. Numai acela are această însuşire — chiar de ar sta el culcat pe pat, care are puterea dela sine, numai acela, zic, este voinic; iară dacă n'a are aceasta, apoi chiar un munte de ar mişcà din loc cu puterea trupului

său, cu nimic nu s'ar arătà mai puternic decàt o copilă tânără, sau decàt o babă gàrbovită. Că în timp ce acela se luptă cu rălele netrupeşti, acesta nu îndrăzneşte nici a se uità la ele. Şi ca să afli că aceasta este însuşirea bărbăţiei, o poţi cunoaşte *din însuşi exemplul ce ni stă* de faţă.

In adevăr, iubiţilor, ce ar puteà fi mai voinic de cât această femeie, carea şi faţă cu natura ei, faţă de groaza foametei, ba chiar faţă şi de ameninţarea morţii a stat cu voinicie, şi s'a arătat mai puternică decàt toate ispitele? Ascultă cum însuşi Christos o a lăudat, zicànd: „Multe văduve au fost în zilele lui Ilie, şi cătră nici una n'a fost trimis Prorocul, decât numai la o femeie văduvă din Saretha Sidonului" (Lucà 4, 25. 26). Să spun încă cevà mare şi paradox? Această femeie văduvă a introdus în primirea oaspeţilor cevà mai mult decât părintele nostru Abraám. Că *dânsa n'a alergat la cireada vitelor, ca acela*, ci din pumnul acela de făină, a întrecut pe toţi cei vestiţi prin ospitalitate. Acela o întreceà prin aceia, că singur pe sine s'a rănduit la slujba străinilor, iară aceasta a covărşit prin aceia, că n'a cruţat nici chiar pe copiii sei pentru străin, şi nici măcar nu nădăjduià în cele viitoare: Noi, însă, avànd înaintea noastră şi împărăţiea cerurilor, şi gheena ameninţàndu-ne, şi ceia ce este mai mare decât ori-ce, că Dumnezeu a făcut atàtea pentru noi, bucuràndu-se şi veselindu-se cu cele ce a făcut, şi totuşi am căzut cu totul.

Nu, vă rog; ci să împrăştiem, să dăm săracilor, precum trebuie a da. Căci multul sau puţinul nu cu măsura celor date îl hotărăşte Dumnezeu, ci cu puterea averei celui ce dă. De multe-ori tu, care ai poate sute de statiri de aur, ai dat mai puţin decàt cel ce a dat numai un singur obol, fiindcă ai dat din prisosinţă. Dară fă chiar şi aşà, şi iute vei ajunge de a dà şi mai cu îmbelşugare. Imprăştie banii, ca să aduni dreptatea. Căci dreptatea nu voieşte a fi împreună cu banii, ci prin trânşii şi nu cu dânşii nì va sta de faţă. Că nu este cu putinţă de a locuì împreună pofta de bani şi dreptatea, fiindcă îşi au despărţite corturile lor. Deci, nu te mai trudì de a adunà la un loc cele ce nu se pot amestecà, ci alungă dela tine tiranica iubire de argint, dacă voieşti de a luà dreptatea *împărătească*, căci aceasta este îm-

părăteasa cea adevărată, care face liberi pre cei robi, pe când aceia face cu totul din contra.

Deci, iubiților, cu toată graba să fugim de aceea, și să îmbrățoșăm pre aceasta, ca astfeliu să ne învrednicim și libertăței de aici, în același timp și de împărățiea cerurilor, prin charul și filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sfîntul Duh, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XX

„Iară cel ce dă semânță semănătorului, să vă deà și pâine spre mâncare, și să înmulțească semânța voastră, și să crească roadele dreptăței voastre“ (Cap. 9, 10).

Mai cu samă din aceasta ar putea cineva admira înțelepciunea lui Pavel, că îndemnându-i dela cele duhovnicești, și dela cele trupești, și în resplată același lucru îl face, punând amândouă recompensele. Expresiunea: „Impărțit-a, dat-a săracilor, dreptatea lui remâne în veac“ este cu privire la resplata duhovnicească, iară zicerea: „să înmulțească semânța voastră“ este pentru resplata trupească. Și totuși el nu remâne aici, ci iarăși se întoarce la cele duhovnicești, punând necontenit acestea în paralel, căci și expresiunea: „să crească roadele dreptăței voastre“ este duhovnicească. Acestea le face, și își variează cuvântul, zmulgând din rădăcină cugetarea ceà fricoasă și prostească a acelora, și din toate părțile li slăbește frica de sărăcie, până și chiar prin exemplul acesta de acum.

Că dacă Dumnezeu dă și celor ce seamănă în pământ, sau dacă dă cu îmbelșugare și celor ce hrănesc trupul, apoi cu atât mai mult celor ce cultivă cerіul, celor ce se îngrijesc de suflet; fiindcă el voiește ca mai ales aceștiia să se bucure de proniea sa. Aceasta însă

n'o pune apostolul in mod silogistic, adecă n'o lasă la judecata lor, și nici așà precum am zis, ci în partea rugăciunei, făcând învederat și silogismul în același timp, și ducându-i pre dânșii la o mai mare nădejde, nu numai dela faptele petrecute, ci și dela rugăciunea lui. „Să înmulțască semânța voastră, zice, și să crească roadele dreptăței voastre". Și aici iarăși pe tăcute dă a se înțelege îmbelșugarea, căci „a înmulți și a crește" aceasta învederează. In același timp nici nu-i lasă deloc de a se îngriji mai mult decât strictul necesar, vorbind de pâne spre mâncare. Căci și aceasta trebuie a admirà la apostol, ceia ce dealtmintrelea și în pasajele dinainte a fost urzit, că în cele trebuitoare el nu lasă a se cere nimic mai mult, decât strictul necesar, pe când în cele duhovnicești sfătuiește de a aveà cineva multă bogăție.

Pentru care și mai sus ziceà: „Ca întru toate pururea toată îndestularea având, să prisosiți spre tot lucrul bun", iară aici spune: „Iară cel ce dă semânță semănătorului, să vă dea și pâine spre mâncare, și să înmulțască semânța voastră" adecă semânța cea duhovnicească. Că el nu cere cum s'ar întâmplà eleimosină, ci aceà eleimosină care este unită cu dărnicia, cu abondența. Pentru aceia o și numește semânță necontenit, fiindcă dupre cum grâul pus în pământ arată țarinile infrunzite și înverzite, tot așà și eleimosina face multe snopuri de dreptate, și produce roadele nespus de îmbelșugate. Dorindu-li, deci, atàta belșug, mai departe arată unde anume trebuie a cheltuì aceasta, zicând:

„Ca întru toate să vĕ îmbogățiți spre toată bunătatea (nerăutatea), care lucrează prin voi mulțămită lui Dumnezeu" (Vers. 11.), adecă: «să nu cheltuiți bogăția în cele ce nu trebuiesc, ci în acelea care aduc lui Dumnezeu multă mulțămire, fiindcă el ne-a făcut moștenitori a mari daruri, și oprind pentru dânsul pre cele mici, nouĕ ni-a acordat pre cele mai mari». Căci el este stăpânul hranei trupești, pe când hrana cea duhovnicească ni-a încredințat-o nouĕ, și deci noi singuri suntem stăpâni de a arătà țarinele inimei noastre înverzite și înfrunzite. Aceste țarini n'au nevoie de ploi sau de anotimpuri, ci numai de o bună intențiune, și

atunci vom ajunge până la ceriuri. Sub denumirea de «bunătate» (nerăutate = ἁπλότητα) el înțelege aici mărinimiea sau îmbelșugarea în facerea milosteniei.

„Care lucrează prin noi mulțămită lui Dumnezeu“. Fapta aceasta nu este numai eleimosină, ci și pricină de o mare mulțămită; sau mai bine zis, nu numai de mulțămită, ci și de alte multe. Toate acestea le pune în trecerea timpului, ca astfeliu arătând cât de multe sunt cele ce trebuiesc a se face, prin aceasta să-i îndemne de a fi mai cu bunăvoință.

Și care sunt acele multe? Ascultă-l pe dânsul, care zice: „Că de vreme ce dregătoriea slujbei aceștiea nu numai împlinește lipsele sfinților, ci și prisosește prin multe mulțămite lui Dumnezeu, prin adeverirea slujbei aceștiea slăvind ii pre Dumnezeu pentru ascultarea mărturisirei voastre la evanghelica lui Christos, și pentru bunătatea împărtășirei către dânșii și către toți, și cu rugăciunea lor pentru voi, cari vă doresc pre voi pentru darul lui Dumnezeu cel prea mult întru voi“ (Vers. 12—14). Ceia ce el spune aici aceasta însamnă: «mai 'ntâi, zice, că voi nu numai împliniți lipsurile sfinților, ci încă și prisosiți, adecă că li dați chiar și mai mult decât au nevoie. După aceia apoi printrânșii înălțati laudă lui Dumnezeu; căci dânșii slăvesc pre Dumnezeu pentru supunerea mărturisirei voastre». Pentru ca să nu arate că dânșii numai de aceia mulțămesc, fiindcă au primit, apoi privește cum îi înalță și numai cât nu li spune: «ceia ce am fost spus Filippenilor, că „nu că doară caut darea“ (4, 17) și vouă vă mărturisesc același lucru. Se bucură de sigur că lipsurile lor le împliniți, și săraciea lor o îndulciți; însă cu mult mai vârtos se bucură că sunteți supuși astfeliu evangheliei, al căriea semn acesta este: a da astfeliu cu îmbelșugare, căci aceasta o poruncește evangheliea». „Și pentru bunătatea împărtășirei către dânșii și către toți“. «Și pentru aceasta slăvesc ii pre Dumnezeu, zice, că sunteți așa de mărinimoși, nu numai către dânșii, ci și către toți». Dară și aceasta este o laudă făcută acelora, căci ii mulțămesc și pentru cele date altora. «Nu numai de

ale lor se îngrijăsc, zice, ci şi de ale altora, de şi sunt în cea mai de pe urmă sărăcie, — ceia ce este un semn de marea lor virtute». Nimic nu este atât de jaluz ca ceata săracilor. «Dară aceia, zice, sunt curaţi de patima aceasta, şi sunt atât de departe de a se întristà pentru cele ce daţi altora, încât se şi bucură nu mai puţin decât aceia ce primesc eleimosina».

„Şi cu rugăciunea lor pentru voi". «Pentru cele date lor mulţămesc, zice, lui Dumnezeu; iară pentru dragostea şi pentru întâlnirea voastră îl roagă pre dânsul de a se învrednicì să vă vadă. Că doresc aceasta nu pentru banii trimişi, ci ca să fie privitori ai charului dat vouă». Ai văzut înţelepciunea lui Pavel? Ai văzut cum înălţându-i pre dânşii, totul a atribuit lui Dumnezeu numind faptul acesta char? Fiindcă a grăit lucruri mari de dânşii, numindu-i slujitori şi ridicându-i la înălţime — ca şi cum pare că dacă dânşii slujau, el erà slujit — şi-i numeşte pre dânşii adeveriţi, sau încercaţi, la urmă arată că cauza tuturor acestora este Dumnezeu, pentru care şi el împreună cu dânşii îi înalţă mulţămire, zicând: „Iară mulţămită lui Dumnezeu pentru darul lui cel nespus" (Vers. 15). Sub denumirea de dar de aici, el înţelege încă şi toate bunurile ce prin eleimosină le capătă atât cei ce dau, cât şi cei ce iau; sau că poate vorbeşte de bunurile negrăite, pe care prin venirea lui pe pământ le-a hărăzit cu toată dragostea întregei lumi, ceia ce mai cu samă s'ar şi puteà presupune.

Deci, pentru ca să-i liniştească, şi în acelaşi timp să-i facă şi mai mărinimoşi, li aduce aminte de cele ce au luat şi dânşii dela Dumnezeu, fiindcă aceasta este imboldul cel mai puternic pentru ori-ce virtute. De aceia şi cuvântul l-a sfârşit aici. Deci, dacă darul este negrăit, apoi ce ar puteà fi egal cu nebuniea celor cari cern cu toată amănunţimea milostenia ce o fac din averea lui? Şi nu numai darul său este nepovestit, ci şi pacea lui — prin care a împăcat pre cele de sus cu cele de jos — covârşaşte orice minte.

[1]) Să ne silim, deci, iubiţilor, ca după ce ne-am învrednicit de atâta char dela Dumnezeu, să arătăm o vieaţă vrednică de laudă, şi să ne îngrijim a face multe

---

[1]) *Partea morală.* Despre eleimosină. *(Veron).*

milosteniі. Şi vom puteà face aşà, dacă vom fugì de necumpătare, dacă vom fugì de beţie, şi de îmbuibarea pântecelui. Că şi mâncările ca şi băuturile le-a dat Dumnezeu, nu pentru îmbuibare, nu pentru neînfrânarea, ci pentru hrana noastră. Nu vinul prin sine face beţiea, fiindcă dacă ar fi aşà, apoi toţi ar trebuì să se îmbete. «Dară, zice tu, n'ar fi trebuit să vatăme nici chiar mult». Vorbele acestea sunt ale celor beţi. Apoi dacă vinul mult vatămă, şi totuşi nici aşà nu te depărtezi de lăcomie; dacă aceasta este uricios şi vătămător şi totuşi nici aşà nu conteneşti cu aceasta poftă urâtă, — dară încă dacă s'ar puteà ca şi mult să bei, în acelaşi timp şi cu nimic să nu fii vătămat, unde ai ajunge oare cu lăcomiea? Oare n'ai poftì ca şi râurile să se prefacă în vin? Oare n'ai strică şi nimici totul? Dacă este măsură în hrană, şi dacă trecând peste această măsură noi ne vătămăm, şi totuşi nici aşà nu poţi suferi frâul, ci rupându-i iai din toate, ca astfeliu să slujăşti îmbuibărei pântecelui (gastrimarghiei); apoi ce ai fi făcut tu, dacă s'ar fi ridicat măsura aceasta a naturei? Oare nu ţi-ai fi cheltuit tu tot timpul în mâncare şi băutură? Trebuià, deci, ca pofta aceasta absurdă să ţi-o facă puternică, şi să nu împiedece vătămarea cea venită din necumpătare? Dară apoi câte vătămări nu s'ar fi născut de aici? Dară, vai! celor tâmpiţi, cari să tăvălesc în noroiu prin beţii şi prin celelalte desfrânări, şi cari dacă se deşteaptă puţin, apoi nimic altă nu fac, decât grăiesc de acestea! De ce vă petreceţi timpul în astfeliu de întrebări? Trebuie a judecà înşi-ne greşalele noastre. In locul celor ce vorbeşti: «de ce a pus hotare» sau de ce nu sunt toate în nerânduea1ă? spune: «de ce oare nu încetăm de a ne îmbătà? De ce nu ne săturăm odată? De ce oare suntem mai proşti decât necuvântătoarele»? De acestea trebuie a vorbì între voi, a ascultà de glasul apostolic, şi a aflà câte bunuri vi se mărturisesc prin milostenie, şi a răpì tezaurul acesta.

Fiindcă milosteniea face pe oameni încercaţi, sau adeveriţi, dupre cum a zis apostolul; îi face de a dispreţuì banii, pregătindu-i de a slăvì pre Dumnezeu, de a încălzì dragostea dintre dânşii, şi-i face mărinimoşi; îi pune preoţi sfinţi ai lui Dumnezeu, şi-i îmbracă cu preoţiea care poartă în sine o mare plată. Cel milostiv nu se îmbracă cu haină lungă până jos, nici nu are pe

ea clopoței, și nici nu-și pune pe cap cunună, ci îmbracă haina filosofiei, care este mai sfîntă decât vestmântul sfințit al preotului; se unge cu unt-de-lemn nu de acel făcut din materie văzută, ci lucrat de duhul, iară cununa o are dela milosteniile și dela îndurările sale. „Pre cel ce te încununează, zice, cu milă și cu îndurări“ (Ps. 102, 4). In locul plăcei care purtà pe dânsa numele lui Dumnezeu, el însuși se face egal cu Dumnezeu. Și cum aceasta? „Fiți deopotrivă[1]) cu Tatăl vostru cel din ceriuri“ (Math. 5, 45), zice.

Voiești poate a vedeà și jărtfelnicul lui? Ei bine, acel jărtfelnic nu l-a ridicat Veseleil, și nici altul ca dânsul, ci însuși Dumnezeu; și nu din pietre, ci din materii cu mult mai strălucite decât ceriul, din suflete cuvântătoare. Dară preotul întră în sfînta sfintelor; deci și ție îți este slobod a intrà în cele mai înfricoșate, ca să jărtfești această jărtfă; a întrà, zic, acolo, unde nimeni nu este de față, ci numai tatăl tău, cel ce vede în ascuns, și unde nimeni altul nu vede. «Și cum se poate, zici tu, ca să nu fiu văzut, când eu stau la jărtfelnic în public»?

Apoi tocmai aici stă minunea; că atunci ușile din mijloc și vălul sau perdeaua cea de dinainte impiedecau vederea și făceau gol împrejurul lor; in timp ce acum îți este cu putință de a jărtfì în public, ca in sfînta sfintelor, și a face încă aceà jărtfă cu mult mai înfricoșată. Când tu nu faci aceasta de ochii lumei, chiar de ar vedeà intreaga lume, totuși nimeni n'a văzut, fiindcă ai făcut așà cum se cuveneà; — căci n'a zis simplu: „Nu faceți milosteniea înaintea oamenilor“ (Math. 6, 1), ci a adaos imedieat: „spre a fi văzuți de dânșii“. Acest jărtfelnic este făcut din însești membrele lui Christos, și trupul stăpânului devine jărtfelnic ție.

Deci, înfricoșază-te de el; tu jărtfești cele sfinte în trupul stăpânului. Acest jărtfelnic este mai înfricoșat chiar și decât jărtfelnicul de-acum, iară nu numai cât de cel din legea veche. Dară nu vă spăriețî. Jărtfelnicul acesta numai pentru jărtfa pusă pe dânsul este minunat, în timp ce jărtfelnicul celui milostiv este minunat nu

[1]) *Notă.* In edițiunea noastră obișnuită, acest vers sună astfeliu: *„Ca să fiți fii Tatălui vostru cel din Ceriuri“* ...

numai pentru aceasta, ci și pentru că este compus din aceiași jărtfă, care 'l face atât de minunat. Jărtfelnicul acesta din natura sa este de peatră, însă devine sfînt, fiindcă primește trupul lui Christos, dară acela este sfînt pentru că este însuși trupul lui Christos. Astfeliu că jărtfelnicul pre care tu mireanul l-ai înfățoșat, este mai înfricoșat decât acela. Nu cumvà oare ți se arată Aaron, sau cununa, sau clopoțeii, sau sfînta sfintelor? Și de ce ar mai trebuì de a face comparațiunea cu acel jărtfelnic, când comparat chiar și cu jărtfelnicul Noului Testament, s'a arătat atât de strălucit?

Tu, cinstești jărtfelnicul acesta, fiindcă primește trupul lui Christos, — în timp ce pre cel ce este însuși trupul lui Christos îl batjocorești și-l treci cu vederea lipsit cu desăvârșire. Acest jărtfelnic l-ai puteà vedeà, pretutindeni, și pre drumuri lăturalnice, și prin târguri, ba ai puteà vedeà jărtfindu-se în el pe fie ce minut, — căci și aici se săvârșaște jărtfă. Și dupre cum preotul chiamă în jărtfa sa pe Duhul Sfînt, tot așà și tu chemi pe acel Duh, însă nu cu glas, ci prin fapte. Nimic nu poate aprinde atât de mult focul Duhului, ca acest untde-lemn, vărsat cu îmbelșugare.

Și de voiești a vedeà și cele ce se petrec cu cele produse ca jărtfă, apoi și aceia iți voiu arăta-o. Care este fumul, care este mirosul acestui jărtfelnic? Slava și mulțămita. Și până unde se duc acestea? Oare până la ceriu? Nici de cum, ci trece dincolo de ceriu, și de ceriul ceriurilor, și stau chiar în fața tronului împărătesc. „Că rugăciunile tale, zice, și milosteniile tale, s'au ridicat înaintea lui Dumnezeu“. (Fapt. Apost. 10, 4). Mirosul jărtfei celei simțite nici măcar nu se ridică la vr'o înălțime mare a văzduhului, în timp ce această jărtfă, voiu să zic milosteniea — deschide până și porțile ceriului. Tu de sigur că taci, însă fapta ta strigă, și devine jărtfa laudei, nu junghindu-se vițeà, sau arzându-se pielea ei, ci suflet duhovnicesc care proaduce cele ale sale. O astfeliu de jărtfă este mai bine primită decât ori ce altă filantropie. Când tu vezi vr'un sărac credincios, închipuește-ți că ai văzut un jărtfelnic. Când vei vedeà vr'un sărac de feliul acesta, nu numai să nu-l batjocorești, ci încă să te și sfiești de dânsul, iară dacă vei vedeà pe altul batjocorindu-l, tu împiedecă-l, apără-l. Că numai așà vei puteà și tu să ai milostiv pre Dum-

nezeu, şi te vei învrednicì de bunurile făgăduite. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, prin care şi împreună cu care să cade slava, stăpânirea şi cinstea, Tatălui şi Duhului Sfînt, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXI

„Şi însuşi eu Pavel vă rog pre voi prin blândeţa şi liniştirea lui Christos, care de faţă sunt smerit între voi, iară departe fiind îndrăznesc spre voi. Şi vă rog pre voi, ca şi de faţă fiind să nu îndrăznesc cu îndrăznirea, cu care socotesc să îndrăznesc împotriva unora, cari ne socotesc pre noi că umblăm dupre trup“ (Cap. 10, 1. 2.).

Complectându-şi vorba sa despre eleimosină, şi arătându-li că mai mult îi iubeşte el pre dânşii, decât este iubit, în acelaşi timp povestindu-li şi cele cu privire la răbdarea şi ispitile îndurate, la urmă face uz şi de cuvinte mai dojănitoare, făcând aluziune la apostolii cei mincinoşi, şi îşi încheie vorba cu cuvinte mai greoaie, după care se recomandă pre sine. Dealtfeliu aceasta o face în întreaga sa epistolă. De aici dară urmând, de multe-ori se îndreaptă pre sine, zicând: „iarăşi începem a ne lăudà (a ne recomandà)? şi mai departe zice: „Că nu ne lăudăm pre noi (nu ne recomandăm pre noi), ci prilej dăm vouĕ de laudă pentru noi“, iară după aceasta: „Că nu fără de minte m'am făcut lăudându-mă, voi m'aţi silit“, şi în fine în multe locuri face astfeliu de îndreptări. De aceia nici n'ar greşì cinevà, dacă epistola aceasta ar numi-o engomion sau lauda lui Pavel. Pentru aceia toate cele atingătoare de har el ie trece cu ceà mai mare

îmbelşugare; tot aşà şi cu cele privitoare la răbdarea sa. Fiindcă erau uniia printre aceşti Corintheni cari cugetau lucruri mari de dânşii, şi cari se puneau prè dânşii înaintea apostolului, pe care-l defăimau ca pre un înfumurat, care nimic nu erà în realitate, şi nici nu învăţà cevà sănătos — ceia ce dealtfeliu erà dovada cea mai bună despre conruperea lor — apoi priveşte cum începe mustrarea îndreptată contra lor.

„Insu'mi eu Pavel" zice. Ai văzut câtă greutate în vorbă, şi câtă demnitate? Ceia ce voieşte a spune, aceasta înseamnă: «mă rog vouĕ, nu mă siliţi şi nici nu mă lăsaţi ca să fac uz de puterea mea contra celor ce ne clevetesc pre noi, şi cari ne cred a fi nişte oameni trupeşti». Expresiunea aceasta este mai grea decât ameninţările ce li spuneà prin întâia lui epistolă: „Ce voiţi? cu toeag să viu la voi, sau cu dragoste şi cu duhul blândeţei"? (I. Cor. 4, 21), iară mai sus cevà: „Că nevenind eu la voi s'au semeţit uniia; că voiu venì curând la voi, şi voiu cunoaşte nu cuvântul celor ce s'au semeţit, ci puterea". Aici însă pe amândouă acestea le arată: şi putinţa, şi filosofica sau mai bine zis, nerăutatea, dacă astfeliu îi roagă, şi încă cu atàta răvnă, încât să nu fie silit ca să facă uz de puterea sa de a-i pedepsì, de a-i osândì şi a li aplicà ceà mai grea pedeapsă. Că aceasta a dat a se înţelege zicând: „Şi vă rog ca şi de faţă fiind, să nu îndrăznesc cu îndrăznirea cu care socotesc să îndrăznesc împotriva unora, cari ne socotesc pre noi că umblăm dupre trup".

Dară acum noi să aducem vorba asupra începutului acestui capitul: „Şi însu-mi eu Pavel". Mare este emfaza vorbei, şi mare este greutatea cuvântului! Dupre cum şi aiurea zice: „Iată, eu Pavel zic vouĕ" (Galat. 5, 2), şi iarăşi: „Şi eu Pavel bătrânul" (Filimon 9), şi aiurea iarăşi: „care a fost ajutătoare a multora, şi mie însu'mi" (Rom. 16, 2), tot aşà face şi aici. „Şi însu-mi eu Pavel". De sigur că mare lucru este de a-i rugà Pavel, dară cu mult mai mare este ceia ce a adaos, zicând: „prin blândeţa şi linîştirea lui Christos". Pentru că voind el a-i aţìţà tare,

îi pune înainte blândeţa şi liniştirea, făcând prin aceasta mai puternică rugăciunea sa, ca şi cum pare că i-ar fi zis: «sfiiţi-vă de blândeţa lui Christos, prin care vă rog pre voi». Acestea le spunea, arătând în acelaşi timp, că chiar de i-ar aduce ceà mai mare silă, el totuşi va stà înclinat spre aceasta, fiindcă are în videre blândeţa, şi nu pentru că ar fi slab nu se porneşte asupra acelor apostoli mincinoşi — fiindcă şi Christos aşà făceà.

„Care de faţă sunt smerit între voi, iară depărtat fiind îndrăznesc spre voi". Dară ce vrà să zică el aici? Vorbeşte aici cu oare-care ironie, grăind aceleà ce spuneau dânşii. Fiindcă dânşii ziceau: «căci când el este de faţă, nu este vrednic de nici un cuvânt, ci prost şi demn de dispreţuit; iară când este departe, se îngâmfă, se trufeşte, se ridică asupra noastră, şi ameninţă». Aceasta o lasă a se înţelege şi prin expresiunile de mai la vale, zicând: „Că epistoliile, zice, sunt grele şi tari, iară înfăţoşarea (παρουσία τοῦ σώματος — înfăţoşarea, presenţa trupului) trupului slabă, şi cuvântul defăimat" (vers. 10).

Deci, sau că grăeşte aici prin ironie, învederând prin aceasta o mare greutate în vorbă şi zicând: «eu smeritul, eu cel prost când sunt de faţă, dupre cum spun aceia, iară când sunt departe sunt mândru», sau că dacă şi grăieşte lucruri mari, apoi n'o face aceasta din uşurinţă, ci pentru că aveà nădejde întrânşii. „Şi vă rog pre voi ca şi de faţă fiind, să nu îndrăznesc cu îndrăznirea, cu care socotesc să îndrăznesc împotriva unora, cari ne socotesc pre noi că umblăm dupre trup". Ai văzut câtă indignare, şi cât de lămurită îi este înfruntarea celor grăite? «Mă rog vouă, zice, nu mă siliţi a arătà, că chiar şi de faţă fiind sunt puternic, şi am toată tăriea cerută». Fiindcă dânşii ziceau, că atunci «când el este departe de noi, este îndrăzneţ, şi se îngâmfă», iată că apostolul face uz de aceleaşi cuvinte zicând: «mă rog vouă să nu mă siliţi de a face întrebuinţare de puterea mea» fiindcă expresiunea „cu îndrăznirea" aceasta însamnă. Şi nu zice: «cu care m'am pregătit», ci „cu care socotesc". «Până acum încă nu am judecat aceasta, voi însă îmi daţi ocazie; însă nici aşà nu vo-

iesc» — de şi o făceà aceasta nu ca să se apere pre dânsul, ci evangheliea. Dară dacă şi în propoveduirea evangheliei trebuià poate a se apărà, şi încă nici aici nu este aspru, ci stă pe loc, aşteaptă şi se roagă de a nu venì o astfeliu de trebuinţă, apoi cu atât mai mult n'ar fi făcut aceasta vreodată pentru dànsul. «Faceţi-mi mulţămirea aceasta, zice, de a nu mă vedeà silit să vă arăt, că şi de faţă fiind aşi puteà să îndrăznesc dupre cum ar cere nevoea» adecă a-i certà pre dânşii şi a-i pedepsì.

Ai văzut cum el nu erà ambiţios, şi nici că făceà cevà pentru famfaronadă, şi cum chiar atunci când ar cere nevoie, el nu pregetă de a numi faptul acesta îndrăzneală? „Şi vă rog, zice, pre voi, ca şi defaţă fiind să nu îndrăznesc cu îndrăznirea, cu care socotesc să îndrăznesc împotriva unora". Aceasta mai cu samă este însuşirea unui dascal: să nu se iuţască, şi să nu se pună în linie de bătae de 'ndată, ci să îndrepte, să aştepte, şi să întârzie în darea pedepselor. Dară cine oare sunt aceia pe carii el îi ameninţă? „cari ne socotesc pre noi, zice, că umblăm dupre trup", căci aceia îl defăimau pre dânsul de ipocrit, de viclean, şi de famfaron.

„Că în trup umblând, nu ne războim trupeşte" (Vers. 3). Aici chiar şi înfricoşează cu metafora întrebuinţată. «Mărturisesc, zice, că suntem îmbrăcaţi cu trup omenesc, însă nu trăim cu trupul». Sau mai bine zis, nici aceasta n'a spus-o pe faţă, ci o înmagazinează aşà zicànd în expresiunea de mai sus, care s'ar păreà că este o laudă adusă vieţei; el însă vorbeşte de propoveduirea evangheliei, arătànd că nu este omenească, şi nici nu are nevoie de ajutoriul cel de jos. De aceia nici n'a zis că «nu trăim trupeşte», ci „nu ne războim trupeşte", adecă: am luat asupră-mi războiu şi luptă puternică, însă nu ne războim cu arme trupeşti, şi nici prin vr'o ajutorinţă omenească.

„Că armele oştirei noastre nu sunt trupeşti" (Vers. 4). Şi care sunt armele oştirei trupeşti? Averea, slava, stăpânirea, eloquenţa şi puterea cuvàntului, târcoalele şi linguşirile pe lângă cei mari, ipocriziile şi celelalte la feliu cu acestea. «Ale noastre însă, nu sunt

de acest feliu, zice; însă cum? „Puternice lui Dumnezeu". Şi n'a spus: «noi nu suntem trupeşti», ci „armele oştirei noastre nu sunt trupeşti". Ceia ce am fost spus, este că el vorbeşte aici pentru propoveduirea evangheliei, şi întreaga putere o atribuie lui Dumnezeu. Şi nu spune că aceste arme sunt duhovniceşti, de şi s'ar fi putut zice, spre deosebire de cele trupeşti, ci „puternice", dându-se a se înţelege prin această expresiune tocmai aceasta, şi arătând că armele acelora sunt slabe şi neputincioase.

Dară tu gândeşte-te şi la modestiea lui, căci n'a zis doară: «noi suntem puternici», ci „armele noastre sunt puternice lui Dumnezeu", adecă «nu noi leam făcut astfeliu aceste arme, ci însuşi Dumnezeu». Fiindcă dânşii erau prigoniţi şi alungaţi, şi mii de alte răle suferează, ceia ce învederà slăbăciunea şi neputinţa lor, apoi arătând puterea lui Dumnezeu, zice: ci puternice lui Dumnezeu". «Că aceasta mai cu samă arată puterea lui, că printrânsele dânşii biruiesc; şi de şi noi avem aceste arme, totuşi el este care se războieşte printrânsele şi biruieşte». După aceia apoi el li aduce şi laudă nu mică acestor arme, zicând: „spre surparea tăriilor". Şi ca nu cumvà auzind de tării să-ţi închipui cevà trupesc, zice imediat: „Surpând izvodirile minţii şi toată înălţarea ce se ridică împotriva ştiinţei lui Dumnezeu" (Vers. 5), arătând prin metaforă emfaza, iară prin inducţie învederând că asemenea luptă este intelectuală; — căci aceste tării asediază sau înconjoară sufletele, şi nu trupurile, aşà că sunt cu mult mai puternice decât acelea; drept care au nevoie şi de arme mai puternice spre a puteà fi surpate.

Sub denumirea de tării el înţelege trufiea Elinilor, cum şi puterea sofismelor şi a silogismelor lor. «Dară, zice, pe toate le-a surpat armele îndreptate asupra lor».

„Surpând izvodirile minţii şi toată înălţarea ce se ridică împotriva ştiinţei lui Dumnezeu" zice. A stăruit în metaforă, ca astfeliu şi emfaza să o facă încă mai mare. Chiar parapete (ὀχυρώματα), sau tării de ar fi, sau întărituri cu turn (πυργώματα), sau ori ce

de acest feliu, totuşi în faţa acestor arme se pleacă şi se dau învinse».

„Şi robind toată înţelegerea spre ascultarea lui Christos“, — de şi denumirea de robire de aici sună rău la auz, fiindcă este desfiinţarea libertăţei. Dară oare de ce apostolul întrebuinţează asemenea denumire? Pentru ca să se înţeleagă în altfeliu. Pentru că numele de robire două lucruri învederează: şi a cădeà din libertate, şi a fi biruit cu totul, aşà ca nici să se mai ridice vre-odată. Deci, sub această de pe urmă însemnare este luată aici expresiunea „robire“. Precum atunci când zice: „Alte biserici am jăfuit“ nu spune doară că a luat pe ascuns cevà din biserici, ci numai că le-a dezbrăcat şi a luat totul, tot aşà şi aici prin expresiunea „robind“. Că doară lupta nu erà egală, şi cu toate acestea dânşii învingeau cu multă uşurinţă. De aceia n'a spus că «biruim şi stăpânim», ci şi că „robim“, precum şi mai sus n'a zis «aducem maşinării spre surparea tăriilor», ci chiar „surpându-le“, fiindcă mare este puterea armelor. «Noi nu războim cu vorbele, zice, ci cu faptele combatem vorbele; şi nu întru înţelepciune trupească, ci întru duhul blàndeţei şi al puterei. Deci, cum am fi putut să ne famfaronim, zice, şi să trâmbiţăm prin vorbe goale, şi prin epistole să ameninţăm, dupre cum aceia ne defăimau zicând, că epistolele sunt grele, în timp ce nu în acestea a fost puterea noastră»?

Zicând că „robind toată înţelegerea spre ascultarea lui Christos“, şi fiindcă denumirea de robire erà greoae, apoi iute a sfârşit metafora aici zicând: „spre ascultarea lui Christos“, adecă din robie la libertate, din moarte la vieaţă, din pierdere la mântuire. «N'am venit simplu numai ca să combatem, ci să şi întoarcem la adevăr pre cei ce ni sunt contra».

„Şi gata având a pedepsi toată neascultarea, când se va împlnì ascultarea voastră“ (Vers. 6). Aici şi pre aceştia i-a înfricoşat, şi nu numai pre aceia. «Vă aşteptăm pre voi, zice, că atunci când prin sfătuire şi prin ameninţare vă vom îndreptà, vă vom curăţì, şi vă vom depărtà de contactul acelora, atunci vom îndreptà pedeapsa contra acelora cari bolesc de această boală nevindecabilă; însă când vă vom vedeà

pre voi că în adevăr v'aţi depărtat de dânşii. Ascultaţi voi şi acum, însă nu în totul». «Dară dacă ai face aceasta acum, mai mare folos ai aduce», zici, tu. Nici decum; căci dacă aşi face aceasta acum, zice, v'aşi lovì şi pre voi cu pedeapsa. Trebuià deci ca pre aceia să-i pedepsesc, iară pre voi să vě cruţ. Dacă însă v'aşi cruţà, s'ar crede că am făcut aceasta din hatâr către voi, însă acum eu nu voiesc aceasta, ci mai întâi să vă îndreptaţi voi, şi după aceia mă voiu întoarce contra acelora».

Ce ar fi putut fi mai blând decât inima cea milostivă a apostolului? El care vedeà pre ai săi amestecaţi cu străinii, voieşte de sigur de a aplicà pedeapsa cuvenită, însă îi cruţă, şi 'şi stăpâneşte năcazul, până ce dânşii se vor depărtà de cei străini, ca la urmă să-i lovească numai pre aceia, sau mai bine zis, nici pe aceia. Că pentru aceia ameninţă aşà, şi zice că numai cei streini voieşte a fi pedepsiţi, ca astfeliu şi aceia îndreptându-se de frică, să se reîntoarcă la calea cea dreaptă, şi astfeliu să remână mânia lui zadarnică, Ca şi un doftor eminent, sau părinte obştesc, şi protector sau îngrijitoriu, aşà şi el toate le făceà, aşà se îngrijà de toţi, îndepărtând piedicele, pre cei vătămaţi îndreptându-i, şi peste tot locul alergând. Şi el săvârşià aceste fapte nici măcar luptându-se, ci ca şi cum pare că se duceà spre o biruinţă gata dejà, şi la îndămână, el aşeză trofeele, săpând, surpând şi cucerind ţările diavolului şi maşinăriile demonilor, şi întreaga pradă o aduceà in tabăra lui Christos. Şi nici măcar nu se resuflà puţin, ci dela aceştiia alergà la aceia, şi iarăşi dela aceia la alţii, întocmai ca şi un general eminent, care în fie-care zi aduce trofee, sau mai bine zis, în fie-care ceas. El intrà în foc îmbrăcat numai în haina lui obişnuită, — însă limba lui ţineà loc şi de săgeţi şi de platoşă, şi de suliţă, şi de totul in fine. Căci numai cât grăià el, şi cuvintele ce ieşiau şi cădeau în rândurile duşmanilor, aveau puterea de a alungà pe demoni mai grozav decât ori-ce foc, iară pe cei stăpâniţi de dânşii îi readuceà înapoi.

Când de pildă a scos pe demonul acela rău, şi când se strânsese cinci mii de fermecători acolo[1]), el

[1]) *Notă*. Aici e mai mult un *lapsus memoriae*, fiindcă în Fapt. Apost. Cap. 19, 19 se spune de preţul acelor cărţi de vrăjitorie, iară nu de numărul vrăjitorilor.

a ars cărțile de vrăji înaintea tuturor, și i-a întors la adevăr. Și precum în războiu căzând pirgul de apărare, sau tiranul căzând în mânile vrăjmașilor, toți ostașii aceluia aruncă armele și trec în partea generalului învingătoriu, întocmai așà s'a petrecut și atunci. Căci demonul fiind scos, și toti cei asedieați aruncând dela dânșii cărțile de vrăji, sau mai bine zis, nimicindu-le, alergau la picioarele lui Pavel. Iară el, ca și într'o tabără de războiu punând în rând de bătae pe ai sei, nu stà de loc, ci ca și o ființă înaripată pretutindeni alergà și toate le făceà. Aici îndreptà pre un schiop, dincolo înviea pre un mort, altă dată vătămà pe acela — vorbesc de acel mag — și nici chiar în temniță fiind închis nu se liniștea, ci și acolo a atras la sine pre temniceri, lucrând această robire frumoasă și minunată.

[1]) Deci, iubiților, și noi să imităm pe Pavel dupre putere. Și ce spun eu dupre putere? Căci este slobod, celui ce voiește, de a fi chiar și alăturea de dânsul, de a-i vedeà vitejia, și a-i imità bărbăția lui. Încă și acеasta o face imitarea lui Pavel: dărîmă cugetările cele deșarte, și ori-ce trufie ce se ridică contra cunoștinței lui Dumnezeu. De și mulți ereteci s'au încercat să-i ciunteascà învățătura lui, totuși fiecare mădulariu al trupului său, învederează așà zicând o mare putere. Fac uz de Apostolul Pavel și Marcion, și Manicheul Manis, însă ciuntindu-i învățătura, — dară cu toate acestea și așà sunt înfruntați de mădularele lui. Căci, dacă de pildă, numai mâna acestui bărbat însemnat se găsà printre dânșii, și îi alungà departe, și dacă numai un picior de al său alungà și doborà pe alții, apoi de aici tu poți aflà prisosința puterei lui, dacă chiar și ciuntit el este în stare de a doborî pre toți contrarii lui. «Dară, zici tu, aceasta e mai mult o denaturare, o deformare a învățăturei lui Pavel, ca să facă uz de dânsul toți cei ce se luptau între dânșii». De sigur că erà o denaturare, însă nu din partea lui Pavel — să nu fie — ci din partea celor ce făceau uz de dânsul.

Pavel nu erà doară anevoios sau greoiu în învățătura sa, ci simplu și lămurit, — dară ereticii au schimonosit vorbele lui după ideile lor. «Și de ce a grăit Pavel

---

[1]) *Partea morală.* Engomiu (laudă) Sf. Pavel, și cum că ereticii rău au întrebuințat vorbele lui. *(Veron).*

așà, zici tu, ca să se deà motiv celor ce voiau a-i ciuntì învățătura lui»? Dară nu el li-a dat motiv, ci mania acelor eretici, cari făceau uz de dânsul nu precum se cuveniă. Fiindcă și lumea aceasta mare și minunată este o dovadă de înțelepciunea lui Dumnezeu, dupre cum și zice: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu, și ziua zilei spune cuvânt, și noaptea nopții vestește tărie" (Ps. 18, 2. 3), și cu toate acestea mulți au greșit, și au stat contra, și s'au luptat între dânșii.

Uniia de pildă au admirat lumea mai mult decât merită, încât că o credeau a fi Dumnezeu, iară alții atât de mult i-au ignorat frumuseța ei, încât că o credeau nedemnă de creatura lui Dumnezeu, și deci atribuiau totul unei materii răle. De și de pildă Dumnezeu a luat măsuri, făcând atât ceriul cât și soarele frumos și mare, ca astfeliu să nu se creadă a fi vr'unul din ele străine de înțelepciunea lui Dumnezeu, — de a fi lipsiți și nedestoinici prin sine înseși, ca nu cumvà omul să le creadă a fi Dumnezeu; — dară cu toate acestea cei betejiți din cauza propriilor lor silogisme și cugetări, au căzut în ideia contrară: unii pre alții înfruntându-se și acuzindu-se, și s'au rătăcit în cugetări, prin care tocmai căutau a justificà înțelepciunea lui Dumnezeu.

Și ce spun eu de soare și de ceriu? Iudeii vedeau atâtea minuni desfășurându-se înaintea ochilor lor, și totuși imedieat s'au închinat vițelului de aur. Și iarăși vedeau pe Iisus alungând demoni, și totuși îl numeau pre dânsul stăpânit de demoni. Dară păcatul acesta nu erà al celui ce scoteà demonii, ci al celor ce erau betejiți cu cugetarea. Nici pe Pavel, deci, să nu-l învinovățești pentru părerea celor ce îl întrebuințau rău, ci cunoaște mai 'ntâi bine tesaurul lui, și bogățiea i-o desvoltă precum trebuie, și stă cu bărbăție fața de toți, îngrădindu-te cu armele lui, căci numai așà vei puteà astupà gura Elinilor și a Iudeilor. «Și cum, zici tu, nu credeau lui Pavel»? Nu credeau, nu se convingeau dela cele făcute printrânsul, dela îndreptarea lumei întregi. Fiindcă toate acestea nu se puteau săvârșì de o putere omenească, ci numai puterea celui răstignit care l-a inspirat și împuternicit pre el, l-a făcut astfeliu, și l-a arătat mai puternic decât toți ritorii, și filosofii, și tiranii, și împărații. Pavel este în stare nu numai de a se înarmà și a doborî pre protivnici, ci încă și pre alții a-i face astfeliu. Deci,

pentru ca noi să fim folositori şi nouĕ şi altora, într'una să facem uz de scrierile lui, dezmerdându-ne cu ele în loc de ori-ce livadă încântătoare sau paradis. Căci numai aşà vom puteà a ne izbăvi de răle, şi a face fapte bune, precum şi a ne învrednicì de bunurile făgăduite nouĕ. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duh se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXII

„La cele de faţă vă uitaţi. De se nădăjduieşte cinevà că este al lui Christos, aceasta să gândească iarăşi dela sine: că precum el este al lui Christos, aşà şi noi suntem ai lui Christos“ (Cap. 10, 7).

Ceia ce mai cu samă ar puteà cinevà admirà la Pavel pe lângă celelalte, aceasta este: că găsindu-se într'o mare nevoie de a se lăudà pre sine, în acelaşi timp şi a se umilì, el pe amândouă le face deodată, adecă se şi laudă, dară totodată se şi sileşte de a se arătà celor mulţi că nu este greoiu pentru lauda ce şi-o aduce singur, — ceia ce ar puteà vedeà cinevà mai ales şi în epistola către Galateni. Căci şi acolo căzând într'o astfeliu de nevoe, de amândouă se îngrijaşte deodată, — ceia ce este din cele mai grele chestiuni, şi care are nevoie de o mare înţelepciune; adecă de a fi cumpătat în vorbă, in acelaşi timp a grăi şi lucruri mari de dânsul.

Deci, tu gândeşte-te cum şi aici el face aceasta. „La cele de faţă vă uitaţi“ zice. Priveşte câtă înţelepciune. Certând mai înainte pre cei ce îi amăgise pre dânşii, el n'a stat cu vorba numai la aceia, ci dela aceia se întoarce şi la aceştiia, şi aceasta o face necontenit. Căci el nu se atinge numai de cei ce îi înşelà, ci şi de cei înşelaţi. Că dacă i-ar fi lăsat pre dânşii nerăspunzători, nu s'ar fi corijat aşà de uşor cu cele spuse

altora, ci chiar s'ar fi îngâmfat foarte mult, nevăzându-se răspunzători de păcate. De aceia se atinge şi de dânşii. Şi încă nici numai aceasta este de admirat la dânsul, ci şi aceia că îi ceartă pe toţi într'un mod foarte potrivit.

Ascultă, deci, ce spune acestora. „La cele de faţă vă uitaţi". Nu mic este păcatul acesta, ci încă dintre cele mari, pentru oamenii ce se lasă lesne de a fi înşelaţi. Ceia ce el spune aici, aceasta va să zică: «Aşà dară voi judecaţi lucrurile după cele ce se văd, dela cele trupeşti, dela cele lumeşti». Şi ce va să zică «dela cele ce se văd»? Adecă, dacă cinevà este bogat, dacă se truleşte, dacă are primprejurul său mulţi linguşitori, dacă cinevà spune de dânsul lucruri mari, dacă este stăpânit de slavă deşartă, dacă se făţărniceşte în fapta bună, pe când în realitate nu are fapte bune; — aceasta va să zică: „La cele de faţă vă uitaţi".

„De se nădăjduieşte cinevà că este al lui Christos, aceasta să gândească iarăşi dela sine: că precum el este al lui Christos, aşà şi noi ai lui Christos suntem". El nu voieşte dela început a fi aspru în vorbă, ci încetul cu încetul ridică glasul şi se înalţă tocmai sus. Şi gândeşte-te la asprimea vorbei de aici, şi la marea enigmă ce cuprinde în ea, căci expresiunea „dela sine" aceasta invederează. «Să nu aştepte, zice, a aflà dela noi, adecă prin certarea aplicată lui, ci dela sine să gândească aceasta „că precum el este al lui Christos, aşà şi noi ai lui Christos suntem", nu fiindcă erà al lui Christos, precum şi acela, ci „precum el este al lui Christos, aşà şi noi ai lui Christos suntem". Aşà dară în aceasta este comunicarea între noi: adecă nu numai acesta este al lui Christos, iară eu al altuia». Deci, după ce pune această egalitate, la urmă adaoge şi covârşirea lui asupra aceluia, zicând:

„Că de mă voiu şi lăudà cevà mai mult pentru puterea noastră, carea ni-a dat Domnul nouĕ spre zidire, iară nu spre risipirea voastră, nu mă voiu ruşinà" (Vers. 8). Fiindcă urmà a grăì cevà mare, priveşte cum o îndreaptă. Că nimic nu supără atât de mult pe cei mulţi dintre auditori, ca a se lăudà

cinevà pre sine. De aceia preîntimpinând din bună vreme greutatea aceasta a faptului, zice: „Că de mă voiu și lăudà cevà mai mult pentru puterea noastră". Și n'a zis doară, că «dacă cinevà se nădăjduiește că este al lui Christos, să se gândească că este departe de noi; că eu am mare putere dela dânsul, în cât că pre cine așì voì, așì puteà să-l pedepsesc», însă ce? „Că dacă și mai mult cevà", de și aveà putere negrăită, totuși el o moderează cu vorba. Și n'a zis: «mă laud», ci „de mă voiu lăudà" adecă «de voiu voì a mă lăudà» — în același timp el se și moderează, dară arată și covârșirea lui. «De mă voiu lăudà, zice, „pentru puterea care ne-a dat nouĕ Domnul". Iarăși atribuie Domnului totul, și darul acesta îl face obștesc.

„Spre zidire, iară nu spre risipirea voastre". Ai văzut iarăși cum alinează așà zicând invidiea ce ar fi putut izbucnì din laudele aduse, și cum mișcă pe auditoriu, spunând trebuința pentru care a luat aceà putere? Și cum spune el „surpând izvodirile minții"? Pentru că tocmai aceasta este un feliu de zidire, adecă a resturnà piedicele, a mustrà toate cele stricate, și toate cele adevărate ale combinà la zidire. «Spre aceasta, zice, am luat puterea, ca să zidim. Iară dacă cinevà dă cu piciorul și se războiește, și este stăpânit de o boală nevindecabilă, apoi vom face uz și de altă energie, doborându-l și învingându-l pre el. De aceia și zice: „nu mă voiu rușinà", adecă «nu mă voiu arătà cruțătoriu al său, și nici îngânfându-mă de aceasta».

„Ci ca să nu mă arăt ca cum v'ași spărieà pre voi prin scrisori, că epistoliile, zice, sunt grele și tari, iară venirea[1]) trupului este slabă, și cuvântul defăimat. Aceasta să socotească unul ca acela, că în ce chip suntem cu cuvântul prin epistolii, nefiind de față, într'acest chip suntem și de față cu lucrul". (Vers. 9—11). Ceia ce el

[1]) *Notă*. Expresiunea ἡ παρουσία de aici, trebuie a fi tradusă prin *înfățoșare, prezență*, zicându-se: *„iară înfățoșarea, (prezența) trupului este slabă"*.

spune aici, aceasta însamnă: «Puteam să mă şi laud, dară pentru ca nu cumvà tot dânşii să grăiască, că trimit scrisori de famfaronadă, iară când sunt de faţă nu sunt vrednic de băgat în samă, de aceia nu spun nimic mare acum» — de şi puţin mai la vale a grăit, nu pentru puterea aceasta, cu care erà grozav, ci despre descoperire, şi despre prisosinţa ispitelor. — Deci, zice, ca nu cumvà să mă arăt că vă speriu, apoi „aceasta să socotească unul ca acela, că în ce chip suntem cu cuvântul prin epistolii — nefiind de faţă, — într'acest chip suntem şi de faţă cu lucrul". Fiindcă aceia ziceau că «ni trimite prin scrisori lucruri mari de dânsul, iară când este de faţă, nu este vrednic de nici-o vorbă», de aceia şi dânsul grăieşte aşà, şi cu atâta cumpătare. Căci n'a zis: «că precum vă spunem prin scrisori lucruri mari, tot aşà şi când suntem de faţă facem lucruri mari», ci cu multă cumpătare li grăieşte. Când el se adresà acelora, apoi li grăià cu toată asprimea, zicând: „Şi vă rog pre voi ca şi de faţă fiind, să nu îndrăznesc cu îndrăznirea, cu care socotesc să îndrăznesc împotriva unora", iară când vorbeşte către aceştiia, apoi 'şi-a muiat glasul. De aceia şi spune, că ce feliu suntem de faţă, aşà suntem şi nefiind de faţă, adecă smeriţi, cumpătaţi, şi de loc famfaroni. Iară aceasta se invederează din cele ce urmează:

„Că nu îndrăznim să ne numărăm (comparăm) sau să ne amestecăm cu unii ce se laudă pre sineşi singuri" (Vers. 12). Aici îi arată pre aceia şi îngâmfaţi, grăind lucruri mari de dânşii, drept care îi şi ià în bătae de joc, ca uniia ce se recomandă pre dânşii. «Noi însă, nu suntem aşà, zice; ci chiar de am face cevà mare, noi totul atribuim lui Dumnezeu, şi ne comparăm noi între noi». De aceia a şi adaos el: „Ci aceia între sine pre sine'şi măsurându-se, şi asemănându-se pre sine'şi loru'şi, nu pricep". Ceia ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Noi nu ne asemănăm, nu ne comparăm cu aceia, ci cu noi înşi-ne». Căci mai departe el zice: „Că cu nimic nu sunt mai pre jos de apostolii cei mari" (12, 11) şi că „semnele Apostolului s'au lucrat întru voi întru toată

răbdarea“ (Ib. Vers. 12) iară în întâea epistolă zice: „că mai mult decât toți aceia m'am ostenit“ (I. Cor. 15, 10). Așà că noi ne comparăm între noi, și nici de cum cu aceia cari n'au nimic, — fiindcă o astfeliu de ușurință ar fi o adevărată smintire».

Deci, sau că el spune aceasta despre sine, sau pentru aceia, că adecă «nu îndrăznim de a ne numără (comparà) cu aceia, carii se întrec între dânșii cu laudele, și sunt plini de famfaronadă, și nu pricep, adecă, nu simțesc cât sunt de ridicoli, îngâmfându-se, fudulindu-se între dânșii».

„Iară noi nu întru cele ce sunt peste măsură ne vom lăudà“ (Vers. 13), ca aceia. De și dealtfeliu erà drept ca dânșii să se laude și să se îngâmfe, zicând că «am întors la credință lumea întreagă, că ne-am dus până la marginele lumei» și multe de acestea trâmbițând. «Noi însă nu așà, zice, „ci dupre măsura îndreptariului cu care ne-a măsurat nouë Dumnezeu măsură, să ajungă și până la voi“. Așà că din amândouă părțile se învederează umilința lui: și că n'a spus nimic mai mult decât a făcut, și că chiar ceia ce a făcut o atribuie lui Dumnezeu.

„Dupre măsura îndreptariului, zice, cu care ni-a măsurat nouë Dumnezeu măsură, să ajungă și până la voi“. «Precum ar fi împărțit bună-oară viea la cultivatori, așà și nouë ni-a hotărît măsura energiei noastre. Deci, numai până la cele ce ne-am învrednicit de a ajunge, numai până la acelea ne lăudăm».

„Că nu ca cum n'am fi ajuns la voi, mai mult ne întindem pre noi, că și până la voi am ajuns cu evangheliea lui Christos“ (Vers. 14). Adecă, «n'am venit cum s'ar întâmplà, ci v'am vestit, am propoveduit, v'am convins, am reușit». Erà natural ca și aceia ducându-se din întâmplare cu ucenicii apostolilor, să atribuie lor totul, dintr'o simplă călătorie. «Dară nu așà cu noi, căci nici n'ar puteà cineva să spună, că n'am fost în stare de a veni până la voi, și că numai cu vorba întindem lauda până la voi, — fiindcă și vouë v'am propoveduit cuvântul adevărului».

„Nu întru cele ce sunt peste măsură lăudându-ne în ostenele străine, ci având nădejde

că crescând credința voastră, ne vom mări întru voi dupre îndreptariul nostru de prisosit, ca și în părțile cele mai departe de voi să propovăduim evangheliea, nu întru îndreptar străin în cele gata să ne lăudăm" (Vers 15. 16). De aici se învederează marea vinovăție a acelora, că adecă dânșii se lăudau și de cele peste măsură, și că în ostenele străine, și că întreaga osteneală era de partea apostolilor, pe când aceia se împodobeau cu ostenelele lor. «Noi, zice, am dovedit aceasta prin fapte. Deci nu-i vom imità pre aceia, ci vom spune acestea, acolo unde faptele vor mărturisi de noi. Și ce spun eu de voi? zice; căci am nădejde — că crescând credința voastre, ne vom mări întru voi». Așà dară el nu se pronunță cum s'ar brodi, ci urmându-și obiceiul lui, «nădăjduiesc, zice, contribuind la aceasta și voi, că dreptariul nostru se va întinde și mai departe, că vom evanghelizà și mai departe. Vom merge dară și mai departe, zice, ca să propoveduim și să ne ostenim, iară nu să trâmbițăm numai cu vorbele, pentru cele ce ar fi făcut alții».

Bine a făcut el de a numit faptul acesta «dreptariu» și «măsură» ca și cum pare-că a ajuns la câștigarea și elironomica lumii întregi, și arătând că faptul acesta întreg este al lui Dumnezeu. «Având deci astfeliu de fapte, zice, și așteptând încă și altele mai mari, nu ne fălim, ca aceia carii nu au nimic, și nici că socotim cevà al nostru, ci al lui Dumnezeu este totul». Pentru care și adaoge: „Iară cel ce se laudă, întru Domnul să se laude" (Vers. 17), ca și cum pare că ar zice: «și aceasta ni vine tot dela Dumnezeu».

„Că nu cel ce se laudă pre sine este ales, ci pre care Domnul îl laudă" (Vers. 18). N'a zis: «noi suntem aceia», ci „pre care Domnul îl laudă". Ai văzut cât de umilit vorbește? Iară dacă mai departe se ridică cu glasul mai sus, tu nu te minunà, căci și aceasta vine dela înțelepciunea lui Pavel. Că dacă ar fi trebuit ca peste tot locul să grăiască cu umilință, nu i-ar fi înfruntat atât de mult, și nici pe ucenici nu i-ar fi scăpat de înșelăciune. Este chiar cu putință de a vătămà pe alții și umilindu-se cinevà fără timp, precum iarăși este cu putința de a folosi pre alții vorbind la

timp, cevà minunat despre sine. Ceia ce a făcut și Pavel. Căci nu mică ar fi fost primejdiea, dacă ucenicii ar fi crezut cevà rău despre Pavel. Nu doară că Pavel căutà slavă dela oameni, căci dacă ar fi căutat aceasta, n'ar fi tăcut el de faptele acele mari și minunate petrecute cu două-zeci și patru de ani mai 'nainte, și nici — dacă trebuința ar fi cerut — nu s'ar fi dat înapoi, sau s'ar fi lenit a o spune, și poate că nici atunci n'ar fi spus, dacă n'ar fi fost silit.

Așà dară spunând el acestea, nu căutà slava oamenilor, ci se îngrijà de ucenicii sei. Fiindcă aceia în defăimau pre el ca mândru, ca făcând famfaronadă de vorbe, pe când în fapte nu puteà arătà nimic mare, iată că se vede silit de a venì cu vorba la descoperirile sale. De și puteà ca prin fapte să-i convingă pre dânșii în timp ce vorbeà acestea, totuși el încă face uz de amenințare prin vorbe. Și de aceia mai cu samă erà curat de orice slavă deșartă, ceia ce dealtfeliu o invederează întreaga lui viață, atàt dinainte cât și după aceasta. De aceia deci s'a și schimbat el fără de veste, iară după ce s'a schimaat puneà în zăpăceală pe Iudei, și a aruncat toată cinstea și considerațiea ce o aveà dela dânșii, de și el erà pentru dânșii principalul așà zicând, și sprijinitoriul lor.

Dară el nimic n'a cugetat din ale acelora, fiindcă aflase adevărul, ci încă a răbdat batjocorile și necinstea ce dânșii îi aduceau în schimb, căci el aveà în vedere mântuirea celor mulți, și la aceasta se gândeà necontenit. Căci cel ce nici Gheena și nici împărățiea cerurilor nu le considerà a fi cevà, și nici mii de lumi față de dragostea lui Christos, cum ar fi umblat după slava celor mulți? Nici de cum; ci încă este și foarte umilit când este nevoie, ba chiar singur el își înfierează vieața lui ceà de dinainte, numindu-se pre sine blasfimitor, persecutor și batjocoritor. Chiar și ucenicul său, Lucà, spune multe despre dânsul, aflându-le chiar dela dânsul, care le spuneà în gura mare, atàt în ce privește vieața lui de dinainte, cât și după intrarea în creștinism.

[1]) Acestea le spun, iubiților, nu numai ca să le

[1]) *Partea morală.* Despre amintirea de păcatele de dinainte, și că în fiecare zi noi trebuie a ne căi fără întârziere și a cere iertare. *(Veron).*

auzim, ci să le şi facem. Că dacă Pavel îşi amintea de greşalele sale de dinaintea intrărei lui în creştinism, de şi toate dispăruse prin baea renaşterei, apoi noi de ce iertare vom puteà fi vrednici, când nu ne aducem aminte nici de cele de după botez? Ce spui, omule? Te ai învrăjbit cu Dumnezeu, şi uiţi de aceasta? Aceasta este învrăjbire de a doua-oră, ură de a doua oară. Deci, a căror păcate cei tu deslegare? A acelora pe care nici nu le ştii? Negreşit, nu este aşà? Tu te îngrijăşti cum vei da cuvânt, şi nici măcar nu te sirgueşti de aţi aduce aminte de ele, ci jucându-te cu cele ce nu trebuie a te jucà. Va venì însă timpul, când nu vor merge mai departe cele ale copilăriei noastre. Că trebuie numai decât a murì odată. De aceia din cauza marei nesimţiri a celor mulţi, noi trebuie a converzà chiar şi pentru păcatele cele de faţă; trebuie a ni aduce aminte că vom înviea numai decât, că ne vom judecà, că vom fi osândiţi, — sau mai drept vorbind, aceasta nu se va petrece numai decât, ci dacă vom voì. Că a acelora nu noi suntem stăpâni: nici ai sfârşitului nostru, nici ai învierei, nici ai judecăţii, ci stăpânul nostru, — dară de a da răspuns sau nu, noi suntem stăpâni, căci acestea sunt din cele posibile noue.

Dară dacă vom voì, vom face chiar din cele ce nu ne sunt posibile, dupre cum a făcut Pavel, sau Petru, sau sfinţii toţi. Căci a fi pedepsiţi dânşii, este cu neputinţă; şi deci şi noi de vom voi, va fi cu neputinţă de a fi pedepsiţi. De am fi noi încărcaţi de mii de păcate, totuşi ni este cu putinţa de a ne ridicà, pe cât timp suntem aici. Să ne ridicăm, deci, iubiţilor. Bătrânul gândească-se, că peste puţin se va duce de aici, că s'a dezmerdat în deajuns cu vârsta — de şi ce feliu de dezmerdare e aceia, de a'şi petrece timpul în răle? — dară eu o spun aceasta faţă cu credinţa acelora. Să se gândească pe lângă acestea, că-i este lui cu putinţă ca in scurt timp tot păcatul să-l şteargă. Cel tânăr iarăşi să se gândească la nesiguranţa sfârşitului său, şi că de multe ori cei bătrâni rămânând aici, cei tineri sau dus înaintea lor. Deci, pentru ca nu cumvà să ne batem capul prea mult cu sfârşitul nostru, de aceia acel sfârşit se găseşte pentru noi nesigur. De aceia şi un înţelept oarecare sfătueşte zicând: „Nu întârzieà a te întoarce la Domnul, şi nu lăsà din zi în zi, că nu ştii ce

va aduce ziua de mâine“ (Sirah. 5, 7). Din a amânà de azi pe mâine iesă totdeauna primejdie şi frică, iară din a nu amânà, mântuire învederată şi sigură.

Deci, ţine-te de fapta bună, şi astfeliu chiar tânăr de ai fi când te duci, te vei duce în siguranţă, iară de ai ajuns la bătrâneţe, te vei duce cu multă bogăţie, şi pentru întreaga ta vieaţă vei aveà o îndoită serbătoare, adecă o îndoită mulţămire: şi că de rele te-ai depărtat, şi că de cele bune te-ai ţinut strâns. Nu zice: «este timp până când va trebui să mă întorc», căci aceste cuvinte foarte mult mânie pe Dumnezeu. Şi de ce? Fiindcă el ţi-a vestit ţie cu veacuri nesfârşite mai înainte, iară tu nu voieşti a te osteni nici măcar în vieaţa aceasta scurtă şi trecătoare, ci eşti atât de uşurel şi de fricos, încât că umbli şi cauţi o vieaţă şi mai scurtă decât aceasta. Oare nu aceleaşi ospeţe pe fie-care zi? Nu aceleaşi mese? Nu aceleaşi curve? Nu aceleaşi teatre? Nu aceiaşi bani? Până când deci le vei iubì acestea ca şi cum ar existà? Până când vei aveà pofta nesăţioasă de păcat? Gândeşte-te că de câte-ori ai curvit, de atâtea ori te-ai pârit pre tine însu-ţi, pentru că aşà este păcatul: de câte-ori l-ai făcut, deatâtea ori şi judecătoriul 'şi-a dat hotărîrea sa. Te-ai îmbătat, ţi-ai îmbuibat pântecele, ai răpit avutul altuia? Stă-i pe loc, întoarce-te invers, mărturiseşte charul lui Dumnezeu, că nu te-a răpit încă în mijlocul păcatelor; de aceia nu mai cere un nou termen, spre a lucrà iarăşi rău. Mulţi dintre cei lacomi au fost răpiţi fără veste, şi s'au dus la înfricoşata judecată. Teme-te, deci, ca nu cumvà şi, tu să pătimeşti aşà, fără să te poţi justificà.

Dară Dumnezeu a dat multora termen de a se mărturisì la adânci bătrâneţe, sau mai bine zis, de a-l lăudà pre dânsul până la adânci bătrâneţe. Deci ce? 'Ţi va da şi ţie? «Poate că nu 'mi va da» zici tu. Dară ce spui tu? «Poate, şi câte-odată, şi de multe-ori?» Dară ce va să zică aceasta? Gândeşte-te că tu hotărăşti pentru suflet, şi deci pune şi contrariul: gândeşte-te şi zi: «dară dacă nu'mi va da»? Şi dacă va da? A dat el de sigur, însă aceia este mai sigură şi cu mai mult folos decât aceasta. Că dacă tu vei începe dejà cu fapta bună, atunci ai câştigat totul, fie că ai aveà, fie că n'ai aveà termen.

Tu, când pleci la războiu nu zici: «Nu este nevoie de a-mi face testamentul, că poate mă voiu în-

toarce», şi iarăşi când te gândeşti la însurătoare, nu zici: «voiu luà femeie sărăcăcioasă, căci mulţi s'au îmbogăţit astfeliu, şi fără să se aştepte, şi fără să aibă vr'o nădejde». Nici casă clădind, nu zici: «voiu pune temelii putrede, fiindcă multe case au stat pe astfeliu de temelii». Iară când judeci despre suflet, te agăţi până şi de cele mai putrede, punându-ţi înainte pe acel «poate» sau «de multe ori» sau «câte-odată» şi astfeliu te laşi la voea celor nesigure. «Nu mă las, zici în voea celor nesigure, ci la filantropica lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu este filantrop». Ştiu şi eu; dară filantropul acesta a răpit pe mulţi fără de veste, dupre cum am spus. Dară dacă poate vei aveà şi timp îndelungat, şi vei rămâneà acelaş? — fiindcă un astfeliu de om chiar şi la bătrâneţe va fi leneş. «Nu» zici tu. Dară judecata aceasta o vei aveà şi după cei optzeci de ani, căci atunci vei cere nouă-zeci, şi după cei nouă-zeci o sută, şi după ei o sută vei fi încă şi mai leneş. Şi astfeliu întreaga ta vieaţă o vei cheltuì în zădar, şi se va petrece şi cu tine cele spuse Iudeilor, că: „au trecut întru deşărtăciune zilele lor“ (Ps. 127, 33). Şi fie ca numai întru deşertăciune, şi nu şi în răle. Căci când noi ne vom duce acolo purtând cu noi greutatea păcatelor, apoi desigur că întru răle am trecut zilele noastre. Atunci vom duce o hrană sigură focului, şi o masă îmbelşugată viermilor.

De aceia vă rog, de a stà cu bărbăţie, şi a vă depărtà de răle, ca astfeliu să ne învrednicim şi de bunurile făgăduite nouă. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropica Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duh se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIII

„De m'aţi fi suferit puţin pentru neînţelepciune, dară mă şi suferiţi“ (Cap. 11, 1).

Urmând a trece mai departe la laudele sale proprii, el face uz de multă precauţiune. Şi aceasta n'o face

numai odată, nici de două ori — de şi erà deajuns ca pentru trebuinţa subiectului să se justifice în scurt pentru cele spuse de multe-ori pentru dânsul. Că cel ce îşi aminteşte de multe-ori de păcate, pe care Dumnezeu nu le mai pomeneşte, zicând că este nevrednic chiar de a se numì apostol, de sigur că chiar şi celor mai nesimţitori este învederat, că ceia ce el va spune acum, nu o face pentru slava oamenilor. Fiindcă dacă ar trebuì să spunem cevà minunat, apoi tocmai aceasta i-ar vătămà slava lui, vorbind cevà de dânsul, şi ar supărà pre cei mai mulţi. Dară el la nimic din acestea nu se uità, ci numai la un lucru îşi aveà îndreptată privirea: la mântuirea auditorilor. Aşà că aveà tot-deauna în vedere ca nici măcar să vătăme cât de puţin pre cei uşurei la minte vorbind lucruri mari de dânsul, pentru care şi face uz cu prisosinţă de aceste multe precauţiuni, şi zice: „De m'aţi fi suferit puţin pentru ne'nţelepciune, dară mă şi suferiţi". Ai văzut înţelepciune? Căci prin expresiunea „De m'aţi fi suferit" el îi lasă pre dânşii stăpâni asupra faptului, iară prin expresiunea „mă şi suferiţi" el cu mult curaj proclamă cu glas mare dragostea lor, arătând că şi iubeşte, şi este iubit. Sau mai drept vorbind, el spune aceasta nu dintr'o dragoste simplă, ci dintr'un amor ferbinte şi înflăcărat zice că să-l sufere pre dânsul, care va grăì cevà nu cu înţelepciune.

De aceia a şi adaos imediat: „Că vă rîvnesc pre voi cu rîvnă dumnezeească" (Vers. 2). Nu zice: «Vă iubesc pre voi», ci pune tocmai ceia ce este cu mult mai înflăcărat „vă rîvnesc". Rîvnitoare sunt sufletele cele mult înflăcărate ale celor îndrăgostiţi, şi rîvnirea sau jaluzica de nicăiri nu se naşte, decât numai din dragoste. După aceia apoi ca nu cumvà să se creadă că el doreşte dragostea lor din cauza stăpânici, sau a cinstei, sau a banilor, sau şi alteeva de acest feliu, a adaos zicând: „cu rîvnă Dumnezeească". Că şi de Dumnnzeu se zice că rîvneşte, nu ca prin aceasta să bănuiască cinevà vr'o patimă, fiindcă Dumnezeu este fără patimă— ci ca să afle toţi, că pentru nimic alteeva, decât numai pentru dânşii cei rîvniţi face aceasta, şi nu ca el să câştige cevà de aici, ci pentru ca dânşii să se mântuiască. Când e vorba însă de zelul sau rîvna oamenilor, nu se

petrece așà, ci rîvnește cinevà pentru mulțămirea sa proprie; nu pentru ca să nu fie batjocoriți cei rîvniți, ci pentru ca să nu fie loviți cei ce iubesc în amorul lor propriu, să nu fie covîrșiți, și să se arate că sunt mai inferiori celor iubiți.

Aici, însă, nu se petrec lucrurile așà. «Nu-mi pasă, zice, dacă mă voiu arătà inferior vouĕ, ci ca să nu vă văd pre voi amăgiți. Astfeliu este rîvna lui Dumnezeu, astfeliu este și rîvna mea: aprinsă, și curată în același timp». După aceia arată și pricina care l-a silit la aceasta. „Că v'am logodit unui bărbat, fecioară curată". Deci, nu mie, ci aceluia pe care-l rîvnesc, căruia v'am logodit. Că timpul de față este timp de logodnă, iară timpul când vor zice că «a sosit mirele» este altul. O! ce lucruri nouă și minunate! In lume fecioarele rămân până la măritiș, iară după măritiș nu mai sunt fecioare. Dară aici nu așà, ci chiar dacă n'ar fi fecioare mai 'nainte de măritișul acesta, totuși după nuntă devin fecioare. Astfeliu întreaga biserică este fecioară, fiindcă apostolul vorbește către toți, și către cei ce se însoară și către cele ce se mărită.

Dară să vedem ce ni aduce nouĕ logodindu-ne, adecă ce anume daruri de nuntă. Nu aur, nu argint, ci împărăția cerurilor. Pentru care și zicea: „Pentru Christos (în locul lui Christos) vă rugăm" și'i rugà când Christos trebuià a luà fecioara. Tip al aceștiea au fost cele petrecute pe timpul lui Abraám, fiindcă și dânsul a trimis pe sluga sa cea credincioasă, ca să logodească femeie de alt neam fiului său Isaác. Dară și aici a trimis Dumnezeu pre slugile sale ca să logodească fiului său pre biserica cea dintre ginți, au trimis și pre Prorocii de dinainte zicând: „Ascultă fiică și vezi, și uită pre poporul tău și casa părintelui tău, și va poftì împăratul frumusețea ta" (Ps. 44, 11. 12). Ai văzut și pe Prorocul David logodind? Ai văzut și pe apostolul Pavel cum cu toată sinceritatea pronunță acest cuvânt și zice: „că v'am logodit unui bărbat fecioară curată, ca să vă puiu înaintea lui Christos"? Ai văzut iarăși înțelepciune la el? Căci spunând că «de m'ați fi suferit» n'a zis că «sunt doară dascalul vostru, și acestea nu le spun pentru mine», ci pune înainte demnitatea ce și-a luat-o cu această ocazie, adecă

se pune în locul unei peţitoare, iară pre aceia în locul logodnicei, şi adaoge zicând: „Că mă tem ca nu cumvà precum şarpele a amăgit pre Eva cu vicleşugul său, aşà să se strice şi înţelegerile (cugetele) voastre dela nerăutatea [1]) (naivitatea) ceà întru Christos". (Vers. 3). «Că dacă pierderea este a voastră, zice, totuşi întristarea este comună». Dară tu priveşte înţelepciunea lui. El nu hotărăşte anume faptul, de şi dânşii erau stricaţi, iară aceasta învederând-oziceà: „Când se va împlinì ascultarea voastră" (10, 6), şi aiurea: „voiu plânge pre mulţi carii au greşit mai 'nainte" (12, 21) — cu toate acestea nu-i lasă de a devenì neruşinaţi. De aceia şi zice el „nu cumvà", adecă nici nu condamnă, dară nici nu tace, fiindcă nici una din acestea nu este cevà edificator şi sigur: nici a spune pe faţă, şi nici a ascunde într'una. Pentru aceasta şi el apucă calea de mijloc, zicând: „nu cumvà". Cu chipul acesta nici nu-i pâraşte tare, şi nici nu-i încurajază mult, ci se găseşte la mijlocul amândurora. Aşà dară prin versul de faţă el îi mângâe, iară prin amintirea istorici cu Eva îi bagă într'o frică nespusă, şi-i lipseşte de ori-ce iertare. «Că dacă şi şearpele este viclean, şi aceea este proastă, nimic din acestea n'a putut-o smulge din ghiarele înşălăciunei. Vedeţi, zice, ca nu cumvà să pătimiţi şi voi astfeliu, şi atunci nimic nu veţi folosì. Căci şi şearpele făgăduind atunci femeii lucruri mari, a înşelat-o cu chipul acesta. De unde se învederează, că şi aceştiia cu famfaronadele lor trufindu-se v'ar puteà înşelà». Şi aceasta nu numai de aici se poate judecà, ci şi din cele ce spune mai departe, zicând: „Că de ar propoveduì cel ce vine pre alt Iisus, pe care nu l-am propoveduit, sau de aţi luà alt duh, pe care nu l-aţi luat, sau altă Evanghelie pe care n'aţi primit-o, bine l-aţi suferi" (Vers. 4). Şi n'a zis «ca nu cumvà precum Adam s'a înşelat» ci pre cei ce pătimesc de acestea îi arată ca

---

[1]) *Notă*. Expresiunea din original ἀπὸ τῆς ἁπλότητος nu este exact tradusă prin *dela adeverinţa* cum se găseşte în ediţiunea de Buzău. Ἁπλότης însamnă: *simplitate*, *nerăutate*, *dreptate*, *curăţie*, *naivitate* şi câte odată *neghiobie*, iară nici de cum *adeverinţă*.

fiind femei, — fiindcă a se înşelà este a femeilor. Nici n'a zis: «tot aşà şi voi veţi fi înşelaţi», ci stăruind în metafora întrebuinţată, zice: „se vor strică şi înţelegerile (cugetele) voastre, dela nerăutatea (naivitatea) voastră cea întru Christos". Adecă dela simplitatea voastră, şi nu dela viclenie, nici dela necredinţa voastră, ci dela simplitatea şi uşurinţa voastre. Cu toate acestea însă nici aşà nu sunt vrednici de iertare cei înşelaţi, dupre cum a dovedit Eva. Şi dacă aceasta nu este vrednic de iertare, apoi cu atât mai mult când cinevà pătimeşte aşà din cauza slavei deşarte.

„Că de ar propoveduì cel ce vine pre alt Iisus, pe care n'am propoveduit". Aici arată că acei înşelători ai lor nu sunt Corintheni, ci de aiurea, pentru care zice: „cel ce vine, sau de aţi luà alt duh, care n'aţi luat, sau altă evanghelie, care n'aţi primit, bine l-aţi suferì". Dară ce zici Pavele? Tu care Galatenilor li-ai spus: „Iară de ar binevestì cinevà vouĕ pe lângă cele ce aţi luat, anatema să fie" (Galat. 1, 9), cum de zici aici: „bine l-aţi suferì"? Şi totuşi de aceia nu trebuie a suferì, ci încă a fugi de dânşii, iară dacă aceia aceleaşi propoveduiesc, trebuie a-i suferì. Deci, cum de spui, că dacă acelea 'şi le spun, nu trebuie a-i ascultà? Şi dacă spun altele trebuie a-i ascultà?

Să luăm sama bine însă, fiindcă mare este primejdiea, şi adâncă prăpastiea, dacă le trecem acestea în fugă, şi zicerea de faţă va deschide calea tuturor eresurilor. Deci, care e senzul acestor cuvinte?

Inşelătorii aceia trâmbiţau astfeliu: că apostolii propoveduiesc cevà nedesăvârşit, iară dânşii introduc în predica lor cevà mai mult, — şi aşà erà natural ca spunându-li vrute şi nevrute să introducă multe nerozii în credinţele lor. De aceia li aminteşte de şearpe şi de Eva, amăgită cu aşteptarea a cevà mai mult. Aceasta lăsând a se înţelege, şi în întâia lui epistolă li ziceà: „Iată sătui sunteţi, iată v'aţi îmbogăţit" şi iarăşi: „Noi nebuni pentru Christos, iară voi înţelepţi întru Christos" (I. Cor. 4, 8. 10). Fiindcă erà natural ca dânşii să palavragească (φλυαρεῖν = fleoncăească) multe

făcând uz de filosofia lumească, apoi aceasta o spune apostolul: «că dacă aceia spuneau cevà de prisos, şi propoveduiau alt Christos, pe care noi trebuià a-l propovedui, şi totuşi am trecut aceasta cu vederea, bine l-aţi suferi». Că deaceasta a şi adaos: „pe care nu l-am propoveduit". «Dară dacă acelaşi capital al credinţei îl au şi dânşii, apoi ce au mai mult? Că ori-ce vor zice, nimic mai mult decât noi nu vă vor spune».

Şi priveşte cu càtă exactitate trece această chestiune, căci el n'a zis: «că dacă cel ce vine v'ar spune cevà mai mult» — fiindcă grăiau cevà mai mult, predicând cu mai multă putere, şi cu mai multă frumuseţă în cuvinte, — n'a spus aceasta, zic, ci „cel ce vine dacă ar propovedui alt Iisus", fapt care de sigur că nu avea nevoie de a fi înfrumuseţat prin cuvinte, „sau de aţi luà alt duh". Dară nici aici nu este nevoie de cuvinte, adecă «v'ar face mai bogaţi dupre char». „sau altă evanghelie, care n'aţi primit", ceia ce iarăşi n'aveà nevoie de cuvinte pompoase — precum nici ceialaltă expresiune: „bine l-aţi primi".

Dară tu te gândeşte, cum el pretutindeni face uz de definiţiune exactă, care arată că nimic nu erà de prisos, şi că nici din partea acelora nu s'a introdus cevà mai mult. Căci zicând că: „De ar propovedui cel ce vine pre alt Iisus" a adaos imediat: „pe care nu l-am propoveduit", sau că „de aţi luà alt duh", a adaos iarăşi „care n'aţi luat", precum după expresiunea „sau altă evanghelie" a adaos imediat „care n'aţi primit". Prin toate acestea el a arătat că chiar dacă aceia spun poate cevà mai mult, dânşii să nu primească cum s'ar întâmplà, ci trebuie a fi cu băgare de samă; dacă însă spun cevà mai mult, ce trebuià a spune, aceia de noi a fost scăpată din vedere. Iară dacă nu trebuià, pentru care nici de noi nu s'a fost spus, şi aceleaşi le spun şi dânşii, de ce atunci îi ascultaţi? «Dară dacă şi aceia spun aceleaşi, zici tu, de ce atunci îi împiedecà pre dânşii»? Pentru că întrebuinţând ipocriziea, introduceau pe furiş alte dogme.

Aceasta însă n'o spune acum apostolul, ci mai la vale, unde zice: „închipuindu-se în apostoli ai lui Christos", iară aici el depărtează pe ucenici de stă-

pânirea acelora prin cuvinte nesupărătoare, şi prin aceasta el nu zavistueşte pre acei înşelători, ci asigură pe ucenici. Fiindcă de ce bună-oară nu împiedecă pe Apollo, de şi erà un bărbat învăţat, şi puternic în scripturi, ci încă îl şi roagă, şi făgăduieşte a-l trimite? Fiindcă acela împreună cu ştiinţa lui ţineà şi exactitatea intactă a dogmelor, pe când aceştiia cu totul din contra. Pentru aceia îi şi războieşte cu putere, iară pre ucenici îi învinovăţeşte că li dau atenţiune, zicând că «dacă noi poate am scăpat din vedere cevà din cele ce trebuià a le spune, iară aceia li-au împlinit, nu împiedecăm de a li se dà atenţiune; iară dacă toate s'au împlinit prin noi, şi nimic n'a mai remas, cum de v'au cucerit aceia»?

Pentru aceasta şi adaoge zicând: „Că socotesc cum că cu nimic nu sunt mai pre jos decât apostolii cei mari" (Vers. 5), făcând comparaţiune aici nu cu aceia, ci cu cei de pre lângă Petru. «In cât că dacă ştiu poate mai mult decât mine, zice, apoi ştiu mai mult şi decât aceştiia». Şi priveşte cum el şi aici este umilit, căci n'a zis că «nimic mai mult decât mine n'au spus apostolii» ci „socotesc"—cred că aşà este— „că cu nimic nu sunt mai pre jos decât apostolii cei mari". Şi fiindcă şi aceasta s'ar fi părut ca un defect al său, de a-l întrece aceştiia, şi de a aveà nume mai mare decât al său, şi deci mare ar fi fost şi umilirea lui faţă de aceia cari s'ar fi introdus, sau s'ar fi furişat aşà zicând în rândul apostolilor, de aceia şi el face comparaţiunea cu apostolii, în forma întrebuinţată aici. De aceia pomeneşte de apostoli cu laude, şi nu zice simplu «decât apostolii» ci „decât apostolii cei mari", învederând prin aceste cuvinte pe Petru, Iacob şi Ioan.

„Iară de sunt şi prost cu cuvântul, dară nu cu ştiinţa" (Vers. 6). Fiindcă prin aceasta îl covârşau acei înşelători, cari amăgeau pe Corintheni, că adecă nu erau proşti cu cuvântul (ἰδιῶται τῷ λόγῳ), de aceia apostolul face menţiune, arătând că el nu se ruşinează pentru aceasta, ci chiar se mândreşte. Şi n'a zis că «dacă sunt eu prost cu cuvântul, sunt şi aceia», căci cu aceasta s'ar fi părut că-i defăimează pre aceia, şi înalţă pre aceştiia, ci prin expresiunea de faţă el

doboară înţelepciunea lumească. In întâea epistolă el foarte mult se luptă pentru aceasta, zicând că înţelepciunea lumească nu numai că nu contribuie cu nimic la propoveduirea evangheliei, ci încă chiar întunecă slava crucei, dupre cum zice: „venit-am la voi nu întru înălţarea cuvântului şi a înţelepciunei, ca să nu se facă zădarnică crucea lui Christos“ (I Cor. 2, 1. 1, 17.) şi multe altele de acest feliu, de unde se vede că acei înşelători erau proşti cu cunoştinţa, care este cea mai de pe urmă prostie. Când însă trebuià a se comparà în cele mari, apoi atunci el se compară cu apostolii, iară când trebuià a arătà că este un defect părut, nici de cum nu se mai compară cu apostolii, ci se împleteşte, sau mai bine zis se amestecă la un loc cu faptul, şi la urmă arată că tocmai acel defect părut este o calitate. Şi când nu-l sileà nici o nevoie, el se numià cel mai mic dintre apostoli, şi nevrednic nici măcar de numele de apostol. Aici iarăşi, când timpul şi împrejurările cereau, zice că cu nimic nu este mai pre jos de apostolii cei mari. Ştieà el bine, că aceasta mai cu samă va folosì pre ucenici.

De aceia şi adaoge zicând: „Ci pretutindeni am fost arătaţi întru toate la voi“. Aici iarăşi defăimează pe apostolii cei mincinoşi, ca pe uniia ce umblă cu vicleşuguri. Tot aşà ziceà şi despre sine cu puţin mai 'nainte, că el nu vieţuieà făţărnicindu-se, şi nici zavistuind, sau că propoveduià cuvântul evangheliei în mod cârciumăresc, — pe când aceia într'un feliu erau, şi în altfeliu se arătau oamenilor. Nu însă tot aşà erà şi dânsul. De aceia pretutindeni el cugetă lucruri mari, pentru faptul că nimic nu făceà pentru slava oamenilor, şi nici că se ascund cele ale sale. Ceia ce şi spuneà mai 'nainte zicând că: „cu arătarea adevărului adeverindu-ne pre noi spre toată ştiinţa (conştiinţa) oamenilor“ (Cap. 4, 2), aceiaşi spune şi acum. „Intru toate am fost arătaţi la voi“. Şi ce va să zică aceasta? «Suntem proşti, zice, şi nu ascundem aceasta; primim ajutoare dela uniia şi nu tăcem. Primim deci, dela voi, şi nu ne prefacem ca şi cum n'am primi, dupre cum fac aceia primind, ci ceia ce facem, o facem în faţa voastră», ceia ce nu puteà veni, decât dela unul

ce vorbeà cu tot curajul, şi toate ale acelora le da pe faţă cu tot adevărul.

De aceia şi de astă dată îi ià pe dànşii de marturi, zicànd: „întru toate la voi“, precum şi mai 'nainte zicând: „Că nu scriem vouĕ altele, fără numai cele ce cetiţi, sau le şi ştiţi“.

După aceia fiindcă s'a justificat de cele cu privire la dànsul, la urmă adaoge cu multă asprime, zicând: „Au doară păcat am făcut, pre mine smerindu-mă, ca voi să vă înălţaţi“ (Vers. 7)? Şi explicând aceasta, zice: „Alte biserici am jăfuit luând de cheltueală, spre a slujì vouĕ“ (Vers. 8). Ceia ce el spune aici, aceasta va să zică: «Mi-am petrecut timpul într'o mare nelinişte; — căci aceasta va să zică expresiunea „smerindu-mă pre mine“, — şi aceasta deci aveţi a-mi aduce ca învinovăţire? Şi de aceia vă mândriţi înaintea mea, fiindcă m'am umilit cerându-vă milostenie, strîmtorându-mă, şi flămânzind, ca voi să vă trufiţi»? Şi cum se trufeau aceştiia, găsindu-se el în strîmtorare? Mai mult s'ar fi edificat dànşii prin aceasta, iară nu s'ar fi scandalizat — ceia ce de sigur că ar fi fost cea mai mare acuzaţiune ce li s'ar fi adus, şi păcat al slăbăciunei lor, că adecă nu puteau să-l învinovăţască în alt mod, decât umilindu-se el mai dinainte. «Mă acuzaţi, zice, că am devenit umilit? Dară pentru aceasta v'aţi îngâmfat voi». Fiindcă şi mai sus ziceà, că dânşii îl defăimau, că fiind de faţă erà umilit, iară când nu erà de faţă erà îndrăzneţ, apoi el justificându-se îi combate din nou şi aici, zicând că «şi aceasta am făcut-o tot pentru voi».

„Alte biserici am jăfuit“. Aici vorbeşte cu mult ponos, dară cele de mai 'nainte nu lasă ca acestea să se pară a fi mai greoae. Căci a spus: „De m'aţi fi suferit puţin pentru neînţelepţie“, şi deci mai înainte de alte succese ale sale, el în aceasta se laudă mai întâi. Aceasta mai cu samă o caută cei muritori, şi tot aşà şi cei ce cugetau lucruri mari. De aceia el nu face vorbă mai întâi de primejdii, nici de semnele ce le făceà, ci de dispreţuirea banilor, fiindcă în aceasta cugetau dânşii lucruri mari; în acelaşi timp dă a înţelege despre bogăţiea lor. Ceia ce este minunat la dânsul,

e că de şi puteà vorbì că dànsul se hrăneà cu mânile sale, totuşi n'a spus-o, ci tocmai ceia ce îi puteà ruşinà pre dânşii — şi nu erà ca laudă a sa — aceia o spune, că adecă a luat ajutoare dela alţii. Şi n'a zis «am luat», ci „am jăfuit“, adecă «le-am desbrăcat, şi pre cei deacolo i-am lăsat săraci». Şi ceia ce este mai mult, că n'a făcut aceasta spre a aveà de prisos, ci pentru trebuinţa celor absolut necesare; căci când zice: „de cheltueală“ el vorbeşte de hrana trebuitoare. Dară ceia ce este mai grozav, că «am făcut aceasta, zice, „spre a slujì vouĕ“. Vouĕ vă propoveduim, şi de voi urmând a fi hrăniţi, noi totuşi dela alţii am luat hrana». Indoit erà, deci, păcatul, sau mai drept vorbind, chiar întreit: şi că fiind la dânşii, şi lor slujindu-li, şi cerându-li hrana trebuitoare, totuşi alţii erau cari li dădeau ajutoare. Mare erà cu adevărat deosebirea între unii şi alţii: uniia stau în lenevire, iară alţii în rîvnă şi grabă; uniia de şi erau departe, totuşi trimiteau ajutoare, iară alţii de şi de faţă, totuşi nici măcar nu-i hrăneau.

Apoi, fiindcă s'a atins cu putere de dânşii, iarăşi cu binişorul şi pe tăcute moae asprimea certării, zicând: „Şi venind de faţă la voi, şi fiind lipsit, nimănui n'am făcut supărare“. Că n'a spus «nu mi-aţi dat, ci eu n'am luat», fiindcă încă îi cruţă. Dară cu toate acestea chiar în dămolirea cuvântului, pe nesimţite iarăşi îi atinge, căci expresiunele „de faţă“ şi „fiind lipsit“ sunt foarte semnificative. Ca să nu zică dânşii: «dară ce? nu ai»? a adaos imedieat: „şi fiind lipsit“. „Nimănui n'am făcut supărare“. Aici iarăşi îi atinge cumpătat, ca dânşii arătând de data aceasta o lene, ca crezându-se îngreuiaţi. Mai departe apoi pune şi cauza acestui fapt, încărcată de acuzaţiuni şi de jaluzie. De aceia nici n'a pus-o mai dinainte, ci aici, ca şi cum li-ar spune, de cine şi cum a fost hrănit, ca astfeliu pe nesimţite să întroducă iarăşi vorba despre eleimosină.

„Că lipsa mea, zice, au împlinit-o fraţii cari veniseră dela Macedonica“ (Vers. 9). Ai văzut cum iarăşi îi aţiţă, punând la mijloc pre cei slujiţi? Mai 'ntâi li aţiţă pofta de a şti cine ar fi aceia, iară când ziceà: „alte biserici am jăfuit“ îi numeşte pe faţă, ceia ce îi îndemnà pre dânşii şi la eleimosină. Pe cei ce se hotă-

rîse singuri de a hrănì pe apostol, prin cuvintele de mai sus îi convinge, ca să nu se lase a fi mai prejos şi în ajutorarea săracilor. Acestea chiar şi Macedonenilor scriindu-le li ziceà: „Că şi în Thesalonic odată şi de două ori cele spre trebuinţa mea aţi trimis, şi la începutul evangheliei“ (Filipp. 4, 16. 15), ceia ce de sigur că erà ceà mai mare laudă pentru dânşii, că dela început chiar dânşii au strălucit.

Dară tu priveşte cum el pretutindeni pune numai neapărata trebuinţă, şi nici decât prisosinţa. Când el a spus că „de faţă şi lipsit“ a arătat că trebuià a fi hrănit de Corintheni, iară când zice că „lipsa mea au împlinit-o“, arată că el n'a cerut. Pune apoi şi o cauză, care nu erà. Şi care erà aceà cauză? Că a luat ajutoare dela alţii. „Că lipsa mea, zice, o au împlinit fraţii ce veniseră“. «De aceia, zice, nimănui n'am făcut supărare, şi nu fiindcă n'am îndrăznit». Şi totuşi o face aceasta, dupre cum se arată prin cele de mai de jos — de şi n'o spune lămurit, ci oarecum îmbrobodit, lăsând aceasta la conştiinţa auditorilor. Pe nesimţite, deci, el o arată aceasta prin cele ce urmează, zicând: „şi întru toate m'am păzit pre mine vouĕ fără supărare, şi mă voiu păzi“. «Să nu vă închipuiţi, zice, că le spun acestea, ca să primesc». Iară expresiunea „mă voiu păzì“ este foarte apăsată, dacă nici nu va mai îndrăznì a li cere, dacă odată a perdut nădejdea de a mai primi cevà dela ii. Tot odată mai arată că aceasta dânşii o considerau ca supărare, pentru care şi ziceà: „m'am păzit pre mine fără supărare vouĕ, şi mă voiu păzì“. Aceasta o spuneà şi în întâcà epistolă, zicând: „N'am scris acestea, ca aşà să se facă întru mine; că mai bine îmi este a murì, decât lauda meà să o facă cinevà zădarnică“. (I. Cor. 9, 15). Şi aici iarăşi: „m'am păzit pre mine vouĕ fără supărare, şi mă voiu păzì“.

Mai departe apoi, ca să nu se pară că le grăieşte acestea pentru a-i ţzădărì încă mai mult, zice: „Este adevărul lui Christos întru mine“ (Vers. 10), adecă «să nu vă închipuiţi, zice, că de aceia am spus, ca să

primesc, ca încă mai mult să vă atrag spre mine, că „este adevărul lui Christos întru mine, că lauda aceasta nu se va oprì de mine în laturile Ahaiei“. Pentru ca nu cumvà să creadă cinevà, că el este trist din această cauză, sau că este furios grăind acestea, priveşte cum el numeşte faptul acesta laudă. Şi în întâea epistolă tot acelaşi lucru îl pregăteşte, căci pentru ca să nu se pară că-i atinge, li zicea: „Care dară 'mi este plata? Ca bine-vestind, fără plată să pun evanghelica lui Christos“ (I. Cor. 9, 18). Şi dupre cum acolo numeşte „plată“, aşà şi aici zice „laudă“, ca astfeliu să nu se ruşineze prea mult de cele vorbite, ca cum el ar fi cerut, şi ii n'ar fi dat. «Deci, ce? zice, dacă şi voi aţi da? dară eu nu primesc». Dară şi expresiunea „nu se va oprì“ este luată în senz metaforic, dela oprirea rîurilor (σφραγήζειν ποταμὸν = a oprì rîul în cursul său, a pune stăvilariu), sau că vestea s'a împrăştieat pretutindeni, că el nu primeşte ajutoare. «N'aţi îngrădit cu darul vostru curajul meu» pare-că ar fi voit să spună, — dară n'a zis chiar aşà, ci încă mai muşcătoriu, „nu se va oprì în laturile Ahaei“. Aceasta iarăşi este o lovitură foarte greà, şi deajuns de a-i osândì şi a-i întristà, dacă numai pe dânşii îi trecuse cu vederea, dacă numai dela dânşii nu primise. «Că dacă se lăudà, zice, apoi peste tot locul trebuià a se lăudà, iară dacă se lăudà numai întru aceia, poate că a făcut-o pentru slăbăciunea noastră».

Deci, ca nu cumvà să cugete dânşii în feliul acesta, şi să se întristeze, priveşte cum îndreaptă vorba: „Pentru ce? Pentru că poate nu vă iubesc pre voi? Dumnezeu ştie“ (Vers. 11). Iute şi cu mare uşurinţă a dat respunsul. Cu toate acestea nici aşà nu i-a scăpat de păcatul lor, căci n'a zis doară, că «nici nu sunteţi slabi, şi nici nu sunteţi puternici» ci că „vă iubesc pre voi“, prin care încă mai mult li-a prelungit acuzaţiea. A-i iubi pre dânşii, erà mai cu samă aceia de a nu primì dela dânşii, fiindcă s'ar fi scârbit mult. Aşà că apostolul făceà contrar: şi luà, şi nu luà; iară contrarietatea proveniá din deprinderea celor ce dădeau. Şi n'a spus că «de aceia nu primesc, fiindcă vă iubesc foarte mult pre voi» căci aceasta ar fi fost mai mult o acuzaţiune adusă lor, şi i-ar fi pus într'o neliniştе, ci 'şi-a întors vorba la o altă cauză. Şi care este aceà cauză?

„Iară ceia ce fac și voiu face, ca să taiu pricina celor ce poftesc (voiesc) pricină, ca întru ceia ce se laudă, să se afle ca și noi“ (Vers. 12). Fiindcă dânșii uneltiau spre a găsì o pricină oare-care, apoi și aceia trebuià a o resturnà, mai ales că numai cu atâta se lăudau. Deci, ca să nu aibă nimic mai mult, apoi și aceasta trebuia a o îndreptà, căci în celelalte erau lipsiți. Nimic nu edifică atât de mult pre cei muritori, dupre cum am mai spus, ca a nu primì nimic de la ii. Dară diavolul fiind viclean, a pus mai ales această cursă, voind a-i vătămà pre dânșii în altele.

Insă mie mi se pare că și aceasta erà la dânșii numai o ipocrizie. De aceia nici n'a zis: «ca întru ceia ce au făcut, sau au avut succese» «ci „întru ceia ce se laudă“, ceia ce erà tot una cu a-i luà în deridere pentru mândrie deșartă. Se lăudau dânșii, dară nu erau așà. Dară bărbatul voinic nu numai în cele ce nu le are nu trebuie să se laude, ci chiar și în cele ce le posedă, precum de pildă făceà fericitul acesta, precum făceà Patriarhul Abraám zicând: „Eu sunt pământ și cenușă“ (Facer. 18, 27). Fiindcă nu aveà a-și imputà vr'un păcat, ci din toate părțile străluceà prin succesele sale, apoi umblând în toate părțile și negăsind nici o pricină sau vr'un păcat mare în sarcina sa, iată că el aleargă la natura sa; și fiindcă ori și cum numele pământului este respectabil, el a adaos și numele cenușei. Pentru care și un altul ziceà: „De ce se mândrește oare pământul și cenușa“? (Sirah. 10, 9).

[1]) Deci, să nu'mi spui de frumusețea feței, nici de grumazul lui cel măreț, nici de hlauida (mantaua) sau de calul și de cei ce-l întovărășesc, ci gândește-te unde se sfârșesc acestea. Iară de 'mi spui de cele ce se văd, apoi atunci și eu îți voiu spune de cele din scripturi, și cu mult mai strălucite decât acestea. Dară precum pe acelea nu le admirăm pentru fața sau privirea lor, având în vedere că totul este țerină, tot așà nici pe acestea, fiindcă și acestea sunt țerină. Sau mai bine zis, chiar și mai 'nainte de a se descompune și a devenì praf,

[1]) *Partea morală.* Despre a nu se mândrì și trufì cinevà, și și a nu se bucurà de nenorocirile străine. Și despre David și Solomon. *(Veron).*

arată-mi te rog pe un bolnav de friguri întins pe pat și trăgând de moarte, și atunci îți voiu spune ție: ce a devenit aceà podoabă măreață? Unde se duce oare marea lingușire de care erà încunjurat, unde slujba robilor, prisosința averilor și a proprietăților? Ce anume vânt intrând a împrăștiat toate acestea? Dară iată că și pe pat când șade lungit, el poartă simbolele bogăției și ale trufiei, fiind îmbrăcat cu haină strălucită, săracii și bogații petrecându-l la groapă, plebea aclamându-l. Mai cu samă acestea sunt cu totul de rîs, de cât imediat se dau pe față ca și o floare ce se scutură. Căci când noi pășim pragul porților cetăței, și după ce dând trupul viermilor ne întoarcem, iarăși te ași întrebà: unde oare se duce acea mulțime de oameni? Ce a devenit oare vuetul și strigarea de mai 'nainte? Unde faclele acelea? Unde chorurile acelea de femei? Oare nu sunt acestea vis? Ce au devenit acele țipete? Ce acele guri multe ce strigau și îndemnau a se încurajà, că nimeni nu este nemuritoriu? Acestea toate nu acum trebuià a se spune celui ce nu aude nimic, ci atunci când el răpià avutul altora, când cu lăcomia spolieà, atunci trebuià a'l sfătuì și a'l schimbà câte puțin. Deci nu trebue a'l încurajà, că nimeni este nemuritoriu. Impiedecă nebunica lui, stingei-i pofta, iară acum încurajează pe cel nedreptățit. Fiindcă a-i cântà acum la ureche deacestea, este fapt al celor ce se bucură și iau în deridere. Așà dară nu pentru aceasta trebuià a'l încurajà, ci încă a'l face să se teamă și să tremure. Dară dacă cel puțin cei ce pătimesc aceleași rele, pe care le pătimesc cei bogați, s-ar cuminți văzând toate cele nefolositoare ale celui ce a părăsit stadiul lumei aceștiea, iară acum îl întovărășesc la mormânt!

Deci, fiindcă mai 'nainte poate au fost cuprinși de bețiea banilor, și nimic nu cugetà de acestea, ci numai în timpul acela, când chiar și privirea celui ce zace pe pat îi încredințază de adevărul celor spuse, cumințască-se, învețe-se, și gândească-se că cu puțin după aceasta și dânșii cari însoțesc acum pe mort, vor ajunge a fi respunzători de aceleași acuzațiuni grozave, și vor da samă de toate cele ce au răpit, de toate cele cu care au nedreptățit.

«Și ce au a face acestea, zici tu, cu săracii? Celor mai mulți li este plăcut aceasta, de a vedeà adecă pedepsit pe cel ce a nedreptățit. Nouĕ însă nu ne este

plăcut de loc; ci dorim ca să nu pătimească nimic rău». Vă laud pre voi mult, şi vă aprob, că nu vă bucuraţi de nenorocirile străine, ci căutaţi numai de siguranţa voastră. Aide, deci, ca să vă asigurăm şi despre aceasta.

Dacă noi pătimim cevà rău din partea oamenilor, nu puţin vom scădeà din datoriea noastră, de vom suferì cu bărbăţie cele petrecute. Deci, nu suntem nedreptăţiţi, fiindcă supărarea aceasta Dumnezeu o calculează în folosul nostru, nu dupre ideia de dreptate, ci dupre aceia a filantropiei, şi în schimbul celor ce am pătimit şi nu ne-am răzbunat. «Şi de unde se învederează aceasta»? zici tu. Au pătimit Iudeii rău din partea Babilonezilor, şi Dumnezeu nu a împiedecat, ci bărbaţii, copiii şi femeile erau târîţi în robie, însă această robie, în raport cu păcatele lor, li-a fost spre mângâere. De aceia zice Isaià: „Mângâeaţi, mângâeaţi pre poporul meu, preoţilor; grăiţi la inima Ierusalimului, că a luat din mâna Domnului îndoite păcatele sale". (Isaia 40, 1. 2), şi iarăşi: „Doamne Dumnezeul nostru, pace dă-ne noue, că toate ni-ai dat nouă" (Ibid. 26, 12). Dară şi David zice: „Vezi pre vrăjmaşii mei că s'au înmulţit, şi iartă toate păcatele mele" (Ps. 24, 19. 18). Iară când îi adusese înainte pre Semeè, care-l blăstămà, el el a zis: „Lăsaţi-l pre el să blăsteme, că va vedeà Domnul smereniea mea, şi'mi va întoarce mie bine pentru blăstemul lui în ziua de astăzi" (II. Imp. 16, 11. 12). Căci când nu ni răzbunăm asupra celor ce ne nedreptăţesc, atunci mai cu samă noi ne folosim, — că se calculează acestea spre iertarea păcatelor noastre, dacă suferim cu mulţămire nedreptăţile ce ni se aduc.

Aşà că atunci când vezi pe un bogat răpind avutul celui sărac, lăsând la oparte pre cel nedreptăţit, tu plângi pe cel ce a nedreptăţit, pe cel ce a răpit avutul celui sărac. Unul leapădă de la sine murdăriea, iară celălalt se îmbracă cu dânsa. Tot aşà a pătimit şi sluga lui Eliseiu pe timpul lui Neeman, căci dacă n'a răpit, totuşi a nedreptăţit, — fiindcă a luà cu înşelăciune, este nedreptăţire. Deci, ce a pătimit el? Impreună cu ne-

dreptatea a luat şi lepra[1]). Aşà dară cel nedreptăţit s'a folosit, iară cel ce a nedreptăţit s'a vătamat foarte tare. Intocmai aşà se petrec lucrurile şi cu sufletul. Şi atât de adevărat este, încât că de multe-ori, numai faptul acesta a făcut pe Dumnezeu îndurat şi milostiv,—de şi poate cel ce pătimeşte răle este nevrednic de ajutoriu.

De aceea şi zicea Dumnezeu din capul locului barbarilor: „Eu m'am mânieat pre dânşii puţin, iară ii s'au pus împreună spre răle; pentru aceia întoarce-mă-voiu spre Ierusalim cu milă" (Zach. 1, 15. 16). Nimic nu este care mânie pe Dumnezeu atât de mult, ca a răpì, a nedreptăţì şi a silui pre cinevà. Şi de ce oare? Pentru că este foarte uşor, iubiţilor, de a se depărtà cinevà de acest păcat. Păcatul acesta nu este doară o poftă naturală, care supără pe om, ci vine numai dela trândăvie. Dară, cum de numeşte Pavel păcatul acesta rădăcina rălelor? Apoi aceasta o spun şi eu, însă numai nouă ni se pare că este rădăcina rălelor, iară nu că ar fi dela natura lucrului. Şi dacă voiţi, să facem comparaţiune, şi să vedem care anume poftă este mai tiranică: aceà a banilor sau a trupurilor? Şi care se va găsì că vatămă pe oamenii mari, aceia de sigur că este cea mai tiranică. Aşà dară să vedem, pe care bărbat mare a stăpânit pofta de bani? Nici pe unul, ci numai pre cei de jălit şi de dispreţuit, ca Ghiezì, Ahav, Iuda şi preoţii Iudeilor, — pe când pofta trupurilor a cuprins pre marele Proroc David. Şi aceasta o spun, nu ca cum a-şi da iertare celor cuprinşi de această poftă, ci pregătindu-i ca încă mai mult să fie cu trezvie. Când îţi arăt că patima este mare, atunci mai cu samă îţi arăt că cei cuprinşi de acea patimă sunt lipsiţi de ori-ce iertare. Dacă poate nu ştieai aceà fiară sălbatică, ai fi avut vr'un refugiu şi la aceasta; iară acum când ştii, şi totuşi cazi în cursă, ce îndreptare vei aveà?

După David apoi, găsim şi pre fiul său cucerit de acea patimă, încă cu mai multă putere — de şi nimeni n'a fost mai înţelept ca dânsul, care a şi avut dealtfeliu toate celelalte virtuţi. Cu toate acestea însă, atât de mult a fost cucerit de această patimă, încât că l-a vătămat chiar şi în cele principale. Tatăl său s'a sculat

[1]) *Notă.* A se vedeà Cap. 5. Cartea IV a Impăraţilor.

după ce căzuse, a reluat lupta, şi iarăşi s'a încununat, pe când Solomon nimic din acestea n'a arătat. De aceia şi Pavel zicea: „Mai bine este să se căsătorească, decât să se aprinză“ (I. Cor. 7, 9), şi Christos iarăşi „Cel ce poate să cuprindă, cuprindă“ (Math. 19, 12). Despre bani însă n'a spus aşà, ci „Cel ce va lăsà toate ale sale, însutit va luà“ (Ibid. Vers. 29). «Dară, zici tu, cum de tot Christos a spus despre cei ce se îmbogăţesc, că cu greutate se vor învrednici de împărăţica cerurilor»? Iarăşi o face dând a înţelege tâmpirea lor, sclăvica lor ceà mare pentru bani, iară nu tirănica banilor. Aceasta se învederează şi din cele cu care Pavel a sfătuit pe credincioşi, căci de această poftă îi opreşte cu desăvârşire, zicând: „iară cei ce vor să se îmbogăţască, cad în ispită“ (I. Tim. 6, 9), în timp ce de pofta trupească nu-i opreşte deloc, ci numai pentru un timp întrerumpând — şi atunci cu bună înţelegere — după care iarăşi sfătueşte de a se aduna împreună. Se temeà de valurile poftei, nu cumvà să aducă vr'un naufragiu grozav. Patima aceasta este mai puternică şi decât mânica, fiindcă a se mâniea cinevà nu se poate, dacă nu este nimeni care să întărîte, pe când a poftì contactul trupesc este necesar, chiar şi dacă nu este de faţă persoana care provoacă această patimă. De aceia apostolul nu a tăiat-o cu totul, ci a adaos „până la o vreme“. El n'a desfiinţat pofta în sine, ci numai pe aceà nedreaptă. „Iară pentru pofte, zice, fie-care să-şi aibă femeia sa“ (I. Cor. 7, 2), pe când a strînge cinevà bogăţii, el n'a împiedecat pe un timp, şi nici n'a învoit pentru un timp. Patimele acestea sunt înăscute în noi pentru necesitate: pofta trupească, pentru facerea de copii, şi mânica, pentru ajutorarea celor nedreptăţiţi, — pe când pofta de bani deloc.

Prin urmare patima aceasta nici nu este după natură, aşà că atunci când te laşi a fi stăpânit de dânsa, cu atât mai mult vei suferì cele mai uricioase pedepse. De aceia Pavel îngăduind şi a doua nuntă, iată că fiind vorba de bani el cere ceà mai mare exactitate, zicând: „Pentru ce mai bine nu suferiţi strâmbătatea? pentru ce mai bine nu răbdaţi paguba“ (Cap. 6, 7), în timp ce vorbind de fecioare, zice: „Poronca Dom-

nului n'am" şi „aceasta spre al vostru folos zic, nu ca să vă puiu vouă cursă" (Cap. 7, 25. 35). Când însă vorbeşte de bani, iată cuvântul său: „Având cu ce ne îmbrăcà şi ce mâncà, cu acestea suntem mulţămiţi" (I. Timoth. 6, 8). «Dară, zici tu, cum se face că în satisfacerea poftei aceştiia, cei mai mulţi se consumă»? Pentru că nu se găsesc în faţa acestei patimi, ca în faţa curviei şi a desfrânărei; că dacă li s'ar părea că este deopotrivă de uricioasă, nu s'ar lăsà a fi cuceriţi iute. Astfeliu şi acele nenorocite fecioare au fost scoase afară din cămara de nuntă, fiindcă după ce supusese dejà pe duşmanul cel mare, la urmă s'au lăsat a fi scoase afară de cel slab şi de nimic. Pe lângă acestea apoi se mai poate spune şi aceia, că dacă cinevà stăpânindu-şi pofta trupească, este învins de pofta banilor, la urmă nu 'l va mai stăpânì nici pofta trupească, — fiindcă nu toţi sunt deopotrivă de aplecaţi spre pofta trupească.

Aceasta, deci, ştiind-o, iubiţilor, şi exemplul fecioarelor având-l veşnic în minte, să fugim de fiara aceasta rea. Că dacă fecioriea cu nimic nu le-a folosit, ci pentru iubirea de argint s'au pierdut acele fecioare, după mii de osteneli şi sudori, apoi pe noi cine ne va scăpà, dacă vom căděà în această patimă? De aceia vă rog, ca nici să ne lăsăm de a fi cuprinşi de acea patimă, şi nici să remânem întrânsa dacă dejà am fost cuprinşi, ci să rupem iute legăturele aceste grozave, căci numai aşà vom puteà a ne duce la ceriuri şi a ne învrednicì de miile de bunuri, cărora fie cu toţii a ne învrednicì, prin charul şi filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duh, se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIV

„Că uniia ca aceia sunt apostoli minciunoşi, lucrători vicleni, închipuindu-se întru apostolii lui Christos" (Cap. 11, 13).

Ce spui, Pavele? Cei ce propoveduiesc pe Christos, cei ce nu primesc bani, cei ce nu introduc o altă evanghelie, sunt apostoli mincinoşi? «Da! respunde el, şi încă tocmai pentru aceasta, fiindcă se prefac în totul, spre a înşela». „Lucrători vicleni", zice; adecă lucrează ii, dară smulg ceia ce au sădit. Fiindcă ştiu bine dânşii, că în alt mod nu ar puteà fi bine primiţi, apoi luându-şi masca adevărului, joacă cu chipul acesta drama înşelăciunei. Şi se zice încă că bani nu primesc; dară aceasta o fac ca încă mai mult să ià, ca să piardă sufletul. Sau mai drept vorbind, chiar şi aceasta este minciună; căci luau, însă se ascundeau; iară aceasta se dovedeşte din cele ce urmează. In adevăr, că apostolul dejà a dat a se înţelege faptul, zicând: „Ca întru ceia ce se laudă, să se afle ca şi noi", dară mai la vale încă mai lămurit a lăsat să se înţeleagă, zicând: „De vă mănâncă cinevà, de vă ià cinevà, de se semeţeşte cinevà, ... cu dulceaţă suferiţi" (Vers. 20. 19). Acum însă şi în alt mod îi defaimă, zicând: „se prefac" adecă numai shima, numai forma o au cu dânşii; sunt îmbrăcaţi în pielea oii.

„Şi nu este de mirare, că însuşi Satanà se preface în Inger de lumină; nu este dară lucru mare, dacă se prefac şi slujitorii lui ca slujitori dreptăţii" (Vers. 14. 15), — aşà că dacă trebuie a te minunà, apoi de aceasta minunează-te, iară nici de cum de aceia. Când dascalul lor toate le cutează, nimic nu poate fi de mirare de a-l urmà şi ucenicii. Dară ce va să zică oare „înger de lumină"? Adecă se preface în înger care are curaj, care stă înaintea lui Dumnezeu. Sunt însă şi îngeri ai întunerecului; aceştiia sunt ai diavolului, îngeri întunecaţi şi sălbateci. Pe mulţi a înşălat diavolul în chipul acesta, prefăcându-se, însă nefiind în realitate îngerul luminei. Tot asemenea şi aceştiia se îmbracă cu shima, cu forma de apostol, însă nu şi puterea lor, fiindcă nici nu pot face nimic. Nimic nu este atât de drăcesc lucru, ca a face cevà pentru ochii lumei.

Dară oare ce va să zică: „slujitorii dreptăţei"? Adecă «precum suntem noi, propoveduindu-vă evanghelica care are cu sine dreptatea». Sau că aceasta o spune

aici, sau că poate acei apostoli mincinoşi işi insuşesc, sau caută să se imbrace cu slava bărbaţilor drepţi. Deci cum i-am puteà cunoaşte noi? Din faptele lor, precum a zis şi Christos. De aceia apostolul se vede silit de a pune în paralel succesele sale şi răutatea acelora, ca astfeliu din comparaţiune să se vadă înşălătorii. Apoi urmànd iarăşi de a trece la laudele lui, mai întài îi acuză pre aceia, ca astfeliu să arate necesară ipoteza lui, ca nu cumvà să-l acuze ca vorbind pentru dànsul, şi zice: „Iarăşi zic“ (Vers. 16). Dealtfeliu el a luat dejà mai multe precauţiuni pànă acum, «însă, zice, nu mă mulţămesc cu cele spuse, şi deci iarăşi zic: „ca să nu mă socotească cinevà că sunt fără de minte“ căci aceasta este fapta lor, de a se lăudà, nefiind nici-o cauză pentru laudă».

Tu însă mai gândeştete şi la aceia, că de càte-ori voieşte a trece la laudele sale proprii, se opreşte pentru moment. «A se lăudà cinevà, zice, este fapt de neînţelepţie; dară eu n'o fac aceasta din lipsă de minte, sau prostie, ci fiind silit. Şi chiar dacă n'aţi crede că am fost silit de împrejurări, şi deci m'aţi învinovăţit, totuşi nici aşà n'am să tac».

Ai văzut cum a arătat, càt de mare este nevoea de a vorbi? Că dacă el nu ascunde nici această bănuială, apoi poţi pricepe câtă silă aveà de a vorbi, şi cum se munciă şi se necăjià mai 'nainte de a începe vorba. Dară chiar şi aşà, el face uz de multă cumpătare, căci n'a zis: «ca să mă laud» cum s'ar întàmplà, ci urmànd a se lăudà puţin, el face uz de o altă formă de cuvinte, zicând: „Iară ce grăiesc, nu grăiesc dupre Domnul, ci ca întru neînţelepţie, în starea aceasta a laudei“ (Vers 17). Ai văzut cum a se lăudà nu este dupre Domnul? „Când veţi face toate cele ce vi s'au poroncit vouě, ziceţi, că slugi netrebnice suntem, că ce am fost datori a face, am făcut“ (Lucà 17, 10). Aceasta însă prin sine însăşi nu este dupre Domnul, ci vine numai dela cugetare. De aceia a şi spus: „ceia ce grăiesc“, adecă el nu defaimă cauza, ci cuvintele, fiindcă dacă scopul este atàt de minunat, atunci şi cuvintele trebuie a fi în raport cu scopul. Dupre cum ucigaşul 'şi-a ajuns scopul de multe-ori numai prin gândire — deoarece se găsà în mijlocul unor împrejurări

care îl împiedecau foarte tare — iară faptul de a ucide nu este dupre Domnul, ci se săvârşaşte numai prin gândire, tot aşà şi a se lăudà.

Şi de ce oare nu face uz de o cercetare atàt de amănunţită? Fiindcă se grăbeşte spre altcevà, şi lasă aceasta în sama celor ce voiesc a se agăţà deasemenea chestiune, iară el se mărgineşte în a spune cele ce folosesc, fiindcă erau deajuns spre a împrăştieà orice bănuială.

„Ci ca întru neînţelepţie". La început a spus: „De m'aţi fi suferit puţin pentru neînţelepciune", iară acum zice: „ca întru neînţelepţie". Cu cât el merge mai departe, cu atât mai mult îşi lămureşte vorba. Apoi ca nu cumvà să'ţi închipui că peste tot locul este cu ne înţelepţie, a adăogat: „în starea aceasta a laudei", adecă în privinţa aceasta, — dupre cum şi aiurea ziceà: „Ca să nu ne ruşinăm", după care adaogă: „în starea aceasta a laudei". Deasemenea şi aiurea zicând: „că cele ce gândesc, dupre trup le gândesc, ca să fie la mine ce este aşà, aşà, şi ce nu, nu", şi arătând că nu poate peste tot locul de a împlini ceia ce făgădueşte, fiindcă nu dupre trup judecă, apoi ca nu cumvà uniia să aibă bănuiala aceasta, şi fiind vorba de credinţă, zice: „Credincios este Dumnezeu, că cuvântul nostru cel către voi nu a fost da şi nu".

Şi priveşte câte a fost spus mai 'nainte, şi totuşi iarăşi mai pune o altă justificare, zicând: „De vreme ce mulţi se laudă dupre trup, şi eu mă voiu lăudà". Dară ce va să zică „dupre trup"? Adecă cu cele de dinafară, cu nobleţa, cu bogăţiea, cu înţelepciunea, cu tăerea împrejur şi cu aceia că are strămoşi Ebrei, cu credinţa celor mulţi. Dară tu priveşte înţelpciunea lui, că după ce pune acelea ce nu arată nimic, la urmă spune şi de ne nţelepţie. Că dacă a se lăudà cinevà pentru cele cu adevărat bune, şi încă este neînţelepţie, apoi cu atât mai mult pentru cele ce nu însamnă nimic. Aceasta deci, este ceia ce el numeşte că „Nu dupre Domnul", adecă că nici un folos nu are cinevà de a fi Ebreu, şi altele de acest feliu. «Să nu credeţi, zice, că eu consider acestea ca o virtute, ci fiindcă aceia se laudă, mă văd

silit şi eu de a face comparaţiune de aici»,—ceia ce face şi aiurea, zicând: „De se pare cuivà altuia a se nădăjdui în trup, eu mai mult". (Filip. 3, 4). Deci şi aici el spune de cei ce se încred în asemenea nimicuri. Precum cinevà fiind dintr'un neam strălucit, şi având o vieaţă de filosof, ar vedeà pe alţii cugetând lucruri mari despre nobleţa lor, şi voind a li doborî trufiea lor s'ar vedeà silit de a-şi scoate la iveală propriea sa nobleţă, nu doară spre a se îngâmfa, ci spre a umili pe aceia, — întocmai aşà face şi Pavel.

După aceia depărtându-se de acei înşelători, întreaga cauză o aruncă asupra Corinthenilor, zicând: „Că cu dulceaţă suferiţi pre cei neînţelepţi". (Vers. 19), ca şi cum pare-că ar zice: «aşà că voi sunteţi pricina tuturor, şi încă mai mult decât aceia. Că dacă voi n'aţi fi suferit pe acei apostoli mincinoşi, şi nu v'aţi fi vătămat din pricina lor, nimic n'aşi fi grăit; dară acum o fac îngrijindu-mă de mântuirea voastre». Şi priveşte cum chiar şi certarea ce li-o face o pune amestecată cu laude, căci după ce spune: „că cu dulceaţă suferiţi pre cei neînţelepţi" a adaos imediat: „fiind voi înţelepţi". Căci a se lăudà cinevà, şi încă pentru asemenea nimicuri, este neînţelepţie. De şi trebuià a-i certà şi a li spune: «nu suferiţi pe acei proşti», totuşi el o face aceasta prin expresiunea de mai sus, încă cu mai multă putere. Dacă li-ar fi grăit aşà, s'ar fi părut că el este lipsit de dreptul de a-i certà; acum însă arătându-se pre sine stăpân şi în acestea, şi crezându-le că nu sunt nimic, prin aceasta încă mai mult îi îndreaptă.

Mai 'nainte însă de a trece la laude şi la comparaţiunea sa cu acei înşelători, el ià în deridere marea lor robie, că adecă li se supuneau lor într'un mod de necrezut. Şi gândeşte-le cum îi ia în deridere. „Că suferiţi de vă robeşte cinevà pre voi, de vă mănâncă cinevà" (Vers 20). Dară cum de spui mai sus: „ca întru ceia ce se laudă să se afle ca şi noi"? Ai văzut că prin aceste expresiuni el îi arată pre aceia ca luând ajutoare dela ucenici, şi încă nu cum s'ar întâmplà, ci foarte mari? căci expresiunea „vă mănâncă" aceasta învederează.

„De vă robeşte cinevà", zice, adecă că vă ia

şi banii voştri, şi trupurile şi libertatea voastră. Aceasta, este mai mult decât a luà, adecă că după ce v'au luat banii, apoi devin şi Domni şi stăpâni a-i voştri, ceia ce şi mai înainte învederà, zicând: „Dacă au parte alţii de puterea voastre, au nu mai vîrtos noi“ (I. Cor. 9, 12)? După aceia adaogă şi ceia ce este mai grozav: „De se semeţeşte cinevà“, căci robiea voastre, zice, nici măcar nu este cumpătată, şi nici stăpânii nu sunt blânzi, ci greoi şi de nesuferit».

„De vă bate cinevà preste obraz“. Ai văzut iarăşi tensiunea tiraniei? Acestea le spuneà nu că doară îi loveà peste obraz, ci fiindcă îi dispreţuiau şi-i necinsteau, pentru care a şi adaos: „Spre necinste defăimându-vă zic“ (Vers. 21), fiindcă nu pătimiţi mai puţin decât cei loviţi peste obraz. Ce ar fi putut fi mai tare decât aceasta? Şi care stăpânire ar puteà fi mai amară decât aceasta, când şi banii, şi libertatea, şi cinstea vă răpesc, şi nici aşà nu sunt mai blânzi, nici nu vă lasă de a remâneà în rândul robilor, ci vă întrebuinţează cu mai multă bătae de joc decât ori-ce lucru cumpărat cu bani?

„Ca cum noi am fi neputincioşi“. Ceia ce spune aici este întunecat. Fiindcă până aici el a fost greoiu cu vorba, apoi prin expresiunea de faţă el a acoperit, aşà zicând, cu nelămurirea vorbei, greutatea celor de mai 'nainte. Ceia ce voieşte a spune, aceasta va să zică: «Nu putem parecă şi noi să facem aşà? Dară nu o facem. Deci, pentru ce-i suferiţi pe aceia, ca cum noi n'am puteà să facem aşà? Păcat este deci şi de a suferi pre cei nemintoşi; dară încă când vă şi dispreţuiesc, vă răpesc, se semeţesc, vă dispreţuiesc? Aceasta de sigur că nu mai poate aveà nici-o justificare, nici un cuvânt de îndreptare. Modul acesta de înşelăciune este nou. Cei ce înşală, deordinar, dau cevà în schimb, şi se linguşesc; aceştiia însă şi înşală, şi iau, în acelaşi timp şi batjocoresc. Aşà că nici umbră de îndreptare măcar nu aveţi, fiindcă în timp ce pre cei ce se umilesc pre sine, spre a vă înălţà pre voi îi dispreţuiţi, iată că pe cei ce se înalţă pre sine, spre a vă umilì pre voi, îi admiraţi. Nu cumvà poate n'am fi putut face şi noi aşà? Dară nu voim, căci noi avem în vedere interesul vostru. Aceià bătându-şi joc de cele ale voastre,

se gândesc la ale lor, pe când noi disprețuind pre cele ale noastre, ne gândim la ale voastre». Ai văzut cum el îi înfricoșază pre dânșii tocmai cu acelea, pe care li-a spus până acum, cu tot curajul? «Că dacă deaceia îi cinstiți, zice, fiindcă vă disprețuiesc, vă batjocoresc, apoi putem și noi face așà: să vă robim, să vă disprețuim, să ne semețim față de voi».

Ai văzut cum întreaga cauză și a ușurinței lor, cum și a părutei sale neînțelepții el o aruncă asupra acelor înșălători? «Mă văd silit a mă lăudà puțin, zice, nu cu scopul de a mă arătà pre mine însu-mi strălucit, ci ca să vă izbăvesc pre voi de această robie amară». Trebuie însă a examinà cele vorbite nu cum s'ar întâmplà, ci a adăogà și cauza. Fiindcă și Samuil și-a adus sieși o laudă mare, când ungeà pe Saul de Rege, zicând: „Mărturisiți de mine înaintea Domnului și înaintea unsului său, de am luat boul cuivà, sau asinul cuivà, sau de am silit pre cinevà din voi“ (I. Imp. 12, 3), — dară nimeni nu l-a învinovățit. Cauza insă pentru care el a spus acestea, nu a fost doară ca să se mândrească, ci de vreme ce urmà a intronà pe Saul de Rege, voiește oare-cum prin justificarea sa de a-l învățà pre acela ca să fie blând și liniștit. Și privește înțelepciunea Prorocului, sau mai bine zis filantropiea lui Dumnezeu. Căci când voià a-i întoarce, după ce grămădeà multe cuvinte grele, vorbeà la urmă și despre cel ce urmà a împărăți, ca de exemplu: că va face pe femeile lor morărese, pe bărbații lor păstori și îngrijitori de catâri, — căci cu ceà mai mare preciziune treceà în revistă toată grija împărăției. Deci fiindcă i-a văzut că nu sunt împiedecați de nimic din acestea, și că suferiau de o boală nevindecată, el îi cruță chiar și așà, și pune în orânduealà pe rege, ca să fie blând cu dânșii. De aceia îl și ià pe dânsul de martur. El le spuneà acestea nu ca și cum l-ar fi judecat cinevà sau l-ar fi învinovățit; nu le spuneà acestea, zic, ca să se justifice pre sine, ci ca pre acela mai bun încă să-l facă. De aceia a și adăogat doborând oarecum trufiea lui: „De veți ascultà voi și Impăratul vostru, nu va fi mâna Domnului asupra voastră; iară de nu veți ascultà, va fi mâna Domnului preste voi și preste împăratul vostru“ (Ibid.

vers. 14. 15) [1]. Incă şi Prorocul Amós ziceà: „Nu eram eu Proroc, nici fecior de Proroc, ci păstoriu de capre dărâmând duzi. Şi m'a luat Domnul". (Amos. 7, 14. 15); însă acestea le spuneà nu cu scopul de a se îngâmfà pre sine, ci spre a astupà gura celor cari îl bănuiau că n'ar fi Proroc, şi ca să arate că el nu înşală, şi nici că cele ce spune, sunt dela dânsul. Incă şi un altul tot acelaşi lucru învederându-l, ziceà: „Ci nu m'am umplut eu poate de puterea Domnului întru duhul şi tăriea lui, ca să vestesc lui Iacob păgânătăţile sale şi lui Israil păcatele sale" (Miheia 3, 8)? Şi David apoi când vorbeà de urs şi de leu, nu le spuneà doară ca să se mândrească, ci iconomisind sub aceste povestiri ceva mare şi miraculos. Fiindcă nu erà crezut, că el lipsit de ori-ce armă ar puteà birui totuşi pe barbar — el care nici nu puteà suferì arma — s'a văzut silit de a da dovadă de propria sa bravură. Şi când a tăiat poala hainei lui Saul,[2]) nu spuneà acestea doară de famfaronadă, ci ca să respingă o bănueală vicleană, pe care i-o aruncau duşmanii, zicând că el voià a ucide pre Saul.

De aceia pretutindeni noi trebuie a căutà pricina unui fapt. Aşà dară cel ce pentru binele şi folosul auditorilor se laudă pre sine, nu numai că nu este vrednic de a fi învinovăţit, ci chiar merită a fi încununat, şi numai când tace, el este vrednic de acuzare. Fiindcă şi David dacă ar fi tăcut atunci de a spune istoria cu leul şi cu ursul, de sigur că nu l-ar fi lăsat împăratul Saul de a ieşì înaintea lui Goliat, şi prin urmare n'ar fi putut ca să-i pună înainte un trofeu atât de strălucit. De aceia deci s'a văzut silit de a vorbì aşà, şi nu atàta către fraţii săi, cari nu-l credeau, cât către împăratul Saul. Invidiea astupase urechile lor, şi deaceia lăsându-i pre dânşii la oparte, el se adresază mai mult împăratului, care până atunci nu-l pizmuià.

---

[1]) *Notă.* In ediţiunea Sf. Chrisostom în loc de *nu va fi mâna Domnului asupra voastră* este următoarea propoziţiune: *„bunurile acestea şi acelea le veţi aveà; iară de nu mă veţi ascultà, toate cele contrare"* (Τὰ καὶ τὰ ἔσται ὑμῖν ἀγαθά, ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσητε, τὰ ἐναντία ἅπαντα).

[2]) *Notă.* A se vedeà Cap. 24. din I. Carte a Impăraţilor. Ibid. Cap. 17.

[1]) Mare rău este pizma, iubiților, fiindcă ea înşală pre cinevà de a dispreţuì propriea sa mântuire. Aşà s'a pierdut pre sine Cain, iară mai 'nainte de dânsul s'a pierdut şi diavolul, care a alungat pre Adam din raiu. Astfeliu şi Saul a chemat demon viclean contra sufletului său, şi chemându-l iarăşi a pizmuit pe doctor, căci aşà este invidiea. Ştieà că a fost mântuit, şi voià mai degrabă a se pierde, decât a vedeà cinstit pe mântuitoriul său. Şi ce ar puteà fi mai grozav ca această patimă? Nu ar greşì cinevà dacă ar numi-o creatura diavolului. Intrânsul se găseşte fructul slavei deşarte, sau mai bine zis rădăcina; căci pe amândouă aceste răle el le făureşte la un loc. Tot aşà pizmuià şi Saul atunci. fiindcă ziceau femeile cele ce jucau: „Bătut-a Saul cu miile lui, şi David cu zecile de mii" (I. Împăraţi 18, 7.); — decât care ce ar puteà fi mai dobitocesc?

Şi de ce pizmuieşti? spune-mi. Fiindcă cutare a lăudat pe acela? Şi totuşi trebuià a te bucurà. Dealtfeliu nici nu ştii bine dacă lauda aceia este adevărată. Şi de aceia eşti trist, că acela a fost lăudat nefiind vrednic de laudă? Şi totuşi tu trebuie a'l compătimì. Dacă el este bun, tu nu trebuie a'l pizmuì fiind lăudat, ci a'l lăudà şi tu împreună cu alţii; iară de nu este aşà, de ce te tulburi? De ce îţi împingi singur sabiea asupră'ţi? Că este admirat de oameni? Este admirat de oamenii de astăzi, nu însă şi de cei de mâine. Că se bucură de slavă? De ce slavă se bucură? spune'mi. De acea slavă despre care zice Prorocul că este ca floarea câmpului? Şi de aceia pizmuieşti, că nu suferi năcazuri, şi nici nu porţi cu tine greutăţi de acestea care se asamănă cu floarea câmpului? Iară dacă pentru aceasta ţi se pare că este de râvnit, de ce nu'ţi sunt râvniţi şi tăetorii de lemne, cari sufăr năcazuri pe fie-ce zi? Nimic nu este mai bun ca această greutate, căci apasă numai trupul, — în timp ce greutatea ceialaltă a vătămat de multe-ori şi sufletul, şi a adus omului o mai mare tulburare decât plăcerea ce o aşteptà. Chiar de este lăudat poate în vorbă, totuşi mai mare îi este frica decât lauda; sau mai bine zis, lauda o are pe un timp scurt, pe când frica o are într'una.

Poate că este lăudat şi bine văzut de stăpânitori? Dară şi acolo este iarăşi primejdie şi invidie. Ceia ce tu

[1]) *Partea morală.* Despre invidie. (*Veron*).

simţi pentru dânsul, aceia o simt şi alţii mulţi. Poate că este lăudat într'una? Apoi aceasta tocmai că'l bagă într'o robie amară. Nici-odată nu va îndrăznì de a face cevà fără frică contra părerei celor ce'l laudă, ca nu cumvà să supere pre aceia. Legătură grozavă este pentru dânsul însemnătatea ce crede că o are. Cu cât el are mai multe cunoştinţi, cu atâta are şi mai mulţi stăpâni, şi cu cât stăpânii lui se înmulţesc şi se văd pretutindeni, cu atâta şi robiea lui se întinde. Sluga când scapă de privirea stăpânului, se resuflă în toată libertatea; în timp ce acesta fiind împresurat din toate părţile de stăpâni, este sluga tuturor celor din piaţă. Dacă poate îl cer niscarevà afaceri grabnice, sau niscarevà nevoi, el nu îndrăzneşte de a intrà în piaţă, ca nu cumvà stăpânii lui să se supere văzându-l întovărăşit de slugi, şi de cal, şi de ori-ce altă fantazie. De va vedeà poate vr'un prieten dintre cei adevăraţi, el nu îndrăzneşte de a-i vorbì cu ton de egalitate, ca nu cumvà să se supere stăpânii şi să-l scoată din slavă. Aşà că cu cât el este mai însemnat, cu atâta este mai robit. De pătimeşte cevà neplăcut, batjocora este mai grozavă, cu cât are şi mai mulţi marturi, şi crede faptul nu numai ca o batjocoră, ci ca o adevărată nenorocire. Căci dânsul are mulţi de aceia cari se bucură de batjocora lui, dupre cum şi atunci când el se bucură de vr'un bine, are pre mulţi cari îl invidiază şi'l pizmuiesc, şi caută toate chipurile de a'l răpune.

Acesta, deci, este un bine? spune'mi. Aceasta este slavă? Nici de cum, ci chiar necinste, sclăvie şi legături, şi ori-ce ar puteà spune cinevà greoiu şi de nesuferit. Iară dacă şi aşà încă îţi este drăgălaşă slava oamenilor, şi te tulbură mult cutare, care este lăudat de mulţi, apoi când îl vezi bucurându-se de acele laude, ridică-te cu cugetul spre vieaţa viitoare şi spre slava de acolo. Şi dupre cum cinevà văzând o fiară sălbatecă se grăbeşte a fugì, şi a închide uşa intrând în casă, tot aşà şi în cazul de faţă fugi cu cugetarea spre vieaţa viitoare, şi spre slava aceia nespusă. Fiindcă numai aşà şi pe aceasta de aici o vei călcà în picioare, şi pe aceea o vei aveà cu uşurinţă, şi te vei bucurà de adevărata libertate, şi de veşnicele bunătăţi. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duh, se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXV

„Intru ce îndrăzneşte cinevà, întru neînţelepţie zic, îndrăznesc şi eu“ (Cap. 11, 21).

Priveşte-l iarăşi cum se apără, şi cum face uz de precauţiune, de şi dejà multe de acestea a spus şi mai 'nainte, ca de pildă: „De m'aţi fi suferit puţin pentru neînţelepţie“, şi iarăşi: „ca să nu mă socotească cinevâ că sunt fără de minte, iară de nu, măcar ca pre un fără de minte primiţi-mă“, şi iarăşi: „că ceia ce grăiesc, nu grăiesc dupre Domnul, ci ca întru neînţelepţie“, şi aici iarăşi: „Intru ce îndrăzneşte cinevà, întru neînţelepţie, zic, îndrăznesc şi eu“. Sub denumirea de „îndrăzneală“ şi „neînţelepţie“ el înţelege faptul când cinevà vorbeşte de dânsul lucruri mari — şi încă poate fiind nevoe — învăţându-ne de a fugi cât mai mult de acest păcat. Că dacă chiar şi după ce am făcut totul, şi încă trebuie a ne numì „robi netrebnici“, apoi dacă nu este nici o cauză grabnică, de ce iertare ar puteà fi vrednic cel ce se trufeşte şi se îngâmfă pre sine? De aceia şi Fariseul a pătimit ceia ce a pătimit, şi s'a naufragiat tocmai la liman, căci s'a izbit de această stâncă. De aceia şi Pavel de şi vedeà o mare nevoie, totuşi ezită încă, şi necontenit aminteşte că faptul acesta este ne'nţelepţie. La urmă în fine îndrăzneşte şi el, punând înainte justificarea lui pentru acest fapt, cerut de necesitate, şi zice: „Iudei sunt? Şi eu. Israiliţi sunt? Şi eu“ (Vers. 22), — fiindcă nu toţi Ebreii erau Israliţi, de oare-ce erau şi Ammaniţi şi Moabiţi. De aceia a şi adoaos lămurind mai bine nobleţa neamului şi zicând: „Sământă a lui Abraam sunt? şi eu. Slugi a lui Christos sunt? — ca un ne'nţelept grăiesc—mai vîrtos eu“ (Vers. 23). El nu s'a mulţămit cu scuza de mai 'nainte, ci şi aici iarăşi face uz de dânsa zicând: „ca un neînţelept grăiesc, mai vârtos eu“, adecă «mai bun, mai superior sunt eu

decât dânşii». De şi dovezile de suprioritate el le aveà destul de lămurite, totuşi şi aşà el numeşte faptul nebunie. Şi cu toate acestea dacă aceia erau apostoli mincinoşi, nu trebuià ca el să arate superioritatea prin comparaţiune, ci să răstoarne ideia că ar fi fost slugi ale lui Christos. Dară aceasta a făcut-o el zicând: „că aceia sunt apostoli mincinoşi, lucrători vicleni, închipuindu-se întru apostoli ai lui Christos". Acum însă el nu face aşà, căci urmă a trece cu vorba la examinarea faptului; fiindcă nimeni, fără o cercetare serioasă, nu se pronunţă cum s'ar întâmplà, ci mai 'ntâi punând faptul prin comparaţiune, la urmă arată răsturnarea acelei idei prin fapte, ceia ce e cu mult mai puternic. Dealtmintrelea făcând uz chiar de părerea acelora despre dânşii, şi nici decum de hotărîrea sa, zice: „Slugi ale lui Christos sunt"? şi după ce spune: „mai vârtos eu", la urmă pune la mijloc şi comparaţiunea, şi arată cum el păstrează caracterul apostoliei adevărate, nu pronunţându-se cum s'ar brodi, ci aducând ca dovadă chiar faptele.

Deci, lăsând la oparte toate semnele şi minunile, el începe cu ispitele, zicând astfeliu: „întru ostenele mai mult, întru bătăi cu covârşire" [1]) fiindcă a fi bătut şi muncit este cu mult mai superior decât toate celelalte. „In temniţi peste măsură". Şi aici tot aceiaşi tensiune de idei. „In morţi de multe-ori", dupre cum zice şi aiurea: In fie-care zi mor" (I. Cor. 15, 31). Aici el dovedeşte şi cu fapta, ca şi cum parecă ar zice: «de multe-ori am căzut în primejdii, care în sine erau însoţite de moarte».

„Dela Iudei de cinci ori câte patru-zeci fără una am luat" (Vers. 24). Şi de ce oare „fără una"? Erà la Ebrei o lege veche, care prevedeà, că cel ce va primì mai mult de patru-zeci de lovituri, să fie necinstit printre dânşii. Deci, ca nu cumvà furiea şi mâniea celui ce loveà să treacă peste numărul de patru-

[1]) *Notă.* Expresiunea din original ὑπερβαλλόντως nu este tradusă exact prin adverbul *„cu asupră"* cum se găseşte în ediţiunea de Buzău. Traducerea exactă şi clară este: *„cu covârşire, în gradul cel mai înalt"*.

zeci, şi să facă astfeliu necinstit pe cel lovit, apoi s'a hotărît ca loviturile să fie patru-zeci fără una, ca astfeliu chiar dacă ar întrece cel ce loveà cu o lovitură mai mult, să nu treacă peste numărul de patru-zeci, spre a nu necinstì pe cel bătut.

„De trei-ori cu toege am fost bătut, odată cu pietre am fost împroşcat, de trei-ori s'a sfărîmat corabiea cu mine" (Vers. 25). Şi ce aveau a face acestea cu evanghelica? Adecă că erà trimis în călătorii lungi, şi pe marea.

„O noapte şi o zi întru adânc am făcut". Uniia zic că au stat în mijlocul mărei, iară alţii că a înotat o noapte şi o zi, ceia ce pare a fi mai adevărat. A sta în mijlocul mărei nici nu erà demn de vr'o minune, şi nici că l-ar fi trecut acel fapt ca mai însemnat şi mai principal decât naufragiile.

„In călătorii de multe-ori, în primejdii în rîuri" (Vers. 26) fiindcă erà silit de multe-ori de a trece rîuri. „In primejdii de către tâlhari, în primejdii de către rudenii, în primejdii în cetăţi, în primejdii în pustie". Pretutindeni îi stà înainte lupte: în locuri, în ţări, în cetăţi, în pustie. „In primejdii între neamuri, în primejdii între fraţii cei mincinoşi". Priveşte şi un altfeliu de războiu, căci nu-l atăcau numai duşmanii, ci şi fraţii cei făţarnici şi mincinoşi, şi deci aveà nevoie de o mare tărie şi de o mare înţelepciune.

„Intru osteneală şi în supărare" (Vers. 27). Primejdiile erau urmate de ostenele, şi ostenelele se succedau ne'ntrerupt unele după altele, de primejdii, şi nu-i îngăduiau nici măcar să se răsufle puţin. „In călătorii[1]) de multe-ori, în foame şi în sete, şi golătate, fără de cele de-afară" (Vers. 27. 28). Cele lăsate la o parte sunt mai multe decât cele numărate aici, sau mai bine zis chiar cele numărate nu sunt trecute pe càte ar fi trebuit, şi nici nu le-a trecut după feliul lor,

[1]) *Notă.* Ediţiunea Sf. Chrisostom are precum urmează acest pasaj: „'Ἐν ὁδοιπορίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, καὶ γυμνότητι, χωρὶς τῶν παρεκτός" de unde se vede o oare-care deosebire de ediţiunea noastră, Textus receptus, fără însă a alterà întru cevà senzul pasajului.

ci numai pe acelea ale căror număr erà scurt și lesne de priceput; pe acelea zic le-a pomenit, spunând că de trei ori le-a suferit, și odată, în timp ce de celelalte n'a mai spus așà, fiindcă le suferise de multe-ori. Și nu spune și succesele rezultate din aceste primejdii, ca de pildă pe câți și pe câți a întors la adevărata credință, ci numai cele ce a pătimit pentru propoveduirea evangheliei, cu care ocazie este și cumpătat în vorbă, în acelaș timp și arată încă, că chiar dacă nimic mai mult n'ar aveà cel ce se ostenește, totuși și așà resplata îi va fi complectă.

„Năvăliri (comploturi = ἐπισύστασις) asupra mea în toate zilele", adecă tulburările, vuetele, încunjurările (asediile) publicului, și atacurile cetăților, fiindcă cu acestea mai ales războiau Iudeii, de vreme ce și apostolul mai cu samă pre dânșii îi vânzoleà așà zicând cu cuvântul, și erà cel mai mare înfruntătoriu al nebuniei lor, punându-se în poziție de atac pe neașteptate. Și de aceia și războiul contra lui erà foarte aprig, și din partea neamurilor sau a familiarilor lui, și din partea străinilor, și din partea acelor apostoli mincinoși și fățarnici; — și deci pretutindeni valuri și prăpastii, și în lume, și în pustie, și pe pământ, și pe mare, și deafară, și dinăuntru. Și nici măcar nu aveà hrana trebuitoare, nici îmbrăcăminte simplă, ci luptătoriul lumei întregi se luptà gol, și fiind lihnit de foame, el se apără voinicește. Atàt de departe erà el de a câștigà și a strânge bani! Dară pentru toate acestea el nu se neliniștea câtuși de puțin, încă aduceà mulțămiri pentru aceasta, celui ce răsplătește luptătoriului adevărat.

„Grija tuturor bisericelor". Aceasta este principalul tuturor, că și sufletul i se împărțà în mai multe părți, și cugetul i se purtà pretutindeni, că dacă n'ar fi pus înainte chiar nimic din cele deafară, totuși războiul dinăuntru, valurile ce se succedau unele pe altele, furtunile cele groaznice ale grijilor lui, războiul gândurilor, toate acestea erau deajuns spre a admirà pre acest bărbat sfînt.

Că dacă cineva având numai o singură casă sub îngrijirea sa, ba încă poate că mai are și slugi, și priveghetori, și iconomi, și totuși de multe-ori nici nu are timp a se răsuflà de mulțimea grijilor, nefiind nimeni care să-l supere, — dară încă cel ce aveà grija nu a unei

singure case numai, ci şi a cetăţilor, şi a popoarelor, şi a naţiunilor întregei lumi, şi încă pentru lucruri atât de importante, şi fiind atâţia cari 'l supărau, ba încă fiind şi singur, şi atâtea pătimind, şi totuşi îngrijindu-se, dupre cum nu se îngrijaşte nici tatăl de fii, — apoi poţi pricepe ce suferià el. Şi pentru ca să nu zici: «şi ce este dacă el se îngrijà? căci se îngrijà cum s'ar întâmplà»? apoi el a adaos imediat şi tensiunea grijii lui, spunând:

„Cine este neputincios, şi eu să nu fiu neputincios" (Vers. 29)? N'a zis: «şi eu să nu fiu tovarăş cu întristarea», ci ca şi cum ar fi în aceiaşi patimă, ca şi cum ar fi şi el în aceiaşi boală, aşà se tulburà el şi se întristà. „Cine se sminteşte, zice, şi eu să nu mă aprinz"? Priveşte iarăşi covârşirea durerei lui, cum el o prezintă în denumirea de aprindere, — ca şi cum pare că ar spune: «Mă aprind, ard», ceia ce erà mai mult ca toate celelalte. Acelea de şi poate destul de grozave, totuşi trec răpede, şi are cinevà plăcerea neveştejită, — pe când aceasta îl zdrobeà pe dânsul, şi-l puneà în aşà încurcătură, încât îi răneà aşà zicând cugetul, şi pătimeà ceia ce pătimeà fiecare dintre cei neputincioşi, de şi el erà altă persoană. Şi nici că doară se întristà numai pentru cele mari, iară pe cele mici le dispreţuià, ci şi cele nebăgate în samă se considerau ca trebuitoare.

De aceia şi ziceà: „cine este neputincios"? — adecă ori şi cine ar fi. Şi ca şi cum pare că el erà biserica ceà din toată lumea, aşà se întristà şi se scârbeà de fiecare membru în parte.

„De se cuvine a mă lăudà, de neputinţile mele, mă voiu lăudà" (Vers. 30). Ai văzut că el de loc nu se lăudà cu minunile şi semnele ce le făceà, ci cu prigonirile şi cu ispitele ce le îndurà? Căci aceasta, zice, este a neputinţei. Dară apoi şi războiul ce-l purtà, el îl arată foarte varieat, de vreme ce şi Iudeii îl războiau, şi neamurile se sculase contra sa, şi fraţii cei mincinoşi îl atacau, şi fraţii cei buni scandalizându-se şi fiind neputincioşi el se întristà. Aşà dară din toate părţile îl împresurau tulburare şi vuet, fie dela ai săi, fie dela străini. Acesta este caracterul apostolic, şi prin toate acestea se întrevede evanghelica.

„Dumnezeu şi Tatăl Domnului nostru Iisus

Christos cel ce este binecuvântat în veci, știe că nu mint. În Damasc mai marele poporului al lui Areta împăratul păzà cetatea Damascului vrând să mă prinză“ (Vers. 31. 32). Dară oare de ce aici asigură și încredințază prin invocarea lui Dumnezeu, ceia ce n'a făcut mai 'nainte? Pentru că poate faptul ce-l expune erà vechiu și necunoscut, pe când celelalte, ca grija bisericelor, și toate cele spuse, erau cunoscute acelora. Și tu privește câtă războire erà asupra lui, dacă pentru dânsul păzau cetatea, cu scop de a-l prinde. Dară când eu zic războire, înțeleg zelul lui Pavel, că dacă n'ar fi fost atât de puternic, de sigur că n'ar fi ațițat pe mai marele cetății la atâta manie și ură asupra lui.

Dealtfeliu acestea sunt dovada adevăratului suflet apostolesc: de a pătimì atâtea, și de a nu da înapoi de loc, ci încă de a suferì cu bărbăție toate cele venite asupra lui, și cu toate acestea de a nu bate în retragere în fața primejdiilor, sau de a fugì. Privește încă în ce chip a primit el de a scăpà din mânile celor ce-l încunjurase, printr'o fereastră scoborîndu-se într'o coșniță. Că dacă și doreà el călătoriea de aici, totuși odată cu fuga sa a ridicat în acelaşi timp și mântuirea oamenilor. De aceia de multe-ori i se făureau curse de acest feliu, în timp ce se găsà în predica evangheliei, dară el nu se da în lături, și nici nu întrebuințà mașinațiuni omenești când poate timpul le cereà, — atât de treaz erà el și cu privighere. Când rălele poate erau inevitabile, aveà trebuință numai de charul Sf. Duh; iară când ispita erà cumpătată, el mai născoceà multe și dela dânsul, dară și aici iarăși atribuind totul lui Dumnezeu. Și dupre cum o scântee de foc nestins căzând în marea s'ar afundà de sigur trecând pe deasupră-i multe valuri, însă iarăși s'ar ridicà la suprafață strălucitoare, tot așà și cu fericitul Pavel. Acum de pildă se afundà în primejdii, iară altădată scăpà de ele ridicându-se la suprafață mai strălucit, biruind toate ispitele ce venise asupră-i.

[1]) Aceasta este biruință strălucită, acesta este trofeul bisericei, așà este surpat diavolul, când noi pătimim răle. Când noi pătimim rălele ce ni se aduc, atunci diavolul este prins în curse, și pătimește rău, când voiește

---

[1]) *Partea morală.* Encomii sau laude sfîntului Pavel, și despre umilință. *(Veron).*

de a ni face nouĕ răle. Ceia ce se petreceà şi cu Pavel, căci cu cât mai mult grămădeà primejdii asupra sa, cu atât mai mult şi diavolul ieşà învins. Şi apoi nici nu făureà necuratul numai un feliu de primejdii, ci multe şi felurite. Aşà de pildă unele aveau cu dânsele osteneala, altele scârba, unele frica, altele durerea, unele grija, altele ruşinea, iară altele pe toate la un loc; şi totuşi el pe toate le stăpâneà. Şi întocmai ca un ostaş ce aveà în faţa sa pe întreaga lume care-l războià, iară el se învârteà printre rândurile războinicilor, şi nimic rău nu pătimeà, tot aşà şi Pavel singur în mijlocul barbarilor remâneà necucerit, pretutindeni nevătămat, fie pe pământ, fie pe mare. Şi dupre cum scânteia ce cade în paie şi trestii totul transformă şi aduce cele arse în natura sa, tot asemenea şi Pavel năvălind asupra tuturor, pe toţi îi întorceà spre adevăr, năvălind ca şi un puhoiu, şi răsturnând toate piedicele din calea sa. Şi întocmai ca şi un luptătoriu apărându-se, alergând în toate părţile, lovind cu pumnul, sau ca un ostaş ce atacă zidurile cetăţii, sau ca unul ce se bate pe uscat, sau ca altul ce se bate pe mare, tot aşà şi Pavel întrebuinţà tot feliul de luptă, şi foc ieşà din gura lui, şi tuturor erà neapropieat; cu un trup numai cucerind întreaga lume, cu o singură limbă pe toţi punându-i pe fugă.

Nu aşà izbeau trâmbiţele cele multe zidurile cetăţei Ierihonului, şi le dărimau pre ele, precum glasul lui Pavel care răsunà în parapetele diavoliceşti, şi-i aruncà jos la pământ, iară pre cei ce-l atacau îi trăgeà la sine. Şi în timp ce strângeà de pe câmpul de luptă mulţimea prizonierilor, la urmă chiar pe aceştiia îi înarmà, şi 'şi făceà iarăşi o nouă armată, şi printrânşii stăpâneà.

Minunat este David, care cu o singură piatră, a doborît la pământ pe Goliath; dară dacă ai cercetà isprăvile lui Pavel, ai vedeà că fapta aceluia este faptă de copil, şi tot-odată ai mai vedeà, că pe câtă deosebire este între un păstoriu şi un general, tot pe atâta este şi între David şi Pavel. Acesta n'a doborît pe Goliath aruncând piatra, ci numai cât grăind a pus pe fugă întreaga falangă a diavolului, şi întocmai ca un leu ce rage, iară din limbă îi iesă pară de foc, tot aşà şi Pavel tuturor erà de nesuferit, şi pretutindeni alergà într'una. Alergà la aceştiia, treceà la aceia, se întorceà la uniia, şi iarăşi la ceilalţi alergând în toate părţile mai iute ca vîntul, şi ca pe o singură casă sau ca pre o singură

corabie conducând întreaga lume, pe uniia îi trăgeà la sine botezaţi, pre cei ce ameţeau din cauza valurilor îi sprijineà să nu cadă jos, marinarilor li porunceà să fie la locurile lor, iară el stând la cârma corabiei priveà cu băgare de samă la prora ei, funiile le întindeà, vîsla o întrebuinţà, pânza o întindeà, la ceriu se uità, totul fiind el: şi marinariu, şi căpitan, şi pilot, şi pânză, şi corabie, şi în fine toate pătimindu-le, numai ca să deslege rălele altora!

Căci gândeşte-te bine. A suferit naufragii, ca astfeliu să contenească naufragiul întregei lumi. O noapte şi o zi a stat întru adâncul mărei, ca astfeliu să tragă în sus omenirea dintru adâncul înşălăciunei. Intru ostenele a fost, ca astfeliu pre cei osteniţi să-i odihnească. Rane şi bătăi a suferit, ca pre cei răniţi de diavol să-i vindece. In temniţi a stat, ca astfeliu pre cei ce erau întru întunerec şi în temniţi, să-i scoată la lumină. In morţi de multe-ori, ca astfeliu să izbăvească omenirea de moartea cea grozavă a păcatului. De cinci ori a luat câte patru-zeci fără una, ca chiar pre cei ce făceau acestea să-i slobozască de biciul diavolului. A fost lovit cu toeagul, ca astfeliu să aducă omenirea sub toeagul lui Christos. A fost bătut cu pietre, ca astfeliu să izbăvească omenirea de pietrile cele mai nesimţitoare. A fost în pustietăţi, ca astfeliu să scoată omenirea din pustiul păcatului. A fost în călătorii, ca astfeliu să aşeze cu statornicie pre cei rătăciţi, şi să deschidă calea ce duce spre ceriu. In cetăţi a fost în primejdii, ca astfeliu să ni arate cetatea cea de sus. In foame şi sete, ca astfeliu să ne izbăvească de foamea cea grozavă. In golătate a fost, ca astfeliu pre noi cei ce eram sluţi, să ne îmbrace cu haina lui Christos. Intru năvălirile mulţimei a fost, ca astfeliu să ne izbăvească de năvălirile demonilor. A fost aprins, ca astfeliu să stingă săgeţile cele aprinse ale diavolului. Prin fereastră a fost slobozit prestre zidiu într'o coşniţă, ca astfeliu să arunce de jos în sus pre cei aruncaţi jos pe pământ. Dară încă vom mai grăi noi cevà, neştiind toate cele ce a pătimit Pavel? Oare vom mai pomenì noi de bani şi de averi? Oare vom mai spune noi de femeie, de cetate sau de libertate, în timp ce vedem pre Pavel dispreţuind vieaţa chiar de mii de ori?

Martirul o singur dată moare, în timp ce fericitul acesta cu un trup numai şi cu un suflet a suferit atàtea

primejdii, câte ar fi fost deajuns de a înspăimântà chiar şi un suflet tare ca diamantul. Şi cele ce au pătimit toţi sfinţii într'atâtea trupuri aflându-se, pe toate acestea le-a suferit Pavel într'un singur trup, şi intrând în lume ca într'un stadiu, s'a desbrăcat de toate, şi a stat în luptă cu bărbăţie. Cunoştcà el foarte bine pe demonii ce 'l atăcau, şi deaceia încă dela început el s'a arătat strălucit; decum a trecut pragul acestor lupte şi până la sfârşit, el a rămas acelaşi, sau mai bine zis, el chiar prelungià lupta aflându-se în apropierea premiului. Şi ceia ce este minunat, că de şi făceà şi pătimeà atâtea, el totuşi se purtà cu cumpătare şi moderaţiune, căci găsindu-se în nevoie de a povesti despre isprăvile sale, el iute le-a trecut cu vederea pe toate. De şi ar fi putut să umple multe cărţi, dacă ar fi voit ca să scrie cu amănunţime toate cele spuse, despre închisorile lui şi isprăvile de acolo, sau despre îngrijirea bisericelor, sau în fine despre atacurile şi împrejurările ce se desfăşurau pe fie-ce zi. Dară n'a voit.

Acestea deci, ştiindu-le şi noi, iubiţilor, să ne deprindem a fi cu cumpătare şi moderaţiune, şi nici decât să ne lăudăm cu bogăţia sau cu toate cele pământeşti, ci să ne lăudăm numai cu batjocorile ce le suferim pentru Christos, dară şi cu acestea numai când trebuinţa cere. Iară dacă nu ar fi nimic care să ne silească, nici pe acestea să nu le pomenim, ca să nu ne mândrim, ci numai păcatele. Căci cu chipul acesta ne vom scăpà de ele cu uşurinţă, şi pe Dumnezeu îl vom aveà îndurătoriu, şi ne vom învrednici şi de vieaţa viitoare. Căriea fie ca noi cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duh, să cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXVI

„Insă a mă lăudà nu 'mi esta de folos, că voiu venì întru vedeniile şi descoperirile Domnului" (Cap. 12, 1).

Dară ce este aceasta? Cel ce a spus până acum atâtea, de astă-dată zice că „a mă lăudà nu-mi este de folos", ca şi cum n'ar fi spus nimic? Nu ca şi cum n'ar fi spus nimic, ci, fiindcă urmează a trece la o altfeliu de laudă, care n'are de sigur vr'o plată atât de mare, însă se pare strălucită la mulţi care nu cercetează cu preciziune — zice: „a mă lăudà nu-mi este de folos". Laudele cele mari pe care le-a numărat, sunt cele din ispite, dară acum el are a mai spune şi de altele, adecă de acele din descoperiri, de acele din tainele cele negrăite. Şi de ce oare a spus că „nu-mi este de folos"? «Adecă ca să nu mă ducă în uşurinţă, zice. Fiindcă nu la feliu ne mândrim ştiindu-le noi, şi expunându-le altora, de vreme ce nu firea succeselor îngâmfă pe cinevà, ci mărturiea şi cunoştinţa celor mulţi».

De aceia deci spune: „nu-mi este de folos", adecă «ca să nu însuflu în auditori vr'o ideie mare de mine». Acei apostoli mincinoşi spuneau de dânşii şi cele ce nu erau, iară Pavel chiar şi pe cele ce erau le ascundeà, de şi erà o nevoie atât de mare de a le spune, — şi zice: „nu-mi este de folos", învăţându-ne pre noi de a fugì cu toată puterea de această patimă. Fiindcă faptul acesta n'are nici un folos în sine, ci chiar vătămare, dacă nu este trebuitoriu şi folositoriu. Spunând deci, primejdiile, ispitele, cursele, supărările, şi naufragiile lui, trece la altfeliu de laudă, zicând: „Ştiu pre un om mai 'nainte cu patru-spre-zece ani, sau în trup, nu ştiu, sau afară de trup, nu ştiu, Dumnezeu ştie, că s'a răpit unul ca acesta până la al treilea ceriu. Şi ştiu că s'a răpit în raiu, sau în trup, nu ştiu, sau afară de trup, nu ştiu, şi a auzit cuvinte nespuse care nu este slobod omului a le grăì. Pentru unul ca acesta mă voiu lăudà, iară pentru mine nu mă voiu lăudà" (Vers. 2—5)[1]).

Mare este descoperirea de aici. Dară n'a fost numai aceasta, ci şi altele multe; el însă dintre cele multe o pune numai pe aceasta. Cum că au fost mai multe, ascultă-l

---

[1]) *Notă.* Versurile acestea le-am luat întocmai din ediţiunea Sf. Chrisostom.

pre dânsul, zicând: „Pentru mulţimea descoperirelor ca să nu mă înalţ“. Dară ar puteà cineva să zică, că dacă voià a ascunde, ar fi trebuit ca să nu vorbească în enigme, şi nici să spună cevà de acest feliu, iară dacă ar fi spus, apoi trebuià să le spună lămurit. Aşà dară de ce oare el nici lămurit nu le-a spus, şi nici n'a tăcut? Ca şi de aici să arate că fără de voie a ajuns la expunerea acestui fapt. De aceia tocmai a precizat şi timpul celor patru-spre-zece ani. Şi nici că a pomenit de dânsul cum s'ar întâmplà, ci arătând că cel ce a stăruit pe un timp atàt de îndelungat, n'ar fi dat în vileag tocmai acum, dacă n'ar fi fost o mare nevoie. Ar fi tăcut de sigur, dacă n'ar fi văzut pe fraţi pierzându-se. Deci dacă din început Pavel a fost aşà, în cât să se învrednicească de o astfeliu de descoperire, în timp ce aveà cu sine atâtea isprăvi, apoi poţi pricepe ce feliu a devenit el în acel timp de patru-spre-zece ani.

Şi priveşte cum chiar şi aici el se arată cumpătat în vorbă, căci pe unele le spune, iară de altele mărturiseşte că nu le ştie. Că s'a răpit, o spune; dară dacă erà atunci în trup, sau nu erà în trup, n'o ştie de loc. De şi ar fi fost deajuns ca spunând de răpire, să tacă, dară el a adaos şi aceasta cu *moderaţiune*. Dară ce? Mintea şi sufletul lui au fost răpite, iară trupul a remas mort? Sau poate trupul a fost răpit? N'o poate spune. Deci, dacă Pavel cel răpit nu ştie, el care s'a învrednicit de atâtea lucruri nepovestite, cu atât mai mult noi. Cum că a fost răpit în raiu şi într-al treilea ceriu o ştieà, iară modul cum a fost răpit nu-l ştieà lămurit.

Dară tu gândeşte-te şi din altă parte la sinceritatea lui. Când vorbeşte de cetatea Damascului el 'şi adevereşte vorba, iară aici de loc, fiindcă nici nu voià de a stărui mult, ci numai să spună şi să lase a se înţelege. De aceia a şi adăogat, zicând: „Pentru unul ca acesta mă voiu lăudà“, prin care nu arată că cel răpit a fost un altul, ci îşi făureşte vorba aşà, pre cât erà cu putinţă de a spune, şi cu scopul de a se păzi ca să spună cevà lămurit. Căci care continuitate în vorbă ar fi fost, ca vorbind de dânsul, pe un altul să-l aducă la mijloc? Deci, pentru ce a trecut el faptul aşà precum se vede? Fiindcă nu este tot una: «am fost răpit» cu „ştiu pre un om răpit“ şi «mă laud pentru mine» cu „pentru

unul ca acesta mă voiu lăudà". Iară dacă ar zice cinevà «cum a fost cu putință a fi răpit fără trup»? eu îi voiu răspunde: și cum a fost cu putință a fi răpit cu trupul? Căci și aceasta este încă mai de necrezut decât aceia, dacă vom cercetà cu raționamente omenești, și nu vom da loc credinței.

Și pentru ce oare a fost răpit? Pentru ca să nu se pară — dupre credința mea — că este mai mic decât ceilalți apostoli. Fiindcă aceia au stat împreună cu Christos, iară el de loc, de aceia l-a răpit pre dânsul întru slavă. „S'a răpit în raiu". Mare este însemnătatea denumirei aceștiea, și pentru aceia pretutindeni se vorbește cu sfieală. De aceia și Christos zicea: „Astăzi cu mine vei fi în raiu" (Lucà 23, 43).

„Pentru unul ca acesta mă voiu lăudà", zice. Și de ce? Căci dacă altul a fost răpit, tu de ce te lauzi? De unde se invederează că el vorbeà acestea despre dânsul, iară nu despre altul. Dacă însă a adăogat: „iară pentru mine nu mă voiu lăudà", nimic altă nu spune, decât că «nefiind nici-o nevoie, nimic nu spun cum s'ar întâmplà și degeaba», — sau că cu scopul de a astupà iarăși — pe cât erà cu putință — cele ce spusese. Cum că vorba îi erà de dânsul, și cele ce urmează o dovedesc, căci a adăogat zicând: „Că de voiu și vreà să mă laud, nu voiu fi fără de minte, că adevărul voiu grăì" (Vers. 6). Dară cum de spuneai mai 'nainte că: „De m'ați fi suferit puțin pentru neînțelepciune" și „Ce grăiesc, nu dupre Domnul grăiesc, ci ca întru neînțelepciune", iară aici: „Că de voiu și vroì să mă laud, nu voiu fi fără de minte"? Apoi le spune nu cu privire la laudă, ci în privința minției, căci dacă a se lăudà cinevà este neînțelepție, dară încă a minți cu cât mai mult? Pentru aceasta deci zice: „nu voiu fi fără de minte„ și apoi a adăogat: „că adevărul voiu grăì; iară las ca să nu cugete cinevà de mine mai mult decât vede sau aude cevà dela mine". Așà dară aceasta este adevărata cauză mărturisită, — fiindcă cu altă ocazie îi credeau pre dânșii de Dumnezei, din pricina mărimei semnelor și a minunilor ce făceau. Dupre cum și ele-

mentele naturei Dumnezeu le-a făcut, şi pe cele slabe ca şi pre cele strălucite, ca astfeliu pe deoparte să proclame puterea lui, iară pe de altă să împiedice rătăcirea oamenilor, — tot aşà şi aici: erau şi minunaţi, în acelaşi timp şi slabi, ca prin faptele lor să se înveţe necredincioşii. Că dacă dânşii ar fi fost numai minunaţi, şi n'ar fi prezentat nici-o dovadă de slăbăciune, ar fi amăgit pre mulţi cu cuvântul, de a crede de dânşii mai mari lucruri decât în realitate, şi atunci nu numai că n'ar fi folosit nimic, ci chiar ar fi vătămat. De aceia slăbăciunea lor se vedeà în faptă, ceia ce ar puteà vedeà cinevà petrecându-se şi cu oamenii din legea veche. Şi Ilie a fost minunat, dară a fost mustrat odată din cauza fricei sale. Şi Moisì a fost mare, însă şi dânsul a fost pus pe fugă tot de această patimă. Acestea toate le pătimeau dânşii, cu îngăduinţa lui Dumnezeu, care permiteà ca cu chipul acesta să se învedereze natura omenească. Că dacă după ce Moisì i-a scos din Egipet dânşii ziceau: unde este Moisì? dară încă de i-ar fi şi introdus în pământul făgăduinţei, ce n'ar fi zis?

De aceia şi Pavel zice: „Ci las ca să nu cugete cinevà de mine mai mult decât vede". Nu spune «ca să nu zică», ci nici măcar să cugete cevà mai mult decât meritul meu. De unde se învederează că toate vorbele de aici sunt cu privire la dânsul. De aceia începând n'ar fi zis el „a mă lăudà nu-mi este de folos", dacă cele ce erà a spune după aceasta ar fi fost cu privire la altul. Şi pentru ce n'ar fi fost de folos de a se lăudà pentru altul? Însă chiar el erà cel ce s'a învrednicit de toate acestea. De aceia şi adaoge, zicând:

„Şi pentru mulţimea arătărilor, ca să nu mă înalţ, datu-mi-s'a mie îmbolditoriu trupului îngerul Satanei, ca să mă bată peste obraz" (Vers. 7). Ce spui? Tu care nici împărăţiea cerurilor nu o credeai întru nimic, şi nici Gheena faţă de dragostea lui Christos, acum te uitai la cinstea celor mulţi, în cât că te înălţai, şi aveai nevoie într'una de a fi ţinut în frâu? Căci n'a zis «să fiu bătut acum», ci ca într'una să mă bată peste obraz. Şi cine ar zice aceasta?

Deci, ce spune el aici? Când noi vom descoperì ce anume erà acel „îmbolditoriu" şi cine erà „îngerul Satanei", atunci vom spune şi aceasta. Uniia au spus

că apostolul a vorbit aici de o durere de cap (κεφαλαλγίαν) provenită sau provocată de diavolul, — însă să nu fie una ca aceasta. Căci doară nu s'a fost dat trupul lui Pavel în mânile diavolului, pe câtă vreme însuşi diavolul la o poroncă numai a lui Pavel, îi urmà; ba încă 'i-a pus şi hotare şi legi — ca de pildă când pe curvariul acela l-a predat Satanei spre peirea trupului— şi n'a îndrăznit necuratul de a călcà acele legi.

Deci, ce este ceia ce el spune aici? Sub numele de Satan, în limba Ebraică se înţelege contrariul, duşmanul, războinicul, Aşà de pildă în cartea a 3-a a împăraţilor scriptura numeşte Satan pe împotrivitor zicând: „Că nu este Satan (împotrivitor) acum, nu este întimpinarea". (III. Impăr. 5, 4), — povestind împrejurările cu Solomon, — adecă, nu este împotrivitor, războinic, contrar, cel ce supără.

Prin urmare ceia ce el spune, aceasta va să zică: «N'a lăsat Dumnezeu ca să înainteze predica evangheliei fără primejdii, umilindu-ni cugetele noastre, ci a îngăduit duşmanilor, împotrivitorilor şi războinicilor de a se aruncà asupra noastră». Aceasta erà deajuns de a clătinà cugetele lor, iară durerea de cap sau chefalalghia nici de cum.

„Ingerul Satanei el numeşte pe Alexandru făurariul[1]), pe Imeneu şi Filet, şi în fine pre toţi împotrivitorii lui în cuvânt, pre toţi cari îl războiau şi se certau cu dânsul, pre cei ce-l băgau în închisoare, pre cei ce-l loveau, pre cei ce-l târau cu deasila, fiindcă toţi aceştiia săvârşau cele a le lui Satan. Dupre cum in alt loc numeşte pre Iudei fii ai diavolului, pentrucă râvnesc cele ale aceluia, tot aşà şi aici numeşte îngerul Satanei pre cel ce se împotriveşte tuturor. „Datu-mi-s'a imbolditor trupului îngerul Satanei, ca să mă bată peste obraz", nu ca şi cum Dumnezeu 'i-ar fi 'narmat contra lui — să nu fie! — ci îngăduindu-li, lăsându-i de a-l războì.

„Pentru aceasta de trei ori pre Domnul am rugat ca să-l depărteze dela mine" (Vers. 8), — adecă de multe-ori. Dară şi aceasta, adecă de a nu as-

---

[1]) *Notă.* A se vedeà I. Timotheiu 1, 20.

cunde că a răbdat toate intrigile, că se obosise suferindu-le, şi că aveà nevoie de rugăciuni spre a se izbăvi, vine tot din marea lui umilinţă.

„Şi mi-a zis mie: destul este ţie darul meu, că puterea meà întru neputinţă se săvârşaşte" (Vers. 9), adecă, «îţi ajunge ţie că înviezi pre morţi, că vindeci pre cei orbi, că curăţi pre cei leproşi, că faci şi alte minuni. Nu cere dară şi ceia ce este fără primejdie, ceia ce este sigur şi de a propoveduì evanghelica fără fapte. Ci dacă te tulburi şi întristezi, nu cumvà poate o crezi aceasta ca o neputinţă din partea meà, că ar fi mulţi acei ce îţi întind curse, te alungă, şi te bat? Apoi tocmai aceasta arată puterea meà. „Că puterea mea, zice, întru neputinţă să săvârşaşte", când adecă fiind alungaţi voi biruiţi pre cei ce vă alungă, când fiind prigoniţi stăpâniţi pre cei ce vă prigonesc, când fiind legaţi, voi puneţi pe fugă pre cei ce vă leagă. Aşà dară nu cere cele de prisos».

Ai văzut cum apostolul altă cauză a pus, iară Dumnezeu cu totul alta? Căci apostolul zice: „ca să nu mă înalţ datu-mi-s'a imbolditor", iară de Dumnezeu spune că i-a răspuns, că a îngăduit aceasta pentru a se arătà puterea lui. «Nu numai că ceri cevà de prisos, zice, ci încă, ceri un lucru ce ar întunecà puterea meà». Căci expresiunea „este deajuns ţie" aceasta tocmai o învederează, că nefiindu-i folositor de a i se mai adaoge cevà, ci găsindu-se înzestrat cu toate. Astfeliu că şi de aici se învederează, că nu despre vre-o durere de cap sau chefalalghie grăieşte el. Căci doară nu propoveduiau dânşii fiind bolnavi, şi nici n'ar fi putut propoveduì fiind bolnavi, ci că fiind alungaţi şi prigoniţi, dânşii pre toate le învingeau.

«Deci, fiindcă toate acestea le-am fost auzit, zice, apoi, „Pentru aceia cu dulceaţă mă voiu lăudà mai mult întru neputinţele mele". Pentru ca să nu cadă — iară acei apostoli mincinoşi să se laude pentru succesele lor — în timp ce dânşii se găsau în prigoniri, arătă că de aceia tocmai el devine mai strălucit, iară puterea lui Dumnezeu atunci străluceşte încă mai mult, şi cele petrecute sunt vrednice de laudă. De aceia zice: „cu dulceaţă mă voiu lăudà", «N'am

spus acestea pe care le-am înşirat, ca fiind trist — dacă le-am spus tocmai acum — că adecă mi s'a dat mie imbolditoriu, ci încă mândrindu-mă şi mai multă putere câştigând. De aceia a şi adaos: „ca să locuiască întru mine puterea lui Christos". Aici mai dă a înţelege şi alt-cevà, aceia adecă, că cu cât ispitele se prelungiau, pe atâta şi cele ale charului se măriau şi mai mult rămâneau. Pentru care a şi adaos:

„Pentru aceia binevoiesc întru neputinţe" (Vers. 10). Care neputinţe? spune-mi. „Intru defăimări, zice, întru nevoi, în goane, în strîmtorări pentru Christos". Ai văzut cât de lămurit a descoperit de astă-dată? Căci spunând feliul neputinţei lor, n'a grăit de friguri, sau de periodul acelei boale, sau de vr'o altă boală trupească, ci de defăimări, de goane şi de strâmtorări. Ai văzut suflet recunoscătoriu? Doreşte ca să scape de răle; dară când a auzit de la Dumnezeu că nu trebuie a fi aceasta, apoi nu numai că nu s'a scârbit fiindcă n'a fost ascultat in rugăciune, ci încă s'a şi bucurat.

De aceia şi zice el: „bine voiesc", adecă «mă bucur, doresc a fi defăimat, a fi prigonit, şi a fi strâmtorat pentru Christos». Acestea le spuneà, ca pe deoparte şi pre aceia să-i modereze, iară pe dealta ca şi acestora să li înalţe cugetele, ca nu cumvà să se ruşineze de patimile lui Pavel. Ajungeà aceasta ca să-i facă mai străluciţi decât toţi cei-lalţi.

Mai departe apoi pune şi o altă cauză zicând: „căci când slăbesc, atunci sunt mai puternic" «De ce te minunezi dacă puterea lui Dumnezeu atunci se arată? Şi eu atunci sunt puternic. Atunci mai ales charul se pogoară, dupre cum zice aiurea: „că precum prisosesc patimile lui Christos întru noi, aşà prin Christos prisoseşte şi mângâerea noastră" (Cap. 1, 5).

[1]) Unde este supărare şi scârbă, acolo este şi mângâere; unde este mângâere, acolo este şi char. Când a

---

[1]) *Partea morală*. Cum că supărarea şi scârba curăţă sufletul de patimi, şi pe Dumnezeu îl atrag. Despre Alexandru, şi despre slava sfinţilor. (*Veron*).

căzut în temniță, atunci a făcut apostolul și minunile cele mai mari. Când s'a naufragieat pe marea, și a fost aruncat de valuri într'o țară de barbari, atunci mai ales s'a slăvit. Când a întrat legat înaintea judecăței, atunci mai ales a predominat pe judecătoriu. Așà se petreceà și în legea veche, fiindcă în ispite străluceau drepții. Așà cei trei coconi, așà Daniil, așà Moisì, așà Iosif; toți prin ispite au devenit străluciți, și s'au învrednicit de cununi. Atunci și sufletul se curăță, când pentru Dumnezeu se întristează. Atunci se bucură și de un mai mare ajutoriu, având nevoie și de un mai mare sprijin, atunci și el este vrednic de un mai mare har. Dară chiar și înainte de resplata acordată de Dumnezeu, un asemenea suflet se învrednicește de mari bunuri, devenind filosof. Căci și trufiea o smulge supărarea și scârba, și lenevirea o taie din rădăcină, și îndeamnă pre cinevà la răbdare; descopere nimicnicia lucrurilor omenești, și introduce în sufletul lui multă filosofie.

Înaintea ei toate patimile omenești se dau în laturi: și zavistiea, și jaluziea, și pofta, și stăpânirea, și dragostea banilor, și dragostea trupurilor, și mândriea, și trufiea, și mâniea, și în fine întregul puhoiu de patimi. Și de voiești a vedeà aceasta din înseși faptele omenești, așì puteà să-ți arăt și bărbat în particular, cum și un întreg popor în general găsindu-se și în scârbe, și în liniște, și de aici a te învățà în care anume parte este câștigul, și în care trândăviea. Poporul Ebreilor, de pildă, când erà alungat și năcăjit, oftà și rugà cu stăruință pre Dumnezeu, cu care ocazie mult ajutoriu atrăgeau spre dânșii de sus; iară când zburdau de bine, apucau peste câmpi. Ninevitenii deasemenea când se bucurau de liniște, atunci întărîtau pre Dumnezeu asupra lor, și-l făcuse de a amenințà cu dărîmarea cetăței lor din temelii, iară când s'au umilit în urma propoveduirei Proorocului Ionà, atunci au arătat toată filosofiea. Iară de voiești a vedeà și un bărbat în particular ajuns în asemenea stare, gândește-te la Solomon, care, în timp ce se găsà ocupat cu îngrijirile și tulburările cele pentru stăpânirea poporului aceluia, s'a fost învrednicit de aceà vedere minunată; — iară când a căzut în desmerdări, s'a rostogolit chiar în prăpastiea păcatului. Dară încă de părintele acestuia ce voiu zice? Când a fost el minunat și paradox? Nu oare când se găsà în ispite? Dară Abesalom acela, nu oare erà cuminte în timp ce fugeà de sfatul lui

Achitofel[1]), iară când a cedat n'a devenit tiranic şi ucigătoriu de tată? Dară Iob? Insă acesta strălucit a fost şi în linişte aflându-se, şi în scârbe încă mai strălucit.

Şi ce trebuie a vorbì de cele vechi, şi de cele nouă? Că dacă cinevà ar examinà cele prezente ale noastre, ar vedeà cât folos avem noi din scârbe şi năcazuri. Astăzi de pildă noi bucurându-ne de pace, am căzut într'un feliu de piroteală şi ne-am moleşit, şi am umplut biserica de mii de răle; — iară pe când eram alungaţi, eram şi mai înţelepţi, şi mai blânzi, şi mai serioşi, şi la adunările acestea eram mai cu bună-voinţă, şi mai cu stăruinţă în ascultarea cuvântului lui Dumnezeu. Că dupre cum focul curăţă aurul, tot aşà şi scârbele curăţă sufletul de murdărie, făcându-l curat, strălucit şi vesel.

Scârba şi întristarea bagă pe cinevà în împărăţiea ceriurilor, în timp ce dezmerdarea şi trândăviea în gheena. De aceia calea uniea este largă, pe când a celeilalte strîmtă. De aceia şi Christos ziceà: „In lume năcazuri veţi aveà" ca şi cum ni-ar fi lăsat nouĕ un mare bun. Deci, dacă eşti discipul al lui Christos, mergi pe calea cea strîmtă, şi nu te nelinişti, nici nu te împuţinà. Că şi dacă nu ai aveà năcazuri în feliul acesta, de necesitate vei fi năcăjit fără doar şi poate din alte cauze nefolositoare. Căci şi pizmătareţul, şi cel ce iubeşte banii, şi cel ce se topeşte după femeie curvă, şi cel ce iubeşte slava deşartă, şi în fine toţi cei ce slujăsc rălelor, multe scârbe şi năcazuri sufăr, ba încă de multe-ori mai grozave ca ale celor ce jălesc pe vr'un mort. Iară dacă poate nu plâng, o fac pentru că li este ruşine, — dacă însă ai puteà să li cunoşti sufletul lor, l-ai vedeà plin de mii de răle.

Deci, când şi unul şi altul folosindu-se de vieaţa aceasta de necesitate că vor suferì năcazuri, apoi pentru ce să nu alegem vieaţa aceea, care cel puţin ni va aduce mii de cununi? Pentru că şi pre sfinţii toţi aşà i-a purtat Dumnezeu prin scârbe şi năcazuri, pe deoparte folosindu-i pre dânşii, iară pe dealta asigurând şi pre alţii, ca să nu aibă o mai mare slavă decât merită ii în realitate. Căci în feliul acesta şi idololatriile au stăpânit la început, oamenii fiind admiraţi mai pre sus de vred-

[1]) *Notă.* A se vedeà cartea a 2-a a Impăraţilor, cap. 15 şi următorii.

niciea lor. In feliul acesta și Senatul Romanilor a considerat pe Alexandru a fi al trei-spre-zecilea zeu, — fiindcă Senatul aveà puterea de a chirotonisì și a proclamà zei. Când însă s'au vestit Senatului toate cele cu privire la Christos, atunci stăpânitoriul națiunei a trimis să întrebe, dacă nu li se pare nimerit de a chirotonisì zeu și pre Christos. Dară senatorii n'au consimțit, fiind încă înfurieați și scandalizați, că mai 'nainte de votul și de hotărîrea lor, puterea celui răstignit strălucind, a atras în partea sa respectul întregei lumi[1]).

Acestea, însă, au fost iconomisite astfeliu a se desfășurà fără voea lor, ca nu cumvà Dumnezeirea lui Christos să se proclame prin vot omenesc, și nici să se crează și el a fi unul dintre zeii lor cei mulți, chirotonisiți de dânșii. Fiindcă dânșii proclamase zei și pre luptătorii cu ghiontul (καὶ πύκτας θεοὺς ἐνόμισαν) la urmă și pe copiii de casă (τά παιδικά = amorezii) ai lui Adrian i-a proclamat zei, de unde apoi și cetatea clădită în memoria unuia dintre dânșii se numește Antinou[2]). De vreme ce moartea mărturisește despre natura ceà muritoare a omului pământesc, apoi diavolul a descoperit o altă cale de înșelăciune, servindu-se de nemurirea sufletului, cu care amestecând o lingușire exagerată, a dus pre mulți la neevsevie.

Și privește vicleșug din parte-i. Când noi prezentăm nemurirea sufletului atunci când este nevoie, necuratul restoarnă cuvântul nostru, iară când el voiește a-l făurì spre vătămarea oamenilor, apoi cu multă rîvnă stăruiește în această nemurire. Dacă ar zice cineva bunăoară: «Dară cum, și de unde Alexandru este zeu? Oare n'a murit, și încă intr'un mod înjositoriu și ticălos»? — iată

---

[1]) *Notă.* Chestiunea aceasta o raportează *Tertulian* în Apologiea sa către Septimiu Sever, împăratul Romanilor, în anul 200 p. Christ., zicând: *„Tiberius ergo, cujus tempore nomen Christianum in seculum introivit, annunciatum sibi ex Syria Palestina quod illic veritatem illius divinitatis revelaverat, detulit ad Senatum cum praerogativa sufragii sui. Senatus, quia non ipse probaverat, respuit“.* (Apologeticum Cap. 5).
Vezi și Istoria bis. de Eusebie Pamfil, 4, 2.

[2]) *Notă. Antinou,* un tânăr Prusan, de o frumusețâ renumită, în memoriea căruia Impăratul Adrian, care îl iubeà prea mult, a clădit orașul *Antinou,* și a întocmit a i se oferi onoruri zeești.
(A se vedeà Lexiconul Elino-Român de Ioanid. Vol. II. Nume proprii, pag. 44).

că se respunde: «dară sufletul este nemuritoriu». Acum faci vorbă de nemurirea sufletului, şi filosofezi, ca să te rescoli contra lui Dumnezeu creatoriul a toate; iară când noi numim nemurirea sufletului cel mai mare dar al lui Dumnezeu, atunci ne crezi de înşelaţi în credinţa noastră, de înjosiţi şi cu nimic mai buni decât necuvântătoarele. Dacă noi spunem că cel răstignit viează, de'ndată se aude rîs din partea lui, de şi lumea întreagă strigă, fie lumea din vechime, fie ceà deacum, — atunci de sigur prin semnele şi minunile ce se făceau, iară acum prin cei ce se întorc la creştinism. Căci toate aceste succese nu sunt ale unui mort.

Iară dacă acum ţi-ar spune cinevà, că Alexandru viează, tu crezi, de şi nu poţi spune, nici de o minune sau semn doveditoriu. «Da! zici tu; fiindcă trăind el a făcut multe şi mari fapte. Fiindcă a supus şi naţiuni, şi cetăţi, şi războae multe a avut, şi pe mulţi a învins, şi trofee a luat». Dară dacă eu 'ţi-voiu arătà, că ceia ce încă trăind el n'a priceput, nici el şi nici vr'unul din oamenii de pe atunci, apoi care altă dovadă de înviere mai căutaţi? A reuşì un împărat ca să aibă în vieaţa sa războae şi biruinţi, şi armată puternică, nu este nimic de mirare, şi nici cevà nou sau paradox; dară după crucificare şi înmormântare a face atâtea în tot locul pe pământ şi pe mare, aceasta mai ales este ceia ce te umple de uimire, şi care proclamă puterea ceà sfîntă şi negrăită. Şi Alexandru după moartea lui — sfâşiindu-se împărăţiea lui şi dispărând cu totul — nu s'a mai întors, în timp ce Christos atunci mai ales 'şi-a înţepenit împărăţiea sa, când a murit.

Şi ce spun eu de Christos, când chiar şi ucenicilor lui li-a dat puterea de a străluci după moartea lor? Unde este mormântul lui Alexandru? Spune-mi arată-mi-l, şi 'ţi voiu spune şi eu ziua când el a murit. Dară a slugilor lui Christos şi mormintele sunt strălucite, găsindu-se în cea mai împărătească cetate, şi zilele morţii lor sunt ştiute, transformându-le în serbători pentru lumea întreagă. Mormântul aceluia nu-l ştiu nici chiar familiarii lui, pe când mormântul lui Christos îl ştiu până şi barbarii. Incă şi mormintele slugilor celui răsticnit sunt şi mai strălucite decât palatele împărăteşti, nu cu mărimea sau cu frumuseţea clădirilor numai, fiindcă şi în această privinţă sunt superioare, ci, ceia ce este încă mai mult — cu rîvna şi zelul celor ce îi ur-

mează pre dânşii. Căci însuşi cel ce este îmbrăcat cu hlamida împărătească încunjurând mormintele acelea, şi lepădând dela dânsul trufia, stă rugându-se sfinţilor, ca să-i ajute pe lângă Dumnezeu, şi deci chiar cel ce are diadema împărătească are nevoie de sprijinul pescarului şi a făcătorului de corturi.

Şi vei îndrăzni, spune-mi, de a zice că stăpânul lor este mort, ale căruia slugi trecute din vieaţă sunt sprijinitori ai împăraţilor lumei? Şi aceasta ar puteà-o vedeà cinevà nu numai în Roma, ci chiar şi în Constantinopole. Căci şi aici pe Constantin cel mare a crezut cu cale fiul său de a-l cinstì cu mare cinste, punându-l a stà înaintea uşilor deafară ale pescarului. Şi dupre cum sunt uşierii în palatele împărăteşti, întocmai aşà sunt împăraţii în mormintele pescarilor. Aceia întocmai ca nişte stăpâni au în puterea lor partea dinăuntru a mormântului, iară aceştiia ca nişte bejănari a dorit a li se afierosì lor uşa de afară, arătând prin aceasta şi necredincioşilor, că superioritatea în înviere va fi a pescarilor. Apoi dacă aceasta se vede aici în morminte, cu atât mai mult în înviere.

Dară s'a schimbat ordinea lucrurilor, căci împăraţii au demnitatea şi cinstea slugilor, pe când cei stăpâniţi sau slugile au pe a împăraţilor, şi încă chiar mai strălucită. Şi cum că faptul acesta nu este linguşire, o dovedeşte înseşi adevărul, fiindcă şi aceştiia au devenit mai străluciţi prin aceia. Căci mormintele sfinţilor sunt cu mult mai respectate decât cele ale împăraţilor, de vreme ce la acelea se vede un mare gol, un mare pustiu, pe când la acestea o mare îngrămădire de lume. Şi de voieşti a comparà mormintele sfinţilor cu înseşi palatele împărăteşti, vei vedeà că biruinţa este tot de partea lor.

Acolo sunt poate mulţi care trec cu nepăsare, pe când aici sunt mulţi cari chiamă şi atrag pe bogaţi, pre săraci, pre bărbaţi, pre femei, pre slugi, pre cei liberi; acolo frică mare, iară aici plăcere nespusă. Dară poate că este o privelişte plăcută de a vedeà pe împărat îmbrăcat în haine aurite, şi generali stând înainte, căpitanii, comandanţi de oştiri, guvernatori; — dară cele ce se văd aici sunt cu mult mai însemnate, aşà că cele de acolo în comparaţiune cu cele de aici se par jucării copilăreşti. Căci îndată ce treci pragul vieţei aceştiea, cu gândul, şi ţi-l îndrepţi spre ceriu, spre îm-

păratul cel de sus, spre armata îngerilor, spre tronul cel înalt, spre slava cea neapropieată, vei vedeà câtă deosebire mare este.

Acolo poate că împăratul a pus pre supușii sei sub stăpânirea căpiteniilor, pe unul de pildă a-l deslegà, iară pre altul al legà; — pe când oasele sfinților nu au acestă putere josnică, și vrednică de milă, ci pe aceea cu mult mai mare și mai importantă, aceea adecă că pre demoni îi aduce de față și-'i muncește, iară pre cei legați de dânșii îi desleagă de legăturile cele grozave.

Și ce pote fi mai înfricoșat ca tribunalul acesta? Că de și nevăzându-se nimeni, și negăsindu-se nimeni lângă coastele demonilor, totuși se aud glasuri, și suspine, și bătăi și cazne, și limbe aprinse — fiindcă demonul nu poate suferì aceà putere minunată. Și iată cum cei ce au purtat trupuri, stăpânesc pre puterile cele fără de trupuri; țerina, și cenușa, și oasele acelea sunt superioare naturilor celor nevăzute[1]).

De aceia tocmai, pentru a vedeà palatele împărătești nimeni n'ar călătorì vr-o dată, în timp ce pe împărați de multe-ori i-ar puteà vedeà călătorind la mormintele sfinților. Căci mormintele sfinților ni prezintă mărturii și simbole ale judecății viitoare, demonii fiind alungați, oamenii pedepsiți și eliberați. Ai văzut puterea sfinților chiar și după moartea lor? Ai văzut neputința păcătoșilor chiar și în vieață găsindu-se? Fugi, deci, de răutate, ca să fii stăpân pe sine-ți, și îmbrățoșază cu rîvnă toată fapta bună. Că dacă cele de aici și sunt astfeliu, apoi poți pricepe ce feliu vor fi cele viitoare. Deci, fiind stăpânit de dorul acesta necontenit, te vei învrednicì de vieața veșnică. Căriea fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

---

[1]) *Notă*. Obiceiul erà, ca demoniiacii se fie aduși pre la mormintele sfinților, unde după ce li se citeau cuvenitele rugăciuni, acei boinavi se vindecau, iară demonii erau alungați de puterea minunată a sfintelor moaște, — dupre cum se petrece și astăzi.

OMILIA XXVII

„Făcutu-m'am fără de minte lăudându-mă; voi m'ați silit. Că mie mi se cădeà să fiu lăudat de către voi" (Cap. 12, 11).

Complectându-și vorba cu privire la laudele sale, n'a stat numai aici, ci din nou se justifică, și 'și cere iertare pentru cele spuse, zicând că a fost silit la aceasta, iară nu a făcut-o din bună voea sa. Dară chiar și silit fiind a se lăudà, el totuși se numește pre sine fără de minte. La început el ziceà: „Ca pre un fără de minte îngăduiți-mă", și „ca întru neînțelepție", iară aici pe față se declară de fără de minte. Că după ce prin cele vorbite a pregătit ceia ce voià, la urmă cu curaj și fără încunjur se agață de acest defect, învățându-ne de a nu ne lăudà pre noi înși-ne, chiar dacă ar fi nevoie, de vreme ce și Pavel, cu toate că erà o cauză binecuvântată, totuși s'a numit fără de minte. Apoi și cauza celor spuse el o aruncă întreagă nu asupra apostolilor celor mincinoși, ci asupra ucenicilor zicând că „voi m'ați silit". «Dacă aceia, zice, s'ar fi lăudat cum s'ar întâmplà, și n'ar fi făcut aceasta odată cu amăgirea sau înșelarea voastre, nici pre voi nu v'ași fi pierdut, și nici n'ași fi ajuns de a spune asemenea vorbe;— dară fiindcă au corrupt întreaga biserică, apoi eu având în băgare de seamă binele vostru, m'am văzut silit de a deveni fără de minte». Și n'a spus: «m'am temut ca nu cumvà răpindu-vă învățăturile cele de dinainte, să samene printre voi cele ale lor» fiindcă acestea le-a fost spus mai sus, zicând: „mă tem ca nu cumvà precum șearpele a amăgit pre Eva, așà să se strice și înțelegerile voastre",—iară aici nu așà, ci mai cu putere, mai cu multă autoritate, luându-și curaj din cele grăite. „Că mie mi se cade, zice, să fiu lăudat de către voi".

După aceia apoi pune și cauza, și nu mai spune de descoperiri, nici numai de semne, ci de ispite. „Că

cu nimic nu sunt mai pre jos, zice, decât apostolii cei mari". Priveşte şi aici cum încă mai cu autoritate grăieşte, căci în timp ce mai 'nainte spuneà: „cu nimic socotesc că nu sunt mai pre jos", iată că aici, dupre cum am spus, grăieşte mai hotărîtoriu. Dară nici aşà el nu se depărtează de măsura cuvenită, şi nici de obiceiul său propriu, căci mai departe, ca şi cum pare-că ar fi spus cevà care a trecut peste valoarea sau demnitatea lui, că adecă s'a prenumerat pre sine cu apostolii ceilalţi, se umileşte din nou, zicând: „măcar că nimic nu sunt. Că semnele apostolului s'au lucrat întru voi" (Vers. 12). «Nu te uità la aceia, zice, că eu sunt mic şi nebăgat în samă, ci numai dacă nu te-ai bucurat de cele care trebuià a te folosì dela apostoli». Şi n'a spus că sunt mic, ci ceia ce erà mai jos încă: „că nimic nu sunt". Căci ce folos este de a fi cinevà mare, şi a nu folosì cu nimic? — dupre cum şi pentru un doftor iscusit nu poate fi nici un folos, dacă n'a vindecat nici un bolnav.

«Deci, zice, nu căutà la aceia că eu nu sunt nimic, ci gândeşte-te că în cele ce voi trebuià a vă găsì bine, eu n'am fost mai pre jos cu nimic, ci mi-am pus la mijloc încercarea apostoliei mele. Prin urmare nu erà nevoie de cuvintele mele». Acestea le spuneà, nu doară că aveà nevoie de a se recomandà — căci cum ar fi fost cu putinţă a face aceasta el, care chiar şi ceriul îl considerà ca mic pentru dragostea lui Christos? — ci fiindcă se îngrijà de mântuirea acelora. Apoi ca nu cumvà să zică dânşii: «ci! şi ce ne importă pre noi că cu nimic n'ai fost mai pre jos de apostolii cei mari»? iată că el a adăogat imediat, că: „întru voi s'au lucrat semnele apostolului, întru toată răbdarea, prin semne, şi minuni, şi puteri". Vai! Ce noian de succese a trecut în câtevà cuvinte. Dară tu priveşte ce a pus el mai întâiu: răbdarea, fiindcă aceasta mai cu samă este dovada apostolului, de a suferì toate cu bărbăţie. Dară aceasta el o trece în scurt şi numai printr'un singur cuvânt, pe când despre semne, care nu aparţineau de loc succeselor sale, prin mai multe cuvinte. Gândeşte-te singur câte închisori a suferit el, câte bătăi, câte primejdii, câte curse, şi câte ispite n'a lăsat el a se înţelege prin denu-

mirea de răbdare, — şi câte iarăşi nu se înţeleg prin denumirea de semne, minuni şi puteri: câţi morţi înviaţi, câţi orbi vindecaţi, câţi leproşi curăţiţi, câţi demoni alungaţi.

Acestea auzindu-le ne învăţăm, că şi dacă ne găsim poate câte-odată în necesitatea unor asemenea povestiri, noi să trecem iute, sau mai bine zis, să dăm la oparte succesele noastre, — ceia ce a făcut şi Pavel.

Apoi, ca nu cumvà să zică uniia: «că şi dacă eşti mare, şi ai făcut multe, totuşi n'ai făcut atâtea câte au făcut apostolii în celelalte biserici», a adăogat imediat: „Că ce este de care să fiţi mai lipsiţi decât celelalte biserici“ (Vers. 13)? — că nu v'aţi împărtăşit, zice, de un mai mic char decât celelalte biserici». Dară poate ar zice cinevà: «şi de ce oare a întors vorba la apostoli, lăsând la oparte lupta lui contra apostolilor mincinoşi»? A făcut aceasta cu scop de a ridicà încă mai mult cugetele lor, şi a li arătà că nu numai că este mai bun decât acei apostoli mincinoşi, ci şi faţă de apostolii cei mari încă nu este mai mic, sau mai inferior. Pentru aceia, deci, când vorbeşte de apostolii cei mincinoşi el zice: „mai mult eu“, iară când se compară pre sine cu apostolii, zice că este mulţămit că nu este mai pre jos de aceia, de şi se ostenise mai mult decât dânşii. Din expresiunea de mai sus el mai scoate concluziunea, că apostolii cei mincinoşi batjocoresc până şi pre apostolii cei mari, dacă pe cel egal cu dânşii îl au pe al doilea plan.

„Fără numai că nu v'am făcut supărare“? Cu multă supărare pune el aici certarea aceasta; dară şi cele ce urmează sunt încă şi mai greoae: „dăruiţi-mi mie nedreptatea aceasta“. Dară cuvintele acestea de şi greoae, sunt totuşi cuvinte ieşite din dragoste, şi au întrânsele engomii sau laude pentru dânşii. Că dacă dânşii considerau ca o nedreptate din parte-i, ca apostolul să nu primiască dela dânşii nimic, şi nici să nu cuteze a căutà de a fi hrănit dela dânşii — «dacă de aceasta mă învinovăţiţi, zice, apoi atunci „dăruiţi-mi mie nedreptatea aceasta“, adecă «'mi cer iertare, dăruiţi-mi mie păcatul acesta».

Şi priveşte înţelepciune la dânsul. Fiindcă într'una el li aruncă hula aceasta, într'una apoi şi vorba o îndreaptă. Mai sus zicând de pildă că: „adevărul lui

Christos este întru mine, că lauda aceasta nu se va oprì de mine în laturile Ahaei", și iarăși „că nu vă iubesc pre voi? Dumnezeu știe", și iarăși „voiu face aceasta ca să taiu pricina celor ce poftesc pricină, că întru ceia ce se laudă, să se afle ca și noi", — de asemenea în întâea epistolă: „Care, deci, este plata? Ca bine-vestind, fără plată să pun evangheliea lui Christos" (1. Cor. 9, 18) — iară aici zice: „dăruiți-mi mie nedreptatea aceasta". Pretutindeni el fuge de a arătà, că din cauza neputinței și a sărăciei nu primește nimic dela dânșii, și de aici să se considere ii ca loviți de dânsul. De aceia și în pasajul de față zice că, «dacă aceasta o considerați ca greșală din parte-mi, apoi vă cer iertare». Iară aceasta o spune, și lovindu-i, în același timp și mângâindu-i. Deci, să nu zici: «apoi dacă voiești a lovì, de ce te justifici? Și dacă te justifici, de ce lovești»? — fiindcă aceasta este rezultată din înțelepciune: de a și tăià buba, și în același timp de a o și legà. Apoi ca să nu se pară — ceia ce ziceà și mai 'nainte — că necontenit învârtește vorba despre aceia că el n'a luat nimic dela dânșii, ceia ce dealtfeliu și în întâea epistolă o îndreaptă zicând: „n'am scris acestea, ca așà să se facă întru mine, că mai bine 'mi este a murì, decât lauda mea s'o facă cinevà zădarnică" (Ibid. vers. 15), iată că și aici o îndreaptă, încă cu mai multă dulceață în vorbă, și cu mai multă prudență. Cum, și în ce mod?

„Iată a treia oară cu aceasta gata sunt a venì la voi, și nu voiu supărà pre voi, că nu caut pre ale voastre, ci pre voi. Că nu sunt datori fiii să agonisască (să strângă) părinților, ci părinții fiilor" (Vers. 14). Ceia ce el spune, aceasta însamnă: «Nu pentru că nu iau, nu vin la voi, ci am fost venit dejà și a doua-oară, ba încă și a treia-oară mă pregătesc să vin, dară nici de astă dată nu vă voiu supărà». Dară și cauza o trece cu multă demnitate, căci nu zice: «fiindcă sunteți scrupuloși, fiindcă vă loviți pre voi, fiindcă sunteți neputincioși și săraci» ci „că nu caut ale voastre, ci pre voi", adecă «cer dela voi cevà mai mare: suflete în loc de bani, mântuire în loc

de aur». Apoi fiindcă faptul s'ar fi putut luà altfeliu, şi s'ar fi putut bănuì că el este supărat pre dânşii, iată că el pune şi un raţionament. Şi fiindcă ar fi putut dânşii să-i răspundă: «apoi nu este poate slobod de a ne aveà şi pre noi, şi pre ale noastre»? adaoge cu multă graţie justificarea lor, zicând: „că nu sunt datori fiii să strângă părinţilor, ci părinţii fiilor", — în locul dascalilor şi a ucenicilor punând pre părinţi şi pre fii, şi arătând că faptul este din datorie, ceia ce nu erà din datorie. Fiindcă nu aşà a poroncit Christos, ci cu totul din contra; dară apostolul le spuneà aceasta cruţându-i pre dânşii, pentru care încă a spus şi cevà mai mult, căci n'a zis numai că nu sunt datori fiii de a strânge părinţilor, ci şi că părinţii sunt datori a o face aceasta. «Deci, zice, fiindcă părinţii sunt datori a face aceasta».

„Eu preà cu dulceaţă voiu cheltuì, şi mă voiu cheltuì şi pre mine pentru sufletele voastre" (Vers. 15). «Părinţilor, zice, li-a poroncit legea ca să strângă pentru fii, iară eu nu numai aceasta o fac, ci şi pre mine mă predau». Priveşte cum şi exageraţiea aceasta în vorbă — nu numai de a nu luà dela dânşii nimic, ci încă a se şi predà pre sine lor, — n'o pune cum s'ar întâmplà, ci cu multă rîvnă, şi în scopul de a-i ajutà chiar, fiindcă expresiunea „mă voiu cheltuì pre mine", aceasta lasă a se înţelege. E ca şi cum pare că ar zice: «chiar de ar trebuì ca să-mi cheltuiesc şi însuşi trupul meu, nu-l voiu cruţà pentru mântuirea voastre». Dară şi ceia ce adaoge el o pune amestecând învinovăţirea cu dragostea, căci zice:

„Măcar că mai mult iubindu-vă pre voi, mai puţin sunt iubit de voi", adecă «fac acestea pentru cei iubiţi de mine, dară cari pre mine nu mă iubesc deopotrivă». Dară tu te gândeşte câte grade sau scări are faptul acesta: trebuià a luà dela dânşii cele pentru existenţă, şi el nu luà; iată întâiul grad, sau mai bine zis, întâiul lui succes. Al doilea, că erà lipsit; al treilea că li propoveduià lor evangheliea; al patrulea că se predà pre sine lor, şi încă nu cum s'ar întâmplà, ci cu multă dulceaţă; al cincilea că 'şi va cheltuì nu numai banii, ci şi pre sine; al şaselea, că făceà aceasta pentru cei ce nu-l iubeau pre dânsul atât de mult; şi al şeaptelea, că pentru cei pe cari îi iubeà mult.

[1]) Pe acesta, deci, să-l râvnim şi noi. Mare păcat este, iubiţilor, şi de a nu iubì pe aproapele; dară încă şi fiind iubit cinevà, să nu iubească, de sigur că este cu mult mai mare. Că dacă cel ce iubeşte pre cel ce îl iubeşte, nu este fapt mai mare ca al vameşilor, apoi cel ce nici aceasta nu o are, este împreună cu fearăle cele sălbatece, sau mai bine zis chiar şi mai jos decât acestea. Ce spui, omule? Nu iubeşti pre cel ce te iubeşte? Şi pentru ce trăieşti atunci? La ce eşti tu folositoriu atunci? In ce anume lucruri? In cele politice? In cele private? In nimic, căci nimic în lumea aceasta nu poate fi mai netrebnic, ca omul ce nu ştie a iubì. Legea aceasta a iubirei au cinstit-o de multe-ori până şi tâlharii, asasinii şi spărgătorii de case; ba până şi cei ce se împărtăşesc numai din pâne şi din sare s'au schimbat, prefăcându-se în totul, iară tu care nu numai din pâne şi din sare te împărtăşeşti, ci şi intrărilor şi ieşirilor, şi vorbelor şi faptelor, nu iubeşti? Cei ce iubesc într'un mod necinstit, iată că 'şi cheltuiesc întreaga lor avere cu femeile curve; iară tu având o iubire curată şi cinstită, eşti atât de răce, atât de netrebnic şi neputincios, că chiar şi fără cheltuială nu primeşti a iubì?

«Dară cine, zici tu, este atât de ticălos, cine este atât de sălbatec, încât să respingă şi să urască pre cel ce-l iubeşte». Tu faci bine că nu crezi că s'ar puteà petrece un asemenea fapt absurd; dară dacă eu 'ţi voiu arătà pe mulţi de acest feliu, cum vom mai suferì ruşinea? Când tu de pildă vorbeşti de rău pre cel iubit; când auzind pe un altul vorbindu-l de rău, nu 'i i-ai apărarea; când progresând tu îl invidiezi, — apoi atunci ce feliu de dragoste ai către el? De şi nu este deajuns de a arătà dragoste către cinevà numai prin faptul de a nu'l invidieà, precum nici de a'l duşmănì, sau de a'l războì, ci de a ţineà strâns şi de a înălţà cu laude pre cel iubit, — dară încă când tu totul faci şi grăieşti spre a'l doborì, apoi atunci ce ar puteà fi mai ticălos ca un astfeliu de suflet? Ieri şi alaltăieri îţi erà prieten, şi vorbeai cu el, şi stai la masă cu el; apoi fiindcă deodată l-ai văzut progresând, ai aruncat masca prieteniei, şi 'ţi-ai pus-o pe cea a duşmăniei, sau mai bine zis, a nebuniei, fiindcă este o adevărată nebunie de a te atinge

[1]) *Partea morală.* Despre invidie. *(Veron).*

de bunurile aproapelui tău. Acest fapt este fapt de nebuni și al cânilor turbați. Căci și privirile lor sunt îndreptate cu furie asupra aproapelui, fiind asmuțați așà zicând de invidie.

Este mai bine de a aveà cinevà înăuntrul său un șarpe învârtindu-se, decât de a aveà invidiea, fiindcă pe șarpe cel puțin îl poate vărsà dinăuntru prin doftorii, sau că îl poate liniști prin mâncare, în timp ce invidiea nu se rostogolește numai înăuntrul pântecelui, ci se cuibărește și înăuntrul sufletului, și astfeliu, patima este greu de scos de acolo. Șarpele fiind înăuntru nu s'ar atinge cât de puțin de corpul omului dacă are mâncare, — în timp ce invidiea chiar de i-ai întinde mii de mese, roade chiar sufletul, mușcându-l din toate părțile, rănindu-l, spârcuindu-l. Și nici-o mângâere alta nu află, prin care să se poată oprì dela această nebunie, decât numai una singură: nereușita sau neizbânda în afaceri a celui invidiat. Numai așà se liniștește, sau mai drept vorbind nici așà, fiindcă dacă vede pe acesta mergându-i rău, vede în același timp și pe un altul mergându-i bine, și atunci aceleași dureri le simte din nou, și astfeliu pretutindeni rane, pretutindeni dureri, căci pentru unul ca acesta nu este nimeni pre pământ, pe care să nu'l vadă că'i merge bine.

Dar exagerațiea boalei aceștiea, merge atât de departe, că cel cuprins de ea chiar în casă de s'ar încueà pre sine, și acolo ar invidieà pre bărbații cei vechi încetați din vieață. Decât, de a pătimì de acestea oamenii din lume, este de sigur un lucru uricios, însă nu atât de grozav; — dară ca boala aceasta să o aibă până și cei scăpați din mijlocul tulburărilor din lume, aceasta de sigur că e cel mai grozav rău.

Ași fi voit să tac; dară dacă prin tăcere s'ar puteà astupà rușinea izvorîtă din fapte, de sigur că tăcerea ar fi un câștig; dară dacă chiar tăcând eu, lucrurile vor strigà mai tare decât limba meà, atunci nici o vătămare nu poate fi din cuvintele mele, ci din contra, un folos și un câștig oare care din biciuirea rălelor noastre.

Boala aceasta, iubiților, s'a atins până și de biserică. Boala aceasta toate le-a răsturnat pe dos, și a sfâșieat trupul bisericei; și stăm unii contra altora, găsindu-ne înarmați cu invidiea. De aceia mare este stricăciunea. Căci dacă clădind noi cu toții, și este lucru

de dorit de a stà bine cei învăţaţi, dară încă când noi cu toţii dărâmăm, apoi care va fi sfârşitul?

Dară ce faci, omule? Tu crezi că dărâmi pe cele ale aproapelui, fără să te gândeşti, că mai 'nainte de cele ale aproapelui, le dărâmi pe ale tale. Nu vezi pre grădinari şi pre agricultori, cum cu toţii aleargă la un singur scop? Că unul de pildă sapă, altul răsădeşte, un altul acopere rădăcinele, un altul udă ceia ce a răsădit, un altul leagă răsadul, şi un altul curăţă pământul de ori-ce viermi stricători, şi în fine cu toţii au în vedere un singur lucru: mântuirea plantei răsădite.

Dară cu invidiea nu se petrece aşà; căci ceia ce eu sădesc, un altul clatină şi desrădăcinează. Lasă cel puţin ca ceia ce am răsădit să se înţepenească bine, ca astfeliu să devină mai puternică decât încercarea de a fi smulsă. Tu prin aceasta nu smulgi lucrul meu, ci pe al tău; eu am sădit, iară tu trebuià a udà. Iară dacă tu ai clătinat planta, ai scos-o din rădăcină, şi nu mai ai pentru ce s'o uzi. Dară poate că vezi pe grădinar că'i merge bine? Nu te teme, căci nici eu nu sunt cevà, şi nici tu. „Nici cel ce sădeşte şi nici cel ce udă este cevà“ (I. Cor. 3, 7), căci al unuia singur este lucrul acesta: al lui Dumnezeu. Aşà că dacă tu smulgi cele răsădite, apoi te lupţi cu Dumnezeu.

Deci, iubiţilor, să ne deşteptăm, şi să fim cu priveghere. Nu mă tem de războiul cel dinafară, precum mă tem de cel de dinăuntru, — fiindcă şi rădăcina când este bine prinsă în pământ, nimică nu va suferì planta din pricina vânturilor. Dară dacă ea să clăteşte, apoi fiindcă viermii o rod dinăuntru, va cădeà la pământ — chiar şi dacă n'ar atinge-o nimeni.

Apoi până când oare vom roade rădăcina bisericei, ca şi viermii rădăcina plantelor? Fiindcă şi nişte astfeliu de cugete tot din pământ se nasc, ca şi viermii, sau mai bine zis, nici din pământ, ci 'şi au muma lor în putregaiul băligaiului, şi nu sunt departe de purtarea ceà scârboasă a femeilor celor stricate.

Să fim, deci, bărbaţi voinici, să fim luptători ai filosofiei, să alungăm din noi marea furie a acestor răle. Fiindcă văd acum trupul bisericei aruncat la pământ, ca şi un trup mort. Şi dupre cum la un trup mort decurând putem vedeà ochii, putem vedeà mânile, picioarele, grumazul şi capul, dară nu vedem pe nici

un membru că 'şi face treaba sa, tot aşà şi aici, toţi credincioşii sunt de faţă, dară credinţa lor nu este lucrătoare, fiindcă i-am stins căldura din eà, şi astfeliu am făcut mort trupul lui Christos. Şi dacă este înfricoşat ceia ce am spus, apoi cu mult mai înfricoşat este când se vede în faptă. Avem numai numele de fraţi, iară faptele ni sunt de duşmani; toţi ne numim mădulări ale lui Christos, însă de fapt ne războim ca fearele sălbatece.

Acestea nu le-am spus cu scopul de a da în vileag cele ale noastre, ci ca să fac a ne ruşinà şi a ne depărtà de asemenea păcat. Cutare a întrat în casă, s'a bucurat de cinste. Pentru aceasta tu trebuie a mulţămì lui Dumnezeu, fiindcă mădulariul tău este cinstit, şi Dumnezeu este slăvit, — însă tu faci cu totul din contra, căci grăieşti de rău şi pre cel ce l-a cinstit, şi pre cel cinstit, aşà că pre amândoi voieşti a-i împedecà, în acelaşi timp şi pre tine a te face cu totul de ruşine.

Şi pentru ce faci aşà, mişelule şi nenorocitule? Ai auzit un om lăudat fie de bărbaţi, fie de femei? Alăturează-te şi tu la acele laude, căci cu chipul acesta şi pe tine te vei lăudà. Iară dacă tu poate ai voit să dobori lauda aceia, apoi mai 'nainte de toate te-ai grăit pre tine de rău, căpătànd auditoriul o ideie rea despre tine, în acelaşi timp şi pre acela l-ai ridicat încă mai mult. Când auzi că-l laudă, fă-te şi tu tovarăş al acelor laude, dacă nu poate cu vieaţa şi cu faptele, cel puţin să te bucuri de binele aceluia. L-a lăudat cutare? Laudă-l şi tu, şi tot astfeliu te va lăudà şi pre tine acesta, ca bun şi blànd. Să nu te temi că prin laudele ce-i vei aduce, vei injosi pre cele ale tale, — căci aceasta se întâmplă numai la caz de învinovăţirile ce i le-ai aduce. Dealtfeliu neamul nostru omenesc este ambiţios, şi când de pildă te aude cinevà defăimànd pre un altul, el tocmai că întinde laudele şi mai mult, voind prin aceasta de a te lovì; iară pre cel ce defaimă îl grăieşte de rău atàt el în sine, càt şi cătră alţii.

Ai văzut la câte răle devenim noi înşi-ne cauza rălelor? — cum pierdem şi împrăştiem turma? Deci, să devenim odată mădulări adevărate, şi un trup singur. Cel lăudat respingă laudele ce i se aduc, şi arunce-le fratelui său, iară cel ce aude laude de altul, bucure-se împreună cu cel ce laudă. Că dacă în chipul acesta ne vom purtà, vom atrage spre noi şi pe cap, şi dacă

suntem dezbinaţi între noi, atunci şi noi ne vom depărtà de ajutoriul cel de acolo; — iară dacă ajutoriul de acolo se depărtează de noi, atunci trupul va fi mult vătămat, nefiind ţinut strîns bine de sus.

Deci, ca nu cumvà să se întâmple aceasta, apoi alungând dela noi zavistiea şi invidiea, şi trecând cu vederea credinţa celor mulţi, să îmbrăţoşăm dragostea şi concordiea. Căci numai aşà ne vom învrednicì şi de bunurile prezente, şi de cele viitoare. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duh, să cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXVIII

„Ci fie; eu nu v'am îngreuiat pre voi, ci fiind isteţ (πανοῦργος = viclean, şiret), cu meşteşug v'am prins pre voi. Au doară prin cinevà din cei ce am trimis la voi v'am jefuit pre voi? Am rugat pre Tit, şi împreună cu el am trimis pre fratele. Au doară v'a jefuit pre voi Tit? Au nu cu acelaşi duh am umblat? Au nu pre aceleaşi urme" (Cap. 12, 16—18)?

Foarte întunecate sunt spuse cuvintele acestea de Pavel, însă nu în zădar şi fără scop. Fiindcă vorba îi erà de bani şi de justificarea pentru dânşii, apoi cu drept cuvânt că sunt acoperite cu un văl cele grăite. Deci, ce oare este ceia ce el spune aici? A zis că «n'am luat dela voi nimic, şi că sunt gata de a cheltuì şi a mă cheltuì şi pre mine», şi în fine atât în întâea lui epistolă, cât şi aici multe a grăit în chestiunea aceasta. Acum însă spune altcevà, întroducând vorba ca o antitheză, şi dezlegând-o prin anticipaţie. Ceia ce el spune aceasta însamnă: «Eu pre voi nu v'am împovorat cu nimic. Dară poate că ar zice cinevà, că dacă eu pe faţă n'am luat, totuşi fiind

şiret am pus la cale pre cei trimişi de mine ca să ceară dela voi în numele meu personal, şi că am luat printr'aceştiia, părându-se că eu m'am scos afară din cauză, dacă prin alţii am primit. Dară nici aşà cevà nu poate spune cinevà; şi pentru aceasta marturi sunteţi voi». De aceia el aduce vorba prin întrebare, zicând: „Am rugat pre Tit, şi împreună cu el am trimis pre fratele; au doară v'a jefuit cevà Tit? Au nu pre aceleaşi urme am umblat"? Adecă «nici el n'a luat».

Ai văzut câtă exactitate, în cât nu numai pre dânsul să se ţină curat de orice luare de ajutoare, ci chiar şi pre cei trimişi de dânsul să-i ferească, ca să nu deà nici ceà mai mică pricină de vorbă celor ce ar voì să se agaţe de această chestiune? Aceasta este cu mult mai mare decât ceia ce a fost făcut Patriarhul Abraám. Căci acela întorcându-se dela biruinţă, şi împăratul dându-i prăzile din războiu, i-a respuns că nimic nu va luà, afară de ceia ce au mâncat slugile[1]), — pe când Pavel nici de hrana trebuitoare nu s'a folosit, şi nici pe ai săi nu i-a lăsat să ià, închizând astfeliu cu prisosinţă gurile neruşinaţilor. De aceia deci, nici nu se pronunţă, şi nici nu spune că nici aceia nu luau, ci ceia ce este mai mare şi mai important ca orice, că ià de marturi chiar pe Corintheni, ca să mărturisască că dânşii n'au luat nimic, ca să nu se pară că el mărturiseşte dela sine şi pentru sine, ci dânşii să mărturisască, dupre cum şi noi obişnuim a face în împrejurările cele ştiute de toţi.

«Spuneţi voi, zice: nu cumvà vr'unul dintre cei trimişi ai noştri v'a jefuit cu cevà»? Şi nu zice: nu cumvà a luat cevà dela voi», ci faptul îl numeşte jăfuire, atingându-se cu putere de acei apostoli minciunoşi, şi ruşinându-i foarte, arătând prin aceasta că a luà dela cinevà fără voia sa, jăfuire se numeşte. Şi n'a zis: «au doară prin Tit», ci „au doară prin cinevà", adecă «nici aceasta n'o puteţi spune, că cutare a luat, iară celalalt n'a luat, fiindcă nimeni dintre cei veniţi la voi din partea noastră n'au luat».

„Am rugat pre Tit". Chiar şi această expresiune este înţepătoare, fiindcă n'a zis: «am trimis pre Tit», ci „am rugat pre Tit", arătând prin aceasta, că chiar

[1]) *Notă.* A se vedeà Cap. 14. din Cartea Facerei.

de ar fi luat, cu dreptate ar fi făcut aceasta, el însă şi aşà a remas curat de orice ponos. De aceia iarăşi îi întreabă, zicând: „Au doară v'a jăfuit cevà Tit? Au nu cu acelaşi duh am umblat"? Şi ce va să zică „cu acelaşi duh"? Prin această expresiune el totul atribuie charului, şi arată că lauda pentru toate acestea nu se atribuie ostenelelor noastre, ci izbânda întreagă este a duhului, şi a charului. Căci char mare erà ca cei lipsiţi şi flămânzi să nu primiască nimic, şi aceasta tot spre edificarea ucenicilor. „Au nu pre aceleaşi urme"? Adecă, câtu-şi de puţin nu s'au abătut dânşii de această exactitate, ci au păzit aceiaşi rânduială.

„Au iară vă pare că ne îndreptăm înaintea voastră" (Vers. 19)? Ai văzut cum peste tot locul el se teme nu cumvà dânşii să ià faptul acesta ca o linguşire? Ai văzut prudenţă apostolică, cum într'una pune aceasta? Fiindcă şi mai înainte zicea: „Nu ne lăudăm pre noi înşi-ne, ci dându-vă vouě pricină de laudă", şi în exordul epistolei iarăşi: „Nu cumvà avem nevoie de epistole de recomandare"?

„Iară acestea toate, pentru a voastră zidire". Iarăşi îi mângâie. Şi nici aici nu spune lămurit că «nu luăm pin pricina neputinţei voastre», ci „pentru a voastră zidire" zice, — de sigur că mai lămurit decât cele de dinainte, descoperind tot-odată şi ceia ce-l chinuià de atâta timp, şi încă cu oare-care dulceaţă, căci n'a zis: pentru neputinţa voastră ci „pentru a voastră zidire".

„Că mă tem ca nu cumvà dacă voiu venì, să vă aflu pre voi precum nu voiesc, şi eu să mă aflu vouě precum nu voiţi" (Vers. 20). Urmează, deci, de a spune cevà mare şi greoiu. De aceia a şi pus mai dinainte justificarea, şi prin aceia că zice „pentru a voastră zidire", şi prin expresiunea „că mă tem", cu care ocazie el doboară din capul locului obrăzniciea celor ce s'ar vorbì. Şi aceasta nu erà doară venită din o preà mare îndrăzneală din parte-i, sau din autoritatea lui de dascal, ci din dragoste părinţască, când el se teme şi tremură mai mult chiar decât cei

păcătoşi, şi voieşte îndreptarea lor. Dară nici aşà el nu-i loveşte cu vorba, şi nici nu se pronunţă hotăritor, ci îndoindu-se zice: „nu cumvà dacă voiu venì să vă aflu pre voi precum nu voiesc". N'a spus« să vă aflu pre voi fără fapte bune», ci „precum nu voiesc", arătând prin toate acestea dragostea lui cea mare cătră dânşii. Şi expresiunea „să vă aflu" ca şi aceia „şi eu să mă aflu" vine dela cinevà care nu s'ar aştepta la aşà cevà. Adecă «faptul acesta nu ar venì din voinţă, ci dintr'o necesitate, care 'şi-ar luà cauza dela voi». De aceia zice: „să mă aflu precum nu voiţi" Aici n'a mai spus «precum nu voiesc», ci mult mai înţepător: „precum nu voiţi". Ar fi putut iarăşi să zică «precum nu voiesc», şi chiar aşà li-ar fi arătat dragostea sa, dară el nu voieşte de loc să moleşască pe auditoriu. Dară mai drept vorbind chiar şi cuvântul său ar fi fost mai greoiu dealtfeliu, — pe când acum el a şi atins mai mult, în acelaşi timp s'a şi arătat mai blând. Căci aceasta este particularitatea lui Pavel şi a înţelepciunei lui: de a tăià cât se poate mai adânc. şi de a atinge cât se poate mai cu blândeţă.

Apoi, fiindcă a vorbit foarte întunecat, la urmă o descopere aceasta spunând: „nu cumvà să fie prigoniri, pizme, mânii, sfezi, clevetiri, şoptiri, semeţii, netocmiri". Ceia ce ar fi trebuit să pună la început, o pune tocmai la urmă, fiindcă contra sa erà îndreptată purtarea ceà fără de minte a acelora. Deci ca nu cumvà să se pară că el caută mai 'ntâi pre ale sale, de aceia dela început vorbeşte de cele obşteşti. Căci prigonirile, învinovăţirile şi toate celelalte se nasc din pizmă, de vreme ce pizma este ca şi o rădăcină reà, ce naşte mânica, învinovăţirea, lipsa de minte, şi pe toate celelalte, prin care se şi imputerniceşte încă mai mult.

„Nu cumvà iarăşi dacă voiu venì, să mă smerească Dumnezeul meu la voi" (Vers. 21). Chiar şi particula „iarăşi" este a unuia care atinge, ca şi cum pare-că ar fi zis: «ajung cele de mai înainte» — ceia ce spuneà încă de pre la începutul epistolei, că „Cruţându-vă pre voi n'am venit în Corinth". Ai văzut cum prin expresiunea ce ni stă înainte el arată şi indignare, în acelaşi timp şi iubire părintească?

Dară oare ce însamnă expresiunea: „să mă smerească Dumnezeu"? Şi cu toate acestea slava tocmai în aceia constă: de a fi acuzat, de a fi pedepsit, de a fi tras la răspundere, — dară el aceasta tocmai o numeşte smerire. Atât de departe erà de a se ruşinà el de aceà smerire, în cât că de şi înfăţoşarea trupului erà slabă şi cuvântul defăimat, totuşi el voià necontenit a fi aşà, şi doreà cu totul din contra. Aceasta o spune în trecerea timpului mai lămurit, iară ca smerire el mai cu samă aceia o consideră, de a cădeà într'o astfeliu de trebuinţă, de a osândi, de a pedepsi.

Şi de ce oare n'a spus: «ca nu venind să mă smerese», ci „ca nu venind să mă smerească Dumnezeul meu"? Adecă «că dacă nu m'aşi îngriji de dânsul, nu m'àşi căi de nimic şi nici nu m'aşi îngriji de nimic. Şi nici nu cer vr'o respundere dela cinevà, ca cum aşi aveà vr'o putere, ci numai pentru poronca sa». Mai sus însă tot aceiaşi punând-o zice: „să mă aflu precum nu voiţi", pe când aici cu mai multă blândeţă grăieşte, zicând: „voiu plânge pre mulţi cari au greşit mai 'nainte", şi nu spune simplu că au greşit, ci şi că „nu s'au pocăit". Şi n'a spus «pre toţi», ci „pre mulţi", şi nici pre aceştiia nu-i dă pe faţă, înlesnindu-li prin aceasta întoarcerea lor cu uşurinţă la pocăinţă. Prin aceasta mai invederează încă, că pocăinţa poate îndreptà pe cele abătute; că pre cei ce nu se pocăiesc el îi jăleşte, ca pre uniia ce bolesc de o boală nevindecabilă, ca pre cei ce remàn în păcat, şi sub rana păcatului.

Cugetă, deci, la virtutea lui apostolică, când el necunoscând în sine nici un rău, jăleşte totuşi şi se plânge pentru rălele străine, şi se smereşte pentru greşalele altora. Dară aceasta mai cu samă este datoriea dascalului, de a se întristà împreună în nenorocirile ucenicilor, de a se scârbì şi a se văicărà în ranele şi durerile celor mici.

Mai departe apoi spune şi feliul păcatului: „de necurăţeniea, şi curviea, şi spurcăciunea care o au făcut". Prin aceste cuvinte de sigur că în aparenţă s'ar păreà că face aluziune la curviea acea ştiută — dară dacă ar examinà cinevà mai cu amănunţime, ar găsì

că tot feliul de păcat s'ar puteà numì cu numele de curvie Că dacă cu deosebire curvariul şi precurvariul se numesc necuraţi, cu toate acestea însă şi celelalte păcate aduc necurăţenie sufletului. De aceia şi Christos numeşte pe Iudei necuraţi, nu numai de curvie învinovăţându-i prin aceasta, ci şi de ori-ce răutate. Pentru cari şi zice ca să-şi facă curat şi partea de din afară şi că: „nu cele ce întră spurcă pe om, ci cele ce ies din el“ (Math. 15, 11) şi aiurea iarăşi se zice: „Necurat este înaintea Domnului tot cel cu inima înaită“ (Proverbe 16, 6).

[1]) Nimic, deci, nu este mai curat ca virtutea, şi nimic nu este mai necurat ca răutatea. Aceia este mai strălucitoare decàt soarele, pe când aceasta este mai puturoasă decàt murdăriea cea din mlaştină. Şi acest fapt l-ar puteà mărturisì chiar şi cei ce se tăvălesc în acele mlaştini puturoase, şi cei ce trăiesc în întuneric, când cineva i-ar face oare-cum ca să vadă câte puţin. Intru càt însă ar remâneà în halul acela, şi vor fi ca beţi de patimă, apoi dânşii dăinuind a se învàrtì în întunerec, vor zăceà acolo în mod necuviincios, şi cu toată necurăţeniea, simţind îi de sigur şi atunci unde anume se găsesc, dară nu cu exactitate. Dară când ar vedeà pe cineva dintre cei ce trăiesc în fapte bune că-i ceartă, fie chiar numai în faţă, atunci numai îşi dau sama mai bine de dânşii, şi 'şi cunosc gradul de ticăloşie, şi mustrarea aceia ca şi o rază de lumină pogorându-se asupra lor, îi umileşte aşà zicând sluţeniea lor, şi pre cei cu conştiinţă îi ruşinează, fie el rob sau slobod, împărat sau supus.

Astfeliu Ahav văzànd pre Elie s'a ruşinat, şi chiar nespunând acela nici un cuvânt, totuşi el numai la vederea Prorocului s'a smerit. Şi tăcànd acuzatoriul, el singur 'şi-a pronunţat votul de condamnare, grăind ca şi un condamnat şi zicând: „au aflatu-m'a vrăjmaşul meu“ (III. Imp. 21, 20)? Atunci şi Elie a grăit către tiranul acela cu tot curajul. Tot aşà Irod nesuferind necinstea ce i se aduceà în urma mustrărilor, şi pe care glasul limbei profetice a arătat-o într'un mod atàt

[1]) *Partea morală.* Tot păcatul se numeşte necurăţie, şi despre Ioan Botezătoriul şi despre Irod. *(Veron).*

de clar, punând în evidență măreția păcatului, — a băgat în temniță pe Ioan; — fiind adecă gol, și încercându-se de a stinge lumina cea din sfeșnic, ca astfeliu să rămână iarăși în întunerec. Sau mai bine zis, el n'a îndrăznit de a o stinge, ci a pus-o în casă sub obroc, — dară ticăloasa și nenorocita acea de femeie, l-a silit să facă ceia ce a făcut. Dară nici așà n'a putut să astupe înfruntarea Prorocului, ci încă mai mult o a mărit. Și cei ce întrebau atunci pentru ce Ioan este închis în temniță, aflau cauza, și cei ce după aceasta au locuit pe uscat și pe mare, și cei de atunci, ca și cei de acum, și cei ce vor venì de acum înainte, lămurit au cunoscut faptul, și vor aflà drama aceastà, vor aflà zic și murdăria, și mânjirea lor în acest omor, și nici un timp nu va puteà șterge amintirea acestui fapt uricios.

Atât de puternică este virtutea, și are pomenirea atât de nemuritoare, încât că numai prin cuvinte pune în uimire pe împotrivitorii ei. Pentru ce l-a pus pe Proroc în temniță? De ce oare nu i-a disprețuit mustrarea lui? Nu cumvà poate erà a trage în judecată pe Irod? Nu cumvà a cerut poate pedepsirea preacurviei? Oare cele spuse de dânsul nu erau numai certare? De ce dară se temeà și tremurà Irod? Oare nu erau numai cuvinte și vorbe goale? Dară pe dânsul îl nelinișteau mai mult decât ori-ce faptele lui. Nu l-a dat în judecată, ci l-a dat în judecata unui alt criteriu, în judecata cugetului lui, și pre toți i-a pus să steà judecători asupra lui, dându-și fiecare hotărîrea în cugetul său. De aceia tremurà tiranul, neputând suferì strălucirea virtuței.

Ai văzut ce putere are virtutea, această filosofie înaltă? Pe cel întemnițat l-a făcut mai strălucit decât tiranul, iară acesta se teme și tremură de dânsul. Dară Irod numai cât a legat și întemnițat pe Proroc, pe când aceà femeie spurcată a ajuns până la omor — de și de altfeliu crima mai mult asupra lui Irod s'a atribuit. Și apoi nici ei nu i-a zis Prorocul «de ce viețuiești cu tiranul»? — nu că doară n'ar fi fost și ea răspunzătoare — ci voind numai de a îndreptà. De aceia numai pe dânsul l-a mustrat, și încă nici pe dânsul cu putere. Căci n'a zis: «o! ticălosule, și nelegiuitule, și spurcatule! ai călcat legea lui Dumnezeu, ai disprețuit poroncile cele date, ai făcut puterea ta lege». Nimic din acestea, ci chiar în dojană mare este blândeța bărbatului, mare este bla-

jiniea lui. „Nu ți se cade ție, zice, de a aveà pe femeia fratelui tău Filipp“, astfeliu că acestea sunt mai cu samă vorbele celui ce învață, decât ale celui ce mustră, a celui ce ceartă, decât a celui ce pedepsește, a celui ce îndreaptă, decàt a celui ce dă în vileag fapta, a celui ce îndreaptă, zic, decât a celui ce se amestecă fără scop.

Dară, precum am fost spus: lumina este dușman de moarte tàlhariului, greoiu este dreptul celor ce păcătuiesc, chiar numai arătându-se el, dupre cum zice: „Greu ni este nouĕ și a-l vedeà“ (Inț. lui Solom. 2, 14), — fiindcă nu pot suferì razele lui, dupre cum cei bolnavi de ochi nu pot suferì pe ale soarelui. Multora dintre cei răi este greoiu nu numai văzându-l, ci chiar și auzindu-l. De aceia tocmai aceà femeie spurcată, și netrebnică, și pezevenche a fetei sale, sau mai drept vorbind, ucigătoare de copil, de și nici nu-l văzuse pe Proroc, și nici nu-i auzise glasul, totuși a împins lucrurile până la omor, și pregătește pe fiica sa, pe care a crescut-o în desfrânări, ca să ceară uciderea dreptului; — atât de mult se temeà de dànsul.

Și ce zice? „Dă-mi aici pe tipsie capul lui Ioan Botezătoriul“. Dară de ce te duci de râpă femeie ticăloasă? Nu cumvà este de față acuzatoriul? Au doară te vede și te supără? Alții ziceau: „Greu ni este nouĕ și a-l vedeà“, pe cànd acestei femei a fost greu, precum am fost zis, chiar și numai auzindu-l. De aceia a zis: „dă-mi mie aici pe tipsie capul lui Ioan“. Și cu toate acestea el se găsește în temniță pentru tine, și cu lanțuri este încărcat pentru tine, și deci îți este cu putință ție de a întinerì în amorul tău, și a zice: «atàt de mult am pus stăpànire pe împărat, că chiar în public fiind acuzat, el nu s'a rușinat, nici s'a depărtat de amor, și nici preacurviea meà n'a desființat-o, ci și pre acuzatoriu l-a întemnițat». De ce dară turbezi și înebunești, având pe amorezatul tău chiar și după mustrarea Prorocului? De ce cauți masa sau mai bine zis ospățul demonilor răzbunători?

Ai văzut, deci, cât de fricoasă, càt de nimic și lipsită de curaj este răutatea, și cum tocmai când reușaște a stăpânì, devine mai slabă? Căci aceà femeie nu tocmai atât de mult se tulburà mai 'nainte de a pune

pe Ioan în temniță, pe cât se tulbură după ce îl închiseră, după care se și grăbește a zice: „dă-mi aici pe tipsie capul lui Ioan". Și de ce numai decât „aici"? «Mă tem, zice, nu cumvà să se paraliseze amorul, nu cumvà să-l scape cinevà din primejdie». Și de ce nu ceri trupul întreg, ci numai capul? «Doresc, zice, ca limba aceea care m'a supărat, să o văd cu ochii tăcând».

Dară cu totul din contra va fi — precum a și fost — ticăloasă și nenorocită femeie! — căci mai strălucit încă va strigà după aceasta, și după ce va fi tăeat. Atunci strigà numai în Iudeea, iară de acum va răsunà glasul lui până la marginea lumei. Și în ori-ce biserică vei intrà, fie într'a Maurilor, fie într'a Perșilor, fie chiar într'una din insulele Bretanice, auzi pe Ioan strigând: „Nu-ți este slobod de a aveà pe femeia fratelui tău Filipp". Dară dânsa nu știe a filosofà nimic din acestea, ci se grăbește, ațâță și împinge pe tiranul cel lipsit de minte spre omor, temându-se nu cumvà să se schimbe.

Dară tu află și de aici puterea virtuței, căci aceà femeie nu puteà suferì pre dreptul nici chiar când erà închis, legat și redus la tăcere. Ai văzut cât de slabă este răutatea și cât de necurată? In loc de mâncări, ea întroduce capuri omenești pe tipsie! Ce poate fi mai spurcat? Ce poate fi mai murdariu, mai scârbos și mai grețos decât acea fată? Ai auzit ce glas a slobozit dânsa în teatrul diavolului, și la ospățul demonilor? Ai văzut limbă și limbă: una purtând pe ea doftoriile cele de mântuire, iară alta otrava ceà omorîtoare, și devenind sofragiul acelui ospăț drăcesc?

Și de ce oare n'a poroncit de a-l ucide chiar înăuntru unde erà ospățul, unde mai mare ar fi fost și plăcerea? S'au temut ca nu cumvà venind înăuntru și fiind văzut, să-i schimbe, adecă să-i prefacă pe toți numai cu privirea, numai cu prezența sa. De aceia deci, cere capul lui, voind a înălțà, așà zicând, un trofeu strălucit al curviei, și l-a dat mamei sale. Ai văzut răsplata jocului? Ai văzut prada vicleniei diavolești? Nu zic de capul lui Ioan, ci despre însuși împăratul Irod. Că dacă cinevà ar examinà cu amănunțime, apoi trofeul a fost înălțat contra împăratului, și ceea ce a biruit a fost biruită, și cel decapitat a fost încununat, și pro-

clamat în fața lumei întregi, iară după moartea lui cu mai mare putere zguduià cugetul celor ce păcătuise.

Şi cum că cele spuse nu sunt ca o fală a noastră, tu întreabă chiar pe Irod, şi-ţi va spune. Căci, fiindcă auzise de minunile lui Chistos, zicea: „Acesta este Ioan care s'a sculat din morţi, şi de aceia se lucrează puteri întru el" (Matheiu 14, 2). Şi cu chipul acesta avea întrânsul frica nedeslipită, şi o agonie fără sfârşit, şi nimeni n'a fost în stare de a depărtà dela el frica şi mustrarea cugetului, ci judecătoriul acela nemitarnic a rămas întrânsul, muncindu-l, şi pe fie-ce minunt certându-i socoteală de omor.

Acestea, deci, ştiindu-le, iubiţilor, să nu ne spăriem când pătimim răle, ci când facem răle. — căci aceia este biruinţă, iară aceasta învingere. Pentru care şi Pavel zicea: „Pentru ce mai bine nu răbdaţi paguba? Pentru ce mai bine nu suferiţi strâmbătatea? Ci voi înşi-vă faceţi strâmbătate şi aduceţi pagubă, şi mai vârtos fraţilor" (I. Cor. 6, 7. 8), — fiindcă în a pătimì răle stă premiul, cununele şi vestea in lumea întreagă. Iară faptul acesta se poate vedeà petrecându-se cu sfinţii, de vreme ce cu toţii s'au încununat astfeliu, au fost proclamaţi astfeliu în lumea întreagă, şi noi tot pe această cale păşim. Şi ne rugăm de sigur, ca să nu ne ducă pre noi în ispită, iară de cumvà va venì ispita peste noi, apoi stând cu cea mai mare bărbăţie, vom arătà cuvenita bunavoinţă, — ca astfeliu să ne învrednicim de bunurile viitoare, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfîntul Duh, se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIX

„Iată a treia oară cu aceasta viu la voi; în gura a două şi a trei mărturii va stà tot graiul" (Cap. 13, 1).

In multe locuri de sigur, dară mai ales aici ar puteà vedeà cinevà filosofica şi îngrijirea părintească a lui Pavel, cum în cele poroncite este aspru, şi încă foarte aspru, iară în pedepse este foarte zăbavnic şi leneş. Că nu imediat pedepsà pre cei ce păcătuiau, ci li poronceà şi odată şi de două ori, şi nici aşà neascultând nu erau pedepsiţi, ci iarăşi li porونceşte, zicând: „Iată a treia oară cu aceasta viu la voi“ şi «mai 'nainte de a venì, vă scriu iarăşi». Apoi ca nu cumvà întârzierea lui să li aducă vre-o lenevire, priveşte cum se îndreaptă şi aici, necontenit ameninţând, în acelaşi timp şi sporind lovitura aplicată, zice: „că de voiu venì iarăşi, nu voiu cruţà“ şi „nu cumvà venind să plâng pre mulţi“. Acestea toate le vorbeşte şi face, iară prin aceasta el imitează pre stăpânul a toate, fiindcă şi Dumnezeu necontenit ameninţă, şi de multe-ori poronceşte, nu însă de multe-ori şi pedepseşte. Aceasta, deci, o face şi Pavel, şi pentru aceia şi mai 'nainte zicea: „că cruţându-vă pre voi, n'am venit în Corinth“. Şi ce va să zică „cruţându-vă pre voi“? Adecă «ca nu cumvà găsindu-vă tot în păcate şi nepocăiţi, să fiu silit a vă aplicà pedeapsa cuvenită». Tot aşà şi aici:

„Iată a treia oară cu aceasta viu la voi; în gura a două sau trei mărturii va stà tot graiul“. Ceia ce nu este scris uneşte cu ceia ce este scris, ceia ce şi aiurea a fost făcut zicând că: „Cel ce se lipeşte de curvă, un trup este, că vor fi, zice, doi un trup“ (I. Cor. 6, 16) de şi se spune aceasta fiind vorba de nunta legiuită; el însă a întrebuinţat fără cruţare aceste vorbe aici, fiind de folos spre a înfricoşà mai mult încă auditoriul. Tot aceasta deci, face şi aici, în locul mărturiilor punând venirile şi înfăţoşările lui la dânşii, şi poroncile lui. Ceia ce el spune, aceasta însamnă: «v'am spus şi odată, şi de două ori când am venit; spun deci şi acum prin epistolă. Şi dacă veţi ascultà, se va face ceia ce doream; iară dacă nu veţi ascultà, voiu fi silit de a îndeplinì cele spuse, şi a vă aplicà pedeapsa». De aceia zice:

„Am zis mai 'nainte, şi iarăşi zic mai 'nainte, precum când am fost de faţă la voi a doua oară,

și acum nefiind de față scriu celor ce mai 'nainte au greșit, și celorlalți tuturor, că de voiu venì iarăși, nu voiu crutà". «Că dacă în gura a două sau trei mărturii va stà tot graiul, zice, eu am venit a doua oară și am zis, dară spun și acum prin epistolă, și deci de necesitate cuvântul meu se va adeverì. Să nu vă închipuiți că scrisoarea are o putere mai mică decât prezența mea, ci precum vorbeam fiind de față, tot așà spun și acum scriindu-vă».

Ai văzut îngrijire părintească? Ai văzut pronie cuvenită dascalului? Nici n'a tăcut, nici n'a pedepsit, ci spune mai dinainte de multe-ori, și stăruiește într'una amenințând, și amână pedeapsa, și numai dacă dânșii ar remâneà ne'ndreptați, atunci îi amenință de a executà pedeapsa. Dară ce le-ai zis mai dinainte fiind de față la dânșii, iară acum lipsind li scrii?

„Că de voiu venì iarăși, nu voiu crutà". Arătând mai 'nainte că nu poate, dacă nu va fi silit de a face aceasta, și numind faptul jale și smerire; „că mă tem ca nu cumvà daca voiu venì iarăși; să mă smerească Dumnezeul meu, și voiu plânge pre mulți cari au greșit mai 'nainte, și nu s'au pocăit de necurăție", — și justificându-se către dânșii, că li-a spus mai 'nainte și odată, și de două ori, și de trei ori, și că în fine el face totul ca să înlăture pedeapsa, cu scop de a-i face mai buni prin frica vorbelor, la urmă a pus și ceia ce erà mai greoiu și mai înfricoșătoriu pentru dânșii, zicând: „că de voiu venì iarăși, nu voiu crutà". N'a spus «vă voiu pedepsì, vă voiu cere respuns», ci iarăși întrebuințază cuvinte părintești, în care este pusă înseși pedeapsa, arătând dragostea lui, și durerea ce o simte în cugetul său pentru dânșii, de vreme ce crutându-i într'una, și amânând pedeapsa, dânșii nu se îndreptau.

Apoi, ca nu cumvà și de astă-dată să-și închipuie că iarăși va amânà, și că este numai o simplă amenințare prin vorbe, de aceia s'a grăbit a li spune mai 'ntâi că: „în gura a două sau trei mărturii va stà tot graiul" și apoi „că de voiu venì iarăși, nu voiu crutà". Ceia ce el spune aici, aceasta însamnă: «nu voiu mai amânà pedeapsa, dacă vă voiu găsì ne'ndrep-

tați, — ceia ce să nu fie! — ci voiu cere respuns numai decât, și mă voiu aflà față de voi, precum am zis».

Apoi cu multă mânie și cu mare indignare ridicându-se contra celor ce-l ridiculizau pre dânsul ca slab și neputincios, și înfățoșarea trupului lui o batjocoreau și ziceau că „înfățoșarea trupului este slabă, și cuvântul defăimat“ li zice adresându-se direct lor: „De vreme ce căutați ispitire a lui Christos, celui ce grăiește întru mine“ (Vers. 3). Acestea le-a spus, pe deoparte atingând pe uniia, iară pe dealta îmboldind cu putere pe alții. Ceia ce el spune aceasta însamnă: «fiindcă voiți a cercà dacă Christos locuiește întru mine, și cereți respundere, și de aceia mă luați în bătae de joc, ca nefiind bun de cevà, și vrednic de disprețuit, ca unul ce ași fi pustiu de aceà putere, apoi veți ștì, că nu suntem pustii, de cumvà ni veți da pricină, ceia ce să nu fie»!

Deci ce? spune-mi: de aceia pedepsești, fiindcă cer dânșii ispitire, sau voiesc a te încercà dacă ai vr'o putere? «Nu, zice el; că dacă ași fi căutat aceasta, din primul moment ași fi pedepsit pre cei ce au păcătuit, și n'ași fi amânat până acum». Cum că el nu caută aceasta, a arătat-o încă mai lămurit prin cele ce urmează, zicând: „Mă rog lui Dumnezeu, să nu faceți nici un rău, ca astfeliu nu noi să ne arătăm încercați (δόκιμοι), ci ca voi să faceți binele[1]), iară noi ca niște netrebnici să fim“. Așà dară el nu le spune acestea cauzativ, adecă cu scop de a-și motivà vorba, ci mai mult fiind indignat, mai mult atingându-se de cei ce-l disprețuiau pre dânsul. «Eu, zice, nu voiesc a vă da dovadă de puterea mea; iară dacă voi veți produce cauza, și veți voi a mă provocà, apoi veți cunoaște aceasta din fapte».

Și privește cum el își face vorba apăsată și greoaie, căci nu spune: «fiindcă căutați ispitire în mine», ci „a lui Christos celui ce grăiește întru mine“, arătând că dânșii aceluia păcătuiau. Și n'a spus simplu

---

[1]) *Notă.* Edițiunea Sf. Chrisostom are acest pasaj precum urmează: *„ca astfeliu nu noi să ne arătăm încercați, ci voi să fiți încercați, iară noi să fim ca ne'ncercați“*, de unde se vede oare-care deosebire de textul nostru.

«celui ce locuieşte» ci „celui ce grăieşte întru mine“, arătând că vorbele lui sunt duhovniceşti. Deci dacă nu se arată puterea lui, nici nu pedepseşte; aşà că apostolul şi-a transportat vorba dela dânsul la Christos, — cu care ocazie îşi face ameninţarea mai înfricoşată. Nu pentru slăbăciune nu-i pedepseşte, ci pentru îndelunga sa răbdare. «Deci, zice, să nu ià cinevà îngăduinţa sa ca o slăbăciune. Că de ce te minunezi, zice, dacă nu cere respuns acum celor ce păcătuiesc, şi nici nu pedepseşte, îngăduind şi îndelung răbdând, de oare-ce a primit încă de a fi şi răstignit, şi chiar atâtea pătimind el n'a pedepsit»? Pentru care a şi adaos:

„Care la voi nu este neputincios, ci puternic întru voi. Că de s'a şi răstignit întru neputinţe, dară este viu din puterea lui Dumnezeu“ (Vers. 3. 4). Cuvintele acestea sunt foarte întunecate, iară celor slabi li aduc multă confuziune. De aceia este trebuitor de a le aşterne mai lămurit, şi a vorbì despre semnificaţiea cuvântului de unde vine întunecimea, ca astfeliu nimeni să nu se scandalizeze dintre cei simpli.

Aşà dară ce însamnă ceia ce spune el aici, şi ce invederează vorba de neputinţă, şi în ce senz se spune, este necesar de a o aflà. Un singur cuvânt este, dară multe sunt care izvoräsc dintrânsul. Căci *neputinţă* se zice şi de cea a trupului — boala — pentru care şi în evanghelie se spune: „iată că cel pe care îl iubeşti, este bolnav“ vorbind de Lazar, la care Christos a respuns: „boala aceasta nu este spre moarte“ (Ioan 11, 3. 4), — şi Pavel încă vorbeşte în epistola către Filippeni despre Epafrà: „că a fost bolnav aproape de moarte“ (Filipp. 2, 27), precum şi lui Timotheiu scriindu-i ziceà: „Puţin vin primeşte pentru stomahul tău, şi pentru cele dese slăbăciuni ale tale“ (I. Timoth. 5, 23). Toate acestea deci arată slăbăciunea sau boala trupească. Se numeşte apoi slăbăciune sau boală şi faptul de a nu fi cinevà bine înţepenit în credinţă, şi nici nu este desăvârşit, ceia ce invederând Pavel ziceà: „Pre cel slab întru credinţă primiţi-l, nu întru îndoirea gândurilor“, şi iarăşi: „că unul crede că va mâncà toate, iară cel slab legumi mănâncă“ (Rom. 14, 1. 2), invederând aici pre cel slab

în credinţă. Iată deci două fapte care semnifică unul şi acelaşi lucru: slăbăciune, boală, neputinţă. Incă şi un al treilea este, care se numeşte slăbăciune. Şi care este acel fapt? Goanele, cursele, ispitele, alungările, şi cele de acest feliu. Acestea inveclerându-le Pavel, ziceà: „De trei-ori am rugat pre Domnul ... şi 'mi a zis că destul îţi este ţie darul meu, că puterea mea întru neputinţe să săvârşaşte". Şi ce va să zică „întru neputinţă"? Adecă: în persecuţiuni, în primejdii, în ispite, în curse, în morţi. Iară aceasta invederând-o Pavel ziceà: „de aceia bine-voiesc întru neputinţe", după care arătând ce anume neputinţă înţelege el aici, adecă nu friguri sau vr'o boală trupească, sau vr'o îndoială în credinţă, adaoge: „Pentru aceia bine-voiesc întru neputinţe, întru defăimări, în nevoi, în goane, întru strâmtorări pentru Christos, căci când slăbesc, atunci sunt tare", adecă «când sunt persecutat, când sunt alungat, când mi se pun curse, atunci eu sunt puternic, atunci mai cu samă stăpânesc şi biruiesc pre cei ce mă persecută, charul locuind şi făcând în mine mari şi cu abondenţă». După aceasta apoi Pavel a pus şi a treia semnificaţie a cuvântului neputinţă, iară ceia ce spune, aceasta însamnă: «cei ce caută la noi ispitire, cătră acela (Christos) se îndreaptă cu ispitirea, după cum am spus, că adecă li se pare lor că ar fi de nimic şi vrednic de dispreţuit». Căci el nu voià de a se arătà famfaron, şi nici nu voià de a se păreà că este cevà, ceia ce şi erà în realitate, nici de a-şi arătà puterea ce o aveà, de a pedepsì, — pentru care şi erà crezut ca fiind de nimic. Deci, închipuindu-şi dânşii aceasta, nu se îndreptau în păcatele lor, ci dăinuiau în lenevire şi în nesimţire; — de aici dară luând motiv favorabil, vorbeşte despre toate acestea cu multă putere, arătând că nu din cauza neputinţei nu făceà nimic, ci pentru îndelunga lui răbdare.

Apoi, dupre cum am spus, strămutând vorba dela dânsul la Christos, el prin aceasta mai mult întinde frica şi măreşte ameninţarea. Ceia ce spune aici aceasta însamnă: «au doară chiar dacă aşi face cevà, sau aşi pedepsì pre cei ce greşesc, apoi eu sunt cel ce pedepsesc? Insuşi Christos este, cel ce locuieşte întru mine. Iară

dacă nu credeţi aceasta, şi voiţi a încercà prin faptele celui ce locuieşte întru mine, apoi veţi cunoaşte iute, căci la voi nu este neputincios, ci puternic».

Şi de ce oare a mai adaos expresiunea „la voi“? de şi el este puternic pretutindeni? — căci chiar de ar voi să pedepsască pre cei necredincioşi, sau pre demoni, sau pe ori-cine, el poate. Aşà dară ce însamnă acest adaos? Cuvântul acesta este al unuia care ruşinează puternic pe auditoriu, dela cele ce dânşii au primit; sau că li spune, că «până acum arată întru voi, cari sunteţi datori a vă îndreptà, puterea sa» ceia ce şi aiurea ziceà: „Că ce 'mi este mie a judecà pre cei dinafară“ (I. Corinth. 5, 12)? «Celor de afară, zice, atunci li va cere socoteală, în ziua judecăţei; vouĕ însă şi acum». Dară chiar şi îngrijirea aceasta părintească a lui priveşte cu câtă înfricoşare o pune, şi cu câtă mânie, zicând: „care la voi nu este neputincios, ci puternic întru voi. Că de s'a şi răstignit dintru neputinţă, ci este viu din puterea lui Dumnezeu“. Şi ce însamnă „că de s'a răstignit dintru neputinţă“?

«Că dacă a şi fost ucis, zice, fapt care pare a aveà în sine ideia neputinţei, totuşi aceasta întru nimic nu vatămă puterea lui, căci această putere remâne neînvinsă, şi faptul părut al neputinţei întru nimic n'a vătămat această putere a sa, ci tocmai acest fapt arată puterea sa, că adecă a pătimit şi suferit chiar şi moartea pe cruce, dară totuşi cele ale puterei sale nu s'au ciuntit cu nimic». Deci, să nu te tulbure cuvântul de neputinţă, căci şi aiurea zice: „Cele nebune ale lui Dumnezeu sunt mai înţelepte decât oamenii, şi ce este slab al lui Dumnezeu, mai tare decât oamenii este“, — de şi Dumnezeu nu are nimic nici nebun, nici slab. Dară prin aceste cuvinte el a făcut aluziune la cruce, explicând părerea necredincioşilor despre dânsa. In adevăr ascultă-l chiar pe dânsul explicând aceasta:

„Cuvântul crucei, zice, celor peritori nebunie este, iară nouĕ celor ce ne mântuim puterea lui Dumnezeu este“, şi iarăşi: „noi propovedeuim pre Christos cel răstignit, Iudeilor adecă sminteală, iară Elinilor nebunie; iară acelora'şi singuri celor

chemaţi Iudeilor şi Elinilor, pre Christos puterea lui Dumnezeu, şi înţelepciunea lui Dumnezeu“ (I. Cor. 1, 18. 23. 24. 25), şi iarăşi: „Omul cel sufletesc[1]) nu primeşte cele ce sunt ale duhului lui Dumnezeu, că nebunie sunt lui“ (I. Cor. 2, 14). Priveşte cum pretutindeni el explică credinţa necredincioşilor, spunând că crucea este o nebunie şi o neputinţă.

Deci, aşà şi aici, prin expresiunea, „neputinţă“ el înţelege slăbăciunea sau neputinţa bănuită de necredincioşi. Deci, n'a spus apostolul, că fiind neputincios, a fost răstignit — să nu fie una ca aceasta! — căci a dovedit el prin toate cele ce a făcut, că puteà să nu fie răstignit; acum de pildă aruncând la pământ pe uniia, altă dată uscând smochinul, altă dată mii de alte minuni făcând. Aşà dară ce însamnă zicerea „dintru neputinţă“? Adecă, că de şi s'a răstignit, suferind primejdii şi curse — că am arătat cum neputinţa este numită primejdie şi cursă — totuşi prin aceasta cu nimic nu a fost vătămat. Toate acestea le spuneà apostolul, trăgând exemplul acesta în partea sa, — fiindcă se vedeau şi pre dânşii persecutaţi, alungaţi, dispreţuiţi, şi neapărându-se nici aruncându-se asupra prigonitorilor. După ce deci li arată lămurit că şi dânşii cele ce pătimesc nu vin din neputinţa lor de a se apără, la urmă aduce vorba la stăpânul, «fiindcă şi el, zice, a fost răstignit, a fost legat, şi altele multe a pătimit, şi totuşi nu s'a apărat, ci a suferit de acelea ce se păreau a venì din neputinţa sa, dară tocmai prin aceasta arătând puterea sa, căci şi neapărându-se sau aruncându-se asupra prigonitorilor săi, el nu s'a vătămat cu nimic. Căci crucea n'a întrerupt, n'a slăbit vieaţa, ci a şi învieat, şi viează. Iară când auzi spunându-se de cruce şi de vieaţă, prin acestea tu să înţelegi cuvântul atingătoriu de iconomiea mântuirei noastre, căci toată vorba de aici despre aceasta este.

Dară dacă apostolul zice că „este viu din puterea lui Dumnezeu“, apoi n'o spune ca cum el n'ar fi putut a-şi învieà trupul, căci pentru apostol este in-

---

[1]) *Notă.* Expresiunea ψυχικός ἄνθρωπος însamnă: *om trupesc, om în carne şi în oase*, şi deci aşà trebuie să se înţeleagă prin traducerea noastră de *om sufletesc.* Compară cartea Facer 2, 7. I. Corinth. 2, 14. 15, 44. Iacob. 3, 15. Iuda vers. 19.

deferent dacă vorbeşte şi de Tatăl, şi de Fiul. Aşà dară spunând: „din puterea lui Dumnezeu“, el a spus că din puterea sa este viu. Cum că şi Fiul stăpâneşte şi învicază trupul său, ascultă-l pre dânsul zicând: „stricaţi biserica aceasta, şi eu în trei zile o voiu ridicà pre dânsa“ (Ioan 2, 19). Dară dacă ceia ce este al său spune că este al Tatălui, tu să nu te tulburi, căci: „Toate ale Tatălui meu, ale mele sunt“ zice, şi iarăşi „Toate ale mele, ale tale sunt, şi ale tale, ale mele“ (Ioan 16, 15. 17, 10).

«Aşà dară, zice, dupre cum dânsul, fiind răstignit cu nimic n'a fost vătămat, aşà nici noi n'am fost vătămaţi, alungaţi şi războiţi».

De aceia şi adaoge: „Pentru că şi noi suntem neputincioşi întru el, ci vom fi vii împreună cu dânsul din puterea lui Dumnezeu“. Şi ce va să zică „suntem neputincioşi întru el“? Adecă suntem prigoniţi, alungaţi, şi pătimim cele mai de pe urmă răle. Dară expresiunea „întru el“ ce însamnă? Pentru propoveduirea evangheliei sale zice, şi pentru credinţa întrânsul. «Deci, zice, dacă noi suferim pentru dânsul toate cele grele şi nesuferite, apoi este invederat că şi cele plăcute le vom aveà», — pentru care a şi adaos: „ci vom fi vii împreună cu dânsul din puterea lui Dumnezeu“.

„Pre voi înşi-vă vă ispitiţi, de sunteţi întru credinţă, pre voi înşi-vă vă cercaţi; au nu vă cunoaşteţi pre voi că Christos este întru voi? fără numai de sunteţi netrebnici. Ci nădăjduesc că veţi cunoaşte că noi nu suntem netrebnici“. (Vers. 5. 6). Fiindcă prin cele spuse a arătat, că de şi el nu se aruncă asupra acelor apostoli mincinoşi, nu pentru că n'ar aveà pe Christos întru dânsul, ci numai pentru că imitează îndelunga răbdare a celui răstignit, care nu s'a apărat, la urmă tot aceiaşi face în alt chip, şi încă mai cu putere, pregătindu-şi vorba dela ucenicii sei. «Şi ce spun eu de mine, dascalul vostru, zice, care am atàta grijă, căruia îi este încredinţată întreaga lume, şi care a făcut atâtea semne şi minuni? Că chiar pre voi înşi-vă de aţi voi să vă examinaţi, ca uniia ce sun-

teţi in rândul ucenicilor, aţi vedeà că şi intru voi este Christos. Deci, dacă întru voi, apoi cu atât mai mult în dascalul vostru. Că dacă aveţi credinţă, atunci şi întru voi este Christos». Căci pe atunci cei ce credeau, făceau minuni,— pentru care a şi adaos: „Pre voi înşi-vă vă ispitiţi, de sunteţi întru credinţă. Au nu vă cunoaşteţi pre voi că Iisus Christos este întru voi? — fără numai de sunteţi netrebnici". «Iară dacă este întru voi, zice, cu atât mai mult în dascalul vostru». Mi se pare că aici sub numele de credinţă, el înţelege şi minunele şi semnele ce făceau. «Dacă aveţi credinţa aceea, zice, Christos atunci este întru voi; de nu cumvà poate sunteţi netrebnici».

Ai văzut cum iarăşi înfricoşază, şi din prisosinţă arată pe Christos aflându-se în el? Aici mi se pare că el face aluziune şi la viaţa lor. Fiindcă nu este deajuns numai credinţa de a atrage asupra lor lucrarea duhului, a zis că «dacă staţi sau sunteţi întru credinţă aveţi pe Christos întru voi» — mai ales că se întâmplă ca mulţi să aibă credinţă, şi totuşi să fie pustii de aceà lucrare sau energie a duhului — cu care ocazie a şi deslegat această confuziune, zicând: „fără numai de sunteţi netrebnici". Continuitatea ideii cereà ca el să adaoge: «dară dacă voi aţi devenit netrebnici, n'am devenit noi aşà», dară apostolul nu spune aşà feliu, ca să nu atingă preà tare, însă cam întunecat oare-cum face aluziune la aceasta, nici pronunţându-se categoric şi zicând că «sunteţi netrebnici», şi nici macar prin întrebare aducând vorba şi zicând: «dară voi sunteţi netrebnici»? ci într'un mod enigmatic oare-cum arată acest lucru, adăogând: „Ci nădăjduiesc că veţi cunoaşte că noi nu suntem netrebnici". Şi aici iarăşi mare este ameniţarea ce li-o face, mare este şi frica ce li-o insuflă. «Că dacă voiţi, zice, de a vă încredinţà prin înseşi pedeapsa voastră, nu vom fi în neputinţă de a vă da dovada puterei noastre». Nu spune el tocmai aşà, însă cele ce spune sunt cu mult mai grele, şi cuprind în ele mai mare ameninţare, zicând: „Că nădăjduiesc că veţi cunoaşte, că noi nu suntem netrebnici". «Ar fi trebuit, zice, ca şi fără de aceasta voi să ştiţi cele ale noastre, şi că avem întru noi pe Christos grăind şi lucrând; dară acum fiindcă

voiţi a vă încredinţà despre aceasta şi prin fapte, apoi veţi şti că nu suntem netrebnici».

După aceia fiindcă a întins prea mult ameninţarea,— a pus pedeapsa chiar la uşă aşà zicând, — şi i-a pus în mare frică prin ameninţarea făcută, apoi priveşte iarăşi cum îndulceşte vorba, cum îi mângâie în frica ce li-a insuflat, şi cum li arată sinceritatea şi lipsa lui de ambiţiune, îngrijirea de dânşii, filosofica ideilor lui, înălţimea caracterului şi neiubirea de slavă deşartă. Toate acestea, zic, le arată prin cele ce urmează: „Dară mă rog lui Dumnezeu să nu faceţi nici un rău, nu ca să ne arătăm noi lămuriţi (încercaţi), ci ca să faceţi voi binele, iară noi ca nişte netrebnici să fim. Că nu putem (face) cevà împotriva adevărului, ci pentru adevăr. Că ne bucurăm când noi suntem slabi, iară voi sunteţ tari, de aceasta ne şi rugăm, pentru a voastră întemeere (desăvârşire). (Vers. 7. 8. 9).

Şi ce ar puteà fi egal cu sufletul lui Pavel? Erà dispreţuit, erà luat în bătae de joc, erà ridiculizat ca prost, ca vrednic de dispreţ, ca fanfaron, ca făcând vuet numai prin vorbe, iară în fapte neliind în stare de a arătà cevà cât de mic, — si totuşi el văzând atâta nevoie de a'şi arătà puterea lui, nu numai că amânà, şi nici numai că 'şi schimbà gândul, ci încă se şi rugà să nu cadă într'o astfeliu de ispită. „Mă rog, zice, să nu faceţi nici un rău, nu ca să ne arătăm noi lămuriţi, ci ca să faceţi voi binele, iară noi ca nişte netrebnici să fim". Şi ce este oare ceia ce el spune? «Rog pe Dumnezeu, zice, şi-i cer cu umilinţă ca nici pre unul să nu-l găsesc ne'ndreptat, nici pre unul nepocăit, sau mai bine zis, nu numai aceasta, ci nici măcar să începeţi a păcătui». «Să nu faceţi nici un rău, zice, şi chiar de aţi păcătuì, schimbaţi-vă şi îndreptaţi-vă din capul locului, şi depătraţi dela voi toată mâniea. Căci eu nu mă gândesc ca cu chipul acesta să ne arătăm încercaţi, ci cu totul din contra, ca nu cumvà să ne arătăm încercaţi. Că dacă voi remâneţi, zice, păcătuind şi nepocăindu-vă, vom fi siliţi a vă pedepsi vătămând trupurile voastre, dupre cum s'a petrecut cu Sapfirà şi cu Simon magul, când am dat dovadă de pu-

terea noastră[1]). Noi însă nu dorim aceasta, ci din contra, ca noi să nu ne arătăm încercați în feliul acesta, adecă, ca nu în feliul acesta să ni arătăm puterea cea din noi, de a vă pedepsì pre voi cari păcătuiți, însă ce?

„Că voi să faceți binele", adecă de aceasta ne rugăm lui Dumnezeu, ca pururea să vă găsiți în virtute, pururea în îndreptare; „iar noi zice, ca niște netrebnici să fim", «ne mai arătându-vă vouĕ puterea noastre de a vă pedepsì». Și n'a zis că «suntem netrebnici», ci „să fim ca niște netrebnici", că n'ar fi fost el considerat ca netrebnic, chiar dacă n'ar fi pedepsit, ci tocmai pentru aceasta ar fi fost lămurit, sau încercat, «dară, zice el, de și ne bănuiesc pre noi uniia că nu dăm dovadă de puterea noastră, și că prin urmare suntem vrednici de disprețuit, nouĕ însă nu ne pasă nimic. Că mai bine este de a se crede de noi așà, decât a da dovadă de puterea noastră, pe care ni-a dat-o Dumnezeu, în pedepse aplicate celor ce nu se îndreaptă».

„Că nu putem cevà împotriva adevărului, ci pentru adevăr". Ca să nu se pară, deci, că el li face pe plac — fiind aceasta ca urmare a neiubirei lui de slavă deșartă — ci că face tocmai ceia ce cereà natura lucrurilor, a adaos zicând: „Că nu putem cevà împotriva adevărului". «Dacă vă vom găsì pre voi sporind în fapte bune, îndepărtând păcatele prin pocăință, având în fine curaj cătră Dumnezeu, apoi nici că vom puteà, chiar de am voì, a vă pedepsì, și de ne-am încercà să facem aceasta, nu va luà parte cu noi Dumnezeu. Căci el spre aceasta ni-a dat puterea, ca noi să ni dăm votul drept și dupre adevăr, iară nici de cum contra adevărului».

Ai văzut cum peste tot locul el își mânuiește vorba cu dulceață, și mângâie asprimea aminințărei? Cu toate acestea, precum a avut în vedere ceia ce am spus, tot așà ține ca să 'și arate părerea lui mai lămurit; pentru care a și adaos: „că ne bucurăm când noi suntem slabi, iară voi sunteți tari; de aceasta ne și rugăm pentru a voastră întemeere". (Vers. 9). «Mai cu samă, zice, ne rugăm nici să putem face ceva

[1]) *Notă.* A se vedeà Cap. 5 și 8 din Fapt. Apost.

contra adevărului, adecă a vă pedepsì pre voi făcând binele. Dară fiindcă nu putem face aceasta, apoi nici nu o voim, ci dorim cu totul din contra. Deci, tocmai de aceia ne bucurăm, zice, când nu găsim la voi nici o pricină de a ne mişcà pre noi ca să arătăm puterea noastră în pedeapsă. Dară dacă făcând de acestea ne-ar arătà străluciţi, şi încercaţi, şi puternici, noi totuşi voim cu totul din contra; dorim adecă ca voi să vă aflaţi încercaţi sau lămuriţi şi fără ponos, iară noi nici de cum să nu ne folosim de slava de aici». De aceia şi zice: „Că ne bucurăm când noi suntem slabi". Şi ce va să zică „suntem slabi"? «Când suntem crezuţi ca slabi, iară nu că suntem slabi» căci când dânşii nu-şi arătau puterea lor spre pedepsire, de duşmani erau crezuţi ca slabi. «Cu toate acestea noi ne bucurăm, zice, când voi aşà vă purtaţi, că nu ni daţi nici un motiv de a vă pedepsì. Şi acest lucru nouě ni este plăcut, când suntem crezuţi de slabi în acest chip, numai voi să fiţi statornici» — pentru care şi zice: „iară voi sunteţi tari", adecă: ispitiţi, încercaţi, virtuoşi. Şi nu numai că voim, ci ne şi rugăm ca să fiţi tari, desăvârşiţi, nedându-ni nici o pricină de nemulţămire».

[1]) Aceasta este iubire părinţască, ca înaintea laudelor noastre proprii să protimisim mântuirea ucenicilor; aceasta mai cu samă ne scapă de legăturile trupului, şi ne face a zburà dela pământ la ceriu, de a fi curaţi de slava deşartă, dupre cum dacă este contrariul, ne acufundă în multe păcate. Că nu este cu putinţă de a fi cinevà superior, mare şi bărbătos, dacă nu este curat de slava deşartă, ci de necesitate că se va tirî pre pământ, multe le va conrupe, fiind robit de o stăpână spurcată, şi mai uricioasă decât ori-ce barbar. Căci ce ar puteà fi mai sălbatec decât această fiară, care când mai cu samă este corcolită, atunci şi eà mai mult să sălbătăceşte? — de şi nici fearăle sălbatece nu sunt aşà, ci prin multă îngrijire se îmblânzesc. Dară slava deşartă cu totul din contra; căci fiind dispreţuită se îmblânzeşte, in timp ce dacă este luată în samă şi cins-

[1]) *Partea morală.* Noi trebuie a preferà mântuirea ucenicilor înaintea laudelor noastre proprii, şi pentru a nu ne fi mintea pironită la slava oamenilor. *(Veron).*

tită, ea se sălbătăceşte, şi se înarmează contra celui ce o cinsteşte. O asemenea slavă deşartă cinstind Iudeii, au fost pedepsiţi cu toată asprimea, şi o asemenea slavă dispreţuind ucenicii Domnului, au fost încununaţi.

Şi ce spun eu de pedeapsă şi cununi? Că tocmai spre a-i arătà încă mai străluciţi, contribuie mai ales faptul de a o dispreţuì. Şi ai puteà vedeà chiar şi aici pe pământ pre cei ce o cinstesc vătămaţi în totul, iară pre cei ce o dispreţuiesc folosiţi. Ucenicii Domnului cari au dispreţuit slava deşartă — că nimic nu ne împiedecă de a face uz iarăşi de acelaşi exemplu — şi cari au preferat cele ale lui Dumnezeu, strălucesc mai mult decât soarele, câştigându-şi pomenire nemuritoare şi după sfârşitul lor, — în timp ce Iudeii cei ce sunt robiţi de această patimă, sunt fără oraşe, fără casă, necinstiţi, pribegi, gata de fugă, dispreţuiţi de toată lumea, şi goniţi din patria lor.

Deci şi tu, dacă voieşti de a aveà slavă, dispreţuieşte slava, iară dacă alungi slava, vei cădeà din slavă. Şi de voiţi, apoi vorba aceasta să o întindem şi la cele pământeşti. Pe cine oare luăm noi în bătac de joc în glumele noastre cele muşcătoare? Oare nu pre cei ce iubesc slava deşartă? Aşà dară aceştiia sunt mai cu samă lipsiţi de slavă, având mii de acuzatori, şi de toţi dispreţuiţi. Deci, pre cine să admirăm noi oare? Nu pre cei ce o dispreţuiesc pre dânsa? Aşà dară aceştiia sunt cei slăviţi. Dupre cum bogat este cel ce nu are nevoie de multe, ci cel ce n'are nevoie de nimic, tot aşà şi slăvit este nu cel ce iubeşte slava, ci tocmai cel ce o dispreţuieşte, fiindcă o astfeliu de slavă este umbră a slavei, iară nu slavă. Că nimeni văzând pâne zugrăvită — chiar de ar fi de mii de ori stăpânit de foame — nu se atinge de zugrăveală. Deci, iubitule, nici tu nu alungà umbrele, căci aceasta este o umbră a slavei, şi nu slava.

Şi ca să afli că lucrul este aşà, şi că slava aceasta este umbră, gândeşte-te la aceia, că faptul acesta este defăimat de oameni, că tuturor li se pare de dispreţuit, ba chiar şi celor ce doresc aceasta, că chiar cel ce are slava aceasta, se ruşinează singur. Deci, de unde oare vine pofta aceasta, şi cum? Dela micimea de suflet, — căci nu trebuie numai a acuzà cinevà, ci şi a se îndreptà — dela minte scurtă, dela părere copilărească. Deci, să contenim de a fi copii, şi să devenim bărbaţi,

şi pretutindeni să urmăm adevărul, iară nu umbrele, şi în bogăţie, şi în plăcere, şi în dezmerdări, şi în slavă, şi în putere, şi atunci va conteni şi boala aceasta, şi altele multe. Căci a alungà umbrele, este fapt de nebun. Pentru care şi Pavel zice: „Trezviţi-vă cu dreptate şi nu greşiţi" (I. Cor. 15, 34). Aceasta este o nebunie, cu mult mai grozavă decât nebuniea ceà venită dela demoni, sau ceà venită din smintire. Aceasta cel puţin are iertare, pe când ceialaltă este lipsită de ori-ce justificare; când sufletul este conrupt, atunci şi dreapta judecată este pierdută. Nebuniea provenită din vătămarea minţei este o patimă trupească, pe când nebuniea aceasta vine dela o minte conruptă. Dupre cum dintre cei ce zac de friguri, aceia sunt mai greu bolnavi şi nevindecabili, cari se ating de mâncări grele, de vreme ce microbul frigurilor se ascunde în vine şi în artere, — tot aşà şi nebuniea aceasta, căci şi eà se ascunde în însuşi cugetul omului, pe care-l conrupe şi-l vatămă.

Căci în adevăr, cum să nu fie aceasta o nebunie pe faţă şi lămurită, ba încă o patimă mai uricioasă ca toate celelalte patimi, ca pe cele ce remân veşnic să le dispreţueşti, iară pe cele ce sunt stricăcioase şi vătămătoare să le iubeşti cu cea mai mare dorinţă? Căci spune-mi: dacă cinevà ar alungà vântul şi ar voì să-l prindă şi să-l stăpânească, oare nu l-am numì nebun? Dară ce? Dacă cinevà ar aveà în stăpânire umbra, iară de cele adevărate şi în fiinţă ar neglijà: 'şi-ar urì de pildă femeia sa, iară umbra femeii ar iubi-o, sau că pe fiul său l-ar dispreţuì, iară umbra i-ar iubi-o iarăşi, apoi atunci ce semn ai căutà mai lămurit ca dovadă de nebuniea aceluia? De acest feliu sunt toţi cei ce sunt robiţi aşà zicând de cele prezente. Căci toate de aici sunt umbre, fie slavă, fie stăpânie, fie laudă, fie bogăţie, fie dezmerdare, sau ori şi ce pământesc.

De aceia şi Prorocul ziceà: „Măcar că în chip trece, dară în zadar se tulbură omul" şi iarăşi: „zilele noastre ca umbra s'au plecat" (Ps. 38, 7). Dară şi aiurea el toate cele omeneşti le numeşte floarea erbii şi fum. Şi umbre sunt nu numai cele bune şi plăcute ale lumei aceştiea, ci şi cele triste, ca depildă moartea, sau săràciea, sau boala, sau altceva de acest feliu. Deci, care sunt cele ce remân în veci, cele bune şi cele răle? Impărăţiea ceà veşnică, şi gheena ceà veşnică. «Uniia vor

înviea, zice, spre vieața veșnică, iară alții spre osândă veșnică, unde viermile nu va murì și focul nu se va stinge».

Deci, pentru ca să ne bucurăm de aceea și să fugim de aceasta, să ne depărtăm de umbre și să îmbrățoșăm lucrurile cele bune cu toată râvna, căci numai așà ne vom învrednici de împărățiea ceriurilor. Căriea fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cuvine slava și stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXX

„Pentru aceasta acestea scriu nefiind de față la voi, ca fiind de față să nu fac (să nu fiu) cu asprime, dupre puterea care mi-a dat mie Domnul, spre zidire, iară nu spre surpare“ (Cap. 13, 10).

Converzând deci cu dânșii, i-au simțit puterea cuvintelor, și mai cu samă pre la finea epistolei. Căci și înainte zicea: „Insu-mi eu Pavel vă rog pre voi prin blândețele și liniștirea lui Christos, care de față sunt smerit la voi, iară depărtat fiind de voi îndrăznesc spre voi. Și vă rog pre voi, ca și de față fiind să nu îndrăznesc cu îndrăznirea cu care socotesc să îndrăznesc împotriva unora, cari ne socotesc pre noi că umblăm dupre trup“, și „Gata având a pedepsì toată neascultarea, când se va împlinì ascultarea voastră“, și iarăși: „Mă tem ca nu cumvà dacă voiu venì, să vă aflu pre voi precum nu voiesc, și eu să mă aflu vouĕ precum nu voiți“, și iarăși: „Nu cumvà iarăși dacă voiu venì, să mă smeriască Dumnezeul meu la voi, și voiu plânge pre mulți cari au greșit mai 'nainte, și nu s'au pocăit de necurățiea, și curviea și spurcăciunea care au

făcut", și după aceasta: „Am spus mai 'nainte, și iarăși zic mai 'nainte, precum când am fost de față la voi, și acum nefiind de față, că de voiu venì iarăși, nu voiu crută, de vreme ce căutați ispitire a lui Christos celui ce grăiește întru mine". Deci, după ce a spus acestea, și mai multe decât acestea, înfricoșând, rușinând, luànd în derîdere, atingându-se cu putere, justificându-se la urmă zice: „Pentru aceasta acestea scriu nefiind de față la voi, ca fiind de față să nu fac cu asprime". Adecă «voiesc ca asprimea să steà numai în litere, iară nu și în faptă; voiesc ca amenințările să fie cât se poate de aspre, însă să remână amenințări, și să nu se prefacă în fapte». Iarăși și în această justificare își face vorba cât se poate de îngrozitoare, arătând că nu el este cel ce va pedepsi, ci Dumnezeu, — fiindcă a adaos: „dupre puterea care 'mi-a dat mie Domnul". In același timp mai arată că el nu dorește a abuzà de puterea ce o are pentru pedeapsa lor, pentru care a și adaos: „spre zidire, iară nu spre surpare". Aceasta deci li-a dat a înțelege și acum, dupre cum am fost spus, însă i-a lăsat, ca singuri dânșii să se gândească, că dacă vor remâneà neîndreptați, apoi și aceasta este tot zidire, de a pedepsì pre cei ce nu vor să se îndrepte. Dealtmintrelea așà a și fost, căci și prin fapte a dovedit-o apostolul, și dânșii o știeau aceasta.

„Deci, fraților, bucurați-vă, fiți desăvârșiți, mângâiați-vă, aceiași cugetați, pace să aveți, și Dumnezeul dragostei și al pacei va fi cu voi" (Vers. 11). Dară ce va să zică: „Deci, fraților, bucurați-vă"? Ai supărat, i-ai înfricoșat, li-ai băgat frica în oase, i-ai făcut să tremure, și acum li poroncești ca să se bucure? «Apoi tocmai de aceasta li poroncesc a se bucurà. Că dacă cele ale voastre, zice, vor secondà pe ale mele, nu va fi nici-o pedică spre bucurie. Căci cele ale mele toate s'au făcut: am arătat către voi o îndelungă răbdare, am amânat pedeapsa, n'am tăiat pre nimeni dela biserică, am rugat, am sfătuit, am înfricoșat, am amenințat, ca astfeliu din toate părțile să vă adun pre voi, și să vă îndemn la pocăință. De acum

înainte, deci, se cere și conlucrarea voastre, și astfeliu bucuriea voastre va fi fără sfârșit».

„Fiți desăvârșit". Și ce va să zică „fiți desăvârșit"? Adecă fiți perfecți, îndepliniți lipsurile voastre. „Mângâiați-vă", zice. «Fiindcă ispitele sunt multe, și primejdiile mari, zice, apoi mângâiați-vă și voi între voi, și prin noi, cum și prin prefacerea voastră spre mai bine. Că dacă bucuriea vine dela o conștiință curată, și vă face desăvârșiți, la urmă nimic nu mai lipsește de a fi veseli și a vă mângâià. Nimic nu aduce mângâere cuivà, ca o conștiință curată, chiar de ar năvălì asupră-i mii de ispite».

„Aceiași cugetați, pace să aveți", ceia ce a cerut și prin întâia epistolă, chiar din început. Căci este cu putință de a cugetà și aceiași, și a nu aveà pace, când de pildă se întâmplă ca în dogme unii să se răscoale contra altora. De aceia Pavel le cere pe amândouă deodată.

„Și Dumnezeul dragostei și al păcei va fi cu voi". Așà dară el nu numai îndeamnă și sfătuiește, ci să și roagă. Prin aceste vorbe sau că li dorește aceasta, sau că prezice viitoriul; sau mai bine zis pe amândouă împreună. «Dacă faceți acestea, zice, adecă dacă aceliași cugetați, și aveți pace, și Dumnezeu va fi cu voi, fiindcă Dumnezeu este al dragostei și al păcei, și de unele se bucură, iară de altele se veselește. De aici deci, adecă din dragostea lui veți aveà și pacea, de aici și nimicirea tuturor rălelor. Aceasta a mântuit lumea, aceasta a doborît pe războinicul cel de demult, aceasta a unit ceriul cu pământul, aceasta a făcut pe oameni îngeri. Aceasta deci să o îmbrățoșăm și noi, adecă pe dragostea evanghelică, care este maica a mii de bunuri. Printr'aceasta ne-am mântuit, printr'aceasta am câștigat toate bunurile cele nepovestite.

Apoi ducându-i pre dânșii spre această dragoste, zice: „Inchinați-vă unul altuia cu sărutare sfîntă". — Și ce va să zică „sfîntă"? Adecă nu cu sărutare vicleană, sau falșă, dupre cum Iuda a sărutat pre Christos. De aceia ni s'a dat sentimentul acesta al dragostei și al sărutărei, ca să devină în noi ca un foc, ca să ni înflăcăreze dispozițiea, ca să ne iubim unii pre alții ca frați, ca copiii pe părinți, ca părinții pre copii,

sau mai bine zis, chiar şi mai mult. Căci acelea sunt afecţiuni dela natură, pe când acestea dela charul duhovnicesc. Astfeliu se conleagă sufletele. De aceia întorcându-ne din călătorii noi ne sărutăm unii pre alţii, căci sufletele se grăbesc de a se uni împreună. Partea, sau mădulariul acesta al trupului, este acel mădulariu mai cu samă care proclamă cele ale sufletului nostru.

Dară fiind vorba de sărutarea aceà sfîntă, mai putem şi altcevà spune. Şi ce putem spune? Noi suntem biserică a lui Christos, aşà că sărutându-ne unii pre alţii, noi sărutăm uşile bisericei şi întrarea în eà. Sau nu vedeţi câţi sărută uşile bisericei aceştiea, uniia plecându-se, iară alţii atingându-le cu mâna, şi apoi ducând mâna la gură? Prin aceste uşi Christos a întrat şi întră în noi, când ne împărtăşim. Ştiţi voi, cei ce vă împărtăşiţi din sfintele taine, ceia ce eu vorbesc acum. Căci nu cum s'ar întâmplà a fost cinstită gura noastră, primind trupul stăpânului. De aceia mai cu samă de aici iubim.

Audă cei ce grăiesc vorbe murdare, cei ce scot din gură batjocori, şi înfricoşăze-se când aud cât de mult poate să-i necinstească gura lor. Audă cei ce sărută într'un mod necinstit. Auzi câte ţi-a dat prin gura ta Dumnezeu, şi păzeşte-o nespurcată. Prin gurăţi s'a vorbit despre vieaţa viitoare, despre înviere, despre nemurire, că moartea nu este moarte, şi celelalte multe negrăite. Că cel ce urmează a se iniţieà în sfintele taine se apropie lângă gura preotului ca un vas primitoriu de mir, auzind spunându-i-se de acelea ce sunt încărcate de frică. Căci dânsul a pierdut vieaţa sa prin înaintaşi, şi vine acum căutând-o, şi întrebând cum ar puteà să o afle şi să o câştige. După aceia Dumnezeu îi descopere cum ar puteà-o aflà, şi atunci gura lui (preotului) devine mai înfricoşată decât milostivitoriul, sau masa de aur din legea veche [1]), căci acel milostivitoriu nici-odată nu slobozà un astfeliu de glas, ci grăià doară de lucruri mici şi nebăgate în samă: de războae şi de pacea ceà de pe pământ, în timp ce milostivitoriul legei nouă toate le vorbeşte despre ceriu, despre vieaţa viitoare şi despre lucruri nouă şi care covârşesc mintea omenească.

Deci, după ce apostolul li-a zis: „închinaţi-vă unul

---

[1]) *Notă.* A se vedeà Cap. 25 din Exod.

altuia cu sărutare sfîntă“, a adaos: „închină-se vouě toți sfinții“, dându-li și de aici speranțe bune. Li-a scris aceste vorbe în loc de sărutare, unindu-i pe toți la un loc prin această închinăciune, căci din aceiaşi gură de unde iesă sărutarea, iese şi cuvintele. Ai văzut cum pe toți îi uneşte la un loc, şi pre cei de departe, şi pre cei deaproape, pe uniia prin sărutare, iară pe alții prin scrisoare?

„Charul Domnului nostru Iisus Christos, şi dragostea lui Dumnezeu şi Tatăl, şi împărtăşirea Sfîntului Duh, cu voi cu toți. Amin“ (Vers. 12. 13). Fiindcă i-a unit împreună prin închinăciuni şi sărutări, iarăşi in rugăciuuni îşi sfârşaşte cuvântul, unindu-i şi cu Dumnezeu cu ceâ mai mare preciziune. Unde sunt acum cei ce spun, că de oare-ce Sfîntul Duh nu este trecut în exordul epistolei, nu este de aceiaşi ființă cu Tatăl? Iată că aici l-a pus împreună cu Tatăl şi cu Fiul. Pe lângă acestea apoi, se mai poate spune, că şi Colosenilor scriindu-li, şi zicând: „Char vouě şi pace dela Dumnezeu Tatăl nostru“, a tăcut despre Fiul şi n'a mai spus ca în toate celelalte epistole: „Şi dela Domnul Iisus Christos“. Aşà dară nici Fiul nu este de o ființă cu Tatăl din această cauză? Aceasta însă ar fi ceà mai de pe urmă nebunie. Că tocmai aceasta îl arată pe el a fi de aceiaşi ființă cu Tatăl, de oare-ce Pavel îi întrebuințază numele cu indeferență. Şi cum că ceia ce eu spun nu este câtuşi de puțin, numai o cugetare a mea, ascultă cum el pomeneşte de Fiul şi de Duhul sfînt, iară de Tatăl nu spune nimic. Corinthenilor de pildă scriindu-li, zice: „Ci v'ați spălat, v'ați sfințit, v'ați îndreptat întru numele Domnului Iisus, şi întru Duhul Dumnezeului nostru“ (I. Cor. 6, 11). Dară ce? spune-mi: oare aceştiia nu s'au botezat şi în numele Tatălui? Apoi atunci nici nu au fost spălați, nici nu au fost sfințiți. Dară s'au botezat? — dupre cum s'au şi botezat — apoi atunci de ce apostolul n'a spus că «v'ați spălat în numele Tatălui»? Pentru că îi este cu totul indeferent lui, de a pomenì acum de una, altădată de alta din ipostasele Treimei. Şi acest obiceiu l-ai puteà găsì în multe locuri în epistolele sale.

Căci Romanilor scriindu-li zice: „Vă rog pre voi,

prin îndurările lui Dumnezeu" — de şi îndurările sunt ale Fiului — şi „vă rog pre voi prin dragostea Duhului" (Cap. 12, 1. 15, 30) — de şi dragostea este a Tatălui. Pentru ce, deci, n'a pomenit pe Fiul vorbind de îndurările Fiului, şi nici de dragostea Tatălui vorbind în locu-i de Duhul? Findcă erau acestea invederate şi în totul mărturisite, şi de aceia le-a tăcut. Aiurea tot aceste cuvinte se vor găsi puse invers. De pildă aici zice: „Charul Domnului nostru Iisus Christos, şi dragostea lui Dumnezeu şi Tatăl, şi împărtăşirea sfîntului Duh", pe când aiurea spune de împărtăşirea Fiului şi dragostea Duhului. „Vă rog pre voi, zice, prin dragostea Duhului", iară în epistola I. Corinthen. zice: „Credincios este Dumnezeu, prin care aţi fost chemaţi la împărtăşirea Fiului său" (Cap. 1, 9). Astfeliu că cele ale Sfintei Treimi sunt neîmpărţite; şi împărtăşirea Sf. Duh cuvenită şi aparţinând Duhului, s'a găsit atribuită Fiului, precum şi charul Fiului s'a atribuit şi Tatălui şi Sf. Duh. „Char vouĕ, zice, dela Dumnezeu Tatăl". Şi aiurea iarăşi atribuind charului multe feluri de energii, adaoge: „Şi toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh, împărţind deosebi fieşte-căruia precum voieşte" (I. Cor. 12, 11). Şi acestea le spun nu doară unind la un loc, sau contopind ipostasele — să nu fie una ca aceasta! — ci cunoscând şi ceia ce este propriu, cum şi ceia ce este împărţit din ale lor, şi unitatea fiinţei.

[1]) Să stăm, deci, iubiţilor, drepţi, având şi ţinând cu noi exactitatea acestor dogme, şi atrăgând spre noi dragostea lui Dumnezeu. Mai 'ntâi că el ne-a iubit pre noi, cari îl uram, şi deci fiind duşmani, ne-a împăcat cu dânsul, iară după aceia că voieşte a ne iubi pre noi cari-l iubim. Să remânem, deci, iubindu-l pre dânsul, ca şi noi să fim iubiţi de dânsul. Că dacă noi fiind iubiţi de oamenii puternici suntem temuţi de toţi, apoi cu atât mai mult fiind iubiţi de Dumnezeu. Şi dacă pentru dra-

---

[1]) *Partea morală.* Trebuie a iubi pre Dumnezeu nu numai cu vorbele, ci şi prin a face după putere fără pregetare toate cele ce a poroncit. *(Veron).*

gostea aceasta ar trebuì să dăm bani, sau trupurile, sau chiar sufletul nostru, să nu cruţăm nimic. Că nu e deajuns de a spune că-l iubim numai prin vorbe, ci trebuie a da dovadă şi prin fapte, — fiindcă nici el nu 'şi-a arătat dragostea către noi numai prin vorbe, ci şi prin fapte. Arată deci şi tu această dragoste prin fapte, şi fă toate cele plăcute lui, căci numai aşà te vei folosì însu-ţi de roadele acestei dragoste. El n'are nevoie de nimic dela noi, ceia ce mai cu samă şi dovedeşte veritatea dragostei sale, căci de şi n'are nevoie, şi nici că se găseşte în vr'o trebuinţă de dragostea noastrě, el totuşi întrebuinţază toate mijloacele spre a fi iubit de noi. Pentru aceia şi Moisì ziceà:

„Că ce anume cere Domnul Dumnezeu dela voi, fără numai de a-l iubì pre el, şi a fi tu gata să mergi după dânsul" (Deut. 10, 12)? Aşà că atunci când el poronceşte de a-l iubì, tocmai atunci, zic, arată că te iubeşte. Că nimic nu concentrează în sine atât de mult mântuirea noastre, ca a-l iubì pre dânsul.

Căci priveşte, că toate poroncile lui, fără excepţiune, au ca ţintă şi contribuiesc la odihna, mântuirea şi fericirea noastre. Că de pildă când el zice: „Fericiţi cei milostivi, fericiţi cei curaţi cu inima, fericiţi cei blânzi, fericiţi cei săraci cu duhul, fericiţi făcătorii de pace", el cu nimic nu se foloseşte de aici, ci ni poronceşte acestea împodobindu-ne şi orânduindu-ni vieaţa noastre. Asemenea şi când el spune: „am flămânzit" nu o zice doară că ar aveà nevoie de vr'o slujbă din partea noastre, ci îndemnându-te pre tine spre filantropie. Puteà el hrănì pre cel flămând şi fără tine, dară ţi-a poroncit aceasta, pregătindu-ţi ţie un tezaur mare. Că dacă soarele fiind o creatură a lui Dumnezeu, şi n'are nici-o nevoie de ochii noştri — căci el remâne a-şi aveà strălucirea sa proprie, chiar dacă nu s'ar uità nimeni la el, — iară cei ce se folosesc noi suntem, când ne bucurăm de razele sale, — apoi cu atât mai mult aceasta se petrece cu Dumnezeu.

Poate că voieşti şi de aiurea să afli ce depărtare este între Dumnezeu şi noi? Oare pe câtă este între noi şi ţinţari? sau poate mai multă? Este invederat că mult mai mare şi nemărginită. Deci, dacă noi, cei iubitori de slavă deşartă nu avem nevoie de vr'o slujbă

sau slavă din partea țânțarilor, apoi cu atât mai mult dumnezeirea, care este fără patimă, și n'are nevoie de nimic. Intru atâta se bucură de noi, întru cât și noi ni facem bine unul altuia, întru cât el se desfătează cu mântuirea noastră. De aceia de multe ori el lăsând la oparte cele ale sale, caută numai pe ale tale. „Dacă cinevà, zice, are femeie necredincioasă, și aceea ar voì să viețuească cu el, să nu o lase pre ea“ (I. Cor. 7, 13). „Cel ce 'și va lăsà femeia sa afară de cuvânt de curvie, o face pre eà să preacurvească“ (Math. 5, 32). Ai văzut bunătate negrăită? «Dacă femeia, zice, este curvă, nu silesc de a vieţuì împreună cu eà; iară dacă este necredincioasă, nu împiedec». Și iarăși: «dacă ești supărat pre cinevà, poroncesc de a lăsà darul tău, și a alergà la cel ce te-a supărat». „Iară când tu aduci darul tău la altar, și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are cevà asupra ta, lasă acolo darul tău înaintea altarului, și mergi mai 'ntâi de te împacă cu fratele tău, și atunci venind adă darul tău“ (Math. 5, 23. 24). Dară încă parabola celui ce a mâncat stăpânului toată suma ce-i datorà? Oare nu tot aceasta arată? Căci când i-a mâncat mia de talanți împrumutată, l-a miluit pre dânsul și l-a iertat, — iară când l-a văzut cum acelà cereà dela fratele său o sută de dinari ce-i împrumutase, l-a numit și viclean, în același timp l-a și predat pedepsei. Astfeliu dară, că vorba lui cea multă este numai pentru odihna ta. Barbarul acela erà să păcătuească cu femeia dreptului Abraám, și Dumnezeu 'i zice: „Nu te-am lăsat să te atingi de dânsa“ (Cart. Fac. 20. 6). Pavel alungà pre Apostoli, iară Dumnezeu 'i zice: „Ce mă gonești“?

Alții flămânzesc, și el spune că dânsul flămânzește, și că este gol și strein, voind prin aceasta a te rușinà pre tine, și cu chipul acesta a te ațâțà la eleimosină.

Deci iubiților, înțelegând dragostea care ni-a arătat-o prin toate și ni-o arată, prin care a și hotărît a se descoperi pre sine-și nouĕ, care și este capitolul cel mai mare al bunurilor acordate nouĕ, și lumină a cugetului, cum și învățătură a virtuței; înțelegând apoi că el ni-a

legiuit o vieaţă bună, şi că toate făcându-le pentru noi, ni-a trimis şi pre Fiul său, care ni-a făgăduit împărăţica cerurilor, pregătindu-ne şi chemându-ne la bunurile cele negrăite şi la o vieaţă fericită, — apoi toate să le facem şi grăim, ca şi de dragostea lui să ne arătăm vrednici, şi de bunurile viitoare să ne învrednicim.

Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropica Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duh, se cade slava, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

FINE.

TABLA MATERIEI

Pagina

ERATA. Micele erori tipografice, cetitoriul este rugat de a le îndreptà singur.